

Evangelje po Jovanu

Jon Paulien

Isus daje život jednoj novoj
generaciji

S engleskog: Miodrag Marinković

UVOD

Jevanđelje po Jovanu

Upoznavanje

Pročitaj Jevanđelje po Jovanu odjednom, ako je moguće. U uslovima u kojima je utisak od čitanja još uvek svež, zatvori knjigu i stavi na papir svoja razmišljanja o sledećem:

1. Šta sam saznao o Isusu, što ranije nisam znao?
2. Kako je intenzivno čitanje Jevanđelja uticalo na moj lični odnos s Isusom?
3. Koji su mi aspekti knjige prvi put pali u oči?
4. Pročitaj tekst u Jovanu 1,1–18 (Prolog Jevanđelju). Obeleži ključne izraze u tekstu (primer: *život, svetlost [videlo], primiti, verovati*, itd.). Ostatak Jevanđelja pročitaj pažljivo, do kraja, i obeleži svako ponovno pojavljivanje izraza koje si našao u Prologu.

Na prvi pogled, Jevanđelje po Jovanu kao da je uzor jednostavnosti. Ipak, prvi pogled često može da prevari. Sledeće su reči Pola Mineara [Paul Minear]: “Ovo Jevanđelje ima takav karakter da vas, proučavajući ga, vodi ka progresivno sve većoj zbunjenosti. Svaki stih, na prvi pogled sasvim jednostavan, sadrži vanredno složenu misaonu strukturu koja osujećuje naše pokušaje da je apsorbuje. U trenutku kada čitalac uoči, postane svestan jedne zagonetke, ta jedna zagonetka ga vodi u desetak drugih, od kojih se nijedna ne može lako rešiti“ (Minear, 247).

Jevanđelje po Jovanu nije samo jedna jednostavna priča. Ono je teološko remek-delo velike dubine. Proučavanje te knjige može da odvede u ljubav za ceo život, ne samo s knjigom, nego i s Isusom koga nam ona predstavlja.

Jedno od četiri

Većina od nas baratamo “filmskom” verzijom Isusovog života, mešavinom pojedinosti iz sva četiri Jevanđelja u koju je ubačena značajna količina popularne tradicije i kulture. Ne postoji, međutim, samo jedno, nego *četiri* odvojena, *nadahnut*a tumačenja Isusovog života. Punina značaja Isusovog života nadrasta ono što može da ispriča bilo koja osoba, čak i ako je nadahnuta. Svaki pisac jevanđelja odabrao je događaje i učenje, kojima je naglašen njegov jedinstveni lični i teološki pogled na Isusa. Iako u principu postoji samo *jedno* Jevanđelje, Biblija sadrži četiri različita izraza tog Jevanđelja. Pravljenje mešavine ovo četvoro na “filmski” način moglo bi, samo po sebi, da ima donekle oplemenjujući efekat, ali ono ne treba da nas odvraća i dovede u situaciju da

ispustimo saznanja koja možemo dobiti od svake od tih jedinstvenih perspektiva.

Postojanje četiri posebna Jevanđelja u Bibliji za nas je podstrek da odbacimo mišljenje o postojanju samo jednog pravovaljanog načina za razmatranje duhovnih pitanja ili samo jednog pravilnog načina razmišljanja. To nas upozorava da se klonimo plitkih dilema u stilu "ili-ili", koje koriste mnogi ljudi kada raspravljaju o teologiji. Ograničenja ljudskih mogućnosti su takva, da nijedna teološka izjava ili tvrdnja nije savršena sama po sebi. Za sve pokušaje opisivanja Hrista, ako želimo da On u njima bude istinski predstavljen, potrebno je dati i neke ocene i aktivirati sposobnost odlučivanja o pravom rešenju.

Prema tome, kada se dogodi da se u okruženju mesne crkve ljudi sukobe po teološkim pitanjima, neće uvek biti preporučljivo utvrđivati koja je strana u pravu, a koja nije. Određeni aspekt istine svaki pojedinac može da posmatra iz jedne jedinstvene, posebne, unikatne perspektive, upravo onako kako su to činili pisci Jevanđelja. Ono što mi nazivamo jeresi nije uvek i zabluda. To samo može biti istina izvan ravnoteže. Primer četiri Jevanđelja nam kaže da treba da potvrdimo istinu na obema stranama i da predstavnicima sukobljenih strana pomognemo da, zajednički, dođu do sadržajnije, bogatije ravnoteže, nego što bi to bilo ko od njih mogao sâm (vidi: Talbert, "The Gospels and the Gospel", 25, 26; Paulien, *What the Bible Says About the End-Time*, 80).

Jovanova jedinstvena slika Hrista

Ako uradimo brižljivu komparaciju Jevanđelja po Jovanu s Matejem, Markom i Lukom, u Jovanu ćemo otkriti određen broj unikatnih elemenata.

1. Isus, kako je prisutan u Četvrtom Jevanđelju, nije "ponizni Isus, krotak i blag" iz sinoptičkih Jevanđelja. On je izričit (2,4; 4,17.18.48; 5,45-47; 7,6-9) i ratoboran (3,10-12; 5,39.40.42.44; 8,44), On se uključuje u gužvu i natezanje u raspravama (3,1-15; 8,31-47), a ponekad može da bude i pomalo sarkastičan (9,41; 10,32).

Za mene je ova slika o Hristu bila dragoceno iskustvo. Godinama sam se osećao krivim što nisam posedovao blagu, flegmatičnu ličnost kakvu je imao Isus, po onome kako to gotovo svako pretpostavlja. Jedinstveni prozor ka Isusu, koji je naslikao "sin groma" (vidi Marko 3,17), pomogao mi je da uvidim da je Isus bio kompleksna ličnost, takve dubine da su oni koji su mu bili bliski mogli da ga slikaju na radikalno drugačije načine, a da se i dalje verno drže činjenica.

2. Većinu priča u Jovanu ne možemo naći u druga tri Jevanđelja. U Jovanu je posebno vredno obratiti pažnju na lične susrete, dijaloge, između Isusa i različitih ličnosti u Jevanđelju: Nikodim (3,1-21), žena Samarjanka (4,4-42), uzeti čovek iz banje Vitezde (5,1-15), slepi čovek (9,1-41), Pilat 18,28-19,16) i Petar (21,15-23).

3. Iako u Mateju, Marku i Luki priče (parabole) u Isusovoj službi igraju glavnu ulogu, one su u Jevanđelju po Jovanu retke, a po nekim definicijama ih tu čak i nema. Pričama smo, u Četvrtom Jevanđelju, najbliži u alegorijama o Dobrom Pastiru (10,1–18) i Pravom Čokotu (15,1–8). Ipak, ovo nisu prave priče, držimo li se klišea koji nalazimo u druga tri Jevanđelja.

4. Izostavljajući priče, Jovanovo Jevanđelje izostavlja i mnoge druge elemente koje čine sastavni deo narative o Isusu u Mateju, Marku i Luki. Nema izveštaja o Isusovom rođenju, Njegovom krštenju, Njegovim kušanjima, o Poslednjoj Večeri, Getsimaniji ili vaznesenju. U njemu nema ni izveštaja o lečenju ljudi opsednutih zlim duhovima (Barclay, 1,1.2).

5. Ova izostavljanja se, međutim, ne mogu staviti na konto nekakvog autorovog neznanja. Nešto je izostavljeno kako bi se moglo dodati nešto drugo. Jovan želi da prenese, utisne ono posebno, izuzetno znanje koje drugi možda nemaju. Ovim posebnim znanjem obuhvaćeno je mnogo toga što je mogao zapaziti jedino neko ko je doživeo u Jevanđelju opisane događaje.

Jovan zna gde se tačno nalazi Jakovljevi studenac (4,4–6) i Solomunov trem (10,23). On se seća samo Petru svojstvene gestikulacije u Gornjoj sobi (13,24) i broja, veličine i težine posuda za vodu na svadbi u Kani (2,6). On zna da su hlebovi kojima je Isus nahranio ono mnoštvo bili načinjeni od ječma (6,9) i da su rimski vojnici pod krstom bacali kocku za Isusovu dolamu (19,23.24). On se seća vrste mirisa koji je donela Marija (12,3) i raspored objekata u banji Vitezdi (5,2) — koja je, u vreme kad je Jovan pisao svoje Jevanđelje, već dvadeset–pet godina bila uništena). On je vrlo precizno poznao Jerusalim i njegovu okolinu (s ovim u vezi, vidi Barclay, 1,6). Prema tome, Jovanovo Jevanđelje je puno fascinantnih pojedinosti, kakve poznaju samo očevici.

6. U Mateju, Marku i Luki se Isusova služba uglavnom koncentriše na Galileju i, po njima, On u Jerusalim odlazi samo jednom. Međutim, u Jovanu Isus često odlazi u Jerusalim, a Njegova služba ima znatno veći uticaj na Jerusalim i Judeju, nego na Galileju. Iako se ovi odlasci u Jerusalim ne pominju u druga tri Jevanđelja, oni su implicirani u nekim Isusovim izjavama (Matej 23,37; Luka 13,34).

Autor i vreme pisanja

Pitanje autorstva ovog Jevanđelja namerno je smešteno u domen anonimnosti, možda zato što se smatra da je Sveti duh njegov stvarni autor (Jovan 16,13 — naziv “Jovanovo” dodat je kasnije). Međutim, u više navrata se spominje tajanstveni “učenik koga Isus ljubljase” (13,23.24; 19,26.35; 20,2; 21,2.7.20), kao autor Jevanđelja (21,24). Rana crkvena tradicija ovog “ljubljenog” učenika prepoznaje, identifikuje kao Jovana, Zavedejevog sina. Podrška ovom tradicionalnom mišl-

jenju je činjenica da se taj neimenovani učenik često družio s Petrom, kako u Jevanđelju (1,35–42; 13,23–25; 20,1–9; 21,7.15–23), tako i drugde u Novom zavetu (Marko 5,37; 9,2; 14,33; Luka 22,8; Dela 3,1.11; 4,13; Galatima 2,9).

Široko je prihvaćeno da je vreme pisanja Jevanđelja — na kraju prvog veka. Može biti, čak, da je Jovanovo Jevanđelje i poslednja napisana knjiga Novoga zaveta (95–100 n.e.). Povod za pisanje je pretnja smrti koja se nadvila nad “ljubljenim” učenikom (21,20–24).

Grđa Jevanđelja

Jevanđelje počinje uvodom, ili Prologom (1,1–18) i završava se Epi-logom (Jovan 21). Tekst od Jovana 1,19 do 12,50 koncentriše se na Isusovu službu, dok tekst od 13,1 do 20,31 obrađuje predmet Njegove smrti, pogreba, vaskrsenja i događaja koji ih prate.

Drugi način za organizovanje Jevanđelja je obraćanje pažnje na različite dane u kojima Isus obavlja svoju službu. Na primer, događaji zapisani u 1,19–28 dogodili su se očito istog dana. Prelazak na novi dan označava se izrazima kao “sutradan” (1,29.35.43), “treći dan” (2,1) i “posle dva dana” (4,43). Sabiranjem tih “dana” u Jevanđelju, otkrivamo da je, od preko hiljadu dana službe, od Isusovog krštenja do vazne-senja, samo dvadeset–devet sadržavalo događaje koji su shvaćeni kao vredni pomena u Jevanđelju.

Namera Jevanđelja

Namera, svrha Četvrtog Jevanđelja otvoreno je izrečena u Jovanu 20,30.31. Materijal u Jevanđelju selektiran je “da verujete da Isus jest Hristos Sin Božji, i da verujući imate život u ime Njegovo”. Međutim, Paul Minear smatra da pod površinom ove izjave leži dublji sadržaj. On smatra da je Četvrto Jevanđelje objavljeno na tački prelaska između generacije koja je Isusa lično poznavala i druge generacije koja ga je poznavala samo na osnovu svedočenja drugih (Minear, 251–256).

U Četvrtom Jevanđelju imamo obilje dokaza koji podupiru jednu ovakvu tezu. U tekstu u 21,2–23 govori se o pričama kako “onaj učenik koga Isus ljubljase” neće umreti, nego da će živeti dok se Isus ponovo ne vrati na Zemlju. Tekst u 23. stihu utišava te priče, pojašnjavajući Isusove reči na kojima su se one temeljile. Prema tome, Četvrto Jevanđelje je pisano u atmosferi opasnosti od smrti koja se bila nadvila nad “ljubljenim” učenikom, koji je bio poslednja živa karika s onima koji su Isusa poznavali fizički. Bila je prisutna opasnost da će njegova smrt drugu generaciju zaviti u stanje konfuzije i nesigurnosti. Šta će biti s njima, bez ruke onih koji su Isusa lično poznavali i razgovarali s Njime? Namera Jevanđelja bila je da tu drugu generaciju ubedi da odsustvo jednog živog apostola neće biti prepreka njihovom hrišćanskom iskustvu. Delo Jevanđelja nastaviće se bez Jovana.

Zapazimo da je izjava o nameri Jevanđelja, u tekstu u 20,30.31, nastala posle događaja s “nevernim Tomom“, u tekstu u 20,24–29. Isus, u 29. stihu, kaže: “Pošto me vide verovao si; blago onima koji ne videše i verovaše.“ Toma je predstavnik svih učenika koji su videli i fizički dodirnuti Isusa, dok su Isusove reči upućene onima kojima je ta prednost bila uskraćena. Očigledno je da fizičko viđenje i lični dodir nisu od ključnog značaja za izgrađivanje vere.

U 30. stihu čitamo da su mnogi znaci učinjeni “pred učenicima“, a ipak nisu zapisani u Jevanđelju. U 31. stihu imamo uveravanje da je ono što *jest*e bilo zapisano u Jevanđelju selektirano, zbog toga što je donosilo istu veru kakva je nastala u učenicima. Razlika između učenika i prvih čitalaca Jevanđelja bila je u tome što se vera učenika temeljila na gledanju, dok to nije bilo slučaj s verom njihovih čitalaca.

Prema tome, izjavu o nameri Jevanđelja u tekstu 20,30.31 treba shvatiti u kontekstu priče o Tomi. Toma je čovek koji vidi vaskrslog Hrista i veruje. Prema stihovima 19 do 25 su učenici, o kojima je reč u 30. stihu, u tom trenutku već verovali u vaskrslog Hrista. Ipak, u 29. stihu vidimo da nisu učenici bili ti nad kojima je bio izgovoren blagoslov. Blagoslov je, u trećem licu, izgovoren nad onima koji ne vide vaskrslog Hrista, a ipak veruju. Kada govorimo o drugoj generaciji (31. stih), odgovor vere dolazi kao odgovor na sâmo pisano Jevanđelje. Tako vidimo da su čitaoci Jevanđelja stavljeni u kontrast ne samo s učenicima iz 30. stiha, nego i s Tomom iz 29. stiha.

Raniji prizori kraj groba (20,1–18) služe istoj svrsi. Ljubljeni učenik je, u 20. glavi, predstavljen kao idealni predstavnik druge generacije zato što je verovao, ne videći, za razliku od Petra, Marije i Tome (stihovi 8. i 9).

Prema tome, neposredna namera Četvrtog Jevanđelja bila je da ubedi drugu generaciju da, kao hrišćani, sasvim uspešno mogu da “funkcionišu“ i u odsustvu živih apostola. Generacija koja je imala samo pisana Jevanđelja nije bila u nepovoljnijem položaju od onih koji su imali lični dodir s Isusom ili nekim od Njegovih učenika.

Namera Jevanđelja se, na mnogo načina, pojavljuje u celom tekstu. Isus u 17,2 izjavljuje da ima vlast da podari večni život svakome koga mu daje Njegov Otac. U kasnijem delu poglavlja postaje jasno da On misli na dve jasno odvojene grupe. Jedna grupa su učenici koje je očuvao u veri, s izuzetkom Jude (12. stih). Druga grupa su oni “koji me uzveruju *njihove* reči radi“, odnosno, reči Njegovih učenika (20. stih). Osim toga, izražena je i razlika između onih koji veruju na osnovu fizičkog dodira s Isusom i onih koji nisu videli, ali su verovali radi reči Njegovih učenika.

Tu je i aluzija na drugu generaciju, u figuri čokota i loza (15,1–7). Isus je čokot, Njegovi učenici loze, a rod koji donose, to je druga generacija, čiji se kontakt s Isusom uspostavlja jedino preko Njegovih učenika.

Čini se prikladnim da drugu generaciju vidimo i u izveštaju o Isusovom pojavljivanju pred sedmoricom učenika kraj Galilejskog jezera (21,1–14). Bez Isusa, učenici nemaju uspeha u svojim pokušajima da uhvate ribe. Ali, kad su poslušali Isusovo uputstvo, njihova žetva je ogromna. Priča crta isti kliše kao i metafora o čokotu i lozama. Prvobitni čitaoci Jevanđelja bili bi poistovećeni s ribom koju su uhvatili učenici. Minear komentariše ovo: “Oni će shvatiti da je Isus imao na umu njihovo obraćenje i da će nastaviti svoje prisustvo u njihovoj sredini” (Minear, 256).

Među druge aluzije na drugu generaciju može se uvrstiti “druge ovce” iz 10,16 i činjenica da u Četvrtom Jevanđelju Isusove učenike obično regrutuju određeni posrednici, a ne Isus lično (Minear, 256–258). Jovan Krstitelj šalje Isusu dvojicu učenika (1,35–37), Andrija nalazi svog brata Petra (40–42), Filip poziva Natanaila (45–47), dok žena Samarjanka dovodi sa sobom ceo svoj grad (4,28–30). Na ovakav, više puta ponovljen način, autor šalje signale i poručuje da za pun učenički status nije neophodan lični poziv od Isusa.

Jevanđelje po Jovanu pisano je novoj generaciji u vreme velikog prelaska, tranzicije. Kakvu poruku je Jovan nameravao da iznese toj novoj generaciji? Verujem da je poruka koju je pripremio jasno vidljiva kada uporedimo Isusova čuda u Četvrtom Jevanđelju s onima u Mateju, Marku i Luki. U svakom od onih drugih Jevanđelja Isus, čineći svoja čuda, uvek iznova koristi dodir (Matej 8,3.4.14.15; 9,18–25.29.30; 14,29–31; 20,34; Marko 1,29–31:40–42; 5,21–43; 7,31–35; 8,22–26; 9,25–27; Luka 4,40; 5,12.13; 7,14.15; 8,40–56; 13,13; 22,51). Međutim, u Jovanovom Jevanđelju element dodira je upadljivo odsutan.

Prilikom svadbe u Kani (2,1–11) voda je pretvorena u vino bez ikakvog fizičkog dodira s Isusove strane. Sina “carevog čoveka” u Kaper-naumu Isus leči dok se sâm nalazi u Kani, oko 26 kilometara od Kaper-nauma (4,46–54)! Isus, takođe, propušta da dodirne uzetog čoveka u banji Vitezdi (5,1–15). U 9. glavi čitamo kako Isus glinom maže oči slepog čoveka, ali se čudo događa tek nakon što je čovek oprao oči u Siloamskoj banji, udaljenoj odatle više od jednog kilometra (6.7). U 11. glavi čitamo kako Isus sa određene udaljenosti poziva Lazara iz groba. Isus nema potrebu da ga prvo prodrma i izvuče napolje. Zajednički imenitelj za sve ove “znake” je izostajanje fizičkog dodira za vreme događanja čuda. Očigledno je da udaljenost nije nikakva prepreka za primanje Isusovih blagoslova. Na taj način činjenicom da je lišena ličnog kontakta s Isusom, druga generacija nije nimalo oštećena.

Činjenica je, takođe, da se svako od gore pomenutih čuda zbiva snagom Isusovih reči. On kaže slugama na svadbi u Kani: “Napunite” i “zahvatite” (2,7.8). “Carevom čoveku” Isus kaže: “Idi. Sin je tvoj zdrav” (4,50). Uzetom čoveku kaže: “Ustani, uzmi odar svoj i hodi” (5,8). Slepom čoveku: “Idi umij se” (9,7). Lazaru: “Lazare! Izidi napolje” (11,43). U

svakom od ovih slučajeva Isusovu nameru izvršavaju Njegove reči, a ne Njegov fizički dodir.

Za drugu generaciju, poruka koja dolazi preko ovih prizora je sila Isusovih reči, sila koja savlađuje prepreke prostora. Njegova reč vredna je koliko i Njegov dodir! Njegova je reč podjednako moćna i na distanci i kad je blizu. Iako služi jedino preko pisane stranice, ona i dalje zadržava svoju moć da spasava i leči. I upravo kroz tu Reč Sveti duh služi potrebama druge generacije (14,26.27). U stvari, na osnovu tekstova o Svetome duhu u 14. do 16. glave, možemo dokazati da prisutnost Svetoga duha čini da fizička odvojenost od Isusa postane — prednost (16.7).

Zaista nije čudo što tako mnogo ljudi prvo mesto daje upravo Četvrtom Jevanđelju! To je jedino Jevanđelje koje je posebno namenjeno drugoj generaciji, onima koji nisu imali nikakvog fizičkog dodira ni s Isusom, niti s bilo kim ko je imao takav kontakt s Njime. I na nas danas se odnosi taj nedostatak druge generacije. Nema sumnje da bismo i mi žarko želeli da dobijemo Tominu prednost, čija je vera, gledanjem, bila potpuno potvrđena. Mi smo, u duhovnom smislu, deo te druge generacije. To Jevanđelje je, dakle, pisano i za nas! Ono Isusa predstavlja jednoj novoj generaciji — svakoj generaciji koja je došla posle prve.

Šta to Jevanđelje poručuje našoj generaciji? Ono nam saopštava da Božje prividno odsustvovanje u našem vremenu nije prepreka moćnom Isusovom delovanju preko Duha. Njegova Reč vredna je koliko i Njegov dodir. Sve prednosti koje su bile dostupne u kontekstu Isusove službe u telu, Njegove fizičke službe, dostupne su i danas kroz Njegovu Reč! Jevanđelje nas uči i tome kako da steknemo te prednosti. U svakoj priči o čudu, da bi čudo moglo da se dogodi, po neko ljudsko biće je moralo da igra aktivnu ulogu. Pre nego što su imale priliku da uzmu vino, sluge su morale da sipaju vodu; uzeti čovek je morao da ustane i skupi ono na čemu je ležao; slepi čovek je morao da ide u Siloamsku banju i da se tamo opere.

Implicitna, prećutna poruka za čitaoca Jevanđelja je dvostruka: (1) Čitalac mora da pozna Isusove reči i postane svestan njihove primene na svoju ličnu situaciju. Pažljivo, ozbiljno proučavanje ovog Jevanđelja zapravo je velika živa zamena za odnos licem k licu koji su učenici imali s Isusom. (2) Čitalac mora da izvrši ono što Isus traži. Isusova sila koja deluje kroz Duha pratilac je onoga što čitalac čini u poslušnosti Njegovim rečima. Četvrto Jevanđelje napisano je da bi oni koji nisu videli mogli da veruju (20,29–31). Čitajući i primenjujući Jevanđelje na sebe, vernici primaju život koji je Isus davao od sebe, fizički boraveći na ovoj Zemlji.

Osnovna učenja Jevanđelja

Isus je Božje konačno otkrivenje

Iz Prologa nam je postalo jasno da je Isus večan (1,1.2), Božji partner (stihovi 1, 2 i 18), Bogu kvalitativno ravan (1. stih) i stvoritelj (3. stih) i održavalac sveta (4. stih). Ništa manje jasno iz Prologa vidimo da je On došao na Zemlju da otkrije slavnu lepotu Božjeg karaktera (stihovi 14–17; 9–11). Sâma Njegova ličnost je utelovljena Božja Reč (stihovi 1 i 14). On je konačno otkrivenje života na Zemlji (4. stih), istine (14. i 17. stih), milosti (stihovi 14, 16, 17) i samog Boga (18. stih).

Ova tema se nastavlja kroz celo Jevanđelje. Oni koji idu s Isusom vide otvoreno nebo (1,50.51). Vide Njegovu slavu (2,11), slavu Onoga koji je sišao od Oca (1,14; 16,27.28; 17,5). Isus je imao jedinstvenu sposobnost da nebesko deli s ljudima, zato što je sâm sišao s Neba (3,11–13; 6,32–35.46–51; 8,23; 13,3) i mogao da posvedoči o onome što je video i čuo (3,31–34; 17,8). On je jedino ljudsko biće koje je svoje ponašanje formiralo na osnovu direktnog posmatranja Božjeg ponašanja (5,17–21; 8,38; 1,18).

Isus je u mnogo navrata u Jevanđelju istakao da Njegova nauka dolazi direktno od Boga Oca (7,16–18; 8,26.40; 12,49.50). On je, prema tome — Svetlost sveta [videlo svetu] (8,12; 9,5; 1,4.5.9–11). Isto tako, On izvršava, čini dela koja bi činio Otac, kada bi boravio na Zemlji umesto Isusa (9,3.4; 10,25.37.38). Kada vidite Isusa, to je kao da vidite Oca na delu, samo u ljudskom obliku (14,6–11; 17,26). On čini sve ono što mu Otac zapoveda (14,31; 15,10). On je Božji Sin, ne u smislu inferiornosti, nego u smislu Nekoga ko je sâm obličje svog Oca (5,19–23; 10,30).

Spasenje je život

G. R. Beasley–Murray ističe da se reč *spasenje* retko mogla čuti s Isusovih usana (*Gospel of Life*, 1). Želimo li da upoznamo Isusovu nauku o tom predmetu, biće potrebno da proučimo izraze koje je On odlučio da upotrebi. U Mateju, Marku i Luki ključni izrazi su bili *carstvo Božje* i *carstvo nebesko*. Biti spasen, znači prihvatiti Božju upravu u svom životu (Matej 12,28; Marko 10,15; Luka 12,31; 17,20.21).

Međutim, u Četvrtom Jevanđelju koncept carstva doslovno nestaje (3,3.5; 18,36). Veliki izraz za spasenje u Jovanovom Jevanđelju je — *život*. Život je u Reči postojao od početka (1,4). Reč je sišla na ovu Zemlju da bi taj život donela čovečanstvu (1,14; 3,11–17). Život — večni život — sadašnja je realnost za svakoga ko veruje u Isusa (5,24–26). Isus je Hleb života (6,35.51), vaskrsenje i život (11,25) i put, istina i život (14,6). Razlog Njegovog dolaska na ovu Zemlju bio je da svojim rečima donese “život u izobilju” (10,10; 6,63.68). Podnaslov ove knjige — *Isus daje život jednoj novoj generaciji*, kombinuje temu u kojoj je Isus konačno otkrivenje Božje i davalac života s temom koja je namera i svrha Jevanđelja — da Isusa učini stvarnim jednoj novoj generaciji (20,30.31).

Slava i uzdizanje krsta

Dve prethodne teme spojene su ujedno u Jovanovom prikazu značenja krsta. Isusova slava, veliko otkrivenje Božjeg karaktera, pokazuje se u svojoj konačnoj dimenziji u Njegovoj žrtvi na krstu (12,23.24). Isus nigde nije tako "podignut", kao na krstu (3,14.15; 8,28; 12,32). Čas Isusovog "uzdizanja" na krstu, čas je koji donosi slavu Ocu (12,27.28). Prema tome, krst Isusa Hrista je najjasnije otkrivenje Boga.

U Jovanovom pisanju Isusova smrt na krstu donosi i život svetu (3,16). Jedna od velikih "ironija" Jovanovog Jevanđelja je izjava da život može doći jedino smrću (12,24.25). Prema tome, Isusov krst je središnji, centralni događaj Jevanđelja. On je mesto na kojem se spajaju njegove glavne teme.

Kraj je tu

Eshatologija je vrlo istaknuta tema Četvrtog Jevanđelja. U Mateju, Marku i Luki koncentracija je velikom merom usmerena na buduću nadu vernika koja se gradi na temelju starozavetne nade (vidi Paulien: *What the Bible Says About the End-Time*, 55–64, 75–83). Međutim, u Jovanu su pojmovi, u Starom zavetu karakteristični za konačni kraj sveta, zapravo sadašnje stvarnosti, realnosti u Hristu. Mrtvi se vraćaju u život, ne samo prilikom drugog dolaska (5,28–30), nego i kao duhovni odgovor na Hristovo propovedanje (stihovi 24–26). Sud nije samo stvarnost poslednjeg vremena (kao u 12,48); nego i nešto što se ostvaruje na krstu (12,31.32) i u propovedanju jevanđelja (3,18–21; 5,24).

Važnost "sadašnje eshatologije" u Jovanovom Jevanđelju naglašena je i njegovim delimičnim izostavljanjem budućnosti, ako ga uporedimo s ostatkom Novog zaveta. Iako je Jovanu nesumnjivo jasno da je Isus govorio o kraju (5,28.29; 14,1–3), u njegovom Jevanđelju nema nijedne propovedi o budućnim događajima i drugom dolasku, kao što su one iz Mateja 24 i 25. glave, Marka 13. i Luke 21. glave. Nema pregleda budućih događaja, kakve čitalac može naći u 2. Solunjanima 2,1–12 ili u Otkrivenju. Fokus Četvrtog Jevanđelja je u apokaliptičkom značaju života koji Isus omogućava u sadašnjosti.

Služba Svetoga duha

Od četiri Jevanđelja, Četvrto je karakteristično po svom jedinstvenom naglasku na Duhu. Iako je u prvim glavama Jevanđelja Duh pominjan gotovo samo uzgredno (1,32.33; 3,5–8.34; 4,23.24; 6,63; 7,39), potpunije razumevanje uloge Duha nastupa u oproštajnoj propovedi (glave 14–16). Duh je poslat da preuzme Isusovu ulogu u odnosu na Njegove učenike dok je boravio na Zemlji.

Isus je morao da ode, ali svoje učenike ne ostavlja kao siročiće. On im se vraća preko Duha (14,16–18). Učenici ostaju bez Isusa, koji je Istina (14,6), ali dobijaju Duha istine (14,17; 15,26; 16,13). Ostaju bez reči koje su dolazile s Isusovih usana, ali ih ponovo "slušaju" kroz Duha

(14,26). Duh, kao i Isus, dolazi od Oca (3,34.35; 13,3; uporedi s 15,26), spušta se s Neba (3,13; uporedi s 1,32) i javlja unapred šta će se zbivati u budućnosti (4,25.26; uporedi s 16,13). Prema tome, jasno je da je Sveti duh savršena zamena za Isusa u vremenu Njegove odsutnosti iz crkve. Sila Isusovih reči upravo preko Svetoga duha donosi život jednoj novoj generaciji.

Pregled Jevanđelja po Jovanu

- I. Prolog: Isusova misija (1,1–18)
- II. Isusova misija na Zemlji (1,19–12,50)
  - A. Početak Isusove službe (1,19–51)
    - 1. Svedočanstvo Jovana Krstitelja (1,19–34)
    - 2. Jovanovi učenici dolaze Isusu (1,35–51)
  - B. Od Kani do Kani (2,1–4,54)
    - 1. Prvo čudo u Kani (2,1–11)
    - 2. Događanja u Jerusalimu (2,12–25)
    - 3. Razgovor s Nikodimom (3,1–21)
    - 4. Uloga Jovana Krstitelja (3,22–30)
    - 5. Isusova uloga (3,31–36)
    - 6. Razgovor sa ženom Samarjankom (4,1–42)
    - 7. Zbivanja u Jerusalimu (4,43–45)
    - 8. Drugo čudo u Kani (4,46–54)
  - C. Isus i judejski praznici (5,1–10,42)
    - 1. Banja Vitezda (5,1–47)
    - 2. Pashalni Hleb života (6,1–71)
    - 3. Dramatična zbivanja na Praznik senica (7,1–8–59)
    - 4. Čovek koji je rođen slep (9,1–41)
    - 5. Dobri Pastir (10,1–21)
    - 6. Praznik obnovljenja [posvećenja] (10,22–39)
    - 7. Zaključak javne službe (10,40–42)
  - D. Isus bliži svojoj smrti (11,1–12,50)
    - 1. Podizanje Lazara iz mrtvih (11,1–44)
    - 2. Zavera za ubistvo Isusa (11,45–57)
    - 3. Pomazanje u Vitaniji (12,1–8)
    - 4. Trijumfalni ulazak u Jerusalim (12,9–19)
- 5. Kad je došao Isusov “čas” (12,20–36)
- E. Konačni zbir Isusove službe (12,37–50)
- III. Isusova smrt i vaskrsenje (13,1–20,31)
  - A. “Gornja soba” (13,1–17,26)
    - 1. Pranje nogu (13,1–30)
    - 2. Isusov odlazak i povratak (13,31–14,31)
    - 3. Isus kao pravi Čokot (15,1–17)
    - 4. Mržnja sveta (15,18–16,4)
    - 5. Delo Svetoga duha (16,5–16)
    - 6. Patnja se pretvara u radost (16,17–33)

- 7. Molitva posvećenja (17,1–26)
- B. Smrt i vaskrsenje (18,1–20,31)
  - 1. Hvatanje Isusa (18,1–12)
  - 2. Suđenje pred prvosveštenikom (18,13–27)
  - 3. Suđenje pred Pilatom (18,28–19,16a)
  - 4. Isusova smrt i pogreb (19,16b–42)
  - 5. Isusovo vaskrsenje (20,1–29)
  - 6. Namera knjige (20,30.31)
- IV. Epilog: Misija apostola (21,1–25)

**DEO PRVI
PROLOG
Jovan 1,1-18**

**GLAVA PRVA
PROLOG: ISUS SILAZI NA ZEMLJU
Jovan 1,1-18**

Nikada neću zaboraviti kada sam, pre petnaest godina, ugledao Matterhorn, veličanstvenu planinu u Švajcarskoj. Bilo je 11 sati noću; pun Mesec se blistavo ogledao na njegovom najvišem vrhu pokrivenom ledom, više od 3000 metara iznad mene. Nepotrebno je reći, jer uvek kada danas pomislim na Švajcarsku, misli su mi obojene utiscima onog prvog susreta s njegovom nenadmašnom lepotom i veličanstvenošću.

Sličan doživljaj imao sam kad sam se upoznao s Prologom Jevanđelja po Jovanu. On postavlja smernice svemu što se događa u Jevanđelju. Sve glavne teme ostatka Jevanđelja najavljene su i oblikovane načinom kako su obrađene u Prologu.

Isus je predstavljen kao Prapostojeći (1,1.2; vidi takođe 8,58; 17,5). On je Božji jedini Sin (1,14.18; vidi takođe 3,16.18). On je Svetlost [videlo] svetu (1,4.5.9; vidi takođe 8,12; 9,5). On je Tvorac života (1,4; vidi takođe 5,26; 6,35.63; 10,10; 11,25; 14,6). On pokazuje svoju slavu (1,14.16; vidi takođe 2,11; 12,41; 17,5.22.24) naočigled neverstva (1,10.11; vidi takođe 12,41,-43; 16,8-11). Međutim, uprkos neverovanju mnogih, drugi počinju da veruju (1,12.13; vidi takođe 6,67-69; 12,31.32; 17,6-19).

Prema tome, teme Četvrtog Jevanđelja su u Prologu obojene svetlošću šire perspektive večnosti. Iako Isus hoda Zemljom kao ljudsko biće s emocijama i slabostima, čitalac je, zahvaljujući Prologu, navikao da u Isusu-čoveku vidi Reč, Onoga ko je bio blizak s Bogom od večnih vremena (1,1-3.18). Stoga se savremenim čitaocima Jevanđelja po Jovanu preporučuje da pojedinostima iz Prologa posvete posebnu pažnju.

○ **Duboko upoznavanje s Rečju**

Jovan 1,1-18

Pročitaj tekst u Jovanu 1,1-18 dva puta uzastopno, a onda odgovori na sledeća pitanja.

1. Šta nam Prolog Jevanđelja govori o Isusu? Navedi Isusove različite vrline i postupke o kojima se u njemu govori. Koja se od tih vrlina ili

postupaka, prema pročitanoj tekstu, nameće kao Isusova centralna i najvažnija osobina?

2. Uporedi i vrednuj tekst u Jovanu 1,1–18 s tekstem u 1. Mojsijevoj 1,1–3 i onim u Jevrejima 1,1–4. Navedi sličnosti i razlike i napiši jedan pasus ili sličnu količinu teksta, s navođenjem detalja o onome što si na osnovu ove komparativne studije saznao o Prologu Jevanđelja.
- 3., Zašto Prolog, po tvome mišljenju, počinje u večnosti, umesto s Isusovim rođjenjem?
4. Navedi događaje iz Isusovog života (kako su opisani ili nagovešteni u Prologu), koji su ga povelili putem od života u prisutnosti Oca (1,1), dole na Zemlju, a onda i natrag u Očevo krilo (18. stih).
5. Navedi elemente iz Prologa koji upućuju na ljudsku stranu plana spasenja. U čemu se sastoje implikacije svih njih? Zašto, po tvome mišljenju, ljudska strana spasenja igra manje važnu ulogu u tom tekstu? Objasni zašto si baš tako odgovorio.
6. Opiši one koji ne razumeju svetlost (stihovi 5, 10 i 11). Opiši one koji je *razumeju* (stihovi 12–14, 16).
7. U jednom ili dva pasusa analiziraj uloge koje su igrali Jovan Krstitelj i Mojsije u odnosu na Isusa u tom tekstu.
8. Uporedi poruku iz Jovana 1,1–18 s tri druge “ranohrišćanske himne” u Novom zavetu: Filibljanima 2,5–11; Kološanima 1,15–20 i 1. Timotiju 3,16.

○ **Istraživanje Reči**

Tri su aspekta u Prologu i njegovoj pozadini koji jasno govore da u Bibliji Bog pristupa ljudima tamo gde se nalaze. On obična ljudska bića nadahnjuje da pišu jezikom, kulturom i u konceptima koji će biti bliski njihovim prvobitnim čitaocima. Na primer, (1) Jovan koristi jednu ranohrišćansku himnu, želeći da izrazi svoje veličanstveno razumevanje prirode i karaktera Isusa Hrista; (2) on Prolog konstruiše na načine da daje logičan smisao judejskom čitaocu i (3) on Isusu daje titulu (Reč), koja je u paganskom neznabožačkom svetu bila znatno poznatija, nego jevrejske titule, kao što su Mesija ili Sin čovečji. Zahvaljujući takvom planu i strategiji i pod nadahnućem, Jovan je načinio Prolog koji će se snažno obratiti svakom čitaocu njegovog vremena, bio on hrišćanin, Jevrej ili neznabožac. Ove tri strateške komponente ispitaćemo dublje.

Struktura Prologa

Baziran na jednoj ranohrišćanskoj himni

Na prvom mestu, postoje značajni dokazi da su osnovni delovi Prologa Četvrtom Jevanđelju uzeti iz jedne ranohrišćanske himne. Tekst u Jovanu 1,1.2, na primer, *iako pisan na grčkom*, otkriva poetski paralelizam, veoma poznat i čest u jevrejskoj poeziji i pevanju:

U početku		beše	Reč	
	i	(beše)	Reč	u Boga
	i	(beše)	Reč	Bog
U početku		Ona beše		u Boga

Na himnu nalik priroda Prologa dalje se može videti u “paralelizmu stepenica“ u 4. i 5. stihu:

U njoj beše *život*,
 i (taj) *život* beše *videlo* ljudima.
 i *videlo* se svetli u *tami*,
 i *tama* ga ne obuze

S druge strane, stihovi 6 do 8 se vraćaju proznom pripovedanju i upoređuju Jovana Krstitelja i Isusa. Iako nemoguće da se odrede tačne granice himne, kao podloge za Prolog, stihovi 1 do 5, 9 do 11, 14 i 16 do 18 nesumnjivo su pisani poetskim stilom, dok ostali stihovi kao da su zamišljeni da načine vezu između himne i glavnih tema Jevanđelja, kao što je uloga Jovana Krstitelja (1,6–8.15; vidi takođe 1,19–36; 3,22–30; 5,33–35) i centralni karakter verovanja u hrišćanskom životu (1,12.13; vidi takođe 2,11; 3,16; 4,48.53). Ovo nije jedina himna koja je došla do izražaja u Novom zavetu. Najmanje još tri himne su verovatan temelj jezika u Filibljanima 2,6–11, Kološanima 1,15–20 i 1. Timotiju 3,16.

Otkrivanje ovih novozavetnih himni dovodi nas na jednu veoma praktičnu aplikaciju. Hrišćani se često osećaju izolovanima od biblijskih vremena, smatrajući da su ljudi onog vremena bili drugačiji od nas i da su zato načini na koje je Bog radio znatno drugačiji nego što su to danas. Međutim, istina je da su rani hrišćani imali mnogo toga zajedničkog s nama. I oni su pevali himne i okupljali se na bogoslužjenja. I oni su se trudili i borili da razumeju Božju volju za svoj život. Prema tome, Jovanu je bilo jasno da će im razumevanje poruke Jevanđelja biti lakše ako upotrebi jezik neke od poznatih himni.

Pažljivo načinjeno jedinstvo

Bez obzira na izvor iz kojeg bi Jovan mogao uzeti jezik svog izražavanja, u svakom slučaju su stihovi od 1 do 18, onako kako ih sada čitamo, jedna književna celina. Struktura završenog Prologa daje nam drugu ilustraciju o onome kako Bog pristupa ljudima tamo gde se nalaze. Književni oblik blizak jevrejskoj logici naziva se *hijazmom* (od grčkog slova *X* — “hi”). Neko stvara hijazmu kada prosuđuje, vraćajući se pun krug unazad, do početne tačke jedne rasprave. Prvi stav paralelan je s poslednjim. Drugi stav paralelan je s pretposlednjim stavom, i tako dalje.

Prolog počinje i završava se prikazom vrlo bliskog odnosa između Reči i Oca (stihovi 1,18). Sledi upoređenje i kontrast između uloge Reči u fizičkom stvaranju (3. stih) i Njegove uloge u ponovnom stvaranju, koje biva milošću i istinom (17. stih). Uloga Jovana Krstitelja pominje se dva puta, na odgovarajućim paralelnim tačkama (stihovi 6–8,15). Prema tome, kada ceo Prolog brižljivo izanaliziramo, mi dobijamo ovakvu hijastičku strukturu:

Strelasta linija A–F–A u gornjoj strukturi slika je prirode hijazme koja je u formi slova X. Smer misli kreće se od početka, ka kulminaciji koja je u centru, a onda se vraća obrnutim redom, natrag ka početku. Prema tome, pisac Jevanđelja prirodno komunicira [govori] u stilu njemu i mnogim njegovim čitaocima veoma bliske jevrejske logike.

- A. Reč u Bogu (1. i 2. stih)
- B. Njegova uloga u stvaranju (3. stih)
- C. Dar života i svetlosti (4. i 5. stih)
- D. Svedočenje Jovana Krstitelja (stihovi 6–8)
- E. Reč ulazi u svet (stihovi 9–11)
- F. Vernici postaju Božja deca (stihovi 12 i 13)**
- E. Reč postaje telo (14. stih)
- D. Svedočanstvo Jovana Krstitelja (15. stih)
- C. Dar blagodat (16. stih)
- B. Njegova uloga u ponovnom stvaranju (17. stih)
- A. Reč u Bogu (18. stih)

Budući da se ključni momenat hijazme obično pojavljuje na centru, ispada da je centralna, središnja tema Prologa izražena u 12. i 13. stihu: oni koji primaju Reč i veruju u Njegovo ime, postaju “sinovi Božji”. Tako je fokus, središnji razlog dolaska Reči na svet upravo novo stvaranje, stvaranje dece Božje. Ova tema je u izjavi o nameri Jevanđelja iskazana drugačijim izrazima; oni koji čitaju Jevanđelje i veruju u Isusa imaju život u Njegovo ime (20,30.31).

Poreklo, pozadina “Reči”

Isusu data titula, kojom se otvara tekst Jevanđelja, treća je ilustracija o tome kako je Bog upotrebio Jovanovo iskustvo i poreklo/ pozadinu da pristupi svojim slušaocima tamo gde se nalaze. Da se svojim grčkim čitaocima Jovan obratio rečima: “Da vam kažem nešto o Isusu, Mesiji”, oni bi kazali: “O Isusu, kome?” i pokazali bi vrlo malo interesovanja za ponuđenu informaciju. Da je govorio o Isusu, Sinu čovečjem, zainteresovao bi uglavnom Jevreje. Međutim, u Isusovom slučaju se Jovan opredelio za titulu kojom će grčkom umu moći da govori sa silom, a i onim

Jevrejima koji su bili pod uticajem ideja grčke filozofije (kakvih je bilo mnogo). Jovan je Isusu dao ime "Reč".

Božja Reč (*logos*) u grčkom Starom zavetu stvara, ali ona nije ličnost: "Rečju Gospodnjom nebesa se stvoriše ... On reče i postade" (Psalam 33,6.9). "Reč Gospodnju" iz ovog teksta treba uzeti doslovno kao moćni i kreativni izraz Božjeg govora, a ne kao ličnost koja je saradivala na poslu stvaranja.

S druge strane, u Pričama 8,22–31 imamo ličnost koja je stajala uz Boga od samog početka i imala aktivnu ulogu u stvaranju, ali to je ličnost nazvana "Mudrost" (grčki: *sophia* — izraz ženskog roda); dakle, ne "Reč". Prema tome, Stari zavet sadrži koncepte koji kao da su povezani s Jovanovom upotrebom "Reči", ali s njom nisu identični. Ako želimo da nađemo egzaktnu paralelu Jovanovoj tituli za Isusa, mi moramo pogledati na druge strane.

Jovanova upotreba "Reči" nalazi svoje objašnjenje u sferi grčke filozofije. Veliki grčki filozof Platon (400 pre Hrista) gajio je veoma uzvišenu sliku Boga. Ipak, on je istovremeno gajio i veoma negativan pogled na stvarnost, onakvu kakvu mi poznajemo. Ako je veliki Bog — čist um, a materija u osnovi zla (kako je učio Platon), kako će onda veliki Bog "prljati svoje ruke" u procesu stvaranja i održavanja materije? Platonovo rešenje bila je ličnost koju je on nazvao "Rečju". Platonova Reč bila je dovoljno velika da komunicira s Bogom kao sebi ravnom, a ipak dovoljno ponizna da se zajedno s Bogom angažuje oko prljavštine materijalnih stvari. Za Platona je Reč služila kao "srednji" Bog, između velikog Boga i Njegovih stvorenja. Kasnije su grčki filozofi, kao Heraklit i stoici proširili Platonove ideje, predstavljajući Reč kao večnu, kao Stvoritelja i Održavaoca svemira i izvor sveg ljudskog razuma i inteligencije. Ako nas ovo snažno podseća na novozavetnu sliku Isusa, nemojmo se iznenaditi na reči Elen Vajt, koja kaže da je Duh nadahnuća bio darovan nekima od tih velikih neznabožačkih mislilaca (White, *The Desire of Ages*, 33).

Otprilike u vreme kad je Isus živeo na ovoj Zemlji, veliki jevrejski filozof Filo [Philo] ulagao je napore da grčku filozofiju učini prihvatljivom Jevrejima, a Stari zavet prihvatljiv Grcima, pa stoji kao ličnost između judaizma i grčke filozofije. Upravo je Filo uočio paralelu između jevrejskog koncepta Mudrosti i grčkog koncepta Reči. Rezultat je bio jevrejska "Reč"-ličnost, što je dalo suštinsku podlogu Jovanu za njegovu upotrebu izraza *Reč*.

Za Filoa je Reč bila "drugi Bog", Prvosveštenik u nebeskom svetilištu, posrednik kod Boga, Zakonodavac, Posrednik [Mediator] stvaranja, Posrednik Otkrivenja, Održavalac svemira i Bog Staroga zaveta. Filo ga je nazvao i Božjim prvorođenim, Njegovim Sinom prvencem, Božjim obličjem i drugim Adamom. Svako ko makar nešto zna o Novom zavetu, odmah će uočiti da je u Filou Bog ljudski rod pripremio za jednu ličnost, baš onakvu kakva je bio Isus. Prema tome, kad je Jovan Isusa nazvao

“Rečju“, čitaoci Jevanđelja koji su bili pod uticajem grčke filozofije već će prepoznati termin koji izražava sve ono što su znali o Isusu.

Ja ne želim da kažem da je Filo “uticao“ na Jovana da priču o Isusu prepriča prema liku koji je opisao Platon. Naprotiv, Jovan je primenio taktiku sličnu onoj koju je koristio Pavle na Areopagu. U Delima 17,22–31 Pavle pokušava da dopre do srca atinskih filozofa, održavši im propoved o “Bogu nepoznatome, kojega ... poštujete“ (vidi 23. stih). U Prologu za svoje Jevanđelje Jovan kazuje nešto slično ovome: “Ova Reč, koju vi poštujete, predmet je moje knjige. Čitanje ove knjige pomoći će vam da ga bolje razumete i bolje mu služite.“ Zahvaljujući ovom pristupu, grčki čitaoci su trebalo da budu privučeni u razmišljanje o Isusu o kojem govori Jovanovo Jevanđelje. Bog ljudima pristupa tamo gde se nalaze. Zahvaljujući tome, nadahnuti pisci su uvek bili voljni da svoje izražavanje prilagode potrebama svoje čitalačke publike. Nadahnut je sadržaj vesti, a ne njena forma (White, *Selected Messages*, 1,21.22).

Šta možemo naučiti od Jovanove upotrebe “Reči“, kojom je opisan Isus? Ne bi trebalo očekivati da ljudi zavole jevanđelje koje mi propovedamo, ako prethodno ne učinimo ozbiljne napore da razumemo njih, i način na koji oni razmišljaju. Svetovni ljudi obično nisu odbacivali jevanđelje. U većini slučajeva ga nikada ranije nisu čuli, bez obzira što žive usred crkava, TV-evanđelista i nalepnica za automobilske branike na kojima stoji: “Ako voliš Isusa, zatrubi.“ Svetovni ljudi ne mogu da vrednuju reči “Isus je odgovor“, pošto nemaju pojma o — pitanju! Jovanova “strategija Reč“ nas uči uči da treba da idemo “drugih sahat“, ako jevanđelje želimo da objavimo svojim svetovnim susedima i prijateljima u ovim devedesetim godinama. Prema Pavlovim rečima, tek kada “svima postanemo sve“ moći ćemo da očekujemo da što “više pridobijemo“ (1. Korinćanima 9,19.22; Paulien, *Present Truth in the Real World*, 17–42).

Detaljno istraživanje Prologa

Tekst u Jovanu 1,1–3 otvara Jevanđelje, podsećanjem na priču o stvaranju iz Knjige postanja, 1. Mojsijeve. Izraz “u početku“ je ponavljanje samih prvih reči iz grčkog Starog zaveta (1. Mojsijeva 1,1). Reč “postalo“ iz 3. stiha prevod je grčke reči za stvaranje, koja se u više navrata koristi u 1. glavi 1. Mojsijeve. Reč postade telo (1,14), je Neko ko je stvorio sve. Želeći da bude siguran da nikome ne promakne sveukupnost vrednosti njegovih reči, Jovan nastavlja i kaže da ni jedno jedino stvoreno biće ili predmet nisu nastali bez aktivnosti Reči (3. stih). Reč je izvor svega što je stvoreno.

U Jovanu 1,1 imamo možda najubedljiviju izjavu o božanskoj prirodi Isusa Hrista u Novom zavetu. U njoj su sadržane tri kratke, ali snažne izjave koje se međusobno dopunjuju i ispravljaju nesporazume koji bi nastali kad bi se bilo koja od tri ispitala izolovano od ostalih (Jameison, Fausset, and Brown, 1026).

U početku, kad je stvaranje bilo u toku (1,1; 1. Mojsijeva 1,1), Reč je već bila u statusu neprekidnog postojanja. Večno postojanje Reči, međutim, nije bilo *u* Ocu (u smislu da je Otac bio večan i u jednom trenutku stvorio Isusa). Druga fraza ("Reč beše u Boga") ističe da se On od večnosti razlikovao od Oca. On je bio bliski Božji partner (stihovi 1,1, 2, 18). Treća izjava ("Bog beše Reč") jasno pokazuje da ovde imamo bliskost jednakih, a ne superiornog nad inferiornim. Reč je u punom smislu imala učešća u Božjoj prirodi. Što je Bog bio, bila je i Reč (1. stih). Prema tome, mi se ovde ne bavimo "Bogovima". Naprotiv, u Božanstvu je prisutno potpuno i celovito jedinstvo — kada istovremeno egzistira i bliska veza među ličnostima Božanstva.

Ista Reč koja je donela život i videlo/ svetlost svemiru prilikom stvaranja ujedno i održava taj svemir svojim životom i svetlošću, bez obzira što "tama" ne prihvata tu činjenicu (stihovi 4, 5). Bez Isusa ne bi bilo ni kiše, ni sunčeve svetlosti, ni vazduha, ni života. Međutim, zapanjuje činjenica da je taj Večni, taj Božanski, taj Stvoritelj svega, taj Održavalac svemira, došao na svet nepoznat, neprepoznat, odbačen čak i od "svojih", koji su mislili da čekaju Njega (9–11. stiha). Stihovi 10 i 11 u Prologu projektuju odbacivanje Isusa od strane judejskih vođa u telu teksta Jevanđelja (5,16–18; 7,32.45–52; 8,48–59; 9,13–34; 10,30–39; 11,45–57; 12,10.11; itd.).

Ova slika, međutim, nije u potpunosti mračna. U hijastičkom središtu Prologa pojavljuje se obećanje da koji ga "primiše" (grčki gramatički aorist, imperfekt — prošlo vreme) i "veruju" (grčko sadašnje vreme) u ime Njegovo, primaju "vlast da budu sinovi Božji" (12. stih). Ovaj stih podvlači činjenicu o postojanju dva aspekta mirenja s Bogom. Prvo, tu je početna tačka primanja, kod koje osoba postaje Božje dete. Drugo, nastavljaajući da veruje, osoba ostaje u Hristu i zadržava pravo trajnog statusa Božjeg deteta (vidi takođe 6,35–59); 15,1–7). Ovde nam se ne nameće osećaj "jednom spasen, zauvek spasen". "Opravdanje" je trajni, neprestajući proces, koji traje onoliko koliko hrišćanin živi u vezi s Hristom.

Prema tome, od presudne je važnosti da shvatimo da se ovo "novorođenje" ne postiže ama baš nikakvim ljudskim trudom (1,13). Božje dete se ne rađa "od krvi", prirodnim poreklom od svojih roditelja. On ili ona ne rađaju se u kontekstu seksualne aktivnosti generalno, "volje telesne", niti inicijativom muškarca, konkretno, "voljom muževljevom". Kada neko postane Božje dete, to je čudo istog stepena kao i prvobitni čin stvaranja (stihovi 1–3). Na isti način kao što prvobitni čin stvaranja mora da počiva na podlozi trajnog, neprestajućeg čuda staranja od strane Reči (stihovi 4 i 5), i odnos Božjeg deteta s Isusom podrazumeva trajnu veru, koja proizvodi trajno čudo duhovnog života (12. stih). Od početka do kraja, hrišćanski život je dar od Boga.

Prolog, u stihovima od 14 do 18 prelazi na veoma dirljiv zaključak. Ovde se Božanska Reč, Onaj ko je sišao dole, opisuje u kontekstu svog

zemaljskog statusa (vidi stihove 1–5, 9–13). Iako je ta Reč oduvek bila, “beše” (1. stih), ona u 14. stihu “postade”, isti izraz koji je bio upotrebljen da se opiše prvobitno stvaranje iz 3. stiha i 1. Mojsijeve 1,1. Reč je, od postojanja “u Bogu”, prešla na postojanje “u nama” (stihovi 1, 2, 14). Iako “Bog beše Reč”, On [Reč] “postade telo (stihovi 1, 14). Ovim jednostavnim izražavanjem Jovan dočarava ceo spektar božansko/ljudske prirode Reči, nečega što teolozi nazivaju “hristologijom”.

Priroda Reči

Jovan 1,1.2	Jovan 1,14
večna	prolazna
“beše” “u Bogu” “Bog beše (Reč)”	“postade” “u nas” “postade telo”

U tekstu Jovana 1,14–18 sadržan je i jezik koji obrazovanog čitaoca poziva da se seti starozavetnog svetilišta. Reč je postala telo i “useli se” u nas/ među nas i “(mi) [Jovan i drugi učenici koji su išli za Isusom dok je boravio na Zemlji] videsmo slavu Njegovu” (14. stih). “Useli se”, je prevod grčke reči koja znači “razapeti šator”; podsećanje na svetilište, šator od sastanka u pustinji (2. Mojsijeva 25,8.9). Slava Isusa Hrista koju su učenici videli je podsećanje na slavu Šekine iz šatora od sastanka (2. Mojsijeva 40,34.35). Što je još značajnije i pomena vrednije je činjenica da, u jevrejskom jeziku, glagol “*prebivati*” (*shachan*) dolazi iz istog korena iz kojeg dolazi i reč Šekina (*Shekinah*), koja označava slavnu Božju prisutnost u svetilištu. “Slava” i “šator” su jedno u jevrejskom načinu razmišljanja!

Ova aluzija na starozavetno svetilište objašnjava “milost umesto milosti” *charin anti charitos* — “blagodat za blagodaću” (NIV), iz 16. stiha. Starozavetna svetinja je bila veličanstven izvor milosti i blagoslova. Ali kad je Reč postala telo, starozavetno svetilište je bilo zasenjeno jednim još većim izvorom blagoslova. Isus je veće otkrivenje Boga nego što je to čak bila i svetinja, pošto je u Isusu Bog boravio neposredno u ljudskom telu, a “mi” smo mogli da gledamo ono što je bilo skriveno iza zavesa.

Ova poruka se, u drugačijem obliku, ponavlja u 17. stihu. Isus nudi bolje otkrivenje Boga, bolje od onog koje je mogao da ponudi Mojsije, prvobitni otkrivalac Boga u Starom zavetu. Mojsije je dao

“zakon“, ali milost i istina su nastali (“postali“, bili stvoreni — stihovi 3, 14) zahvaljujući Isusu Hristu. Mojsije nije mogao da spase svoj narod. U Obećanu zemlju ih je uveo Isus Navin. Dakle, zakon koji je došao preko Mojsija nije mogao da spase Izrailjski narod; spasenje donose milost i istina preko Isusa Hrista (stihovi 12, 13).

Vredno je napomenuti jednu završnu misao. Izraz “u naručju“ pojavljuje se samo dva puta u Jevanđelju — 1,18: (grčki *eis tōn kolpōn*) i 13,23 (grčki *en tō kolpō*, “nasloniti se (uz)“). Kao što je Isus “u naručju Očinom“, “uz svog Oca“, tako se i ljubljeni učenik, pisac knjige, naslonio uz Isusa prilikom Poslednje večere. Veza između gornjih grčkih izraza je posebna i namerna [deliberate]. Na ovaj oštrouman način Jovan ne samo što nam poručuje da je Isus najveće otkrivenje Oca, nego i to da je on, “ljubljeni“ učenik, najveće otkrivenje Isusa. Jovan je bio učenik koji je najdublje pronikao u Isusova osećanja (White, *The Acts of the Apostles*, 539–545). On je bio jedini učenik koji je došao Isusu kraj krsta i koji je, dakle, zauzeo Isusovo mesto u staranju za Njegovu majku Mariju (19,25–27). Tako vidimo da njegovo Jevanđelje ima jedinstvenu i nenadmašnu vrednost, kao otkrivenje Isusa Hrista.

Kratak pregled glavnih tema Prologa

Ko je Isus

U Prologu je Isusov zemaljski život, kako je opisan u glavnom telu knjige, postavljen u relaciju prema večnosti. Isti Isus koji je bio rođen na ovoj Zemlji, rastao u tipičnoj jevrejskoj porodici, stvorio krug prijatelja, služio potrebama drugih ljudi, a na kraju bio pogubljen od strane jedne tiranske vlasti, ispostavilo se, bio je Onaj koji je stvorio svemir i sve što je u njemu. Ono od čega bismo mogli još više da zadrhtimo jeste podatak da je On kroz celu proteklu večnost do tada bio jednak Bogu i Njegov partner.

Prolog čini da nam odmah postane jasna primarna namera Jevanđelja — da ubedi čitaoca u činjenicu da je naoko obično ljudsko biće u svoju telesnu konstrukciju skrilo ličnost samog Boga. Bez Prologa bi mnoge Isusove izjave u glavnom delu Jevanđelja izgledale smešno i nadmeno, ako čitalac, u trenutku prvog dodira s knjigom nije već osvedočen hrišćanin. Evo nekih od Isusovih zapanjujućih tvrdnji: “Ja i Otac jedno smo“ (10,30); “koji vide mene, vide Oca“ (14,9) i “ja sam pre nego se Avram rodio“ (8,58). Prolog pomaže čitaocu da razume i proceni šta Isus govori i čini u Jevanđelju. “Ova se napisaše, da verujete da Isus jest Hristos, Sin Božji“ (20,31).

Nenadmašno otkrivenje

Ako je Isus sve ono što tvrdi Prolog Jevanđelja po Jovanu, sledi da On mora da bude najveće otkrivenje Božjeg karaktera koje je Zemlja ikada doživela (Jevrejima 1,1.2). On ne samo što je otkrivenje Boga, znatno jasnije nego što se može naći u prirodi ili u velikim religijama sveta, nego je i otkrivenje Boga, znatno jasnije od onog koje nam nude Jovan Krstitelj, Mojsije ili čak starozavetno svetilište. Iako je, kada je reč o hrišćanima, ovo već samo po sebi razumljivo, Jovan se postavio nasuprot poznatim alternativama poruke o Hristu, široko poznatim u njegovom vremenu. Stav Jovanovog Jevanđelja kaže da su i Jovan Krstitelj i Mojsije i starozavetno svetilište bili dobri sami za sebe, ali kada se uporede s Isusom, oni su dobri samo za “umanjivanje“ (3,30).

Isus je poslednja, konačna, završna reč od Boga ljudskom rodu. Iako se, pre konačnog očišćenja svemira od greha moraju razrešiti još neka pitanja, za čovečanstvo nikada neće biti jasnijih otkrivenja Božjeg karaktera od onog koje imamo u životu i smrti Isusa Hrista. Božju ljubav, milost i pravičnost, kao i Njegov stav prema ljudima i prema grehu, najjasnije možemo pročitati u Isusovom radu i smrti. U očima autora Četvrtog Jevanđelja jedan predmet natkriljuje sve ostale: Hristos i to raspet.

Ovo ima veliko praktično značenje. Barkli (Barclay) nam nudi jednu ljudsku analogiju. Ako hožemo da znamo šta neko stvarno misli i oseća o nečemu, a tome “nekom“ ne možemo pristupiti direktno, mi ne odlazimo nekome ko je samo poznanik te osobe, nego nekome ko je s njom tokom mnogo godina bio prisn prijatelj. Jedino takav prisni prijatelj je u potpunosti sposoban da interpretira postupke i osećanja onog drugog. Jedino takav prijatelj nam može pružiti precizan uvid u srce i um onog drugog. Jovan nam poručuje da je Isus toliko bio sličan Bogu umom, srcem i bićem, da mi u Njemu dobijamo savršenu sliku onoga što Bog jeste.

Važnost reakcije [response]

Ako je Isus zaista “Reč [koja je postala] telo“ (14. stih), onda ne može postojati neodređena reakcija na Jovanovo Jevanđelje. Ako je Isus svetlost Božjeg karaktera koja sjajno svetli pred ljudima, onda svako ko čita Jevanđelje biva doveden na sud (3,18–21). Hoće li onaj ko ga čita verovati u vest o Hristu i primiti je u svoj život?

Jovanovo Jevanđelje nam jasno stavlja na srce da je način na koji reagujemo na Reč koja je postala telo, zapravo odluka o životu i smrti. Verovati — znači odmah preći iz smrti u život (5,24; 8,51; 11,25.26), znači život u izobilju (10,10); ne verovati, znači postati slep (12,40; 9,39–41, bolestan (12,40) i podložan smrti (6,53).

○ **Primena Reči**

Jovan 1,1–18

1. Da li te uzvišeni opis Isusa u Prologu čini više ili manje voljnim da Njemu poveriš svoju večnu sudbinu? Napiši jednu molitvu kojom ćeš opisati kako si, zahvaljujući Prologu, počeo da misliš o Isusu, da gledaš na Njega.
2. Možeš li se setiti neke analogije između prirodnog i duhovnog rođenja (stihovi 12 i 13)? Na koji način život u porodici podseća na život u crkvi i obratno?
3. I zakon i blagodat (17. stih) su aspekti Božje prirode. Kako ove aspekte Božjeg karaktera čovek može da drži u ravnoteži? Možeš li se setiti perioda u kojem je tvoje shvatanje zakona i blagodati/ milosti bilo izvan ravnoteže? U čemu su se sastojale neke praktične posledice te neravnoteže?
4. Prolog Jovanovom Jevanđelju jasno pokazuje da je Isus istovremeno i potpuno čovek i potpuno Bog. Kako može On biti oboje u isto vreme? Imaš li na umu neke od načina na koje ljudi teže da jedan aspekt istaknu na uštrb drugog? Kako nečije učenje o Hristu može da utiče na svakodnevni život?

○ **Istraživanje Reči**

1. Uporedi što je moguće više prevoda teksta iz 1,1c: “i Bog beše Reč” [i Reč beše Bog]. Šta o ovom izrazu kaže *SDA Bible Commentary*? Uz pomoć konkordancije nađi u Novom zavetu sve stihove koji pominju reč *Bog*. Koliko se od tih stihova na bilo koji način odnose na Isusa? Koliko se od njih odnose na nekog drugog “boga”? Da li je adekvatno/ prikladno da reč *Bog* u 1,1 pišemo velikim slovom?
2. Prouči reči *život, videlo/ svetlost, tama, svet* i *verovati*, koje nalaziš u Prologu. A onda, uz pomoć konkordancije potraži te iste reči u ostatku Jovanovog Jevanđelja. Koju misao (seme) Jovan “ubacuje” sa svakom rečju Prologa i kako on tu misao razvija u ostatku Jevanđelja? Šta ćeš, na osnovu ovog proučavanja, prepoznati kao objedinjujuću [unifying] temu Jevanđelja? Pokušaj da je rezimiráš u jednoj rečenici; što kraćoj, to bolje.
3. Povuci liniju vertikalno, sredinom lista hartije. Iznad levog stupca napiši “verovali”, a iznad desnog stupca, “nisu verovali”. Posle toga pregledaj Jovanovo Jevanđelje i potraži prilike kad su ljudi verovali Isusu, i one prilike kada mu nisu verovali. Upiši podatak za svaki nađeni slučaj u odgovarajući stubac. Kada to završiš, ponovo pogledaj obrađene primere i potraži posebno

faktore koji su neke ljude naveli da veruju Isusu, a druge da mu ne veruju. Potom ono što si našao primeni lično na sebe. Vidiš li u svom životu dokaze o faktorima koji su za neke ljude bili povod za neverovanje? Kako možeš da ojačaš faktore koji podstiču verovanje?

DEO DRUGI
Isus i stara generacija
Jovan 1,19-4,54

GLAVA DRUGA
ISUS POZIVA UČENIKE
Jovan 1,19-51

Autoru Četvrtog Jevanđelja je poznato da se Isusova lična istorija proteže unazad u večnost (1,1) i da Zemlja ne bi bila dovoljno velika da primi sve knjige koje bi se mogle napisati o Njegovom životu i radu (21,25). Tako je on potpuno spreman da selektivno piše o događajima iz istorije Isusovog života koje želi da nam iznese (20,30.31). Time su obuhvaćeni samo oni događaji i zbivanja koji služe njegovoj teološkoj nameri. Zbog toga su izostavljene neki veoma važni događaji. U Jovanovom Jevanđelju i u Jevanđelju po Marku, primera radi, nema opisa Isusovog detinjstva. Tekst u Jovanu 1,19-51 prelazi neposredno na uvodne slike Isusove javne službe.

○ **Upoznavanje s Rečju**

Jovan 1,19-51

Pročitaj tekst u Jovanu 1,19-51 dva puta odjednom, a onda odgovori na sledeća pitanja:

1. Tekst opisuje događaje koji su se odigrali u četiri različita dana. Navedi stihove koji najavljuju svaku tranziciju na drugi dan. Pokušaj da načiniš pregled teksta, imajući na umu te različite dane.
2. Uporedi ovaj tekst s tekstovnim materijalom koji, u Prologu, govori o Jovanu Krstitelju (1,6-8.15). Načini spisak paralelnih izraza i ideja.
3. Navedi pitanja koja su postavljali sveštenici, Leviti i fariseji, u delu teksta 1,19-28. Šta otkrivaju ova pitanja o razlozima upućivanja ovih osoba Jovanu Krstitelju?
4. Opiši misiju Jovana Krstitelja po onome kako je izraženo u 1,19-36; 3,22-30; 5,37. Uporedi i izvrši uzajamno vrednovanje izveštaja o toj misiji, datog u Četvrtom Jevanđelju, s tekstovima u Mateju 3,1-17; 11,2-19; Marku 1,2-11; 6,14-29; Luki 1-3; 7,17-35. Načini pregled elemenata koji su zajednički u sva

četiri Jevanđelja; potom navedi posebne, unikatne aspekte uloge Jovana Krstitelja u Četvrtom Jevanđelju.

5. Šta je Jovan Krstitelj mislio, upotrebivši izraz “Jagnje Božje”? Sakupi što je moguće više mesta u kojima se, u Starom zavetu, pominje “jagnje” (konkordancija). Citate koje si našao grupiši u kategorije (Pasha, svetište, seoski život, proročanstvo, itd.). Koja od nađenih kategorija najbliže odgovara onome o čemu Jovan Krstitelj govori u Jovanu 1,29?
6. U tekstu u 1,35–51 vidimo petoro ljudi koji počinju da slede Isusa. Opiši okolnosti svakog susreta, uz poseban naglasak na načinu kako Isus reaguje na susret sa svakim novim učenikom. Koliko je o Isusu znao svaki od pomenutih učenika u trenutku kad je odlučio da ga sledi?

○ Istraživanje Reči

Struktura teksta

Materijal u 1,19–51 podeljen je prema napomenama o proticanju vremena (stihovi 29, 35, 43 — “sutradan”). Zaključujemo da su se događaji opisani u ovom poglavlju odigrali u periodu od četiri uzastopna dana. Narativa počinje na dan kada svoju misiju Jovan Krstitelj razjašnjava svojim odgovorima datim posetiocima iz Jerusalima (stihovi 19–28). U središtu pažnje je manje ono što Jovan Krstitelj *jeste*, nego što on *nije*. Drugog dana Jovan okupljeno mnoštvo upućuje na Isusa i kratkim izlaganjem dje opis Njegove misije (stihovi 29–34). Trećeg dana, Jovan savetuje određenu dvojicu svojih učenika da idu od njega i da pođu za Isusom (stihovi 35–37). Nakon što je popodneveni period dana i večer proveo s tom dvojicom učenika, a možda i s Petrom (stihovi 38–42), Isus se sledećeg dana susreće s Filipom i Natanailom (stihovi 43–51).

Druga upadljiva strukturalna odlika ovog teksta je njegova veza s delovima Prologa koji govore o ulozi Jovana Krstitelja. Prikazi iz Jovana 1,19–51 razrada su kratkih napomena o Jovanu Krstitelju, datih u Prologu, po sledećoj šemi:

7a	=	19–50	Jovanovo svedočanstvo
8a	=	19–28	Jovan nije “Videlo”
7b, 8b	=	29–34	Jovan svedoči o “Videlu”
7c	=	35–50	Neki veruju u Jovanovo svedo-
čanstvo			
15	=	30	“Onaj ... koji za mnom ide”

Prema Prologu, prisutne su dve značajne činjenice koje čitaoci treba da znaju o Jovanu Krstitelju: prvo, on *nije* “Videlo” i drugo,

njegova je misija, zadatak, da o Isusu svedoči najpre u dijalogu s judejskim vođama, zatim pred narodom, a na kraju i svojim učenicima (stihovi 19–37). Kada čitalac završi prvo poglavlje Jevanđelja, njemu postaje jasno da je Isus to “Videlo“ o kojem se govori u Prologu, a ne Jovan Krsitelj.

Pozadina teksta

Uloga Jovana Krstitelja

Najteža izjava koju može da izgovori bilo koje ljudsko biće je, “On treba da raste, a ja da se umanjujem“ (3,30). Jedna ovakva izjava zaseca u srž ljudskog postojanja. Pa ipak, Jovan Krsitelj kao da, rutinski, govori slične reči u Četvrtom Jevanđelju (1,27.30). Ovakve izjave nećete naći u Mateju, Marku i Luki, u kojima je Jovan Krstitelj predstavljen kao velika i herojska ličnost. Zašto je poniznost Jovana Krstitelja u Četvrtom Jevanđelju naglašena tako snažno? Kratak pregled Biblije i istorije donosi zanimljive momente.

U Mateju, Marku i Luki se Jovan Krstitelj opisuje kao “glas ... što viče u pustinji“ (Isaija 40,3, vidi takođe Matej 3,3; Marko 1,3; Luka 3,4), kao Ilija poslednjeg vremena (Malahija 4,5; vidi takođe Matej 11,14; 17,12; Marko 9,13; Luka 1,17; 9,19) i kao glasnik koji treba da ide pred Gospodom (Malahija 3,1; vidi takođe Matej 11,10; Marko 1,2; Luka 7,27). S druge strane, u Četvrtom Jevanđelju Jovan Krstitelj posebno negira tvrdnju da je on Ilija, predstavljajući sebe samo kao “glas“ (1,21–23). Prema tome, Četvrto Jevanđelje minimizira titule kada je reč o Jovanu, a multiplicira ih kada je reč o Isusu (stihovi 1, 8, 18, 29, 38, 41, 49, 51, itd.). Jovan sebe opisuje na najskromniji mogući način. “... kome ja nisam dostojan odrešiti remena na obući Njegovoj“ (vidi 27. stih); “On treba da raste, a ja da se umanjujem“ (3,30).

Gledano iz našeg ugla, poniznost Jovana Krstitelja u Četvrtom Jevanđelju je sjajan i blistav primer idealnog hrišćanskog odgovora na beskrajno Isusovo poniženje u Njegovom utelovljenju i na krstu. Međutim, poniznost Jovana Krstitelja je verovatno imala drugačiju svrhu u očima autora Jevanđelja.

Savremeni čitaoci Jovanove knjige mogli bi steći utisak da se Jovan Krstitelj pojavio niotkuda, krstio Isusa, a onda iščezao u neko svoje skrovište, da ga više niko i ne vidi i ne čuje. Međutim, istorijski, Jovan Krstitelj i pokret njegovih sledbenika, po nekim pokazateljima bio je potpuno nezavisan od Isusa. Samo neki od njegovih učenika su ga napustili i pošli za Isusom, bar u početku (stihovi 35,–51; Matej 11,2.3). Jovan Krstitelj je još za izvesno vreme, posle Isusovog rođenja nastavio da služi i privlači ljudsko mnoštvo (3,22–30). U Delima apostolskim, biografija Apola Aleksandrijskog

(18,24–26) i izveštaj o dvanaestorici ljudi iz Efesa (19,1–7) govore o konstantnoj nezavisnosti pokreta oko Jovana Krstitelja. Čak i danas, prvenstveno na jugu Iraka žive Mandini [Mandaeans], mala grupa ljudi koji početke svog verskog nasleđa ne vide u Isusu ili Muhamedu, nego u službi Jovana Krstitelja.

Prema tome, mnogi od onih koje je privukao Jovan Krstitelj u pustinji nikada se nisu predali Isusu, nego su nastavili da slede Jovana Krstitelja (vidi Brown, 1:lxvii–lxx). U jednom periodu, verovatno posle pisanja Jevanđelja po Mateju, Marku i Luki, ali pre pisanja Četvrtog Jevanđelja, postoje indicije koje kažu da je pokret Jovana Krstitelja bio snažno suprotstavljen hrišćanstvu. Pošto je sâm Jovan Krstitelj bio pogubljen zbog političkog delovanja, njegov pokret je mogao imati zajedničke ciljeve sa zelotima i drugim revolucionarima u vreme rata s Rimljanima (A. D. 67–70); vidi White, *The Great Controversy*, 17–36, opis toga rata). Kako je to bilo u slučaju mnogih Jevreja u Palestini toga vremena, sledbenici Jovana Krstitelja su verovatno zamerili jevrejskim hrišćanima za njihovu nespremnost da se udruže s njima protiv Rima.

Poznajući istoriju evanđelja onako kako je poznajemo, čini nam se neshvatljivim da bi ijedan od sledbenika Jovana Krstitelja propustio da iskoristi prednosti Isusove superiornosti. Ali mi imamo istorijske i teološke razloge, kao objašnjenje zašto su ga mnogi možda pogrešno shvatili. Prvo, vladalo je shvatanje, koje ni danas nije neobično, da je, kada je reč o teologiji, obično bolje ono što je ranije (Isus se, na primer, poziva na ovaj princip u Mateju 19,3–9). Treba se držati “starih staza”. Pošto se Jovan Krstitelj pojavio pre Isusa, verovatno su mnogi Jevreji zaključili da je Jovan Krstitelj veći od Isusa.

Drugi razlog što su mnogi Jovana Krstitelja mogli smatrati većim od Isusa bio je u tome što je jevrejska tradicija toga doba zastupala mišljenje po kojem u poslednjim danima neće biti jedan, nego *dvojica* Mesija — Mesija iz Judinog plemena i Mesija iz Levijevog plemena (Russel, 304–323). Mesija iz Jude je trebalo da bude Mesija-car, dok je Mesija iz Levijevog plemena trebalo da bude Mesija-sveštenik. U Starom zavetu pomazivani su i carevi i sveštenici (3. Mojsijeva 8,1–13; 1. Samuilova 10,1; 16,1–13; 1. Carevima 1,28–40, itd.). Prema tome je u nekim krugovima narastalo očekivanje da Mesija (jevrejski “pomazanik”) ne bi mogao biti zastupljen jednom ličnošću, nego da bi za to trebalo da postoje najmanje dve. Pošto su se zajedno pojavili Jovan Krstitelj (iz Levijevog plemena) i Isus (iz Judinog plemena), nije iznenađujuće ako bi ljudi zaključili da su te tradicije našle svoje ispunjenje u odnosu između Jovana i Isusa.

Suprotno savremenoj premoći politike nad religijom, i autori Svitaka s Mrtvog mora su smatrali da sveštenik treba da bude veći od cara, i religiozna sfera nadmoćnija od političke. Konačno, prvosveštenik Aron je stupio na dužnost stotinama godina pre nego što je prvi car uopšte zavladao Izrailjem. Ranije je bolje! I ne samo to, nego je bilo tako da su sveštenici pomazivali careve, a ne obratno! Stari Izrailj je bio teokratska država i Boga se tražilo u hramu, a ne u carskoj palati.

Kakve argumente su hrišćani prvog veka mogli izneti protiv teologije Jovana Krstitelja? Pre svega, oni bi isticali da je Isus u jednoj ličnosti ispunio ulogu i cara (Matej, Marko i Luka — “carstvo Božje”) i sveštenika (Jevrejima). U Starom zavetu je preteča takvog carsveštenika bio Melhisedek i, donekle, možda i Mojsije, koji je obavljao i sveštenučku i carsku dužnost (1. Mojsijeva 14,18–20; 2. Mojsijeva 24,3–8). Hrišćani bi takođe tvrdili da ranije otkrivenje nije nužno i bolje, pošto je sadašnje otkrivenje u Hristu nesumnjivo nadmoćno u odnosu na staro otkrivenje (Jovan 1,17; vidi takođe Jevrejima 1,1–3).

Ipak, autor Četvrtog Jevanđelja ovom pitanju ne prilazi iz tih perspektiva u tekstu iz 1,19–51. Naprotiv, on u svom Jevanđelju nastoji da objasni *zašto* je Jovan Krstitelj došao na scenu pre Isusa. Jovan se pojavio pre Isusa, ne zato što je bio veći od Njega, nego zato što je njegov zadatak bio da Isusa najavi narodu i naciji. To se moglo dogoditi jedino ako se on pojavi prvi u javnosti. Ranije nije nužno i bolje. Krstitelj je bio preteča, a ne ono čemu je bio preteča. Jovanova poruka u Jevanđelju je da oni koji Jovana Krstitelja smatraju većim od Isusa, ne veruju u svedočanstvo sâmog Jovana Krstitelja.

Jagnje Božje

Sledeći predmet razmatranja koji se odnosi na pozadinu teksta u Jovanu 1,19–51, je pitanje o tome šta je Jovan tačno imao na umu kad je Isusa predstavio kao “Jagnje Božje” koje uzima na se grehe sveta (29. stih). Brojne su mogućnosti za odgovor, unutar jevrejske pozadine Jevanđelja (vidi Brown, 1,58–63). Jovan Krstitelj je mogao da misli na apokalištičko jagnje–pobednika, kako se može naći u Josifovom svedočanstvu [testament of Joseph] Charlesworth, 1:824) i u Otkrivenju 5,6 (vidi takođe Otkrivenje 7,17; 17,14). U tom slučaju on bi Isusa gledao kao Mesiju–pobednika koji “uzima na se ... greh”, uništavanjem greha i grešnika na kraju istorije sveta. Druga mogućnost je da se to odnosi na pashalno jagnje iz 2. Mojsijeve. U tom slučaju Jovan Krstitelj bi u Isusu video novog Mojsija, izbavitelja novog Izrailja iz novog Egipta.

Treća mogućnost je pokorno jagnje iz Isaije 53. glave, po uzoru na samopožrtvovanje Isaka iz 1. Mojsijeve 22,10–13. Ako je Jovan Krstitelj mislio na to, onda bi pred očima bili posebno Isusov karakter i smrt zamenika. Četvrta mogućnost je jagnje iz svetilišta, iz konteksta Mojsijevog zakona (2. Mojsijeva 29,38–42; 3. Mojsijeva 5,5–7; 4. Mojsijeva 28,1–8). U takvom slučaju bi središte pažnje bio Isus kao neko ko izvršava sve ono što je starozavetno svetilište obećalo verniku.

Svaka od ovih mogućnosti donekle je razrađena u Jevanđelju po Jovanu. Dakle, sasvim je moguće da je izraz *Jagnje Božje* namerno neodređen, kako bi čitalac mogao da uzme u obzir te različite likove. Međutim, ako jedno od gore pomenutih treba staviti iznad ostalih, čini se da bi, u očima autora, pashalno jagnje Jevanđelja bilo najvažnije. U Jevanđelju vlada snažno osećanje po kojem je Isus — novi Mojsije. On pretvara vodu u vino, slično kao što je Mojsije pretvarao vodu u krv; On donosi hleb s neba, kao što je Mojsije doneo manu u pustinji (2,1–11; 6,14.31; 5. Mojsijeva 18,15.18). U Jovanu 19,31–37 Isusova smrt na krstu se eksplicitno dovodi u vezu s uredbama u vezi sa smrću pashalnog jagnjeta (vidi 2. Mojsijeva 12,46; 4. Mojsijeva 9,12; Nichol, 5,908).

Četrdeset dana u pustinji

U Mateju, Marku i Luki Isus odlazi u pustinju za period od četrdeset dana, odmah posle svog krštenja i pre pozivanja učenika u Galileji (Matej 3,13–4,22; Marko 1,9–20; Luka 3,21–5,11). U Jovanu se, kao što smo videli, govori o Isusovom krštenju, čemu je, u toku naredne sedmice, sledilo pozivanje petorice učenika i Isusovo prvo čudo u Kani (2,1). Šta se dogodilo s Isusovih četrdeset dana u pustinji? Da li to autoru Jevanđelja možda nije poznato? Da li on to svesno ignoriše? Da li su Petar i Andrija pozvani kraj Jordana (1,28.35–42) ili u Galileji (Matej 4,18–22; Marko 1,14–20; Luka 5,1–11)?

Najbolje objašnjenje za četrdeset dana je što se u tekstu iz 1,29–34 ne opisuje sâm događaj Isusovog krštenja, nego se daje objašnjenje Jovana Krstitelja o značaju tog krštenja, koje je došlo u prvi plan Isusovim ponovnim pojavljivanjem posle tih četrdeset dana. Prema ovom razmišljanju, Matej, Marko i Luka beleže konkretan događaj Isusovog krštenja, posle čega sledi njegovog boravak i kušanje u pustinji, od čega ništa nije zapisano u Četvrtom Jevanđelju. Četvrto Jevanđelje se “uključuje” u trenutak posle Isusovog povratka iz pustinje i opisuje susret Isusa i Jovana Krstitelja odmah posle toga, pozivanje nekolicine učenika u blizini Jordana i svadbu u

Kani, od kojih ništa nije zapisano u Mateju, Marku ili Luki (vidi White, *The Desire of Ages*, 136, 137).

Dvostruki poziv — kraj Jordana i kraj Galilejskog jezera verovatno se može objasniti u kontekstu okolnosti da su učenici u periodu od jedne ili dve godine radili s Isusom samo u slobodnom vremenu, dok je poziv u Galileji značio poziv da ostave mreže i ribolov kao profesiju i da pođu da rade s Isusom sve svoje vreme. (Obrati pažnju na komentar, “Oni ... ostaviše mreže i za Njim otiđoše” — Matej 4,20; Marko 1,18). Petrov vapaj: “Iziđi od mene, Gospode! Ja sam čovek grešan!” može čak da podrazumeva da su neki od učenika prošli kroz period otpada od svog prvobitnog poziva kraj Jordana (Luka 5,8; vidi takođe White, *The Desire of Ages*, 246–249).

Detaljno istraživanje teksta

U Jovanu 1,19–28 Jovan Krstitelj je suočen s dva ispitivanja, jednim od strane “sveštenika i Levita” koje su poslali “Jevreji iz Jerusalima” (stihovi 19–23) i drugim od strane “fariseja” (stihovi 24–28), verovatno takođe poslatih od strane “Jevreja”. U Četvrtom Jevanđelju izraz *Jevreji* se često koristi, ne za narod kao celinu (o kojima se često govori kao o “mnoštvu” [the crowd] — 6,22, 24 itd.), nego konkretno za vladajuću klasu — sveštenečke vođe i vođe intelektualne elite u Jerusalimu (2,18, 20, itd.). U tekstu u 19–23 ovim poslanicima je važno da utvrde da li je Jovan Krstitelj, zapravo Mesija.

Kada Jovan Krstitelj odbacuje izraz *Mesija* (20. stih — *Hristos* je grčki ekvivalent za jevrejski termin *Mesija*), oni ga pitaju da on nije Ilija ili “[taj] prorok” — druga dva termina koje su Jevreji tih vremena koristili da opišu Mesiju (Malahija 4,5.6; 5. Mojsijeva 18,15–18). Iako postoji jedan smisao u kojem se Jovan Krstitelj može opisati kao Ilija (Matej 11,11–14), suština teksta iz Jovana 1,20.21 je da on nije Mesija ni u kojoj verziji. Samo je Jedan koji zaslužuje tu ime. U ovom Jevanđelju Jovan Krstitelj se zadovoljava da bude “glas ... u pustinji”, koji priprema put Gospodnji, “Drugome” (23. stih). Na isti način kao što se veliki autoputevi grade obaranjem brda i podizanjem nizina, tako i put Mesije treba da se pripremi obaranjem ponosa i podizanjem nivoa duhovnog predanja i posvećenja u ljudima.

Potom su fariseji osporili Jovanu Krstitelju pravo da krštava, inicira radikalne verske promene, ako zaista nije Mesija lično (25. stih). Iako su se u vreme Jovana Krstitelja obraćenici iz neznaboštva često krštavali, krštavanje Jevreja koji su poverovali bilo je neobičan čin (postoji dokaz po kojem su ljudi koji su ostavili poznate Svitke kod Mrtvog mora verovatno primenjivali neki od oblika krštavanja

onih koji veruju; vidi Freedman, 1L583, 583). Bio je to krupan potez kad je Jovan Krstitelj forsirao neophodnost krštavanja Jevreja, što je podrazumevalo određenu neadekvatnost u njihovoj veri. Očekivalo se da će Mesija učiniti velike promene; ali s kakvim pravom je Jovan Krstitelj menjao stvari, ako nije bio Mesija? Odgovarajući, on je rekao da je krštenje vodom čin koji obavlja krajnje nevažna ličnost, u poređenju s Onim koji je trebalo da dođe.

Očigledno je da Isusovo krštenje nije bilo nikakav posebno dramatičan događaj. Kad je Jovan Krstitelj govorio četrdeset dana posle Njegovog krštenja, Isus je mogao da stoji među narodom i da ipak ne bude prepoznat kao onaj ko je On bio (26. stih; vidi takođe White, *The Desire of Ages*, 137). Ali to je ubrzo trebalo da se menja. Onaj što je dolazio posle Jovana Krstitelja bio je tako veliki, da je Jovan izjavio da nije dostojan da razveže remenje na Njegovoj obući (27. stih).

Vremena u kojem je Jovan Krstitelj živeo za učitelje su bila “dobra stara vremena”. Vrhunski učitelji su bili toliko poštovani, da se od njihovih učenika očekivalo, modernim jezikom rečeno, da im peru automobile, šišaju i održavaju travnjake i da im pripremaju jela po želji. Od učenika se, drugim rečima, očekivalo da obavlja zadatke roba za svog učitelja. Međutim, i ovakvo robovanje je imalo svoja ograničenja. Da bi se sačuvalo dostojanstvo učenika u okviru te kulture, jedan zadatak je bio zabranjen, na njega je stavljen “embargo”. Od njega se nije moglo tražiti da vezuje ili razvezuje kaiševе na sandalama svog učitelja.

I zato mi u izjavi Jovana Krstitelja u 1,27 vidimo njegovu neverovatnu poniznost. Kada se uporedi s Isusovom veličinom, on oseća da je nedostojan za izvršavanje čak i onog zadatka koji je bio zabranjen za učenike onog vremena. Isus je tako veliki, da bi razvezivanje kaiša na Njegovim sandalama bilo veća čast nego što je Jovan smatrao da zaslužuje. Čitalac Prologa je, svakako, u potpunosti svestan zašto je takva poniznost adekvatna u Isusovoj prisutnosti (stihovi 1–5).

Isusova veličina se vidi u činjenici da je On postojao pre Jovana Krstitelja. Uloga Jovana Krstitelja nije da zatraži ili dokaže bilo kakvu svoju veličinu. Njegova je uloga jednostavno da objavi ko je Isus. Čak ni u tome Jovan nema razloga da se hvali. Priznavanje Isusove veličine nije njegova lična zasluga. Saznanje o tome ko je Isus uliva mu Bog jednim svojim natprirodnim aktom. Svaki pojedini deo ove priče zamišljen je da istakne Isusovu veličinu, nasuprot bilo kakve veličine koju bi neko mogao pripisati Jovanu Krstitelju.

Ali iako je uloga Krstitelja u Jovanovom Jevandelju veoma skromna, ona ipak ima ključni značaj. Jovan Krstitelj je bio taj koji je

počeo da upućuje učenike Isusu (stihovi 35–37; 3,26.30). Jedan od te dvojice učenika zvao se Andrija, Petrov brat, a drugome se ime ne pominje. Pošto se pominju imena svih drugih Isusovih učenika o kojima je reč u ovom tekstu, tog bezimenog učenika je lako identifikovati s tajanstvenim opisom “učenika koga Isus ljubljase“ (13,23, itd.), koji je pisao Jevanđelje. Ako su prvobitni čitaoci zaista znali da je bezimeni učenik iz stihova 35–42 bio autor knjige, to bi njegovom Jevanđelju dalo dimenziju velike privlačnosti za sledbenike Jovana Krstitelja — “Krstitelj bi želeo da učinite onako kako sam učinio i ja: idite za Isusom!”

U stihovima 43–51 pažnja se usmerava ka dvojici novih Isusovih učenika, Filipu i Natanailu. Filip igra istaknutu ulogu među učenicima jedino u Četvrtom Jevanđelju (stihovi 43–46; 6,5–7; 12,21.22; 14,8–10). U ovom tekstu je njegova uloga dovodenje Natanaila Isusu, uz jednostavne reči: “Dođi i vidi“ (46. stih). Ovo je dobro poznata tema u Jevanđelju. Svi oni, Nikodim, žena Samarijanka, slepi čovek iz 9. glave i Toma moraju da vide Isusa da bi verovali. Rezultat toga je iznenađenje za čitaoca, da je konačni blagoslov rezervisan za one koji ne vide (20,29).

Iako pošten čovek, Natanailo se prema Filipovom pozivu odnosi veoma skeptično — “Iz Nazareta može li biti što dobro?“ (46. stih). Postoji i pozadina za ovu njegovu reakciju. Natanailo je iz Kane Galilejske (21,2). Iako je tačna lokacija Kane nesigurna (vidi Freedman, 1:827, za najverovatnije opcije), Kana i Nazaret su verovatno bili gradovi–blizanci, udaljeni jedan od drugog oko jednog kilometra.

U Galileji su postojala tri tipa naseobina: pretežno neznabožački gradovi, kao što su bili Seforis, Jotapata i Tiberias [Sepphoris, Jotapata, Tiberias] (ni za jedan od ovih nema podatka da ih je Isus posetio); judejski gradovi koji su revno poštovali judejske zakone i običaje i judejski gradovi koji su bili prilično komotni po pitanju svog judejstva [jevrejstva]. Bilo bi prihvatljivo iz Natanailovog komentara pretpostaviti da je Kana bila jedan od gradova koji su poštovali zakone i običaje, a Nazaret jedan od onih “komotnih“.

Za Isusa je bilo karakteristično — što se u Jevanđeljima često ističe— da je tačno znao šta se događa u mislima ljudi. On je već pokazao da je video šta se zbiva u karakteru jednog stranca, dajući neobuzdanom Simonu nadimak “Kifa“/“Stena“ (značenje grčkog nadimka “Petar“ — 42. stih). Dva puta u priči o kojoj govorimo Isus otkriva i svoje prisno poznavanje Natanaila. On za njega kaže da je “pravi Izrailjac“, koji će gledati Božje anđele kako se spuštaju i uspinju po nebeskim lestvama, kao i prvi Izrailjac, Jakov. On potom potvrđuje svoje poznavanje Natanailovog života, govoreći mu šta je

radio pre nego što se sreo s Filipom. Kad je Natanailo prepoznao karakter Onoga ko mu se obratio, priznao je Isusa i kao Božjeg Sina i cara Izrailja.

Međutim, mi ovde imamo dve značajne razlike između Natanaila i Jakova. Prvi Izrailjac je bio varalica (1. Mojsijeva 27,35), dok je Natanailo čist od prevare (Jovan 1,47). Prvi/ prvobitni Izrailjac je dobio viziju Jahve na vrhu nebeskih lestava (1. Mojsijeva 28,12.13), dok je Natanailo trebalo da ugleda "viziju" Isusa na dnu lestava (Jovan 1,51). Prema tome, u Jevanđelju po Jovanu, pravi Izrailjac nije neko ko može da dokaže svoje fizičko poreklo unazad sve do Jakova. Pravi Izrailjac je neko ko zna ko je Isus i veruje u Njega. Jahve, koji je bio na vrhu nebeskih lestava sišao je na Zemlju i sada ga prepoznaju oni koji imaju oči da vide.

Glavne teme našeg teksta

Svedočenje

Ključna tema teksta u stihovima 19 do 51 je svedočenje. U prvom delu teksta Jovan Krstitelj daje svoje svedočanstvo o Isusu. Pri kraju teksta, Isusovi učenici — Andrija, Filip i, na kraju, Natanailo — i sami počinju da svedoče za Njega. Mi u ovom tekstu, dakle, vidimo prelazak, tranziciju od svedočenja Jovana Krstitelja ka svedočenju Isusovih učenika. Upravo zahvaljujući ovom kasnijem svedočenju sila Jevanđelja i danas nastavlja da menja ljudske živote. U stvari, jedino stvarno vredno svedočenje jeste svedočenje o Isusu. Kada neko drugima govori o biblijskom danu odmora, o proročanstvima, svetilištu ili o stanju mrtvih, to nije svedočenje, ako doktrina ne dovede Isusa u jasniji fokus.

Tema svedočenja ponovo dobija najvažnije mesto u 5,31–47. Tamo se udružuju svedočenja Jovana Krstitelja, Oca, svetih Spisa i Mojsija u jedan zajednički glas i objavljuju da je Isus upravo ono što sâm tvrdi da jeste. "Svedočanstvo Isusovo" takođe je glavna tema u knjizi Otkrivenja (Otkrivenje 1,2.9; 12,17; 19,10, itd.), gde su i crkve pozvane na svedočenje (2,13; 6,9–11; 12,11). U celom Četvrtom Jevanđelju mi vidimo da je Isusov identitet na ispitu pred čitaocima. Svedok za svedokom *potvrđuju* svedočanstvo iz Prologa, dok različite ličnosti u Jovanovom Jevanđelju osporavaju i *odbacuju* to svedočanstvo, sve dok Isus konačno nije podvrgnut finalnom ispitu. Kako će ličnosti iz priče, a konačno i čitaoci Jevanđelja odgovoriti, reagovati na to svedočanstvo? Hoće li Isus biti prihvaćen ili odbačen?

O ovom problemu se ne može površno govoriti. U Jovanu 12,47–50 nailazimo na ironičan obrt u temi suda i svedočenja. Na sudu "u poslednji dan" , iste reči svedočenja koje čitaocce Jevanđelja pozivaju

na veru u Isusa stajće kao svedočanstvo protiv onih koji su ga odbacili (48. stih). Iako se, površno viđeno, u Četvrtom Jevanđelju sudi Isusovom identitetu i karakteru, na kraju se vidi da se zapravo sudi čitaocima Jevanđelja. Činom izgovaranja osude protiv Isusa čitaoci ujedno izgovaraju sud sebi samima.

Pouka iz baptističkog pokreta

U neprekidnom postojanju “baptističkog [’krstiteljskog’] pokreta u prvom veku i kasnije možda je sadržana jedna važna pouka. Niko neće osporiti da je Jovana Krstitelja Bog pomazao da obavlja jednu nebesku misiju. Bog je podigao i njega i njegov pokret. Ali bez obzira što je Bog učestvovao u osnivanju jednog pokreta, taj isti pokret može kasnije da se okrene protiv Njega i protiv Njegovog pravog naroda. Tako, bez obzira koliko bio blizak odnos između Boga i nas kao pojedinaca ili kao formalno organizovane grupe ljudi, naša potreba je neprekidna poniznost i realna svest o sebi [self-awareness]. Imajući na umu ljudsku slabost i grešnost, lični ili grupni otpad je beskrajna pretnja duhovnoj vitalnosti. Ako jedan pokret kontinuirano ne napreduje u svetlosti Božjeg otkrivenja, on će biti sklon udaljavanju od vernosti. Jedini siguran pravac delovanja jeste — živeti u trajnoj samokritičnosti i pokajanju.

Značenje krštenja

Mnogo je tekstova u Novom zavetu koji pominju ili tumače krštenje. Tekst u Jovanu 1,29–34 koncentriše se na samo jedan aspekt značenja krštenja. Prema tome tekstu je svrha, namera Isusovog krštenja otkrivanje Njegovog identiteta pred Izrailjem. Isusov identitet, kao Mesije, potvrđen je činom krštenja. Tako je i kada je reč o hrišćanima. Identiteti se potvrđuju upravo putem krštenja. U obredu krštenja hrišćanin se identifikuje, poistovećuje s Hristom u Njegovoj smrti, pogrebu i vaskrsenju (Rimljanima 6,3.4). Čineći to, hrišćanin preuzima novi identitet i otpočinje novi život u Hristu. Staro je prošlo; sve je postalo novo (2. Korinćanima 5,17).

Dakle, ako ga pravilno shvatimo, krštenje može da ima veliku moć na promenu ljudskog života. Stare navike, zavisnosti i porodični problemi nekada su definisali naš identitet, i to tako može i dalje da bude. Međutim, mi u Hristu možemo da ustanovimo novi identitet, novu istoriju. Čelije našeg tela ili naše porodice i prijatelja mogu da se suprotstave tom novom identitetu. Borba je obično vrlo teška. U takvim okolnostima možda će biti neophodan dug put savetovanja i podrške. Ali zahvaljujući Hristu, u krštenju je sila za prihvatanje novog identiteta i za postavljanje kursa našeg broda, što će na kraju i doneti potpunu promenu.

Isus zna

Isus o Natanailu zna sve, iako se oni nikada ranije nisu sreli (stihovi 47–49). On zna sve i o Simonu Petru (stihovi 40–42). Karakteristika ovog Jevanđelja je to što Isus u potpunosti zna šta se zbiva u uutrašnjosti ljudskih bića i što svoje reakcije prema tim ljudima prilagođava na adekvatan način (2,23–25). Činjenica da je znao za Nikodimovu unutrašnju potrebu učinila je da se Isus s njime suoči u atmosferi svete neposrednosti (3,1–12; vidi takođe White, *The Desire of Ages*, 168–173). S druge strane, činjenica da zna šta se zbiva u srcu žene kraj Jakovljevog studenca (4,10, 17, 18) Isusu omogućava da vedro dopusti da razgovor teče potpuno neometano, da bi je, korak po korak, doveo do osvedočenja (4,10–29; vidi takođe White, *The Desire of Ages*, 187, 188).

Poruka Jevanđelja kaže da Isus zna sve o nama, a da nam ipak pristupa u atmosferi brižnog staranja i prihvatanja. Mi često oklevamo kada drugima treba da priznamo svoje grehe, jer se bojimo njihove reakcije. Takva vrsta straha je nepotrebna kada je reč o Isusu. Pošto On već sve zna o nama, nema razloga da oklevamo da dođemo Njemu i da mu iznesemo istinu o sebi. Pošto jedan prisan odnos zahteva otvorenost na obe strane, naše oklevanje da mu pristupimo iskreno i otvoreno je osnovna prepreka za prisan odnos s Njime. U Isusovoj prisutnosti naše “barikade” mogu da padnu, kada će se bez opasnosti otkriti naša stvarna ličnost. Zašto bismo oklevali i samo jedan trenutak duže, ako možemo da uživamo prednost oslobođenja koje sobom može da donese takva otvorenost?

Pravi Izrailj

Na kraju, u Jovanu 1,19–51 imamo pojašnjenje jednog stava nagoveštenog u Prologu, a razrađenog u Jevanđelju: Pravi Izrailjac je neko ko veruje u Isusa (stihovi 47, 51). Pravo poreklo ne treba računati u fizičkom smislu, nego duhovno, verovanjem (stihovi 12, 13). Oni koji su rođeni vodom i Duhom ući će u carstvo koje Isus osniva (3,5–8; vidi takođe 8,31–47). Odnos s Isusom je ono što ima prioritet nad svim ostalim vrednostima. Bez takvog odnosa veoma je mala svrha dobrih dela, kao što su davanje desetka, svetkovanje subote, pa čak i svedočenje.

○ Primena Reči

Jovan 1,19–51

1. Jovan Krstitelj je imao jasan i vrlo određen osećaj misije i svrhe

svog života (1,19–34; 3,30). Imaš li i ti sličan osećaj Božje volje za svoj život? Za svoju profesiju? Za svoje društvene odnose? Za svoju ulogu u svojoj mesnoj crkvi? Da li je Jovan Krstitelj imao taj i takav jasan osećaj misije i svrhe zato što je bio prorok, ili smatraš da svako ko se posveti Bogu može da ima sličan osećaj sigurnosti?

2. Da li se ponekad osećaš kao jevrejski posetioci iz Jerusalima, koji su tražili informacije o Jovanu Krstitelju, dok je njemu jedino bilo stalo da ih informiše o Isusu (stihovi 19–28)? Da li su tebi politika tvoje mesne crkve ili teološke rasprave važniji od ličnog poznanstva s Isusom?
3. Ako je Jovan Krstitelj sebe smatrao nedostojnim čak da bude i Hristov sluga (27. stih), da li to ima bilo kakve implikacije za tvoj lični odnos s Hristom? Da li ti je lako da svoje srce ponizno uskladiš s Njegovim uputstvima? Ili ti je, možda, lakše da mu kažeš šta hoćeš i da prema Njemu postupaš kao da je On tvoj sluga?
4. Opiši okolnosti u kojima si prvi put dao svečano obećanje da ćeš ići za Isusom. U čemu su se, u to vreme, sastojali tvoji motivi da ga slediš? Kako su se od tog vremena promenili tvoji motivi? Kako je raslo tvoje poznavanje Isusa? Koji od Isusovih učenika je bio nasličniji tebi: Jovan, Petar, Andrija, Filip, ili Natanailo? Kakav je značaj imalo krštenje u tvom predanju Isusu Hristu?
5. Kad bi ti se pružila prilika da posetiš Isusa u Njegovom domu, šta bi najviše voleo da saznaš? Vrstu knjiga koje On čita? Njegovu najomiljeniju TV-emisiju? Kako On postupa sa svojim prijateljima?
6. Kakav je tvoj stav prema podatku da Isus zna o tebi baš sve (stihovi 47, 48)? Da li se osećaš opuštenijim u društvu drugih ljudi ako možeš da glumiš nešto što zapravo nisi? Da li si zaista voljan da dozvoliš da te Isus upozna najintimnije i da ti otkrije nedostatke tvog karaktera, koje želi da odstrani i da te učini "celim"?

○ **Istraživanje Reči**

1. Uz pomoć iscrpne i bogate konkordancije, kao što su *NIV Exhaustive*, *Strong-ova* ili *Young-ova*, prouči svaki tekst u Novom zavetu koji govori o krštenju. Načini spisak punog spektra načina na koje je opisan značaj krštenja. Da li je Jevanđelje po Jovanu jedino mesto u Novom zavetu u kojem se značenje krštenja predstavlja kao uspostavljanje identiteta? Na koji način to proučavanje doprinosi tvom razumevanju uloge Jovana

Krstitelja? Kako se Matej, Marko i Luka, teološki, odnose prema Isusovom krštenju?

2. Ponovo pročitaj u celini tekst iz Jovana 1,19–51 i izdvoj sve primere u kojima se za nekoga kaže da je nekome svedočio o Isusu. Kakve sličnosti i kakve razlike vidiš između svedočenja Jovana Krstitelja i Isusovih prvih učenika? Zatim, “skeniraj” prvih petnaest glava Dela apostolskih i izdvoj sve primere u kojima su učenici i drugi svedočili o Isusu. Čiji uzor, primer iz prve glave Jovanovog Jevanđelja su svedoci u Delima skloni da slede — Jovana Krstitelja ili Isusovih prvih učenika? Kako bi mogao da objasniš zašto su učenici, u Delima apostolskim, svedočili onako kako su svedočili? Kakve pouke za svoje lično svedočenje možeš da izvučeš iz dva načina svedočenja koji su predstavljeni u 1. glavi Jovanovog Jevanđelja? Kakve pouke za svoje svedočenje nalaziš u Delima apostolskim?

GLAVA TREĆA

UČENICI VERUJU

Jovan 2,1-11

Jevanđelje po Jovanu pada u oči čitaocu kao uzor jednostavnosti. Ni ovo poglavlje nije izuzetak. U njemu imamo jednostavno pripovjedanje o jednoj svadbenoj svečanosti, na kojoj je pre kraja gozbe nestalo vina. Isus se, u početku s ustezanjem, angažuje da mladence poštedi poniženja. Tako ova priča može da se čita kao jednostavna i prijatna potvrda značaja ustanove braka.

Ali kao što obično biva u ovom Jevanđelju, površni nivo jednostavnosti brzo se povlači pred izuzetno kompleksnom misaonom strukturom, koja se suprotstavlja svakom pokušaju njene potpune apsorpcije. Čitaocu postaje jasno da male pojedinosti u priči upućuju na ogromne, skrivene strukture jednog dubokog teološkog remek-dela. Uz brižljivo razmišljanje, priča otkriva dubine koje su prava konkurencija veličanstvenosti Prologa.

○ **Upoznavanje s Rečju**

Jovan 2,1-11

Tekst u Jovanu 2,1-11 pročitaj u celosti nekoliko puta, a onda odgovori na sledeća pitanja:

1. Isus je bio u misiji spasavanja celog sveta. Ako je neko s pravom mogao da kaže da nema vremena za trošenje na prazne razgovore, bio je to Isus. Napiši jedan ili dva pasusa o tome, šta misliš, zašto je Isus otišao na tu svadbu. Kakvu ulogu je Njegovo prisustvo odigralo u Njegovoj misiji kao celini?
2. Na kom delu narative postaje jasno da se ne radi o simpatičnoj maloj priči, nego da pred sobom imamo dublju teološku dinamiku? Prve Marijine reči? Isusov odgovor? Pominjanje veličine i namene sudova za vodu? Sâmo čudo? Napomena u 11. stihu? Objasni zašto si odgovorio onako kako si odgovorio.
3. Navedi elemente koji se mogu naći u priči i koji razrađuju teme načete u prvoj glavi Jevanđelja.
4. Pokušaj da, samo na osnovu ove priče, opišeš odnos između Isusa i Njegove majke. Zatim pročitaj tekst u Jovanu 19,25-27. Da li taj kasniji slučaj menja tvoj utisak o odnosu između Isusa i Njegove majke? Pročitaj tekst u Mateju 13,53-58. Šta se misli s napomenom da su se Isusovi rođaci i prijatelji "sablaznili" o

Njega i da mu nije ukazana čast u Njegovoj kući? Vidi takođe Marko 3,31–35.

5. Da li veličina i namena sudova za vodu imaju bilo kakvu vezu s dubljim značenjem ove priče? Obrazloži svoj odgovor.
6. Na koji način količina i kvalitet vina odaju Isusovu slavu (2,11)?

○ Istraživanje Reči

Struktura teksta

Pominjanje trećeg dana (2,1) povezuje tekst s prethodnim pričama i načinom kako je u njima upotrebljavana reč “sutradan” (1,29, 35, 43). “Treći dan” se verovatno računa od dana Filipovog poziva u 1,43, 44. Četiri dana iz 1. glave i tri dana iz 2,1 čine jednu sedmicu. Pozovemo li se na Mišnu (kompilacija rabinskih tradicija iz drugog veka), sreda je bila dan kad se održava svadba devojke (*Ketuboth* 1,1; vidi takođe Danby, 245). Ako se na svadbi o kojoj čitamo poštovala tradicija, Isus je na svoje putovanje u Galileju (1,43) krenuo u ponedeljak ujutru, dok se prvi susret Jovana Krstitelja s Njime dogodio u subotu (stihovi 35–37; vidi Brown, 1:97, 98). Ta sedmica je počela na završetku Isusovih četrdeset dana u pustinji.

Priča o svadbi u Kani ujedno je i završni deo pozivanja učenika, imajući na umu da ih je čudo pretvaranje vode u vino dovelo do nivoa pune vere (2,11). Oni su počinjali da gledaju “više”, ono što je Isus ranije obećao Natanailu (1,50.51). Međutim, priča o svadbi u Kani ujedno je i početak novog odseka Jevanđelja, prema donjoj šemi, koji traje do 4. glave.

- A. Prvo čudo u Kani (2,1–11)
- B. Hram u Jerusalimu (stihovi 12–25)
- C. Rasprava s Nikodimom (3,1–21)
- D. Jovan Krstitelj (stihovi 22–30)
- D. Isus (stihovi 31–36)
- C. Razgovor sa ženom Samarjankom (4,1–42)
- B. Zbivanja u Jerusalimu (stihovi 43–45)
- A. Drugo čudo u Kani (stihovi 46–54)

Pominjanje drugog čuda u Kani (4,54 — prvo od njih bilo je čudo s vodom i vinom) zatvara krug serije pripovedanja i odvaja ovaj odsek kao zasebnu celinu. Pošto je priča o svadbi u Kani završetak priče iz 1. glave, a ipak vezana za materijal u tekstu od 2,12 do 4,54, ona deluje kao glavna prekretnica u Jevanđelju.

Tema 2. do 4. glave je zamenā. Staro je prošlo, a došlo je novo. Vode judaizma (2,6) Isus zamenjuje vinom svoje krvi (stihovi 7–10.

Hram judaizma zamenjuje svojim telom (stihovi 19–22). U priči o Nikodimu Isus čudo fizičkog rođenja zamenjuje duhovnim rođenjem, odozgo (3,3–6). A u priči o ženi kraj studenca, Isus se menja s Jakovom (4,12), fizičku vodu zamenjuje duhovnom (stihovi 7–10), i molitvu u Jerusalimu duhovnom molitvom (stihovi 21–24). Jovan, u ovom odseku Jevanđelja, dokazuje nadmoćnost vere u Isusa nad svim drugim načinima života i vrstama religije. Oni koji su se sreli s Isusom dolaze da vide ono “više...”, što je On obećao svojim učenicima (1,50.51).

Tekstovni materijal u Jovanu 2,1–11 može se, sekundarno, podeliti na sledeći način:

- 1–3a — osnovna situacija
- 3b–5 — dijalog između Isusa i Njegove majke
- 6–8 — čudo
- 9,10 — degustacija vina
- 11 — komentar autora

Pozadina teksta

Nekoliko elemenata iz Starog zaveta i pozadina iz vremena priče pomažu nam da osvetlimo aspekte teksta iz Jovana 2,1–11. Obilje vina je, na primer, bilo karakteristično za starozavetne tekstove koji opisuju buduće Božje carstvo, koje će zvanično nastati, otpočeti u poslednjim danima (Isaija 25,6; Jeremija 31,12; Amos 9,13.14). Isusovo obezbeđivanje dodatnih količina vina na svadbenoj gozbi je, prema tome, primer kako Jovanovo Jevanđelje oslikava uverenje da je starozavetno očekivanje za poslednje vreme bilo ispunjeno u Isusu (vidi 6. glavu ove knjige).

Sudovi za vodu (sa zapreminom od 90 do 130 litara) u drevnim vremenima su bili neobične veličine. Moguće je da je veličinu sudova Jovan pomenuo, želeći da ukori Jevreje zbog njihove opsednutosti ritualnim čišćenjem. U većini delova drevnog sveta sveža voda se mogla teško dobiti, pa su detalji priče veoma zanimljivi.

Priča o pretvaranju vode u vino čitaoca podseća i na priče o nekim drugim transformacijama u Starom zavetu. Mojsije je pretvorio vodu u krv, što je bilo jedno od zala koja su snašla drevni Egipat (2. Mojsijeva 7,14–24). Jelisije je gorku vodu u Jerihonu pretvorio u slatku, ukusnu i ponovo upotrebljivu (2. Carevima 2,19–22). Priča iz 2. Carevima 3,12–25 možda je posebno zanimljiva kao paralela čudu u Kani, a tu je ponovo reč o jednom Jelisijevom iskustvu. Jelisiji u posetu dolazi nekoliko careva koji očekuju poruku od Gospoda. Njegov odgovor je bio sličan Isusovom odgovoru ma-

jci: "Šta je meni do tebe?" Međutim, ipak se složio da saraduje s njima. Po njegovim uputstvima čudotvorno se pojavila voda, za koju su neprijatelji mislili da je krv (stihovi 3,22.23). Na taj način je Izrailj izvojevao veliku pobjedu nad Moavcima.

Predmet o kojem sada govorimo, mi obrađujemo na osnovu poznavanja pozadine priče o svadbi. Mnogi ljudi se pitaju da li se događaj u kojem je Isus vodu pretvorio u vino na neki način može dovesti u vezu s problemom — kako hrišćani treba da se postave prema upotrebi alkohola. Međutim, u tekstu iz Jovana 2,1–11 ili njegovoj pozadini, nema ničega što bi tražilo da vino koje je Isus načinio bude prevrelo. Pre svega, reč za vino u tom tekstu (*oinos*) je u grčkom srednjeg roda. Ona se može odnositi na neprevreo sok od grožđa, ili može da se odnosi na prevrelo vino. Terminologija teksta ni na koji način ne doprinosi razrešavanju problema.

Ali, ni prisustvo soka od grožđa ne bi bilo u potpunosti suprotno očekivanju. Pre svega, ako je svadba održana u jesen (kad je obavljeno Isusovo krštenje, oko mesec dana pre toga), u Palestini je bilo vreme berbe grožđa, pa se mogao dobiti svež sok. Ali čak i ako se nije mogao dobiti, to vreme je poznavalo izvrsne metode za konzervaciju. Na primer, sok od grožđa bi kuvali dok se ne zgusne. Dobijenu masu bi sipali u keramički sud, dok se ne izbaci sav vazduh. Potom bi nalivanjem tankog sloja maslinovog ulja odozgo sadržaj u sudu mogli da sačuvaju za period od više meseci ili čak godina. U nekom kasnijem terminu bi se sačuvani gusti sok mogao mešati s vodom za upotrebu i poslužnje. Krajnji proizvod bio bi takođe neprevreo. Ako je sok načinjen od konzerviranog činio najveći deo onoga što je služeno na svadbi pre toga, okolnost da je Isus stvorio svež sok od grožđa zaista bi s razlogom izazvala onakvu primedbu, spomenutu u tekstu (10. stih; vidi White, *The Desire of Ages*, 149).

Pitanje kako bi hrišćani trebalo da se postave prema alkoholu, dakle, ne treba, na osnovu ovog teksta, da se rešava u prilog jedne ili druge strane. Međutim, mi imamo obilje naučnih, socijalnih i duhovnih razloga da se u potpunosti klonimo alkohola. Neke od tih razloga izlaže Elen Vajt u *Testimonies for the Church*, 5:354–361.

Detaljno istraživanje teksta

Podatak da su Isus, Njegova majka i Njegovi učenici bili pozvani na svadbu navodi na zaključak da je to bila svadba nekog od Isusovih rođaka (White, *The Desire of Ages*, 146). U jednom tradicionalnom spisu iz trećeg veka tvrdi se da je Jovan, ljubljani učenik, bio sin Solomije, Marijine sestre. To bi značilo da su Jovan i Isus bili braća od tetke. To tradicionalno mišljenje je nekim biblistima dalo

povoda da zaključie kako je to bila Jovanova svadba, ili bar svadba nekog od njegovih rođaka (Brown, 1:98). Marijina uloga na svadbi je, u svakom slučaju, morala odgovarati ulozi glavne mladine pratilje na svadbi, udate žene koja je verovatno pomagala u obezbeđivanju namirnica za svadbenu trpezu. Tako je moguće da je nestajanje vina ona smatrala predmetom za koji treba lično da se pobrine.

Ako je količina raspoloživog vina zavisila od darežljivosti gostiju (Brown, 1:102), može biti da je Marijina primedba upućena Isusu (3. stih) bila vrsta ukora Njemu i Njegovim učenicima što nisu doneli onoliko koliko bi bio njihov pošten udeo. Ovakva situacija je i Isusa i Njegovu majku mogla dovesti u neprijatnu, delikatnu situaciju, od koje je ona evidentno pokušavala da oslobodi oboje, nagovarajući Isusa da upotrebi svoje naročite moći. Izraz *žena*, kojom je Isus oslovio svoju majku, u ono vreme nije nužno bio izraz nepoštovanja. U Josifovim spisima (*Antiquities* 17:74), muž bi jako voljenu suprugu oslovljavao sa “ženo”. U Jovanovom Jevanđelju se Isus sa svojom majkom sreće samo dva puta, da bi u oba slučaja upotrebio taj izraz (2,4; 19,25–27).

Iako izraz *žena* možda nije bio izraz nepoštovanja, nedvojbeno je da se po tom pitanju Isus nije složio sa svojom majkom. Ona hoće da ga natera da učini stvari kakve bi činio omiljeni Mesija. Ali Isus je, s druge strane, svestan činjenice da o Njegovim aktivnostima ne odlučuje Njegova majka, niti bilo ko drugi, nego Njegov Otac. Da je izašao u susret njenom zahtevu na način kako se ona nadala, to bi moglo naneti štetu Njegovom delu. Kasnije će doći vreme i okolnosti kada bi takvi postupci mogli biti na mestu, ali Isusov “čas” još nije bio došao (4. stih). On, izlazi u susret njenom traženju, ali na način koji proslavlja Njegovu misiju i rezultira u ispoljavanju odgovarajuće vere u Njega (11. stih). Ako je zavladao utisak da je Isus u ovom slučaju donekle grubo postupio sa svojom majkom, onda je to zato što On u njenim rečima i ponašanju prepoznaje kušanje sotone, koji pokušava da izmeni “rokovnik”/“terminski kalendar” Njegovih postupaka (White, *The Desire of Ages*, 147).

Tekst napominje da je voda pretvorena u vino u sudovima za vodu predviđenim za judaističke rituale (6. stih). U vreme Izlaska Mojsije je vodu u sudovima za vodu u Egiptu pretvorio u krv. Paralele između Mojsijevih i Isusovih postupaka obrađene su u Jovanovom Jevanđelju veoma detaljno (vidi odsek *Glavne teme*).

Zanimljivo je da “ekonom”, kum na svadbi nema pojma o poreklu dobrog vina (9. stih). On deluje kao predstavnik vrste judaizma koji ne prepoznaje moćno i sada prisutno Božje delovanje u Isusu. I

sâma misao da je dobro vino ostavljeno “doslije“/ “do sada“ (10. stih) uklapa se u poruku Jovanovog Jevanđelja. Isusovo čudo na svadbi u Kani najavljuje da je u ličnosti Isusa Hrista došlo do velikog i slavnog eshatološkog izlivanja Božjih blagoslova. Zato je to čudo [u nekim prevodima] nazvano “znakom“ (11. stih).

“Znaci“ su u Starom zavetu bili moćna dela koja su proroka potvrđivala kao pravog nosioca Božje reči (2. Mojsijeva 3,12; 4,1–9; 1. Samuilova 10, 1–9). Čuda koja je učinio Isus takođe su služila da daju notu autentičnosti Njegovoj misiji. Međutim, ona u Jovanovom Jevanđelju imaju još jednu svrhu i služe kao priče, parabole o carstvu. Vino koje Isus donosi na svadbenu svečanost u Kani simbol je velikih eshatoloških i duhovnih blagoslova koji ljudima stoje na raspolaganju u ličnosti Isusa Hrista. Zahvaljujući čudu pretvaranja vode u vino, jasniji i blistaviji postaje sjaj Isusovog karaktera i misije; Njegova “slava“ postaje vidljiva i, kao rezultat, učenici veruju u Njega (11. stih). Prema tome, pomogavši ljudima da vide Isusovu “slavu“, čuda su poslužila da proizvedu veru. Onima koji su čuda videli kao nešto što je samo sebi svrha (stihovi 3–5.23–25; 6,26), ona mogu postati kamenje spoticanja na putu ka pravoj veri u Hrista.

Glavne teme teksta

Nemaju vina

Površno posmatrano, ovo je ljupka priča o siromašnom paru, kojima je na svadbenoj gozbi ponestalo vina, što je i njih i druge dovelo u veliku neprijatnost. Plemeniti Posetilac ih spasava od nastale neprijatnosti čudom, koje je zapanjilo čak glavnog “ekonom“/kuma na svadbi. No, ova priča nije u ovom Jevanđelju ispričana kao nešto prijatno i bezazleno, za predah. Ona sadrži ozbiljne implikacije za teologiju autora Jevanđelja.

Glavna i najočiglednija teološka tačka u ovom tekstu je uloga vina, kao simboličke slike ogoljenosti judaizma bez Mesije. U ogromnim sudovima za čišćenje (6. stih) Jovan vidi veliku opsednutost judaizma relativno nevažnim predmetima. Optužba je konkretna: “Nemaju [više] vina“ (3. stih). Tako, kad se konačno pojavi dobro vino, glavni “ekonom“, kum čak uopšte ne zna odakle je došlo (9. stih). Štaviše, on prigovara da nisu radili u skladu s običajima, u kojima važi da je bolje ono što je starije (10. stih)!

Tako ovaj glavni “ekonom“ predstavlja Isusove “svoje“ (1,11) kojima je došao, a koji ga čak nisu poznavali (10. stih) ni primili (11. stih). Dok se judaizam bavio, “zamajavao“ vodom za čišćenje, Isus im nudi dobro vino; ipak, čak i kad su shvatili prisustvo takvog duhovnog “vina“, oni nisu shvatili, prepoznali da ono dolazi od Njega

(5,11–13; 9,13–17.24). Na sličan način je i Nikodim odao svoje neznanje po pitanju delovanja Svetoga duha, koje je Isus stavio u pokret (3,8.9).

Za Jovana je zamena vode vinom značila činjenicu da je Isus ponudio “nešto bolje” nego judaizam. On je bio zamena za pranja/“čišćenja“, hram, praznike i propise judejskog sistema. U Isusu se u obilju nudilo sve ono što je judejski vernik očekivao da nađe u čišćenju, hramu i praznicima. Vino je, konkretno, bilo slika Isusove krvi koja je nudila jedini zakoniti put ka večnom životu. Starozavetno obećanje o slavnom carstvu poslednjeg vremena [end-time kingdom] je, u vinu, počelo da se ispunjava u Isusovo vreme. Proširimo li to na naše vreme danas, Jovanovo Jevanđelje poziva svakog čoveka da u Isusu nađe konačnu zamenu za sve supstitucije, “surogate“ za pravi život.

Isusov čas

Isus ne želi da udovolji Marijinom zahtevu, pošto Njegov “čas“ još nije došao (4. stih). U Jovanovom Jevanđelju se Isusov čas posebno dovodi u vezu sa časom Njegovog hvatanja, suđenja i smrti. Niko neće biti u stanju da ga liši slobode i uhvati dok ne nastupi taj čas (7,30; 8,20; 13,1; 17,1). U 12,23, s druge strane, Isusov čas je čas Njegovog proslavljanja. Na prvi pogled moglo bi nam se učiniti da je ovo u protivrečnosti s drugim tekstovima; ipak, 24. stih jasno pokazuje da je čas Isusovog proslavljanja ujedno i čas Njegove patnje i smrti. Veza između Isusovog “časa“ i Isusove slave prvi put se može uočiti u priči o svadbi u Kani (stihovi 4 i 11). Ovo nas navodi na zaključak da je prvo čudo u Kani, u razmišljanju jevanđeliste Jovana, na određeni način predlika, senka krsta.

Isusova slava

Na koji način je, prema Jovanovom Jevanđelju, krst proslavio Isusa? Najbolji odgovor na to nalazimo u 12,37–41. U tom tekstu Jovan ističe da je Isaija video Isusovu slavu (41. stih). On, dalje, daje dva citata iz Isaije, jedan iz teksta o sluzi koji strada, u 53. glavi (12,38) i drugi iz prorokovog naloga iz 6. glave (40. stih). Isaija je, u 6. glavi, video Jahve [Gospoda] kako visok i uzdignut sedi na svom prestolu. A u tekstu u 53,8–12 gleda napaćenog slugu koji umire za “mnoge“. Ako je, prema Jovanovim rečima, Isaija video Isusovu slavu u (Isaijinoj) 6. glavi, onda Isus mora da bude Jahve [Gospod] Starog zaveta, koji u svojoj ličnosti nosi božansku slavu i božanska prava, prerogative. A ako je i Isaija, u 53. glavi, video Isusovu slavu, onda se ta slava ne pokazuje samo u božanskom sjaju pokazanom na prestolu, nego i u božanskom karakteru otkrivenom na krstu.

Za Jovana je krst nesumnjivo središnja, centralna tema. Suština ovog Jevanđelja je, kako smo videli iz Prologa, da je Isus najveće i najjasnije otkrivenje Boga koje je ikada došlo na Zemlju (1,1, 14). Iako Prolog ne ističe krst (spoljna mogućnost je "i svoji ga ne primiše" iz 11. stiha), krst, u glavnom delu Jevanđelja, postaje konačna i najjasnija manifestacija božanskog karaktera. Iako Jovan ne izgovara svaki detalj tog otkrivenja, krst je nesumnjivo najjasnije otkrivenje Božje pravičnosti u svoj Njegovoj mržnji prema grehu i posledicama greha u onima koje On voli. Na krstu i u vaskrsenju takođe imamo veličanstvenu manifestaciju velike Božje milosti u Hristu prema grešnicima.

Ovaj potpuniji smisao Isusove slave najjasnije je pokazan u Jovanovom Jevanđelju. Autor knjige, ljubljani učenik, bio je jedini učenik koji se našao kraj krsta. Od dvanaestorice je jedino on video konačnu Spasiteljevu slavu, pa je zato njegovo svedočenje o Isusu i praćeno najvećom autentičnošću, najvećim autoritetom.

Kana i krst

Ovde, dakle, zaključujemo da postoji jedna posebna, naročita veza između pripovedanja o svadbi u Kani i priče o krstu. Svadba se odigrava "treći dan", kao i Isusovo vaskrsenje. U Kani su Isusov "čas" i Isusova slava uvezani ujedno, nešto što se, izvan Kani događa jedino u kontekstu samog krsta (12,23.24; 17,1.5). Isusova majka se pojavljuje samo u 2,4 i 19,26 (deo priče o krstu) i oba puta joj se Isus obraća sa "ženo". Vino se dovodi u vezu s Hristovom krvlju i u slučaju Večere Gospodnje.

Tako imamo značajan broj spona koje vezuju svadbu u Kani i krst u Jevanđelju po Jovanu. Čudo, znak, koje je Isus učinio na svadbenoj svečanosti bilo je predukus onog konačnog znaka, ili čuda koje je On učinio, predajući se u patnju i smrt. Odgovor učenika na to čudo u 2,11 ne samo što je nagovestio njihov budući odgovor na krst (20,8.24–29), nego i odgovor svih onih koji će poverovati u Isusa "njihove reči radi" (17,20; 20,30.31).

Tipologija Izlaska

Kao što je ranije napomenuto, bilo bi teško u Isusovom čudu pretvaranja vode u vino ne videti paralelu s Mojsijevim činom pretvaranja vode u krv u egipatskim sudovima za vodu (2. Mojsijeva 7,19). Potpuno je nesporno da je poređenje između Mojsija i Isusa glavna tema u Jevanđelju kao celini (1,17; 3,14; 5,45–47; 6,30–33; 9, 28.29). Ali poređenje je neuporedivo obuhvatnije nego što se može otkriti prostim čitanjem tekstova u kojima se pominje Mojsije.

Sedam je posebnih čuda koja se pominju u glavnom telu Jevanđelja (2,1–11; 4,46–54; 5,2–9; 6,11–15; 16–21; 9,1–39; 11,38–44; a i Epilog sadrži čudo — 21,1–11). Čudo na svadbi upućuje nas na činjenicu da svako od sedam čuda u Jovanovom Jevanđelju odgovara po jednom od zala u Egiptu. Isus je pretvorio vodu u vino (2,1–11), a Mojsije je vodu pretvorio u krv (2. Mojsijeva 7,14–24). Isus jednom detetu vraća život (4,46–54), a Mojsije donosi smrt domaćim životinjama u Egiptu (2. Mojsijeva 9,1–7). Isus donosi fizičko izlječenje uzetom čoveku (5,2–9), dok Mojsije šalje ljute rane na Egipćane (2. Mojsijeva 9,8–12). Isus utišava buru (6,16–21), dok Mojsije izaziva buru (2. Mojsijeva 9,13–35). Isus stvara hleb u pustinji (6,1–15), kao što je Mojsije Izrailjcima doveo manu s neba (6,30–33; 2. Mojsijeva 16,4.15; Nemija 9,15) i poslao skakavce da pojedu sav hleb Egipćanima (2. Mojsijeva 10,1–20). Isus donosi očni vid slepom čoveku (9,1–41); Mojsije donosi tamu na Egipat (2. Mojsijeva 10,21–29). Isus podiže Lazara iz mrtvih (11,38–44), dok Mojsije [!] ubija muške prvence u Egiptu (2. Mojsijeva 11,1 –12,30). Još jedna eksplicitna paralela je pominjanje Isusa na krstu, kao Pashalnog Jagnjeta (19,36; 2. Mojsijeva 12,1–11.21–28).

Iako su neke od gornjih paralela suptilnije od ostalih, stičemo utisak da je Jovan imao jasnu nameru da naglasi zajednički “kliše” između Isusovog rada i Mojsijevih postupaka. Koji je razlog prisustva ovih snažnih paralela u Jovanovom Jevanđelju? Zajedno posmatrani, Isusova čuda i Njegova smrt pričaju nam priču o novom Izlasku iz novog ropstva (vidi grčki tekst Luka 9,31). Priča o Izlasku trebalo je da bude poučna za novi Izrailj, koji je Bog sada gradio u Hristu.

Međutim, u ovom novom iskustvu Izlaska dolazi do upadljivih obrta. Ulogu faraona u Jovanovom Jevanđelju preuzima Mojsije, čije spise i autoritet koriste oni koji odbacuju Isusa. Na taj način Jevreji u Jevanđelju postaju kopija Egipćana! Kao nekada faraon i Egipćani, tako sada Jevreji u Jevanđelju primaju znake Isusovog autoriteta, ali odbacuju Njegove tvrdnje i nastoje da ga unište, na isti način kao što su Egipćani pokušali da unište Izrailjce.

S druge strane, kad se Mojsije upotrebi kako valja, on ljude vodi Isusu (5,45–47), a oni koji su dovedeni Isusu postaju novi Izrailj (1,47–51). Time su događaji iz Isusovog života u Jovanovom Jevanđelju slični događajima novog Izlaska i vode istovremeno i osnivanju novog Izrailja i odbacivanju starog. Znaci koje Isus čini (uključujući i krst) postaju razdelnica [dividing point] između onih koji se stiču ka Isusu, kao novi Izrailj i onih koji se, odbacivanjem Njegovih znakova, drže starih puteva (12,42, 43).

Paralele između Isusa i Mojsija počinju da nas zbunjuju još više, kada uzmemo u obzir celinu svedočanstva četiri Jevanđelja. Slično Mojsiju, i Isus je po rođenju ugrožen pretnjom jednog neprijateljski raspoloženog cara, koji pretnju završava ubijanjem svih novorođenčadi, osim onog koje stvarno hoće da uništi (Matej 2,16–18). Slično Mojsiju, i On je video Božju slavu (Jovan 1,17.18). Slično Mojsiju, On je postio četrdeset dana (Matej 4,2; Luka 4,2; vidi White, *Patriarchs and Prophets*). On imenuje sedamdesetoricu učenika (Luka 10,1, fusnota) i dvanaest apostola (Matej 10,1–4; Marko 3,13–19; Luka 6,12–16). On je objavio novi zakon s jedne visoke gore (Matej 5–7). Nahranio je ljudsko mnoštvo u pustinji (Matej 14,13–21); Marko 6,30–44; Luka 9,10–17; Jovan 6,1–15). Bio je podignut na krst, kao što je Mojsije u pustinji podigao u bronzi izlivenu zmiju (Jovan 3,14). I On je izašao iz Egipta (Matej 2,13–15.19–23), kao što su izašli i Mojsije i izrailjski narod.

Dodajući na građevinu jezika kojim bi se još potpunije, sadržajnije iznela priča o Isusu, paralele između Isusa i Mojsija poučne su iz još jednog razloga, koji smo već pomenuli u 1. glavi. Isus je najveće otkrivenje Boga koje je ova Zemlja ikada videla. Kao takve, paralele s Mojsijem i drugim aspektima starozavetne vere služe da istaknu, naglase Isusovu superiornost u odnosu na sve druge puteve ka Bogu. Dok je Mojsije vodu pretvorio u krv da bi overio svoj autoritet nad faraonom i Egipćanima, Isus čini slično čudo da overi znatno veći autoritet među Jevrejima. Dok je Mojsije izbavio svoj narod iz ropstva koje je bilo samo zemaljsko, Isus izbavlja svoj narod od smrti i daje mu život u izobilju (3,16; 5,24; 10,10).

○ **Primena Reči**

Jovan 2,1–11

1. Kad bi ti se pružila prilika da izabereš jedno čudo kojim bi ti se omogućio početak nove službe za Boga, kakva vrsta čuda bi, po tvom mišljenju, izvršila značajan uticaj na svetovne umove današnjeg vremena? Dovođenje istinskog mira na Bliski istok ili u bivšu Jugoslaviju? Otplata nacionalnog duga [...SAD]? Podizanje neke osobe iz mrtvih? Predskazivanje budućih događaja? Navedi što ti je moguće više savremenih ekvivalenata Isusovim čudima, a onda izdvoj jedno za koje bi se opredelio, kad bi ti bila pružena odgovarajuća prilika.
2. Zamisli radost koja je sigurno pratila Isusovo darovanje dobrog vina. Raduješ li se i ti današnjem “dobrom vinu” jevanđelja? Ili, da li se tvoje poštovanje prema Hristu smanjilo tokom poslednjih meseci i/ili godina? Šta ti, u životu, još više otežava osećaj održavanja Hristovih blagoslova svežim u tvojim mislima?

3. Ostati bez vina na drevnim svadbenim svečanostima bilo je pravo poniženje. Bilo je to ogrešenje o osnovni zakon gostoljubivosti. Isus se, prema tome, angažovao da zadovolji potrebu koja snažno pokreće srce. Načini spisak najosetljivijih potreba kojih možeš da se setiš u kontekstu porodice, suseda i prijatelja. Za zadovoljavanje koje potrebe bi Bog mogao da te upotrebi? Koja je od njih najhitnija? Gde bi bilo najbolje početi?
4. Konačno, Marija se pokorila i prepustila Isusu da problem reši na bilo koji način, za koji se On odluči (5. stih). Postoje li područja u tvome životu koja treba da budu pokorena Njegovoj volji i vlasti?

○ **Istraživanje Reči**

1. U jednoj obimnoj konkordanciji potraži gde se sve pojavljuje reč *voda*, i pogledaj koliko je starozavetnih primera u kojima je voda bila transformisana na ovaj ili onaj način. Načini spisak tih primera, priča i označi koji od njih predstavlja najpribližniju paralelu priči u kojoj Isus pretvara vodu u vino.
2. U ovom poglavlju smo zapazili prisustvo snažnih paralela između zala iz vremena Izlaska i sedam Isusovih čuda u Jovanovom Jevanđelju. Imajući na umu tih sedam čuda, pažljivo pročitaj priču o Jelisiju u 2. Carevima 2 do 9 i 13 [?]. Ima li sličnih paralela između Jelisijevih i Isusovih čuda u Jovanovom Jevanđelju? Kakve teološke implikacije bi mogle biti sadržane u takvim paralelama?

GLAVA ČETVRTA SUMNJIČAVI UČENIK Jovan 2,12 - 3,21

Posle neoznačenog vremena u Galileji, verovatno četiri do šest meseci (2,12), Isus putuje u Jerusalim s namerom da se uključi u Pashalnu svečanost. Došavši tamo, On čisti hram (stihovi 13–22), znak kojim je usmerio veliku pažnju na sebe, što Njemu nije pričinjavalo zadovoljstvo (stihovi 23–25). Nikodim, farisej i član judejskog parlamenta, Sinedriona, odlučuje se da u noćnim satima istraži neke stvari, želeći da se uveri kakav je to čovek koji čini stvari kakve čini Isus (3,1–21). Na ono što čuje on ostaje bez reči (stihovi 10–21).

Prema hronologiji Jevanđelja, ovaj razgovor s Nikodimom odigrao se kasno uveče istoga dana kada je Isus očistio hram. Tako su se sve pojedinosti iz ovog odseka dogodile istoga dana i ispričane su kao jedna celina, kako ćemo to i videti.

○ **Ulaženje u Reč**

Jovan 2,13–22

Pročitaj tekst u Jovanu 2,13–22 dva puta, a onda učini sledeće:

1. Uporedi četiri verzije priče o Isusovom čišćenju hrama (Matej 21,12–17; Marko 11,15–19; Luka 19,45–48; Jovan 2,13–22). Koje su glavne sličnosti i razlike? Utvrdi u kojoj fazi Isusove javne službe se odigrava radnja svakog izveštaja. Smatraš li da je Isus čistio hram zapravo više nego jednom, ili da su različiti pisci priču postavljali u skladu sa svojim teološkim namerama? U jednom ili dva pasusa objasni zašto si baš tako odgovorio.
2. Posluži se marginalnim referencama u svojoj Bibliji i pronadi psalam koji je citiran u 2,17. Načini spisak svih slučajeva sličnosti koje možeš da nađeš. Napiši s kakvom namerom je, po tvome mišljenju, Isus citirao ovo starozavetno poglavlje.
3. Uporedi tekstove iz 2,13–22 i 6,22–35. Ponovo načini spisak svih slučajeva sličnosti koje možeš da nađeš. Smatraš li da je autor Jevanđelja iz oba teksta izvukao sličnu pouku? Obrazloži svoj odgovor.
4. Uporedi 2,22 s 2,11. Da li je vera učenika slična ili se razlikuje u ta dva teksta? Zašto se određene stvari mogu shvatiti i verovati tek posle Isusove smrti i vaskrsenja?

○ Istraživanje Reči

Struktura teksta

Upadljivo se razilazeći od Mateja, Marka i Luke, Jovan čišćenje hrama stavlja na početak Isusove službe, a ne neposredno pre raspeća (Matej 21,12.13; Marko 11,15–17; Luka 19,45.46). Ovo pokreće pitanje, da li je bilo dva čišćenja hrama, jedno na početku i jedno na kraju Isusove javne službe, ili samo jedno. Pa ako je bilo samo jedno čišćenje, da li su ga Jovan ili druga trojica postavili u pravo istorijsko okruženje?

U mogućnosti smo da citiramo dokaze za sva tri stava. Čišćenje hrama se nedvosmisleno dovodi u vezu s Hristovom smrću i vaskrsenjem (2,19.21; vidi takođe Matej 26,61; 27,40; Marko 14,58; 15,29). To je postupak sračunat da provocira srdžbu vladajućih slojeva u okviru judaizma. Kao takav, ovo je najverovatnije događaj koji naglo ubrzava Njegovo hvatanje, suđenje i egzekuciju i zato će se dogoditi, prirodno, na kraju Njegove karijere, kako su to i učinili Matej, Marko i Luka. Ali kao što ćemo videti u sledećem odseku, vremenska pozicija čišćenja zapisanog u Jovanu 2,13–22 odlično se uklapa s ranijim odsekom Isusove javne službe.

Pošto zaključujemo da se oba izveštaja o čišćenju hrama uklapaju u odgovarajuću istorijsku sliku, sasvim je moguće da je Isus zapravo dva puta čistio hram. Akcenat na činu koji pada ranije, prema Jovanu, predmet je zamene; Isus hram i njegove službe zamenjuje svojim telom (stihovi 19–21). Čin koji se dogodio kasnije, kako je zapisano u Mateju, Marku i Luki, naglo ubrzava Isusovo hvatanje i smrt.

Struktura teksta u 2,13–22 zaista je jednostavna, ali mi ipak vidimo paralelu između stihova od 14 do 17 i stihova od 18 do 22. Prvi odsek se bavi onim što je Isus učinio, a drugi autoritetom, “vlašću” iza Njegovih postupaka (Talbert, *Reading John*, 96–98). Obrati pažnju na sledeći dijagram:

14, 15	Isusov postupak	18	Isusov postupak
16	Isusove reči	19	Isusove reči
		20, 21	Nesporazum
17	Učenici se sećaju	22	Učenici se sećaju

Pozadina teksta

U Jovanu 2,20 “Jevreji” tvrde kako je crkva bila građena četrdeset i šest godina, u vreme kad su to govorili. Gradnja hrama je bio neprekidni građevinski poduhvat koji će biti završen tek 63. godine n.e., samo sedam godina pre svog razorenja. Ponovna gradnja hrama bila je

otpočeta u osamnaestoj godini vladavine Iroda Velikog (Irodova osamnaesta godina poklopila se s delovima 20 i 19 godine pre Hrista). Ako Irodovoj osamnaestoj godini (proleće 19. godine pre Hrista) dodamo četrdeset i šest godina, dolazimo u proleće 28. godine n.e. (pošto “nulte godine“ nije bilo), u vreme oko šest meseci nakon što je Jovan Krstitelj krstio Isusa (u petnaestoj godini Tiberija — Luka 3,1, što bi trebalo da bude jesen 27. godine n.e.). Na taj način, slučajno davanje vremenskog podatka u tom izveštaju (“četrdeset i šest godina građena je ova crkva“) potvrđuje istorijsku preciznost njegovog stavljanja tačno u tu fazu Isusove javne službe.

Prema Josifu, judejskom istoričaru iz poznog prvog veka, “komercijalizacija“ hrama, trgovina u hramu, počela je u jednom trenutku za Kajafine vladavine kao prvosveštenika (18–36. godine n.e., vidi Bruce, 64, 65). Pošto su od trgovačkih aktivnosti u hramu mnogo profitirali upravo sveštenici, njihovo prekidanje je bilo akt pripremljen da izazove njihovo neprijateljstvo.

Kako stoji zapisano u apokaliptičkoj 1. Enohovoј knjizi, Jevreji su očekivali da će, kada dođe, Mesija obnoviti hram tako što će staru građevinu zameniti novom, koja će po slavi biti jednaka Solomunovom hramu, ili će ga čak i nadmašiti, poput hrama iz Jezekilja od 40. do 48. glave (1. Enohova 89, 90). Prema tome, u judejskim apokaliptičkim knjigama 4. Jezdrina i 2. Baruhova (pisanim izvestan broj godina posle razorenja Jerusalima, 70. godine n.e.), razorenje hrama 70. godine n.e. bilo je protumačeno kao deo neophodne pripreme za dolazak Mesije. Pošto je stari hram bio razoren, vladalo je očekivanje brzog početka gradnje novog hrama. U svetlosti ovakvih očekivanja bi Isusovo čišćenje hrama bilo shvaćeno kao akt koji u sebi sadrži polaganje prava na mesijanstvo.

Detaljno istraživanje teksta

Deo hrama u kojem Isus pronalazi stoku, ovce, golubove i menjače novca (14. stih) je Trem neznabožaca [court of the Gentiles]. Na taj način trgovanje u hramu ne samo što je štetno za pobožnu atmosferu [reverence], nego i onemogućava neznabošcima da poštuju onaj jedan deo hrama u kojem su bili dobrodošli. Iako ne zapisuje nijedno protivljenje ovom izuzimanju [neznabožaca], Jovan je to spomenuto u Marku 11,17, gde Isus kaže: “Dom moj neka se zove dom molitve *svima narodima*.“ Naglasak u Jovanu nije stavljen na izuzeće neznabožaca, nego na Isusovu revnost za čistotu Božjeg doma (17. stih). Izbacivanjem onih koji oskrvrnjuju hram (stihovi 15 i 16) Isus uspostavlja eshatološki red, prorokovan u Zahariji 14,20.21, kada će hram i sve što je u njemu biti sveti. Čišćenje hrama je eshatološki [end-time] akt Mesije.

U Jovanu 2,17 Isus citira 69. psalam: “Revnost za kuću Tvoju izjede me.“ Citat je na prvi pogled pomalo neproziran, dok neposredniji pogled donosi jasnoću. Psalmista je stranac među svojom braćom (Psalam

69,8; uporedi s Jovanom 2,12). On je izložen uvredama onih koji ne učestvuju u njegovoj revnosti za hram (Psalam 69,9.11.12; uporedi s Jovanom 2,17.18.20). Tako vidimo da su u 69. psalmu i Jovanu 2,13–22 sadržane brojne uzajamne paralele, iako se direktno citira samo jedna fraza.

Citat u 2,17 oslikava opšti princip načina na koji novozavetni pisci citiraju Stari zavet. C. H. Dodd, ugledni teolog Novog zaveta, prvi je zapazio da novozavetni pisci kratke izvode iz Staroga zaveta ne koriste kao dokazne tekstove kao takve, nego kao upućivače na veći kontekst u kojem se nalaze (Dodd). Drugim rečima, kada novozavetni pisac citira Stari zavet, uvek je razumno proveriti da li širi kontekst citata iz Starog zaveta osvetljava ulogu koju igra citat u novozavetnom kontekstu.

Prema tome, Isusovo iskustvo je paralelno iskustvu psalmiste Davida. Obojica su ispoljili revnost za hram, naočigled velikog protivljenja, iznutra od porodice, kao i od javnosti. Cilj Isusovog života kao "Davidovog sina" u Jovanu je shvaćen — da izvrši iskustvo cara Davida i njegovu težnju da uspostavi pravo služenje Bogu u starom Jerusalimu. Isus je osuđen na smrt zbog svoje revnosti za pravo služenje Bogu.

Tekst u Jovanu 2,18 ima paralelu i u tekstu 6,30. U oba slučaja, ljudi traže znak neposredno pošto je On pokazao jedan znak! Na takav zahtev Isus odgovara svojim komentarom: "Razvalite ovu crkvu, i za tri dana ću je podignuti" (2,19). Pošto On ovde govori o hramu svog tela (21. stih), jasno je u tom komentaru da im On nudi najveći od svih znakova, sopstveno stradanje, smrt i vaskrsenje (vidi 8,28). Isus odbija da opravda svoje postupke na temelju obične sile, kako očekuju Njegovi slušaoci. Naprotiv, On njihove misli navodi na svoju smrt i vaskrsenje, kao temelj svog autoriteta na Zemlji (vidi 3,13–16).

U 2,19 Isus govori o razorenju hrama u drugom licu, "razvalite crkvu". To implicira da su Jevreji ti koji bi razorili hram, a ne Isus (vidi White, *The Desire of Ages*, 165). Kao i u mnogim delovima ovog Jevanđelja, i ovde imamo slučaj dvostrukog značenja. Zahvaljujući svojoj neposlušnosti Bogu, zorno prikazanoj trgovačkim aktivnostima u hramu, oni su skrivili razorenje te veličanstvene građevine 70. godine n.e. (događaj u prošlosti, iz perspektive vremena u kojem je Jevanđelje bilo pisano). Ali na jednom još dubljem nivou oni će skriviti Isusovu smrt, istinski eshatološki Božji hram! Prema tome, Isus u ovom tekstu hram zamenjuje svojim telom. Kad bi oni "razvalili" Njegovo telo, On bi ga ponovo podigao za tri dana (21. stih — prilikom vaskrsenja).

Završni stih ovog odseka (22.) podseća čitaoca na zaključak prethodnog odseka (11. stih). Ipak, tu imamo jednu značajnu razliku. U 11. stihu verovanje je — odmah. Učenici vide Isusovu slavu koja se pokazuje kad je vodu pretvorio u vino, i kao rezultat toga oni veruju. Ali u 22. stihu učenici koji posmatraju događaj u hramu poverovaće tek na-

kon što Isus bude podignut iz mrtvih i tada će se setiti Njegove napomene u vezi s hramom svoga tela.

Jovan u ovom stihu implicira da su u procesu razvijanja vere učenika u Isusa postojala dva nivoa ili faze. Prva faza je pokazana tokom Njegovog života, kad su poverovali, kao rezultat znakova koje je učinio. Ali onaj dublji nivo vere dogodiće se tek posle Njegove smrti i vaskrsenja, poslednjeg i najvećeg od Njegovih znakova, nakon što se na njih izlije Sveti duh (7,39). Tek tada će doći do tačke da poveruju na osnovu Isusovih reči i na osnovu svetih Spisa koji su prorekli Njegovu službu. Ovo uzajamno delovanje između manje vere, utemeljene samo na znacima i veće vere utemeljene na reči, precizno je predmet kratkog odseka koji sledi posle 2,22 (23–25).

Glavne teme teksta

Zamena hrama

Tema zamene u priči o svadbi ima ovde svoj nastavak. Isus izgoni žrtvene životinje iz hrama i zamenjuje ih sopstvenim telom. Celokupni sistem svetinje i žrtvovanja zamenio je svojom ličnošću. Sve ono što su Tora, praznični dani i žrtve obećali verniku, sada je dostupno u Hristovoj ličnosti (1,17; 1. Korinćanima 1,30). Ovo je, svakako, u biti ista poruka kakvu je napisao i autor poslanice Jevrejima. Ono što je staro ustanovio je Bog i bilo je veoma dobro, ali je u Isusu došlo nešto još bolje (Jevrejima 1,1–4; 3,1–6; 8,6; 9,11).

Prema tome, Isus je hram novog Izrailja, koji je On stvorio svojim životom, smrću i vaskrsenjem. Kada govorimo o tom hramu, mi ne govorimo o nečemu što je materijalno prisutno, samo za sebe. On postoji jedino u okolnostima lične Isusove prisutnosti. Budući da je u novozavetnoj eri hram svuda gde je i Isus, jezik hrama možemo proširiti na tri dodatne realnosti.

Pošto Isus danas prebiva, nalazi se na nebu, Bogu s desne strane, na nebu postoji jedna veća i savršenija "skinija", svetinja ili hram (Jevrejima 8,1.2.5 — ovde zaključujemo da nema teološki značajne razlike među izrazima "skinija", "šator od sastanka" [tabernacle] i *hram*, primenjeno na nebo; vidi takođe Otrkivenje 15,5–8).

Međutim, prema Novom zavetu Isus ne prebiva samo na nebu; pošto kroz Svetoga duha stanuje i u crkvi na Zemlji, koja je, konačno, Njegovo telo (1. Korinćanima 12,27; Efescima 2,14–16; 4,12–16). Vernici, kao organizovano telo, grupa se, dakle, mogu, opisati kao živo kamenje, uzidano u jedan duhovni hram, u kojem sâm Hristos ima ulogu, poziciju ugaonog kamena, kamena od ugla (1. Petrova 2,4–8; Efescima 2,19–22; 1. Korinćanima 3,17; 2. Korinćanima 6,16).

U Novom zavetu imamo i treću ekstenziju hrama kao centralne teme. Hristos stanuje i u telima vernika kroz Svetoga duha (Kološanima 1,18). Prema tome, umesno je ako o fizičkim ljudskim telima govorimo kao o hramovima Svetoga duha (1. Korinćanima 6,19.20). Budući da

smo Isusa shvatili kao hram jednog novog doba, koje je On ustanovio svojim životom i smrću, moguće je da govorimo o hramovima na nebu, u crkvi i u telima vernika, u kontekstu Njegove neprekidne službe posredovanja za njih.

Večera Gospodnja

Jedan od najupadljivih podataka o Jovanovom Jevanđelju je totalno odsustvo eksplicitnog pominjanja Poslednje Večere koju je Isus sa svojim učenicima održao neposredno pre krsta. Na mestu gde je je to trebalo da se dogodi mi imamo priču o pranju nogu (13,1–17), događaj koji ostaje nespomenut u Mateju, Marku i Luki. Ovo odsustvo priče o Večeri Gospodnjoj u Jovanovom Jevanđelju navelo je mnoge naučnike da potraže skrivenije navode o Večeri i/ili njenoj teologiji.

Mnogi biblisti su zato preporučili 2. Jovanovu poslanicu kao baš takav skriveni navod. Kao što smo videli, mnogo je veza između priče o svadbi iz 2,1–11 i krsta. U stihovima 13 do 22 hram i njegove žrtvene životinje Isus zamenjuje svojim telom, što je još jedna veza s krstom. Vino iz Kane podseća čitaoca na Isusovu krv, što je zamena za judaistička čišćenja, dok nas hram u tom kontekstu podseća na Isusovo telo koje je bilo slomljeno (“razvalite *ovu* crkvu”). Tako, u ranom segmentu ovog Jevanđelja Jovan upućenom čitaocu daje na znanje da mu je poznata Poslednja Večera i teologija kojom je motivisana, ali ne namerala da ponavlja priču koju su drugi tako temeljito opisali. On će se poslužiti metodom aluzije i suptilnog podsećanja i marljivog izučavaoca nagrađuje bogatim nalazištima duhovnih saznanja.

○ **Ulaženje u Reč**

Jovan 2,23–25

Čitaj Jovan 2,23–25 dva puta uzastopno, a onda odgovori na sledeća pitanja:

1. Zašto se, po tvome mišljenju, Isus nije poveravao tim vernicima? Kakva je, po tvome mišljenju, veza ovog teksta s pričama koje prethode i koje slede?
2. U jednom ili dva pasusa razloži šta nam, po tvome mišljenju, o Isusu kazuje Njegova sposobnost da čita misli i srca.

○ **Istraživanje Reči**

Struktura teksta

Jovan 2,23–25 je sjajan primer kretanja u dva pravca, književne tehnike koju je koristio Jovan i u kojoj je tekst u isto vreme okrenut u oba smeru. Tu tehniku smo već videli u priči o svadbi (2,1–11). Svadba

u Kani donosi zaključak mnogih tema iz 1,19–51, da bi u isto vreme poslužila i kao uvod u temu *zamene*, iz 2. do 4. glave.

Scena iz teksta 2,23–25 nedvosmisleno se nadograđuje na čišćenje hrama iz 13. do 22. stiha. U isto vreme tu imamo teme o neodgovarajućoj veri (2,23.24) i Isusovom potpunom poznavanju onoga šta je u srcu drugih ljudi (stihovi 24, 25), teme koje su u središtu priče o Nikodimu, koja sledi (3,1–21).

Pozadina teksta

Jevrejski rabini su učili da je sedmoro u potpunosti skriveno od ljudskog znanja i da je to, prema tome, isključivo u domenu Božjeg znanja. To su bili dan smrti, dna utehe [?], dubine suda, čovekova nagrada, vreme kad će biti obnovljeno Davidovo carstvo, vreme kad će biti razoreno zlo Rimsko carstvo i šta se krije u srcima drugih ljudi (Beasley-Murray, *John*, 47).

Uz moguće izuzimanje “dubina suda“, osim jedne, sve gore pomenute tajne se odnose na znanje o budućnosti, što je nedvosmisleno skriveno od ljudskih očiju, ukoliko Bog ne odluči da ga otkrije. Jedno postojeće obeležje božanskog znanja u sadašnjosti je znanje šta se nalazi u srcu drugog ljudskog bića. U 2,24.25 Jovan, prema tome, Isusu pripisuje prava, prerogative koji prema jevrejskoj misli pripadaju isključivo Bogu. Ako Isus može da čita šta se nalazi u srcima drugih ljudi, onda On uistinu mora biti Reč koja je bila od početka, stvorila sve, a onda postala telo i uselila se među nas (1,1–5.14)!

Detaljno istraživanje teksta

U vreme pashalnih svečanosti, kad je Isus iz hrama izbacio menjače novca i žrtvene životinje, mnogi ljudi su poverovali u Njega na osnovu znakova (plural) koje je učinio. U umu običnog čoveka, “znak“ je bio zapanjujući događaj, delo moći. Međutim, u Jovanovom Jevanđelju nalazimo jedno znatno dublje značenje. Znaci u Četvrtom Jevanđelju prezentuju informacije o Isusovoj prirodi i karakteru. Čitaocu oni otkrivaju kakav je bio Isus, a time i kakav je Bog (Barclay, 1:119).

Ali vera koja je nastala zbog ovih znakova bila je samo delimična vera. Isus “ne poveravaše im sebe“, zato što je mogao da čita njihove pobude i namere njihovog unutrašnjeg bića. Da bi razumeo ljude Njemu nije bila potrebna ničija pomoć. To znanje je bilo u Njegovoj prirodi. Na taj način mogao je da čita karaktere ljudi na pashalnim prazničnim svečanostima — veština koju je demonstrirao i u slučajevima Petra (1,40–42; 21,15–19), Natanaila (1,47–50), svoje majke (2,4), Nikodima (3,3.10), žene Samarjanke (4,16–18) i Jude (6,70.71; 13,18–30).

Glavne teme u tekstu

Površna vera

Ovaj tekst ističe temu koju smo zapazili u prethodnom tekstu: različiti su nivoi vere. Učenici su imali spasonosnu veru u Isusa nakon što je u Kani pretvorio vodu u vino (11. stih), ali su u tom periodu tek išli u susret jednoj dubljoj i trajnijoj veri u danima Isusove smrti i vaskrsenja i izlivanja Svetoga Duha (stihovi 22, 7,39; Dela 2).

U ovom tekstu pred nama je treći nivo vere: neadekvatna ili površna vera, koja se oslanja isključivo na čuda i ne dovodi nikoga u spasonosni odnos s Isusom.

Tekst u Jovanu 2,23–25 je potvrda da je Isus odlično poznao ljudsku prirodu. Znao je da su mnogi od onih koji su poverovali, u stvari imali samo površnu veru u Njega. Mnogi od onih koji su “verovali” u Njega posle čišćenja hrama kasnije će se pridružiti onima koji su vikali “Raspni ga! Raspni ga!” Lako je verovati kada svi oko tebe veruju na isti način, ali se takva vera često pokazuje kao neadekvatna kada više nije popularno slediti Hrista.

Ljudi često zamišljaju da bi mogli imati više vere kada bi videli čuda. Ali život nas uči da čuda nisu svemoćni lek za površnu veru. Ona, štaviše, mogu da budu i prepreka istinskoj veri. Sve što su ljudi na Pashalnoj svečanosti mogli da vide bio je — jedan čudotvorac. Isusova čuda kao da su ih sprečila da na pravi način vrednuju duhovno delo koje je On želeo da izvrši u svetu. To može da nam posluži kao objašnjenje za relativno izostajanje čuda u današnjem svetu. U našem svetovnom okruženju čuda bi mogla da donesu više duhovne štete nego koristi (Matej 13,58). Odgovor na potrebe druge generacije (posle Hrista) ne nalazi se u spektaklima, nego u posvećivanju pažnje rečima Pisma.

Isus zna

Postoji jedna vedra strana Isusovog poznavanja ljudske prirode. Ako On o nama zna sve, On zna i kako da izgradi našu veru. On zna kako da nam pomogne da ga istinski upoznamo. On zna kako da nam pomogne da uspešno radimo za Njega u ambijentima našeg svakodnevnog života. On može da nam pruži odgovore na sva naša pitanja (iako ne uvek one koje želimo!).

Još važnije za nas, iako Isus zna sve što o nama treba znati, jeste da nas On još uvek prima. On nas voli ljubavlju koja je večna. Jedan od razloga našeg straha da priznamo drugima svoje grehe je strah od onoga kako će oni reagovati. Bojimo se da nas, ako znaju nešto loše o nama, više neće voleti. Ali nema razloga da ne dođemo Hristu i priznamo mu svoje grehe. On već sada zna o nama sve. Naše priznanje greha za Njega nije nikakav izvor informacija (Njemu od nas nije potrebno nikakvo svedočenje — 2,25!) Priznanje greha, to je naučiti da kažemo istinu o sebi. On nas poznaje vrlo intimno, a ipak nas voli kao i do sada. Nemamo razloga da ne dođemo k Njemu.

○ Ulaženje u Reč

Jovan 3,1–21

Tekst u Jovanu 3,1–21 pročitaj, u celini, najmanje dva puta, a onda odgovori na sledeća pitanja:

1. Šta iz ovog teksta možeš da saznaš o Nikodimovom karakteru i statusu? Na komadu hartije načini spisak svega što si saznao. Ono što si našao uporedi sa 7,45–52 i 19,38–42, i svome spisku dodaj ono što je i ako je potrebno. Da li je Nikodim bio stvarno plašljiv čovek? Da li bi nam on danas bio dobar komšija?
2. Ima li u tome tekstu nečega što bi poduprlo tvrdnju da je “voda” iz 3,5 — podsećanje na krštenje? Ako si našao dokaze, navedi ih.
3. Da li Isus razgovara s Nikodimom neprekidno, sve do 21. stiha, ili možda autor Jevanđelja u jednom trenutku preuzima reč? Na kome mestu se, po tvome mišljenju, završava Isusov razgovor s Nikodimom i prelazi na komentar reči iz tog razgovora? Na kome mestu u tekstu Isus prelazi od drugog lica (“ti”) na treće lice (“on”, “nijedan”)? Da li ti taj podatak pomaže u davanju odgovora na prethodno pitanje?
4. Kako, prema ovom tekstu, čovek biva “novorođen” (ili rođen odozgo)? Napiši svoj odgovor.

○ Istraživanje Reči

Struktura teksta

Reč u 3,1, prevedena sa “now”/ sada, u nekim prevodima, označava da se priča o Nikodimu nadovezuje na temu iz prethodnog teksta (2,23–25). Koristeći prvo lice množine, kad je pristupio Isusu, (“... znamo...” — 2. stih), Nikodim nastupa kao neko ko govori u ime ljudi s neodgovarajućom verom, koja se oslanja na znake koje je učinio Isus. On, zato, služi kao ilustrativan primer onih s delimičnom verom, na koje Jovan upozorio u 2,23–25. Isus je znao zbog čega je Nikodim došao, ali sebe ne poverava Nikodimu. Umesto toga, trudi se da Nikodimu otvori oči za stvarni nedostatak njegovog života i za rešenje za to.

Detaljno istraživanje teksta

Ime *Nikodim* znači na grčkom “vođa naroda”. Nikodim je nesumnjivo bio pobožan čovek, primer za ono najbolje što je judaizam mogao da ponudi. Bio je farisej, što je značilo da je Pismo i svoju veru shvatao veoma ozbiljno. Bio je i član Sinedriona, jevrejskog vladajućeg saveta i izvanredno obrazovan (Isus ga je nazvao — učiteljem Izrailjevim — 10. stih). Bio je veoma bogat (19,39) i relativno hrabar (7,45–52; 19,38–42), uprkos činjenici da ga je određena mera strašljivosti navela da za

razgovor s Isusom izabere noćne sate (3,2). Sve u svemu, on ne bi bio loš komšija.

Činjenica da je bio farisej i da ga je Isus odmah angažovao po pitanju značaja vode u odnosu na duhovni život (5. stih), nije nikakvo čudo ako je Nikodim bio pripadnik grupe fariseja koja je došla da ispituje Jovana Krstitelja u 1,24–28. Ako je to tačno, onda mora biti da je očekivao mogućnost vrlog skorog dolaska Mesije. Videći Isusa kako čisti hram (White, *The Desire of Ages*, 168), Nikodim je ovom prilikom morao da istraži šta Isus tačno namerava.

Da pobude zbog kojih je došao nisu bile baš čiste, jasno je na osnovu 2. stiha. Nikodim je došao “noću”. U grčkom jeziku su tri mogućnosti za izražavanje vremena. O vremenu se može govoriti kao o konkretnom događaju, kao o periodu vremena ili o kvalitativnoj upotrebi vremena. Pod kvalitativnom upotrebom mislim da se vreme može upotrebiti za upućivanje na značenje, na određenu višu duhovnu ili filozofsku stvarnost. Genitiv, padež u kojem se nalazi reč u 3,2 upućuje na treću vrstu izraza. Autor Jevanđelja ne razmišlja o dobu dana u koje dolazi Nikodim ili koliko traje razgovor (prve dve vrste izraza), nego *kako* Nikodim dolazi — njegovo duhovno stanje. On dolazi s tamom duše zato što još ne poznaje Isusa i što ga još potpuno ne prihvata. Ali, bez obzira što se nalazi u tami, on čini pravi potez. Dolazeći Isusu, on prelazi iz mraka u svetlost (1,4.5; 3,19–21; 8,12; 9,5). To je suprotno onome što je učinio Juda, koji će ići iz svetlosti u tamu (13,30).

Glavna tema za razmišljanje u ovom tekstu je značenje vode u 3,5. Da li je to voda za krštenje, kako su mnogi mislili, ili nešto drugo? Jevrejski rabini su učili da deca nastaju od vode koja se nalazi u materici majke, pri čemu se voda koja izlazi u vreme rođenja opisuje kao ostatak koji preostaje od procesa razvoja ploda. Pod pretpostavkom da je Isus imao na umu tu vrstu vode, reči koje je rekao, parafrazirano bi značile: “Da bi ušao u Božje carstvo potrebno je da se rodiš dva puta, jednom fizički, od majke koja te rađa, a drugi put duhovno, Svetim duhom.”

Ima još argumenata koji podupiru ovo tumačenje. Do vremena Jovana Krstitelja krštavali su se samo obraćenici iz neznaboštva. Jevreji, generalno, nisu osećali potrebu za krštenjem. Stoga bismo se mogli pitati da li bi se Nikodimu uopšte moglo dogoditi da mu Isus govori o krštenju. Osim toga, u 2,6 voda je slika doslovnosti [literalism] i telesnosti judaizma, koje je Isus želeo da menja. Prema tome, ako bismo vodu iz 3,5 posmatrali kao vodu rođenja, bio bi to nastavak teme zamene, započete u 2. glavi.

Konačno, prividno odlučujući argument nastaje na temelju neprekidnog kontrasta između fizičkog i duhovnog u 3,3–7. Isus govori o “novorođenju” (stihovi 3 i 7). Nikodim govori o utrobi (4. stih). Isus upoređuje telo i Duh (6. stih), pre ponovnog upućivanja poziva na novorođenje (7. stih). Ako je voda iz 5. stiha u vezi s fizičkim rođenjem, onda to vrlo lepo odgovara naglasku na “telo” u 6. stihu:

	<i>fizičko</i>	<i>duhovno</i>
3. stih	—	novorođen
4. stih	utroba	—
5. stih	voda	Duh
6. stih	telo	Duh
7. stih	—	novorođen

Ali moguće je izvesti i snažne argumente i u slučaju shvatanja da je Isus mislio na doslovno krštenje. Iako je krštenje Jevreja bilo nov pojam, Nikodim je — ako je bio član delegacije fariseja koji su ispitivali Jovana Krstitelja (1,24–28) — Isusove reči mogao lako da protumači u značenju: “Ti treba da se krstiš (bilo kod Jovana ili jednog od mojih učenika [3,22.23; 4,1.2]), ne samo u vodi, nego i u Duhu“ (vidi 5. stih). Voda i duh su tesno povezani u Isusovoj nauci, u 4,10–14.23.24 i 7,37–39. I čišćenje vodom i čišćenje Duhom su, u kontekstu judaizma prvog veka, bili takođe živo prisutni pojmovi (Jezekilj 36,25–27; 1. QS(???) 3,6–9). Čišćenje Izrailja vodom i Duhom trebalo je da prethodi dolasku Mesije (Ps. Sol (???) 18,5.6). Pojam “novorođenja“, “rođen odozgo“, dovodi se u vezu s Jovanovim krštenjem u 3,22–36. Zato je u skladu s kontekstom, kada u Isusovim rečima vidimo aluziju na krštenje i vodom i Duhom.

Za koje od ovo dvoje treba da se opredelimo? I jedno i drugo je logično u prvobitnom kontekstu. Nemajući šire objašnjenje od strane samog autora, možda bi, u Isusovom pominjanju vode, bilo najbolje zaključiti da (ono) ima dvostruko značenje. Ovo je, za Jovanove spise, karakterističan literarni efekat, u kojem on svesno dopušta da značenje onoga što kaže ostane dvosmisleno, ne bi li čitaoca naveo na dublje razmišljanje.

U svakom slučaju, suština iznenađujuće ideje koju Isus izlaže Nikodimu je da se u Božje carstvo ne ulazi rađanjem u sasvim određenoj rasi ili naciji, nego da je to stvarlične odluke. Da bi ušao u Božje carstvo, čovek mora da pokaže duhovnu spremnost za novo rođenje, promenjen život (vidi White, *The Desire of Ages*, 172). Međutim, ta promena se ne događa zahvaljujući nekom ljudskom naporu, nego nastaje delovanjem Duha, koji se ne može u potpunosti shvatiti, a ipak je vrlo stvaran (8. stih).

Nikodim pita kako je uopšte moguće da dođe do jedne takve transformacije (9. stih). Isus kaže da se odgovor na Nikodimovo pitanje ne može dobiti ljudskim sredstvima, čak ni kad bi se čovek mogao popeti na nebo (stihovi 11–13). Odgovor može doći jedino od Onoga čija esencijalna priroda pripada nebu, a koji je ipak sišao na Zemlju kao Sin čovečji, da bi otkrio nebeske stvarnosti (13. stih).

U 14. i 15. stihu taj Neko odgovara na Nikodimovo pitanje (vidi White, *The Desire of Ages*, 174, 175). Ključ ka novom rođenju je podi-

zanje Sina čovečjeg (7,39). Novorođenje postaje moguće zahvaljujući krstu, a ne ljudskom naporu (1,12.13). Zanimljivo je da fariseji nisu verovali u Mesiju koji strada i umire. Zato Isus, u 3,14.15, govori Nikodimu ono jedno što fariseji treba da znaju, da bi mogli ući u Božje carstvo.

Isus upoređuje krst sa zmijom koju je Mojsije podigao u pustinji (stihovi 14,15; 4. Mojsijeva 21,4–9). Poređenje je vrlo umesno. U oba slučaja lek dolazi od Boga i vrlo upadljivo izgleda kao bolest. U oba slučaja je lek vrlo vidljivo istaknut. U oba slučaja je lečenje bilo moguće jedino gledanjem u lek. U oba slučaja je, za ljudski razum, lek bio sablazan, kamen spoticanja. I u oba slučaja su posledice neposlušnosti bile iste. Krst je za ljudska bića pitanje života i smrti.

Ko govori u Jovanu 3,16–21, Isus ili autor Jevanđelja, teško je reći. Sve do 3,12, Isus govori u drugom licu. Ali počev s 13. stihom, nastaje prelaz ka trećem licu, pa se tema sve više i više udaljava od predmeta Isusovog razgovora s Nikodimom. Negde između 13. i 17. stiha, čini se, nastaje promena od situacije u kojoj se Isus obraća Nikodimu, ka situaciji u kojoj se autor Jevanđelja obraća čitaocu. Pošto su u ovom Jevanđelju Jovanov i Isusov stil izražavanja isti, nemoguće je tačno otkriti gde nastaje promena, iako se to verovatno događa između 15. i 16. stiha.

Jovan 3,16, možda i najomiljeniji stih u celoj Bibliji, sadrži jednu naročitu grčku reč *memogene*, koja u engleskom prevodu NIV znači "jedan jedini", a u KJV — "jedinorodni". Mnogi su zastupali mišljenje po kojem ta reč implicira da je Isus bio "generisan", rođen, ili stvoren u jednom trenutku u prošlosti. Da je to tako, On ne bi bio večni nosilac života, izvornog, nepozajmljenog i ni od koga preuzetog (White, *Evangelism* 616).

Zanimljivo je da se u grčkoj Bibliji (uključujući i grčki Stari zavet) reč *monogenes* odnosi na samo dve ličnosti — Isaka i Isusa (1. Mojsijeva 22,2.12; Jevrejima 11,17–19). Isak nije bio Avramov "jedan jedini" sin u fizičkom smislu. Avram je imao i sedam drugih sinova (1. Mojsijeva 16,15.16; 25,1.2). Isak je bio izuzetan, ne zbog fizičkog porekla od Avrama, nego zato što je bio Avramov "jedini" sin; bio je sin obećanja (1. Mojsijeva 12,7). Bog je, kroz njega, nameravao da blagoslovi sve narode (1. Mojsijeva 12,1–3). Tako i grčki izraz *monogenes* (doslovno, "jedan od vrste") upućuje na jedinstvenu ulogu Isaka i Isusa u Božjem planu da blagoslovi sve narode. Taj izraz se ne odnosi na pitanje fizičkog rođenja ili nastajanja preko Oca.

Jovan 3,16 zaslužuje svu ljubav koja mu je upućena, jer u jednoj ljuski sadrži mnoge od najvažnijih tema Jovanovog Jevanđelja. Stih posebno osvetljava Božju ljubav, glavne teme oproštajne propovedi posle pranja nogu (13,34; 14,21.23; 16,27). On tu ljubav opisuje kao univerzalnu — Bog je ljubio *svet* (ne planetu, nego celi svet ljudskih bića — Brown, 1:508–510). Božja ljubav nije zarađena, nego se pojavljuje kao dar u ličnosti Njegovog Sina. I svako ko veruje (vera se u

Jovanovom Jevanđelju uvek izražava kao glagol, nikada kao imenica, kao u Pavlovim poslanicama) u Sina prima dar večnog života i ukidanje osude (3,17).

Ali iako besplatan, dar očekuje čovekov odgovor. Ko bi mogao i pomisliti da odbije takav besplatni dar? Realnost kaže da će to učiniti većina ljudi. Zašto? Zato što prihvatanje dara znači očistiti se od svih prljavih malih realnosti svog ličnog života. Mnogi ljudi ne žele da se njihovi životi izlože Svetlosti, jer ih je strah od onoga što će biti otkriveno (stihovi 19, 20). Grešna ljudska priroda nas navodi da bežimo od sstvarnosti. Isti ljudi koji se boje Svetlosti obično se osećaju ugroženima kada drugi oko njih pristupe Svetlosti, pošto dodir s vernicima donosi dodatni rizik izlaganja Svetlosti. To je razlog što nagon ka neverstvu tako brzo dovodi do progonstva.

Kako to da Isus nije došao na svet da osudi svet (17. stih), a ipak Njegov dolazak ljude dovodi pod osudu (18. stih)? Osuda nije svrha Isusove misije svetu. Njegova je namera da spase. No, pošto su, kad je reč o ljudskim bićima, mogući i spasenje i uništenje i pošto je vera u Isusa jedini put spasenja, poziv vere uvek sobom donosi i sud. Odbaciti dar života znači opredeliti se za kaznu smrti. Osuda nije bila svrha Isusove misije, ali *sada jeste* jedna od njenih posledica.

Glavne teme u tekstu

Trojedno Božanstvo

U priči o sumnjičavom učeniku, Nikodimu, imamo, čini se, prikriven naglasak na Trojstvu. Isus najpre govori o delu Svetoga duha (stihovi 3–8), a onda fokusira na svoj sopstveni udeo u planu spasenja — da dođe na Zemlju i bude podignut, kako bi svi koji veruju mogli imati večni život (stihovi 11–15). Tekst se potom završava pogledom na ulogu Oca, koji je dao svog jedinorodnog Sina, da spase izgubljene i koji na Zemlji deluje kroz aktivnosti onih koji su došli ka Videlu (stihovi 16–21).

Svako ko veruje

Izuzetno je fascinantna podatak da se u Jovanovom Jevanđelju vera uvek pojavljuje kao glagol (obično se prevodi s “veruje”), dok je u Pavlovim poslanicama uvek — imenica (obično se prevodi s “vera”). Iako se [engleske] reči razlikuju, u značenju originala razlike nema (koren reči *pist*). Razlika je u načinu na koji reči funkcionišu u rečenici. Reči, naročito u sadašnjem vremenu u grčkom, teže ka naglašavanju trajne radnje. Vera kao glagol nije statična; nije nešto što se događa jednom. Ona je neprekidna, trajna i orijentisana na akciju. Kao glagol, vera uvek ima objekat. Vera mora biti stavljena u nešto ili nekoga. Verovanje se, u Jovanovom Jevanđelju, usmerava direktno ka Isusu, Onome koji je sišao na Zemlju i bio podignut na krst (1,12; 3,13–16; 7,39; 9,35–38; 14,1; 20,31). U sekundarnom smislu, vernici se pozivaju da veruju u Pismo i Isusove reči (2,22; 5,47). U Jevanđelju srećemo veći broj srodnih ter-

mina, kao što su *primiti ga, doći k Njemu, slediti ga i prebivati u Njemu*. Svaki od ovih odaju bar jedan deo nijansi impliciranih u glagolu *verovati*.

Ovo verovanje je opšti princip u Jovanovom Jevanđelju. [*Svako ko veruje*] *nijedan* koji veruje ne gine, nego dobija/ ima život večni. Ovaj opšti, sveobuhvatni princip divno je ilustriran u pričama iz 3. i 4. glave Jovanovog Jevanđelja. U slučaju Nikodima, bogatog i pobožnog Jevrejina; u slučaju siromašne i brakolomne žene Samarjanke i u slučaju “carevog čoveka”, verovatno neznabošca, iz teksta u 4,46–54, vidimo spektar onoga što je obuhvaćeno izrazom “svako ko”, tj. “nijedan koji”. Niko treba da bude izuzet od Božjeg dara u Hristu.

○ **Primena Reči**

Jovan 2,12 – 3,21

1. Postoji razlika između nekontrolisanog besa i pravednog gnušanja. Kada je na mestu biti gnevan zbog stvari koje se događaju u crkvi? U životima članova porodice, saradnika, prijatelja? Ima li duhovne opasnosti u ispoljavanju pravednog gnušanja? Ima li duhovne opasnosti ako, pod adekvatnim okolnostima, *izostane* pravedno gnušanje? Obrazloži svoje odgovore.
2. Da li nam Isusov primer dopušta da ponekad primenimo nasilje protiv loših postupaka? Kako bi Isus, po tvom mišljenju, reagovao kada bi naišao na pljačku banke koja je u toku? Na slučaj silovanja neke žene? Na nemir iz rasnih pobuda? Na rok–koncert u crkvi ili tombolu u crkvi?
3. Ako svoj duhovni život uporediš sa prostorijama u kući, koju bi prostoriju, po tvom mišljenju, Isus najradije hteo da očisti? Tvoju biblioteku? Tvoju trpezariju (šta jedeš?) Tvoju sobu za rekreaciju? Tvoju dnevnu sobu (tvoji prisni kontakti)? Tvoju spavaću sobu? Tvoju radnu sobu (tvoja upotreba talenata, itd.)? Da li bi u ovom trenutku pozdravio, ili možda sprečio, takvo čišćenje?
4. Trgovci u hramu su, prvobitno, bili postavljeni kao služba za usluge Jevrejima iz dalekih krajeva. Kako dolazi do toga da se korisni običaji srozaju na nivo ilegalnih, kriminalnih radnji [rackets]? Ima li u tvom životu i/ili crkvi područja koja su se izopačila ili zahtevaju ponovno razmatranje? Da li su tvoj život i/ili tvoja crkva zakrčeni, zatrpani aktivnostima koje su već preživele svoju namenu, ili čak postale štetne za duhovni život?
5. Do kojeg je stepena današnjim hrišćanima moguće da poseduju moć pronicanja u tuđe misli, pobude i osećanja, kakvu je imao Isus? Imaš li na umu načine kojima bi mogao da razviješ sposobnost prepoznavanja Božjeg vođenja i uticaja u svom životu? Kako vernici mogu steći bolji uvid u prevarni karakter sopstvenih srca?

6. Nikodimovo interesovanje za Isusa pokrenuto je aktom čišćenja hrama. Šta je prvi put pokrenulo tvoje interesovanje za Isusa? Zašto je to pokrenulo tvoje interesovanje? Da li su se promenili tvoji pravci interesovanja? Kako je to uticalo na tvoj odnos s Hristom?
7. Zašto se ljudi boje da svoje živote otvore Isusu, kada tako mnogo mogu dobiti? Ima li područja u tvome životu za koja ne želiš da niko sazna? Koja su to područja? Da li si nekada pokušavao da sakriješ od Boga te svoje mane?
8. U kakvoj vrsti okolnosti si spreman da svoje grehe poveriš drugima i Bogu? Kako crkva može da doprinese stvaranju takvih okolnosti?

○ Istraživanje Reči

1. Uz pomoć priručnih sredstava koja nalaziš u *SDA Bible Commentary* i *SDA Bible Dictionary*, saznaj sve što možeš o hramu, njegovoj gradnji, njegovoj istoriji i arhitekturi. Uz pomoć konkordancije pronadi sve biblijske opise *hrama, šatora od sastanka, svetilišta [temple, tabernacle, sanctuary]* itd. Napiši sve što si pronašao, što na neki način utiče na tvoje shvatanje ovog teksta.
2. Uz pomoć konkordancije pronadi sve reči u Novom zavetu koje govore o *veri* i *verovanju [faith, believing]*. Obrati pažnju na to kako svaka od njih funkcioniše kao imenica ili kao glagol. Pokušaj da te različite primere upotrebe svrstaš u kategorije. Napiši i ono drugo što si shvatio u vezi s važnošću verovanja u Jovanovom Jevanđelju.

GLAVA PETA

STRANCI POSTAJU UČENICI

Jovan, 4. glava

Posle posete Jerusalimu, Isus provodi izvesno vreme kraj Jordana, blizu mesta na kojem Jovan Krstitelj nastavlja svoj proročki rad (3,22–24). Autor Jevanđelja koristi pruženu priliku da još jednom naglasi poniznost Jovana Krstitelja i potpuni Isusov autoritet (stihovi 25–30). Autor u stihovima 31. do 36 objašnjava da Otac daje bolje svedočanstvo Isusu nego Jovanu Krstitelju, čime podrazumeva da delo Jovana Krstitelja više nije potrebno.

Kad su fariseji počeli preterano da se interesuju za Njegovo delo, Isus odlučuje da pođe put Galileje (4,1–3). U podne se zaustavlja kraj studenca blizu samarjanskog grada Sihara (stihovi 4–6). Učenici ga ostavljaju, verovatno u nameri da nađu hranu u gradu (stihovi 27,31). Isusov susret sa ženom kraj studenca bio je tema nebrojenih priča i prepričavanja tokom vekova (stihovi 7–30).

Provevši nekoliko dana u Siharu, Isus nastavlja svoje putovanje prema Galileji. Autor opisuje površni karakter vere Galilejaca (stihovi 43–45), upoređujući je s pričom o ocu, "carevom čoveku", koji je prešao prilično dug put da bi potražio izlečenje za svog sina (stihovi 46–54). Isus čita njegovo srce i misli, suočava se s njegovim neverovanjem, a otpušta ga od sebe kao čoveka koji veruje i pokazuje da Njegova sposobnost da čini velike znake ni na koji način nije ograničena udaljenošću.

○ **Ulaženje u Reč**

Jovan, 4. glava

Tekst u Jovanu, 4. glavi pročitaj najmanje dva puta, a onda odgovori na sledeća pitanja:

1. Žena sa studenca prelazi od potpunog ignorisanja stranca ka prihvatanju Mesije celim srcem. Ispiši, svojim rečima, suštinu svakog od njenih odgovora Isusu i pokušaj da opišeš kako svaki od tih odgovora osvetljava tvoje razumevanje njenog stava prema Njemu u toj fazi njihovog razgovora.
2. Nabroj sve što možeš naći u tekstu, što ti olakšava razumevanje teologije, istorije i pogleda Samarjana, naročito u odnosu na Jevreje. Kakva je bila slika koju je ta žena imala o Mesiji? Smatraš li da se Isus složio s njenim viđenjem onoga kakav bi Mesija trebalo da bude? Zašto? Kako to 2. Carevima 17. glava pomaže da razumeš probleme koji su postojali između Jevreja i Samarjana? Samarjanski pogled na Mesiju najvećim delom se temeljio na tekstu iz 5. Mojsi-

jeve 18,15–18. Kako taj tekst opisuje samarjanskog Mesiju? Pročitaj tekst o Samarjanima u nekom od biblijskih rečnika.

3. Uporedi tu priču s pričom o Nikodimu. Jedna je o čoveku, a druga o ženi. Jedno od njih dolazi u kasnim noćnim satima; drugo u podne. Koliko suprotnosti između ove dve priče možeš da staviš na papir? U čemu se, po tvome mišljenju, sastoji namera autora, kad je isticao ove kontraste?
4. Posle upoznavanja socijalnih barijera između Jevreja i Samarjana, zbog čega je, po onome što si video, značajno kako je Isus postupio prema ženi i činjenica da je bio voljan da ostane u gradu puna dva dana? Pozivajući se na njihove reakcije u priči, opiši kako su, po tvome mišljenju, učenici ocenili Isusovo ponašanje.

○ Istraživanje Reči

Struktura teksta

Priča opisuje ženu čije poznavanje Isusa vrlo brzo napreduje. U početku, ona vidi samo žednog čoveka, koga ignoriše (7. stih). Ona zatim shvata da je On Jevrejin i u istom trenutku počinje da ga mrzi (8–10. stiha). Potom zaključuje da bi On morao biti verski učitelj, rabin, pa počinje da ga verbalno provocira (stihovi 11, 12). Posle toga, dolazi do uverenja da bi On morao biti prorok, pa se u njoj razvija određeno poštovanje prema Njemu (stihovi 19,20). Na kraju, shvata da je On zapravo Mesija i počinje da mu se divi (stihovi 25–30.42). Često sam se pitao nije li možda put kojim je ova žena došla Isusu karakterističan za put kojim idu današnji svetovni ljudi u procesu nalaženja Isusa.

U koje doba godine se dogodio taj susret? Na osnovu reči iz 4,35 nije jasno da li su okolna polja bila sasvim spremna za žetvu ili je do žetve bilo još četiri meseca. Vreme za žetvu je bilo maj/juni, tako da bi četiri meseca pre toga bio januar. Ako je bio januar, bilo je to deset meseci posle Pashe iz Jovana 2. glave, a neimenovani praznik iz Jovana 5. glave bio je druga Pasha. Veća je verovatnoća da je to bilo nekoliko meseci posle čišćenja hrama, a svečanost iz Jovana 5. glave bila je jedna od jesenjih svečanosti (trube, pomirenje, senice).

Pozadina teksta

Samarjanska istorija i teologija

Samarjani su imali čvrste argumente za tvrdnju o starosti svoje religije i superiornosti u odnosu na judejsku veru. Jakovljevi studenac (stihovi 5, 6) bio je oko 85 metara udaljen o drevnog Sihema, grada smeštenog u dolini između gora Garizim i Eval. Sihem je bio najvažniji centar starog izrailjskog bogoslužjenja. Prema tekstu u 1. Mojsijevoj 12,6, Sihem je bio prvo mesto u koje je Avram otišao kad je ušao u zemlju u koju ga je Bog vodio. Sihem je bio mesto kuda je Jakov otišao kad se iz Palestine vratio u Mesopotamiju (1. Mojsijeva 33,18–20). Prvi

zbor izrailjskog naroda na službu Bogu u Hananu posle Izlaska održan je na gorama Garizim i Eval, na obema stranama doline Sihem (5. Mojsijeva 11,29–32; 27,1–13; Isus Navin 8,30–35). Gora Garizim je postala “gora blagoslova” (5. Mojsijeva 11,29; 27,12); tako Samarjani nisu bili ludi kad su goru Garizim smatrali svetom planinom. Osim toga, Sihem je bio mesto gde je sahranjeno Josifovo telo posle Izlaska (Isus Navin 24,32).

Zanimljivo je zapaziti da se za vreme osvajanja Hanana Isusu Navinu niko nije suprotstavljao u središtu te zemlje. Velike bitke su vođene na jugu i na severu (Isus Navin 10–11; 13,1–7). Ustvari, gore pomenuti zbor (Isus Navin 8,30–35) bio je održan u središtu zemlje, u vreme kada je Izrailj osvojio tek dva grada na jugoistoku — Jerihon i Gaj. Arheolozi su u Sihemu otkrili oltar iz vremena pre Izlaska, posvećen “Valu zaveta (Val, odnosno Baal je druga reč za “Gospod“ u jevrejskom — jeziku koji je srodan hananejskom). Prema tome, sasvim je moguće da je Jakov za sobom, napuštajući sa svojom porodicom Egipat, ostavio mnogo onih koji su se klanjali Jahveu (1. Mojsijeva 34,24; 46,1–7).

Tako sveti jevrejski tekstovi više nego dovoljno i jasno pokazuju da je tvrdnja Samarjana o starosti njihove vere bila na mestu, bar jednim svojim delom. Jerusalim je tek u Davidovo vreme, oko 1000. godine pre Hrista, postao centar izrailjske religije. U vreme kad je Jerusalim određen kao mesto za hram, Sihem je za Avramove potomke već gotovo hiljadu godina bio najvažnije središte služenja Bogu. Ako čitate Samarjansko Petoknjižje (samarjansku verziju pet Mojsijevih knjiga), gornja tvrdnja postaje još uverljivija. U Samarjanskom Petoknjižju je, na primer, u tekstu iz 1. Mojsijeve 12,6 dodato da je Sihem “zemlja Morija, u kojoj je Avram žrtvovao Isaka“ (vidi takođe 1. Mojsijeva 22,2). Za Samarjane, Avram Isaka nije žrtvovao na terenu na kojem se nalazi jevrejski hram u Jerusalimu, nego na gori Garizim. Samarjansko Petoknjižje, u 5. Mojsijevoj 27,4, ime *Eval* zamenjuje imenom *Garizim*, podižući važnost te gore, na kojoj će se kasnije nalaziti samarjanski hram.

Gornja tradicija je nesumnjivo doprinela stvaranju osnova na kojem je deset severnih izrailjskih plemena, posle Solomuna, odbacilo bogosluženja u Jerusalimu (1. Carevima 12,25–30). Hram je tada, konačno, postojao tek oko trideset godina. Ranije je bolje. Prava stara mesta za bogosluženje bila su na severu. Zašto bi oni trebalo da “silaze“ dole u Jerusalim?

Ovo hibridno bogosluženje u severnom Izrailju trajalo je do vremena vavilonskog izgnanstva. Iako su pripadnici mnogih drugih naroda bili izmešani s ostacima pripadnika severnog Izrailja, i oni su bili vaspitavani u duhu drevne jevrejske vere (2. Carevima 17,24–28). Ova mešana vera Samarjana (41. stih) bila je ujedno i sasvim karakteristična za otpalu religiju u Judeji pre izgnanstva (2. Carevima 21,1–15; 23, 26.27). Tačnije, konfuzne, idolopokloničke verzije služenja Jahveu su u vreme sudija već bile sasvim odomaćene (Sudije 17–19).

Mnogi Judejci uopšte nisu bili odvedeni u vavilonsko ropstvo. One hiljade Judejaca koji su bili odvedeni, zapravo su imali ulogu talaca. Predvođeni službom ličnosti kao što su bili Danilo, Jezekilj i Jezdra, izgnanici su u Vavilonu reformisali svoju veru i uklonili iz svog verskog života idolopokloničke elemente, koji su za njih bili karakteristični pre izgnanstva. Tako su se, po svom povratku u Palestinu, prema lokalnom stanovništvu ponašali kao prema strancima, pošto se u njihovoj religiji nisu ogledale reforme koje su bile ustanovljene u Vavilonu. Samarjani su ovim nesumnjivo bili zapanjeni, pošto su smatrali da oni upražnjavaju pravu "veru otaca". Posle više od stotinu godina Samarjani su odustali od pokušaja zajedničenja s Jevrejima, pa su podigli svoj hram na gori Garizimu (oko 330. godine pre Hrista).

Ovako nastala polarizacija izgubila je svoje pozicije kad je jedan jevrejski vođa (John Hyrcanus—Koester, 248) razorio hram na vrhu gore Garizim, nekih dve stotine godina posle završetka njegove gradnje. Posledica toga bilo je da su te dve grupacije naroda generalno odbile bilo kakve međusobne kontakte. Mržnja je dostigla takve razmere da su, oko Isusovog vremena, Jevreji smatrali da Samarjani opoganjuju sve čega se dotaknu. Za jednog Jevrejina je bilo strašno čak i da razgovara sa Samarjaninom. Isus je ušao na scenu u toj predrasudama nabijenoj atmosferi i tada dao izjavu o univerzalnosti Božje ljubavi prema "svakome" ["nijedan koji..."] (Jovan 3,16) koji veruje.

Samarjani su veoma voleli Mojsija, kao i Jevreji, a možda čak i više od njih. Ali njihovo teološko gledanje na Mojsija je posebno zanimljivo kad se posmatra u svetlosti Jovanovog Jevanđelja. Samarjani su Mojsija nazivali "Velikim Prorokom", ličnošću koja je mogla da vidi Boga (pa, prema tome, i da ga otkrije). On je za njih bio Božji posrednik Izrailju i njihov zastupnik pred Bogom. On je bio zakonodavac i "izbavitelj Izrailja". On je bio preobražen na gori Sinaju. Među Samarjanima je postojala izreka "Veruj u Boga i u Mojsija". Nazivali su ga imenima "Reč" i "Videlo". Učili su, čak, da je Mojsije, na neki način, učestvovao u stvaranju sveta. Verovali su takođe i da će se on na kraju vratiti kao Mesija (u njihovoj terminologiji — *Taheb*). Mnoge paralele između vere Samarjana u Mojsija i Isusa iz Jovanovog Jevanđelja jasno pokazuju da je to Jevanđelje bilo pažljivo pripremljeno da bude privlačno Samarjanima (između ostalih, razume se), kako bi se odrekli svojih starih puteva i obratili se Isusu, kao istinitom i konačnom otkrivenju Boga (O'Brien, 89–100, 108–116).

Susreti kod studenaca

Dodatni materijal za pozadinu Jovanovoj 4. glavi imamo u starozavetnim susretima kraj studenaca, u kojima učestvuju istaknute ličnosti, kao što su bili Isak, Jakov i Mojsije. U svakoj od tih priča glavna ličnost kraj studenca upoznaje svoju buduću ženu (Isak u ličnosti svog poslanika). U svakom od tih slučajeva to se događalo u stranoj zemlji. U

svakom od tih slučajeva, posle susreta žena žuri svojoj kući da ocu saopšti novost. U svakom od tih slučajeva, porodica dolazi na mesto da se upozna s patrijarhom. Takođe, u svakom od tih slučajeva, žena dolazi da bi joj čovek postao gospodar (jevrejski termin za muža). Očigledne su paralele između tih starozavetnih priča i 4. glave Jovana.

Detaljno istraživanje teksta

U Jovanu 4,4 stoji za Isusa, "valjalo mu je proći kroz Samariju". Ta neophodnost sasvim sigurno nije bila geografskog karaktera. Iako je najkraći put u Galileju iz Judeje vodio kroz Samariju, jevrejski putnici su generalno birali druge maršrute. U ovom slučaju je neophodnost bila deo Božjeg plana (vidi 3,14 — Sin čovečji "treba ... da se podigne"). Bog je predodredio Njegov susret sa ženom kraj studenca.

Vreme je bilo oko šestog sahata, u podne. To je bilo isto doba dana kao i Njegova kasnija osuda raspeća na krstu, kojom prilikom je takođe rekao da je žedan (19,14.28). To nije bilo uobičajeno vreme za zahvatanje vode na studencima u Palestini. Žene su radije tamo išle u manje vrućim periodima dana, posle izlaska ili pre zalaska sunca. Naznačeno vreme, prema tome, upućuje na podatak da je žena, zbog svog bračnog statusa, bila odbačena u svome gradu (stihovi 17, 18).

Već od samog početka žena je imala tri minusa u odnosu na mogućnost uspostavljanja odnosa s Isusom. Bila je žena koja se nalazila na javnom mestu; bila je pripadnik omraženog naroda i živela je u grehu. Nijedan poštovanja vredan Jevrejin ne bi mogao biti zatečen da razgovara s njom. Ipak, Isus je ušao u rizik pružanja ruke preko svih tih prepreka, kako bi joj doneo živu vodu, onu koju je došao da donese svakom onome ko bude bio voljan da veruje.

Elen Vajt napominje da je, iako je bila u ličnoj prisutnosti Mesije, ova žena videla samo žednog putnika, umornog od puta i prašnjavog (White, *The Desire of Ages*, 184). Iako je pripadala prvoj generaciji hrišćana, od komunikacije s Isusom u telu ona nije dobila ništa posebno. Njeno neznanje, zajedno s neznanjem tolikog broja drugih koji se u Jevanđelju susreću s Isusom, ohrabruje čitaoce koji nemaju prilike za takav fizički susret, pa im je zato teško da veruju. Ono što je ženi ulilo osvedočenje da je On Mesija, bila je Isusova reč. Njegova reč je, za drugu generaciju, imala istu vrednost kao i Njegov dodir.

Susret se dogodio kraj jednog studenca. Voda se, razume se, najviše ceni tamo gde je ima najmanje, a vode je u Palestini bilo relativno malo (7. stih). Govoriti o "živoj vodi" kraj Jakovljevog studenca bilo je više nego prikladno. "Živa voda", to je način kojim bi se opisala voda koja ostaje sveža zato što je u tekućem stanju. Voda i Duh se jasno dovode u vezu na dva mesta u Starom zavetu (Isaija 44,3; Jezekilj 36,25.26). Rabini su često spominjali tu vezu (Barclay, 1:154), pa bi za čitaoce Jevanđelja bilo normalno da podrazumevaju da Isus ovde govori o Duhu, iako se reč *Duh* ne koristi u tekstu.

Objašnjenje zašto ljudi koji prihvate Isusovu živu vodu nikada neće ožedniti je u tome što će izvor snabdevanja tom vodom nositi sa sobom, u ličnosti Svetoga Duha. Kroz unutrašnje prebivanje Svetoga Duha Isus donosi tajnu trajne snage i zadovoljstva u ovom životu (Jameison, Fausset, and Brown, 1033). Neko ko ima Duha, nije podložan duhovnim ograničenjima života, kakvim je živio pre toga. On ili ona dobili su udeo vodâ iz vremena koje dolazi.

Interesovanje koje je žena Samarjanka pokazala za živu vodu (15. stih), Isus koristi da je suoči sa činjenicama o njenom prljavom životu (stihovi 16–18). Ta scena je dobra ilustracija tema koje smo proučavali u prethodnoj glavi ove knjige. Isus zna sve o njoj (2,23–25) i razotkriva njene zle postupke (3,20). Činjenica da On dobro i detaljno zna šta se događa u srcima ljudi često je najuverljiviji svedok o tome ko je On (1,47–49; Talbert, *Reading John*, 114).

Za ženu kraj Jakovljevog studenca ovo je bio ključni moment suda (uporedi 3,18–21). Kako će odgovoriti? Hoće li priznati svoje grehe i primiti ga ili će se povući u tamu iz koje je došla? Menjanjem teme, ona je pokušala da dobije u vremenu za razmišljanje (4,19.20), ali je ubrzo priznala, i prihvatila Isusa (stihovi 29, 42).

Po zakonu su Jevreji bili ograničeni na tri zakonita braka za jedan ljudski život. Ona se udavala pet puta — preko toga! Ova priča bi mogla da bude odraz prikrivene jevrejske kritike na račun samarjanske istorije i religije. Prema tekstu u 2. Carevima 17,24–33, Samarjani potiču iz pet neznabožačkih gradova, od kojih je svaki imao svog boga. Oni su napustili te gradove i svoje bogove, da bi došli u Palestinu i služili Jahveu. Moglo bi se, prema tome, reći da su Samarjani imali pet muževa (neznabožačkih bogova), dok s Bogom koga sad imaju (Jahve) nisu stvarno venčani!

Iako o “Jevrejima“, u svom Jevanđelju, često govori u ponižavajućem smislu, Jovan sigurno nije antisemitski raspoložen. Uključivanje reči iz 4,22 pokazuje da ceni činjenicu da je Bog izabrao Jevreje kao one iz kojih će doći Mesija, Isus. Iako će Božji plan natkriliti Jevreje, on neće funkcionisati bez njih u centralnoj ulozi. Samarjani nisu znali čemu se mole, pošto nisu imali otkriveno ovlašćenje za svoj hram na gori Garizimu. Zato su Jevreji imali takvo ovlašćenje za Jerusalim.

U Jovanu 4,23.24 podseća se na epizodu čišćenja hrama — Isus je došao na Zemlju da obnovi pravo obožavanje Boga. Ono neće biti ograničeno na Jevreje i/ ili Samarjane, nego će biti za sve ljude. Hram koji je vezan za jedno mesto daje jednom narodu prednost u odnosu na drugi. Bogoslužjenje u duhu je sveopšte, za sve ljude. Ono ne zavisi od geografskog lokaliteta ili bilo kojeg naroda. Mesto bogoslužjenja nije ni približno važno kao stav vernika. Važno je, ne toliko *gde* se molimo Bogu, koliko je važno *kako* mu se molimo. Bog je svuda i zato mu se ljudi i mogu moliti svuda.

Otvorenost s kojom Isus ženi Samarjanki priznaje svoje mesijanstvo zapanjujuće je jedinstvena za sva četiri Jevanđelja (26. stih). Očito je da je, okružen Samarjanima, Isus spokojan dok otvoreno otkriva svoj identitet. Jevreji su očekivali Mesiju–vojnika i političara. Odbacivali su ideju o Mesiji koji strada i umire. Da se, među Jevrejima, Isus predstavio kao Mesija, nastalo bi samo masivno, opšte stanje nerazumevanja.

Samarjani su, s druge strane, znali nešto vrlo konkretno o Mesiji. Budući da su, kao Pisma, Samarjani priznavali samo pet Mojsijevih knjiga, njihov glavni tekst o Mesiji nalazio se u 5. Mojsijevoj 18,15–18, po kojem će Mesija biti prorok kao Mojsije. Na osnovu toga su oni zaključili da će Mesija biti reformator koji će ih učiti boljem bogoslužjenju. Pravilnu sliku Mesije koju su dali Samarjani, Isus je potkrepio otkrivajući im se otvoreno, na način kako se nikada nije otkrio Jevrejima (4,23–26).

Pouka za čitaoce–adventiste sasvim je precizna. Jedan narod može da ima ekskluzivno znanje o otkrivenju (Elen Vajt) i da zna tačno kakva je njegova [naroda] uloga, a da ipak ispusti sledeće veliko Božje otkrivenje, zato što ga vezanost za ranije otkrivenje čini manje otvorenim za novo delo koje Bog želi da izvrši u vremenima koja se menjaju (5,39.40). Narodu koji raspolaže bogatim obiljem otkrivenja, čini se da je lako da izdvoji i odabere ono čega će se držati, namerno ili ne. **Ljudi s malo otkrivenja možda će povremeno, u jednostavnosti svoga znanja, biti bliži središtu [be more focused].**

Žena Samarjanka se vraća u grad da objavi novosti o Isusu, dok učenici izražavaju sumnje zbog Njegove otvorenosti u razgovoru s njom (stihovi 27–38). Ovo je prvi put da im Isus otvara oči da vide da je žetva nastupila i da žetveno polje neće biti ograničeno na Jevreje; štaviše, već sada velika žetva Samarjana izlazi iz grada (stihovi 35–39; vidi takođe 10,16; 12,20–22). Isus ljubazno pristaje na njihov zahtev da u gradu “pijanstva“ (značenje *Sihara*) ostane dva dana! Nije teško zamisliti kakve su šale o tome zbijali Isusovi kritičari! Ipak, kako je dragocena pouka o Božjem staranju za prezrene i odbačene! Samarjani nisu kao Jevreji iz Jerusalima. Oni, kao Nikodim, dolaze Isusu da se sami uvere u ono što žele, ali za razliku od njega, njima nisu potrebni znaci. Njima je drago da veruju samo zbog Njegovih reči (stihovi 41,42).

Glavne teme u tekstu

Teme na površini

Na površini ove prijatne priče vidimo tri ključne teme. Prva je tema žive vode, koja će biti šire obrađena u 7,37–39. Lično nadahnjivanje Svetim Duhom vodi u iskustvo na koje upućuje druga tema, pravo bogoslužjenje, obožavanje Boga. Treća tema priče poručuje da se sada otvara misija ka onima koji su izvan normativnog judaizma. Etnička pripadnost i geografija od sada više nisu prepreka za zajednicu s Bogom. Zahvaljujući opštoj prisutnosti Svetoga Duha i Božja misija sada

dobija opšti karakter, kako je i Avramu prvobitno bilo obećano (1. Mojsijeva 12,1-3).

Ko god želi može da dođe

Ova opšta tema prvi put je najavljena u rečima “nijedan [svako] koji veruje“ iz Jovana 3,16. Temu naglašavaju upadljivi kontrasti između žene Samarjanke i Nikodima. Oni se, svakako, upoređuju kao muškarac i žena. Dalje, on je Jevrejin, a ona prezrena Samarjanka. On je bogat (19,39), a ona siromašna (jer inače ne bi dolazila da zahvata vodu za sebe). On je vrhunski obrazovan (učitelj Izrailjev); ona nepismena (žena iz Palestine prvog veka). On je pobožan čovek, farisej; ona — preljubčinica. On je visoko poštovana ličnost; ona je prezrena, čak i od svojih komšija Samarjana. Njegovo ime je veoma poznato, dok je ona potpuno nepoznata. On živi u svetom gradu, Jerusalimu, a ona u gradu “pijanstva“.

Pa ipak, uprkos svojim lošim stranama i manama, žena Samarjanka mnogo brže shvata i veruje. Nikodim je došao na sastanak s Isusom usred noći, a ona — u podne. U Nikodimu i ženi Samarjanki vidimo krajnje tačke od “svako ko...“. Bez obzira ko si, bez obzira šta si učinio; bez obzira gde si bio ili kako su s tobom postupali, Isusove ruke su otvorene za tebe, ako želiš da dođeš. Naše sadašnje društvo se, čini se, sve više raslojava u različite konkurentne grupe. Potrebno nam je da čujemo da u jevanđelju više nema muškog ili ženskog roda, nema roba ili slobodnjaka, nema Jevrejina ili neznabošca (Grka), nema crnog ili belog (Galatima 3,28.29; Efescima 2,11-22). Kako neko može da tvrdi da poznaje jevanđelje, a da ne shvata da su u njemu na jedan veličanstven način odsutne predrasude prema ljudima svejedno kojeg porekla ili statusa? Kad bi danas Isus bio fizički prisutan, da li bismo ga našli u svojim školama i crkvama, ili možda u barovima, zatvorima i sirotinjskim konačištima, među potlačenima i obolelima od side? Nisam siguran da želim da čujem odgovor!

Priče uživo

Iako je Jovanovo Jevanđelje u biti lišeno priča, njegov autor koristi poređenja iz svog Jevanđelja kao priče uživo, s dubljim istinama. Ličnosti u njima, zato, često postaju predstavnici većih grupa. Jovan Krstitelj predstavlja svoj pokret koji mora da se povuče, naočigled slavije Isusove misije. Nikodim predstavlja fariseje u najboljem svetlu — veoma ozbiljne, veoma obrazovane, a ipak ljude lišene nečega što im je najpotrebnije.

Žena Samarjanka, s druge strane, nije toliko predstavnik svojih Samarjana, koliko svih onih koji iskreno veruju u Isusa i prihvataju ga. Slično Natanailu i slepom čoveku iz Jovanove 9. glave, ona je prava Izrailjka (1,47).

Veze s krstom

Ceo ovaj odsek Jevanđelja (glave 2–4) pun je paralela, upoređenja s Isusovim iskustvom na krstu. Veći broj veza s krstom uočili smo u priči o svadbi u Kani (2,1–11). Isus potom govori o “razvaljivanju” hrama Njegovog tela i ponovnom podizanju tog hrama za tri dana (stihovi 19–21). U priči o Nikodimu On predskazuje svoje “podizanje” (3,14.15). A sada, u priči o ženi kod studenca, Isus izražava svoju žeđ u šesti “sahat” dana (4,6.7; vidi takođe 19,14.28). On posle toga ostaje kod Samarjana do trećeg dana, što je isti period vremena, koliko je proveo i u grobu (19,42; 20,1). Priču o krstu autor Jevanđelja nije ostavio za kraj. Celim putem on kod čitaoca izaziva žeđ za vodom koja se može naći jedino odlaskom u podnožje krsta.

○ **Ulaženje u Reč**

Jovan 4,43–54

Tekst u Jovanu 4,43–54 pročitaj najmanje dva puta, a onda odgovori na sledeća pitanja:

1. Šta motiviše Galilejce da rado prime Isusa prilikom Njegovog povratka među njih? Kako se može opisati njihovo držanje u poređenju s držanjem Samarjana u ovoj glavi i Jevreja iz Jerusalima, u Jovanu 2,23–25?
2. Kako objašnjavaš kontrast između onoga kako su Isusa dočekali ljudi i Njegovog komentara u 44. i 48. stihu?
3. Čemu nas čudotvorni znak iz 4,46–54 poučava o Isusu? Svoj odgovor napiši u jednom ili dva pasusa.

○ **Istraživanje Reči**

Struktura teksta

Priča o “carevom čoveku” čiji je sin bolestan završetak je ciklusa koji je počeo sa svadbom u Kani. Isus još jednom čini veliki znak, čudo u Kani (46. i 54. stih). U paralelnim izveštajima o toj priči (Matej 8,5–13; Luka 7,1–10), čovek koji pristupa Isusu je neznabožac, ali su razlike između izveštaja u Mateju i Luki i onog u Jovanu tako velike, da možemo očekivati da izveštaji opisuju dva potpuno različita slučaja (vidi White, *The Desire of Ages*, 196–200, 315–320).

“Carev čovek” iz Jovana 4. glave verovatno je u službi kod Iroda. Ako je reč o neznabošcu (ipak vidi White, *The Desire of Ages*, 196), onda priča i sa svoje strane zatvara ciklus “nijedan koji...”, što je vrlo uočljivo kad uporedimo i načinimo kontrast između razgovora s Nikodimom i onog sa ženom Samarjankom. Isusu dolaze svi oni, jedan farisej (3,1–21), žena Samarjanka (4,7–42) i jedan neznabožac (4,46–54).

Ali iako je ova priča nedvosmisleno povezana sa svadbom u Kani i ciklusom događaja koji tamo počinju, i ona ima “dvosmernu” vezu sa

sledećom glavom, u kojoj počinje odsek pod naslovom “Isus daruje život onima koji veruju“ (glave 5 – 12). U ovoj priči, kao i u priči o uze-
tom čoveku kraj vode u banji (5,1–15), Isus daruje život nekome ko je
već bio praktično mrtav.

Detaljno istraživanje teksta

Tekst u Jovanu 4,43–45 je čudan. Isus se približava Galileji imajući
na umu činjenicu da prorok nema časti na svojoj postojbini (44. stih).
Ipak, Galilejci reaguju tako što mu izražavaju dobrodošlicu (45. stih).
Rešenje dileme je u pozivanju na ono što je Isus učinio u Jerusalimu
prilikom pashalne svečanosti (45. stih). Očigledno je da su ti Galilejci
isti kao i oni Judejci koji su pokazali površnu veru, koja se temeljila na
znacima. Glavna misao iz Isusovog komentara u 44. stihu je da
oduševljenje za Njega, utemeljeno samo na čudima — nije nikakva čast.
Jedino pravo bogoslužjenje temelji se na duhu i istini.

Iz Kapernauma dolazi carski službenik, “carev čovek“ da se sretne s
Isusom u Kani, što je rastojanje od nekih 26 km. On izražava želju da
Isus izleči Njegovog sina (u Mateju i Luki, bolestan je kapetanov sluga, a
ne sin). Isus mu se obraća prilično grubo: “Ako ne vidite znaka i čudesa
ne verujete“ (48. stih). Taj Isusov komentar je utisak iz 4,44.45. Isus u
Galilejcima vidi ljude zapanjene čudima i spektakularnim delima, ali
spore da veruju Njegovim rečima. Kao i u slučaju Nikodima, Isus je znao
da je, da bi ljude izvukao iz klišea odbijanja, ponekad potreban otvoren
razgovor.

“Carev čovek“ uviđa da je njegov plan u opasnosti i ponovo moli Is-
usa da požuri u Kapernaum, pre nego što mu sin umre (49. stih). Jedino
što čovek čuje od Isusa su reči: “Idi, sin je tvoj zdrav.“ Nema nikakvog
drugog uveravanja niti gesta. Hoće li se njegova vera podići toliko da se
uhvati za голу reč, ili će tražiti fizički dokaz da bi poverovao?

Ova razmena reči daje nam nagoveštaj Isusovog susreta s Tomom,
pred kraj Jevanđelja (20,29). Iako je namera znakova da grade veru,
vera koja se hrani samo znakovima, nije ona blažena vera koju je Isus
došao da pokrene u ljudima. Sama činjenica o osećanju straha koji
izaziva čudotvorno delo zaslepljuje oko vere i ono ne vidi otkrivenje
Isusovog identiteta, sadržano u čudu. Prava hrišćanska vera primarno se
temelji na Isusovim *rečima*.

Čovek iz Kapernauma uzima Isusa za reč. Istinski je poverovao. Nje-
gova vera je dokazana načinom kako odlazi kući posle susreta s Isu-
som. S Isusom je razgovarao sedmog “sahata“ — u jedan popodne (sti-
hovi 52, 53). Ako je žurio, hodajući, u Kapernaum se mogao vratiti te
večeri (White, *The Desire of Ages*, 199). Naprotiv, on je krenuo kući,
razgledajući pejsaže. Mirisao je cveće i zaustavljao se da razgovara s
ljudima. Postao je čovek vere u Isusa. Porodica šalje slugu da ga potraži
(51. stih). Tek sutradan on vidi da mu je sin bio izlečen upravo u
trenutku kada je Isus izgovorio reč. Isusovo čudo se stapa s Isusovim

rečima i potvrđuje veru tog oca. Zahvaljujući tome, ceo njegov dom je uzverovao u Isusa.

Glavne teme teksta

Priča potkrepljuje osnovnu nameru Jovanovog Jevanđelja — dvostruka poruka drugoj generaciji hrišćana, koja je živela oko vremena kad je umro ljubljani učenik (vidi Uvod). Prva poruka drugoj generaciji hrišćana je da Isus ima istu moć na distanci kao što bi imao, da je fizički prisutan. Druga generacija nije oštećena u odnosu na one koji su poznavali Isusa i hodali s Njime.

Druga poruka drugoj generaciji kazuje da je Isusova reč izvor sile. Proučavajući reči iz Jovanovog Jevanđelja ljudi stiču blagoslove koje bi na njih izlio Isus, kada bi bio među njima lično. Pisana reč moćna je koliko i Isusova fizička prisutnost. Njegova reč je vredna koliko i Njegov dodir.

I ponašanje “carevog čoveka” u priči daje sjajnu ilustraciju o tome kako se treba postaviti prema problemima svakodnevice. Prvo, budi aktivno svestan da imaš problem. Za neke ljude to može da bude najteži deo posla. Drugo, iznesi problem pred Isusa. Treće, primi od Njega poruku da je tvoja potreba zadovoljena. Kako to neko može da učini, ako Isus nije fizički prisutan? Proučavanjem Njegove reči u Svetome pismu. Njegova reč je vredna koliko i Njegov dodir. Ako poznaješ Njegovu reč, tada u ruci imaš najbolji ključ za rešavanje problema života. Četvrto, izgovori [glasno] odgovor koji si primio u Reči i postupi prema njemu. Za mnoge ljude je to najteži deo posla. Ako si se molio za nešto što je On jasno obećao onima koji veruju, trenutak je da živiš i ponašaš se u atmosferi očekivanja da će On izvršiti ono što je obećao. Nije dovoljno reći da Isus može da reši probleme života. Ne, mi moramo da se *ponašamo* kao oni koji znaju da On to može.

○ **Primena Reči**

Jovan, 4. glava

1. Koje socijalne, etničke, seksualne i religiozne prepreke ti je teško da savladaš u svojim odnosima s drugim ljudima? Mислеći da gornju priču, kako bi se, po tvom mišljenju, Isus postavio prema svakom od ovih tipova ljudi?
2. Isusov susret sa ženom nije bio slučajnost, nego Njegov odgovor Božjemi planu za Njegov život. Smatraš li da je tvoj prvi susret s Isusom bio slučajnost, ili nesumnjivo deo Božjeg plana? Prouči i izdvoj dokaze koji će podupreti tvoje uverenje.
3. Isus sje strpljivo podneo uzastopne pokušaje žene Samarjanke da promeni temu i izbegne konfrontaciju koju je On započeo. Koliko je važno da ljudima damo vremena da “prerade” [process] otvoreni poziv da prihvate Hrista ili neko od biblijskih učenja? Možeš li da se podsetiš prilika u kojima je tebi bilo potrebno dodatno vreme raz-

mišljanja o nekim stvarima, pre donošenja odluke? Kako možemo znati kada treba forsirati, kao što je učinio Isus s Nikodimom, a kada sačekati, kao što je Isus učinio u slučaju žene kraj studenca?

4. Kad pred Boga izneseš svoje probleme, da li si sklon da mu ih prepustiš na rešavanje, ili možda dopuštaš sebi da i dalje brineš i da se žališ zbog tih svojih problema? Možeš li da se podsetiš prilika kada si pokazao pouzdanje u Boga, i On — učinio upravo ono što je obećao u svojoj Reči?

○ **Istraživanje Reči**

1. Uporedi tekst u Jovanu 4,46–54 s paralelnim tekstovima u Mateju 8,5–13 i Luki 7,1–10. Načini spisak glavnih razlika među tim izveštajima. Smatraš li da te tri priče sadrže različite verzije istog događaja, ili da je priča u Jovanu bazirana na sasvim drugačijem događaju? Obrazloži svoj odgovor.
2. Uz pomoć konkordancije, potraži sve primere u kojima se, u Novom zavetu, pojavljuje reč *voda*. Načini spisak svih primera u kojima se, po tvom utisku, voda pojavljuje simbolički, uključujući priče kao što su one o Isusu koji utišava buru na moru, gde fizička voda može da poprimi simboličko značenje. Nađene tekstove grupiši u kategorije, prema načinu simbolične upotrebe vode. Zatim, provedi izvesno vreme sa svakom od tih grupa i razmišljaj o duhovnim porukama koje se mogu dobiti iz date upotrebe vode.

DEO TREĆI
ISUS DAJE ŽIVOT ONIMA KOJI VERUJU
Jovan 5 — 12

GLAVA ŠESTA
ŽIVOT UZETOME
Jovan, 5. glava

Doslovno svako ko je bio u značajnijem kontaktu s hrišćanstvom, čuo je za svadbu u Kani, za noćni razgovor Isusov s Nikodimom, za ženu Samarjanku i za vaskrsavanje Lazara iz mrtvih. Gotovo ništa manje je poznat izveštaj o "uzetom", paralizovanom čoveku u banji Vitezdi. Na dan subote Isus leči čoveka koji je bolovao trideset osam godina, navlačeći na sebe gnev vladajućeg jevrejskog Saveta. Pozvan da odgovori na optužbe, On izlaže dugu i dirljivu odbranu svog prava da daruje život u subotni dan.

○ **Ulaženje u Reč**

Jovan, 5. glava

Tekst u Jovanu, 5. glavi pročitaj najmanje dva puta, a onda odgovori na sledeća pitanja:

1. Koji stih u izveštaju iz banje Vitezde nam oslikava kako se čovek uopšte razboleo? Uporedi ovaj izveštaj s drugim "izlečenjima" u Jevanđelju (4,46–54; 9,1–38; 11,1–44). Napiši šta si saznao o uzrocima bolesti i smrti.
2. Kako na izlečenje reaguju Jevreji? Koje konkretne optužbe iznose protiv Isusa? Zašto ih je Isus, po tvom mišljenju, namerno provocirao, čineći ovo čudo u subotu, umesto u neki drugi dan?
3. Opiši različite aspekte Isusove jednakosti s Ocem, prema ovom poglavlju. Navedi izraze koji su upotrebljeni da se opiše međusobni odnos između Njega i Njegovog Oca, kao i njihove zajedničke aktivnosti. Koji od tih izraza se koriste i u Prologu Jevanđelja (1,1–18)?
4. Ako ovu knjigu proučavaš kao pripadnik grupe, zatraži da neko iz grupe uzme ulogu Isusa i tekst iz 5,24–30 pročitava pompezno, onako kao da izgovorene reči dokazuju nešto o njemu ili njoj lično. Kakva osećanja prema toj osobi pokreće u tebi to čitanje? Kako ti to čitanje pomaže da bolje razumeš razloge onako žestoke reakcije Jevreja protiv Isusa?

5. Načini spisak svega i svakoga što, odnosno, ko govori nešto Isusu u prilog u ovom poglavlju. Koje od tih svedočanstava Isus smatra najvažnijim? Zašto tako misliš?

○ Istraživanje Reči

Struktura teksta

Ova priča se pojavljuje na početku novog odseka u Jovanovom Jevanđelju, koji se nastavlja do 12. glave. Glavni naglasak na celom odseku stoji na činjenici da je Isus životodavna Božja Reč. Drugi nivo naglaska je na zameni za judejske praznike. Pasha se zamenjuje Hlebom života koji silazi s Neba (6. glava). Isus zamenjuje vodu i videlo iz Praznika senica (glave 7 – 9). Svečanost kojom se proslavlja posvećenje hrama (Praznik obnovenja) zamenjuje se time što je Njega posvetio Otac (10,22–39). Isus, Darovalac života, u suštini zamenjuje sve druge izvore života, pošto je Jedini koji istinski zadovoljava naše potrebe (10,10).

Peto poglavlje se lako deli na tri dela. Prvi deo (stihovi 1–18) pripoveda priču o izlečenju u banji Vitezdi (stihovi 1–9), reakciju Jevreja na izlečenje (stihovi 9–18) i Isusov kratak odgovor (17. stih). Preostala dva dela glave (stihovi 19–30; 31–47) napisana su kao Isusov monolog, u odgovoru na optužbe od strane jevrejskih vođa. U drugom delu glave (stihovi 19–30) Isus ističe prerogative Božanstva, Svetog Trojstva. On je ravan Bogu (23. stih; vidi takođe 17. i 18. stih); On može da podari večni život (stihovi 21 i 24); On je izvor života (26. stih), a ujedno je i Onaj koji sudi (stihovi 22, 27 i 30). Jevreji se nisu zadovoljili Isusovim svedočenjem o sebi, pa Isus u poslednjem delu glave (31–47) nabroja spisak drugih svedoka koji potvrđuju Njegove izjave. Među njima su Jovan Krstitelj (stihovi 33–35), Njegova dela (36. stih), Otac (stihovi 37, 38), Pisma (stihovi 39, 40) i Mojsije (stihovi 45–47).

Pozadina teksta

Praznik koji se pominje u 5,1 nije označen imenom. Ako se susret sa Samarjanima dogodio u vreme žetve pšenice (maj / juni), a Isus potom proveo izvesno vreme u Galileji, verovatno je da se u slučaju tog praznika radi o jednom od jesenjih (trube, pomirenje ili senice). Jedna od svojstvenosti Jovanovog Jevanđelja je da, uvek kada se pomene neki praznik, glavne Isusove osobine koje se opisuju u priči teže ka podudarnosti s glavnim karakteristikama praznika. Na primer, kad god se pomene pasha, to biva u kontekstu krsta i/ili Večere Gospodnje (prećutno, u slučaju ovog drugog — 2,13.19–21; 6,4.11.51–58; 13,1–17; 18,1 – 19,42). Isus primenjuje na sebe i glavne teme Praznika senica, vodu i videlo (7,37–39; 8,12; 9,5). Prema tome, prisutna je verovatnoća — ako uspemo da utvrdimo glavnu karakteristiku koju Isus pripisuje

sebi u 5. glavi — da ćemo moći da utvrdimo koji se od jevrejskih praznika uklapa u okvir.

Glavne teme 5. glave su, čini se, životodavno stvaranje (stihovi 17, 21, 24–26, 28, 29) i sud (stihovi 22, 24, 27, 29, 30 — stihovi 31–47 govore o “svedočanstvu“, koje je pravna terminologija). Stvaranje i sud bili su glavne teme Praznika truba, koji pada u prvi dan sedmog jevrejskog meseca, u jevrejski dan Nove godine, Prema tome je verovatno da je praznik iz 5. glave Praznik truba, koji uključuje vreme svečane pripreme za konačni dan suda, koji pada u deseti dan sedmog meseca, Dan pomirenja.

Nedavno su jerusalimski arheolozi iskopali banju Vitezdu. Njen položaj je bio neposredno uz kompleks hrama, na njegovoj severnoj strani. Ona je postavljena u nepravilan pravougaonik (trapezoid), širine između 50 i 67 metara, a dugog 96 metara, u celini isklesana iz kamena (Talbert, *Reading John*, 121). Banjsko kupalište bilo je sa sve četiri strane okruženo kolonadama, a i kolonadom u sredini je bilo podeljeno na dva dela, čime je potvrđen biblijski zapis da je kupalište imalo pet kolonada (2. stih). Banja je dobijala vodu podzemno od vodene žile koja se povremeno prekidalala, što bi bilo objašnjenje za uznemirenje vode s vremena na vreme. Ona je verovatno privlačila ljude vrlo šarolikog sastava, a svi su se nadali izlečenju od svojih bolesti.

Detaljno istraživanje teksta

Postoji neslaganje među ranim rukopisima Jovanovog Jevanđelja oko nekoliko primarnih tačaka u priči o banji Vitezdi. Prvo, nesigurno je ime banje (Brown, 1:206–207; Beasley–Murray, *John*, 70). Najpoznatije ime među najranijim rukopisima je Vitsaida, ali ono je verovatno nastalo zbog brkanja s istoimenim galilejskim gradom (1,44). Druge dve opcije su nedvosmisleni pokušaji da se daju grčke verzije teških jevrejskih ili aramejskih imena. Naučnici su naklonjeni imenu Vitezda [Bethesda] (Kuća milosti), za koje se možda Jovan opredelio zbog njegovog simboličkog značenja: Isus pokazuje milost čoveku koji ju je tražio u “Kući milosti“. To ime je verovatno i podrška za temu *zamene*, koja je tako istaknuta u ovom Jevanđelju. Jevrejsku Kuću milosti Isus zamenjuje — sobom. Isus pokazuje milost tamo gde se očekivalo da je ima. Ono što čovek traži u judaizmu, nalazi u Isusu.

Drugo neslaganje u rukopisima odnosi se na 4. stih u [engleskoj] KJV, koga uopšte nema u najranijim vekovima tradicije rukopisa. Stih se ponavlja u margini prevoda NIV kao [slobodno prevedeno]: “S vremena na vreme bi jedan anđeo Gospodnji sišao i zamutio vodu. Prvi [koji bi ušao] u banju posle svakog takvog mučenja bio bi izlečen, bez obzira kakvu je bolest imao.“ Iako ovaj stih može da bude odraz narodne tradicije o banjama, njegova teologija je vrlo uznemirujuća. Ona opisuje jednog samovoljnog Boga koji nagrađuje jakog, a kažnjava slabog, koji zato može samo slučajno da se izleči. Smatram da je, zato, izuzetno

zanimljivo što Elen Vajt izražava sumnju oko tog stiha, iako sumnje nije bilo u njenoj Bibliji (White, *The Desire of Ages*, 201).

Čovek je bio oduzet trideset osam godina — gotovo ceo ljudski vek onog vremena (5. stih). To čuveno lečilište za njega je bilo beskorisno. On je bio potpuno odbačen (7. stih). Sistem više ništa nije mogao da mu pruži, a on ga se ipak držao, nemajući drugih mogućnosti. Čini se da je Isus izabrao baš njega, pošto je bio najjadniji od svih slučajeva u banji. Ovaj slučaj je parabola uživo, koja ilustruje istinu iz 21. stiha, da Isus može da daruje život svakome kome hoće, odnosno, da nema ograničenja Njegovoj životodavnoj sili.

Izlečenje se, razume se, odigralo u subotu (10. stih), što je Isus učinio namerno — nikakvo iznenađenje za one koji poznaju Jevanđelja po Mateju, Marku i Luki. Stiče se utisak da se, uvek kada Isus hoće da izleči nekoga, to izlečenje događa u subotu (9,1–7.14; Matej 12,9–14; Marko 1,21–28; 3,1–6; Luka 6,6–11; 13,10–17; 14,1–6). Isus je koristio svaku priliku da učini dobro, a naročito u subotu.

Suočenje s Jevrejima pokazuje da je izlečeni bolesnik bio vrlo glup (stihovi 10–15). Iako je očigledno da jevrejske vođe imaju neprijateljske namere prema Isusu, čovek dolazi i obaveštava ih, pošto je utvrdio ko ga je izlečio! Ipak, ovako zamagljen razum je karakterističan za Jevanđelje po Jovanu. Glavni ekonom, “kum“ na svadbi u Kani “ne znadijaše“ za poreklo dobrog vina. Jevreji u hramu su pogrešno shvatili suštinu Isusovih reči o “razvaljivanju“ hrama i njegovom ponovnom podizanju za tri dana. Nikodim nije znao kako to neko može ponovo da se rodi. I sada, ovde imamo čoveka koji ne zna ko ga je izlečio. Poruka koja stalno izbija na površinu je da je ljudsko znanje izvan Hrista — čisto neznanje. Na drugoj strani, Isus ponovo dokazuje da zna šta je u ljudskim srcima i upozorava čoveka da ne nastavi s grehom koji je prvobitno izazvao njegovu bolest (14. stih).

Odgovarajući na pritužbe Jevreja zbog Njegovog navodnog kršenja subote, Isus se brani i kaže da On samo čini isto ono što čini i Njegov Otac (17. stih). Kao i Bog, Isus radi na dobro ljudima u subotni dan. Prema izveštajima jevrejskih pisaca toga vremena, Božja dela u subotu mogu se videti u rođenjima, smrtima, suncu, kiši i neprestanom toku reka (Barclay, 1:183). Isus u subotu samo uzima na sebe iste privilegije/prerogative koje ima Bog. I On i Njegov Otac aktivno čine dobro u subotni dan (Talbert, *Reading John*, 123, 124). Na osnovu tih Njegovih objašnjenja, Jevreji zaključuju da On tvrdi kako je ravan Bogu (18. stih). Rasprava o Isusovom odnosu s Bogom duboko se razrađuje u stihovima 19 do 47. Isus elaborira, razrađuje pitanje subote u 7,19–24. Posle toga On razrađuje i pitanje svog odnosa s Bogom, u 8,12–30 i 10,25–39.

Slučaj u banji izazvao je prvu demonstraciju otvorenog i aktivnog neprijateljstva protiv Isusa od strane “Jevreja“. Neprijateljstvo se u ovom slučaju pokazalo u vidu rasprave. Prema izveštaju u Jovanovoj 7. glavi oni pokušavaju da ga uhvate il zatvore. U 11. glavi počinjju da kuju pla-

nove da ga ubiju. Dva razloga za njihovo neprijateljstvo, navedena u 5,16.18, su vrsta Isusovih aktivnosti u subotni dan i Njegove izjave o sopstvenom odnosu s Bogom. Zaista su ošamućujuće ove tvrdnje (stihovi 19–30)!

Stihovi 19 i 30 su veoma slični i deluju kao omot; oni su graničnici odseka, od onoga što prethodi, ka onome što sledi. Isus pokazuje da radi isto što i Njegov Otac, davanje života (stihovi 20, 21, 26, 28, 29) i izricanje suda (stihovi 22, 27, 30). Radeći ono što mu govori Otac na ovoj Zemlji, On ne samo što pokazuje kakav je Otac zapravo, nego i demonstrira istinitost sopstvene tvrdnje o svojoj božanskoj prirodi (stihovi 19–23). On nikome ne ostavlja mogućnost da veruje u Oca, a da istovremeno ignoriše Njegove tvrdnje o sebi lično (23. stih). Sâm Otac neće prihvatiti nijednu čast, ako ona nije upućena i Njegovom Sinu. Niko ne dolazi k Ocu, osim preko Sina (14,6–9).

U 24. stihu imamo nekoliko neverovatnih izjava. Iako poslednji sud u istoriji sveta može da dođe “u poslednji dan“ (12,47.48), prema 24. stihu, presuda tog suda već je izrečena nad onima koji slušaju Isusove reči i veruju u Onoga koji ga je poslao. Upravo *sada* je ljudima moguće da pređu iz smrti u život, da čuju presudu poslednjeg suda i da uđu u stvarnost večnog života. I večni život i sud ušli su u sadašnje vreme [present] u Isusovom propovedanju! U stvari, 25. stih odlazi dotle da to oživljavanje opisuje kao vaskrsenje onih koji su duhovno mrtvi. Ljudi koji su bolesni i potišteni, čiji je život jadan, koji nemaju živu vezu s Bogom, mogu se osećati duhovno mrtvi. Isus je u svojoj službi upravo takvim osobama darovao iskustvo života, izobilnijeg i punijeg nego što su ikada mogli da zamisle (10,10).

U stihovima 28 do 30 se demonstracija Isusove moći da sudi i daje život kreće od sadašnjeg vremena (“došao je“(?...)) do budućeg (“ide čas“). Doći će dan kada će oni koji su fizički mrtvi u grobovima čuti Njegov glas i izaći ka totalnom iskustvu večnog života, uključujući i fizički. Isus ne samo što može da vaskrsne one čija je egzistencija vrlo jadna, nego može da vaskrsne i one koji uopšte i nemaju nikakvu egzistenciju! Njegove moći davanja života i suda sada se demonstriraju propovedanjem jevanđelja. Ali “ide čas“ u koji će Njegov glas prodreti u grobove svih koji su ikada živeli, uključujući i zle i dobre (29. stih). Obećanje koje ovde imamo kaže da i oni koji su doslovno i fizički mrtvi mogu da se odazovu kad ih Isus pozove, pa koliko će se tek više duhovno mrtvi odazvati jevanđelju — novinom života! “Onaj ko otvori srce Hristovom Duhu postaje sudeonik moćne sile koja će njegovo telo izvesti napolje, iz groba“ (White, *The Desire of Ages*, 210).

Misao da će se dogoditi opšte vaskrsenje mrtvih, uključujući i dobre i zle ljude, vrlo je uzbudljiva. Tekst u Jovanu 5,29 navodi razmišljanje na Danilovo apokaliptičko proročanstvo u 12,2, gde se prvi put spominje takvo opšte vaskrsenje. Pavle uverava rimskog upravitelja Feliksa (Dela 24,15) da je ideja opšteg vaskrsenja bila deo normativnog ju-

daizma. Razumljivo je da će oni koji veruju u Isusa jednoga dana biti podignuti ka iskustvu večnoga života, dok će oni koji ga odbacuju biti podignuti da saslušaju Božju presudu i da priznaju da je Njegov sud pravedan (Filibljanima 2,9–11).

U ovim rečima imamo jedno ozbiljno upozorenje. Mnogi veruju da se mogu oglušiti o Božje zahteve u ovom životu, da bi se na kraju povukli u mir poslednjeg počivališta. Ali Isus nevernicima ne dopušta da misle kako je smrt kraj svega. Posle smrti nastupa sud, kada se mora dati izveštaj za sva dela učinjena u ovom životu, uz odmeravanje odgovarajuće nagrade (vidi 2. Korinćanima 5,10; Otkrivenje 11,18; 20,7–15; 22,12). Grešnici ustaju “od smrti u smrt” (Jameison, Fausset, and Brown, 1037).

Neizbežnost suda istovremeno je i radosna i loša vest. Loša je vest za one koji se rado igraju s Hristovim zahtevima i ponašaju se kako im je volja, odbijajući pomisao na obavezu davanja odgovora za svoje postupke. Ali taj sud je ujedno i radosna vest. On pokazuje da svaki postupak života ima svoje značenje. Ništa se neće prevideti. Sve, male ljubaznosti, zaboravljena dela milosti, zapisani su u večnosti kao značajni; nisu zaboravljeni u onom krajnjem poretku stvari. Čak i čaša hladne vode data detetu donosi odgovarajuću presudu o nagradi na sudu (Matej 10,42). Poruka suda glasi: “Ti si važan/važna Bogu i sve što činiš, važno je Bogu; tvoj život ima smisao i značenje.” Ova vest se ubraja u najdelotvornije, kada svetovnim ljudima objašnjavamo da se isplati postati hrišćanin.

Ali iako su Isusove reči u 5,19–30 snažne i elokventne, u ustima bilo kojeg drugog ljudskog bića koje je ikada živelo one bi zvučale nestvarno, kao laž. Zato i ne iznenađuje okolnost da Jevreji osporavaju Isusovo svedočanstvo o sebi. Isus priznaje da bi nepotvrđeno svedočanstvo o sebi bilo neumesno (31. stih). Jedan od temeljnih principa judaizma je da se istina može dokazati jedino u ustima najmanje dva svedoka (5. Mojsijeva 19,15; Otkrivenje 11,3–13). I tako Isus sopstvenom svedočanstvu dodaje svedočanstvo Jovana Krstitelja, svojih dela, svoga Oca, Pisma, udvostručavajući minimum potreban da svedočanstvo dokaže istinitost unutar judaizma (stihovi 31–40).

Kako je Isus legitimno mogao da kaže da su Jevreji imali svedočanstvo Oca (37. stih)? Verovatno je imao na umu Božje svedočanstvo u ljudskom srcu (vidi 1. Jovanova 5,9.10). Suočeni s Isusom, ljudska bića dobijaju snažan osećaj unutrašnjeg osvedočenja da su Njegove tvrdnje istina. Ukoliko se osoba ne odupre tom osvedočenju (pošto bi sledbeništvo za Isusom donelo gubitak statusa [Jovan 12,42.43] ili tražilo odricanje od omiljenih greha [3,18–21]), ono će povesti u priznanje greha. Isus je u 5,37 implicirao da su se jevrejske vođe suprotstavile onome što su u srcu znale da je svedočanstvo Oca (vidi takođe 7,17).

Kad su se Jevreji suprotstavili svedočanstvu Isusovih svedoka (stihovi 43, 33; vidi takođe 8,13.14), On je istakao Mojsija, najvažnijeg svedoka

unutar judaizima. Mojsije je služio kao izrailjski posrednik kod Boga (2. Mojsijeva 32,7–14), ali je u onome što je Isus rekao, Mojsije pretvoren u sudiju (stihovi 45–47). Mojsijeve reči će osuditi one koji odbacuju Isusa, pošto je Mojsije pisao o Isusu i pripremao Njemu put. Isus je zatim završio sledećim rečima rastanka: “Kad njegovim pismima ne verujete kako ćete verovati mojim rečima?”

S ovom raspravom započela je bitka između Isusa i “Jevreja” — bitka koja će trajati u Jevanđelju sve dok Isus ne bude bio uhvaćen, stradao i umro na krstu. U neprijateljstvu ovih Jevreja Jovan je video neprijateljstvo onih koji odbacuju jevanđelje.

Glave teme teksta

Tema zamene

U više navrata smo zapazili da je tema *zamene* jedna od glavnih tema u Jovanovom Jevanđelju. Ni ova glava nije izuzetak. U Isusu, Sudiji koji daje život videli smo konačnu *zamenu* za Praznik truba. Sve ono što je taj praznik obećavao onima koji su dolazili, sada je dostupno u Hristu preko reči zapisanih u Četvrtom Jevanđelju.

I isceljenje u banji Vitezdi je, čini se, deo teme zamene. Najvažnije lečilište u Jerusalimu izneverava svoju svrhu i ne donosi milost i izlečenje. Ali iako vode judaizma nisu mogle da leče — jer su, zapravo, bile nemoćne da učine išta za doživotno paralizovanog čoveka — Isus donosi isceljenje.

Sve ono što je banja Vitezda obećavala čoveku, obezbeđeno je u Hristu i samo u Hristu. Ironija ove situacije još je vidljivija kada pretpostavimo da su prvobitni čitaoci mogli da vide vezu između trideset osam godina bolesti ovog čoveka i trideset osam godina Izrailjevog lutanja pustinjom (2. Mojsijeva 16,35; 4. Mojsijeva 14,33–35 — četrdeset godina ukupno provedenih u pustinji, uz odbijanje vremena provedenog pod Sinajem na početku putovanja i vremena pripreme za osvajanje na kraju putovanja iz Egipta u Hanan).

Eshatologija Jovanovog Jevanđelja

Jovanovo Jevanđelje kao da je nezainteresovano za budući kraj sveta. Umesto toga, ono tvrdi da je ono što drugi posmatraju kao buduću stvarnost postalo sadašnja realnost u Hristovom delu. Ova sadašnja, ili doživljena eshatologija, postaje evidentna tek u svetlosti pozadine Jevanđelja, pa je ovde zato neophodno kratko izlaganje o toj pozadini.

U celom Starom zavetu je vidljivo da je sadašnje postojanje [egzistencija] — udaljavanje, “izrođavanje” od idealnog postojanja u Edemskom vrtu. Nada da će jedno takvo idealno postojanje jednoga dana biti obnovljeno, izražava se u Starom zavetu na mnogo različitih načina, ali je uvek predstavljeno kao budućnost. U toj budućnosti bi obnova Božjeg carstva bila — večni život (Danilo 12,2), poslednji sud (Danilo 7,9–14), vaskrsenje iz mrtvih (Isaija 26,19); Danilo 12,2), prisna

zajednica s Bogom (Jeremija 31,33), puno pozna(va)nje i razumevanje Boga (Jeremija 31,34) i izlivanje Duha na svako telo (Joilo 2,28.29). Sa završetkom Staroga zaveta, nada u obnovljenje se produžila, prenela u apokaliptičke spise judaizma, sve do, a i iza prvog veka hrišćanske ere.

Ali do promene dolazi u Novom zavetu. U njemu se izražava uverenje da je u Hristu budućnost u određenom smislu postala sadašnja realnost. Pojmovi koji su u Starom zavetu i poznijim judejskim očekivanjima bili ograničeni na budućnost, u Hristovoj ličnosti postali su sadašnje realnosti. U Hristu su sud, vaskrsenje, zajednica s Bogom i poznavanje Boga i doživljavanje Svetoga Duha postali žive realnosti hrišćanske vere. Međutim, eshatologija prezenta u Novom zavetu nikada se nije odrazila u negiranju budućnosti. Bilo je to slično akontacionoj uplati na ime nečega još većeg, što je tek trebalo da dođe (vidi Efescima 1,14).

U Mateju, Marku i Luki su i sadašnje i buduće Božje carstvo u središtu Isusove nauke. Knjiga Otkrivenja, s druge strane, stavlja prvenstveni naglasak na buduće carstvo koje će biti uspostavljeno s Hristovim ponovnim dolaskom. Sadašnje realnosti hrišćanske eshatologije svoj gotovo isključivi naglasak imaju u Jovanovom Jevandelju. Ova sadašnja eshatologija se nigde ne obrađuje/ izražava temeljitije nego u Jovanu 5,24.25. U Četvrtom Jevandelju je večni život sadašnja realnost za one koji veruju u Isusa (1,4.5; 5,24.25). Ovo se odnosi i na poslednji sud, koji postaje realnost u Isusovoj ličnosti i propovedanju jevandelja (3,18–21; 5,24.25). I vaskrsenje, u Isusovim rečima, postaje sadašnja realnost (5,24.25), moćno ilustrovano podizanjem Lazara iz mrtvih (11,1–44). Ne samo što je u Hristu obnovljena potpuna zajednica s Bogom (14,21–23), nego u trenutku kada Logos silazi na Zemlju (1,1–5.14) On prenosi puno poznanje Boga koje je bilo obećano za kraj (1,18; 14,9). A nešto kasnije, kada Isus bude bio podignut, na one koji veruju u Isusa izliće se punina Svetoga Duha (7,39).

Prema tome, u Jovanovom Jevandelju se jezik eshatoloških očekivanja ponavlja u više navrata, kako bi se opisale realnosti Božjeg carstva, uvedene preko Hrista. Citiraću Rejmona Brauna (Raymond Brown, 1:cxvii): “Ako neko ukaže na starozavetne tekstove koji, očit, impliciraju Božji dolazak u slavi, Prolog (1,14) odgovara, ‘Videsmo slavu Njegovu’. Ako neko pita gde je sud koji označava Božju poslednju intervenciju, odgovor dolazi iz Jovana 3,19, ‘A sud je ovaj što videlo dođe na svet.’” Judaistička očekivanja budućnosti postala su sadašnja realnost u Hristu.

To ne znači, kako su tvrdili neki biblisti, da Jovan ništa ne zna o eshatologiji budućnosti. U 5,28.29 on direktno govori o budućem vaskrsenju i sudu. Isus u Jovanu 14,1–3 govori učenicima o svom ponovnom dolasku u budućnosti, posle boravka na nebu. Osim toga, Isus na više mesta koristi izraz “u poslednji dan”, nedvosmisleno govoreći o real-

nostima koje su i dalje budućnost, gledano iz hrišćanske perspektive (6,39.40.44.54; 12,48).

Tako, iako sasvim smireno razmišlja o sadašnjem i još neprispelom trenutku novozavetne eshatologije, Jovan je u Jevanđelju odlučio da prvenstveni naglasak stavi na sadašnju ili doživljenu eshatologiju u Hristu i jevanđelju.

Sud je sada

Adventisti su skloni da o poslednjem sudu razmišljaju kao o isključivo eshatološkom događaju, dok je u Jovanovom Jevanđelju sud znatno širi pojam od toga. Pojavljuje se u tri odvojene faze. Sud se događa na krstu (12,31.32) i u propovedanju jevanđelja (3,18–21; 5,24.25), kao i na kraju vremena (5,27–30; 12,48).

“Sad je sud ovome svetu“, kaže Isus (12,31). On govori o sudu u kontekstu Njegovog podizanja na krst (32. stih). Taj sud na krstu trebalo je da ostvari najmanje dvoje: isterivanje “kneza ovoga sveta“, sotine (31. stih) i privlačenje “svih “ [ljudi] Isusu (32. stih).

Pavlova teologija/ učenje daje dodatne informacije o tom sudu na krstu. Pavle, u Rimljanima 8,3 kaže da je na krstu Bog osudio greh u grešnom čoveku, slanjem svoga Sina u obličju grešnog čoveka, kako bi On postao žrtva za greh. A u Delima 13,32.33 Pavle ističe da su sva obećanja koja je Bog dao “ocevima našima“ bila ispunjena ljudskom rodu kad je Bog podigao Isusa iz mrtvih. Kada spojimo ono što smo saznali iz ovih tekstova, moguće nam je da steknemo prilično jasnu sliku sadržaja suda na krstu.

Bog je na krstu, u ličnosti Hrista, sudio celokupnom ljudskom rodu. On je došao “u obličju tela grehovnoga [grešnog čoveka]“ (Rimljanima 8,3). Svi gresi sveta su, na krstu, bili na jednoj gomili u Isusovom telu (1. Petrova 2,24). Kad je Hristos visio na krstu, sazvan je sud. Kad je pogledao dole na Isusa, Bog je video celokupni ljudski rod kako visi — u ličnosti svog Stvoritelja, punog greha, u svoj njegovoj odvratnoj prirodi. Bog je na krstu izlio svod sud [kaznu] na ljudski greh, u ličnosti svoga Sina. Svaki greh koji je ikada bio učinjen i koji će ikada moći da bude učinjen, bio je u potpunosti i konačno osuđen u Hristovoj ličnosti. Čovečanstvo je proglašeno krivim i osuđeno na smrt — u Hristovoj smrti (Rimljanima 8,3). Sotona je, na krstu, izgubio prava na ljudski rod po osnovu ljudskog greha (Jovan 12,31). Bog je problem tog greha rešio u ličnosti svoga Sina. Sud je tada bio privremeno odložen za oko trideset šest sati, jer je bio završen tek prvi deo njegove funkcije.

Sud je pozvan u jutro prvog dana sedmice. Bog još jednom gleda dole na Isusa. Tamo vidi savršeno čovečanstvo, kao jagnje bez mane i mrlje. Onaj koji “ne znadijaše greha“ (2. Korinćanima 5,21), koji nije mogao biti ukoren za greh (Jovan 8,46), ponovo je, u svojoj ličnosti, predstavljao ceo ljudski rod. Pogledavši dole na bezgrešno čovečanstvo, Bog ga je proglasio dostojnim života i večnosti u Njegovoj prisutnosti.

Posle toga, postupio je prema tom svom proglašenju i podigao Isusa iz mrtvih. Čineći to, on je izgovorio blagoslov nad celim čovečanstvom (Dela 13,32.33). Sva Božja obećanja bila su sada aktivirana u odnosu na svako ljudsko biće koje je u vezi s Isusom (2. Korinćanima 1,20). Iako je bilo osuđeno na Hristovom krstu, grešno čovečanstvo je u činu Isusovog vaskrsenja bilo otkupljeno i primilo život.

Prema tome, sud na krstu se tiče svakog ljudskog bića koje je ikada živelo (Jovan 12,32). Tebi i meni suđeno je na krstu u ličnosti našeg Zastupnika. Naš greh bio je osuđen u Njegovoj ličnosti. Njegova osuda bila je i naša osuda. Ali i Njegova pravda je bila potvrđena nama u trenutku kada ga je Bog podigao iz mrtvih. Isus je bio proglašen pravednim u svim svojim delima. Tako je i Njegovo opravdanje postalo naše. U Hristovom krstu i vaskrsenju na sud je dovedeno celo čovečanstvo, i u pozitivnom i negativnom kontekstu [].

Druga faza suda, po Jovanovom Jevanđelju, je sud u propovedanju jevanđelja. Ta druga faza suda stoji u direktnoj vezi s prvom. Ljudi su, u okviru propovedanja jevanđelja, pozvani da odluče kako će odgovoriti na sud izvršen na krstu. Svakom prilikom kad se ljudima predstave Hristos i Njegov krst, ljudi su pozvani na sud (3,14–21). Videlo svetli u tami i svako je tada dužan da odgovori, bili pozitivno ili negativno (stihovi 19–21). Na tapetu su pitanja života i smrti (5,24.25). Ovaj sud je sadašnja [present] realnost, svakom prilikom kad se propoveda jevanđelje (3,18).

Sud “na govornici” je misao koja otrežnjuje. Svake subote, kada se vernici okupljaju na bogoslužje zaseda sud u propovedanju jevanđelja. Svaka osoba među slušaocima, u zboru vernika, ili je privučena bliže Hristu ili odgurnuta dalje od Njega. Nema srednjeg puta. Kakve li odgovornosti pred propovednikom, govornikom! Za taj skup slušalaca, kongregaciju, bilo bi bolje da se ne održi nikakva propoved, nego da slušaju propoved iz pola srca ili napola “pečenu” propoved. Niko ne može biti doveden u okolnost svesti o sudu održanom na krstu, ako ne shvati da tom sudu mora da odgovori na ovaj ili onaj način. On [svaka jedinka] se opredeljuje za identifikaciju ili s grešnim čovečanstvom koje je bilo uništeno na krstu ili s bezgrešnim čovečanstvom, podignutim prilikom vaskrsenja. Tako, izricanjem suda nad Hristom, oni izriču sud nad samima sobom. Oni se odlučuju za život ili smrt, za videlo ili tamu. Bilo bi bolje — uopšte ne propovedati, nego držati moralnu pridiku ili održati čas beskorisnog brbljanja, u situaciji kada duše stoje na vagi odluke.

Ipak, sud u propovedanju jevanđelja nije konačni cilj Jovanovog pisanja. Postoji i sud na kraju (5,27–30; 12,48). Ali taj sud se ne udaljava od dve ranije faze suđenja. On potvrđuje ili oglašava pravosnažnima dva prethodna suda. Nama na kraju neće biti suđeno ni na koji drugi način, nego sudom koji smo izgovorili nad sobom, odgovarajući na propovedanje jevanđelja (12,48). Reči života koje smo sada odbacili

vratit će se da nas pohode, tada (5,45). Reči života koje smo prigrlili sada, vratit će se da nas podignu u izobilan i večni život (29. stih). Poslednjeg suda ne treba da se boje oni koji su u Hristu sada. Krst je dovoljan za pomirenje greha i sticanje prava na večni život. Oni koji se sada nalaze u Hristu i koji ostaju u Njemu sada, naći će se u Njemu i u poslednji dan.

○ **Primena Reči**

Jovan, 5. glava

1. Možeš li da se setiš načinâ na koje današnji ljudi pokušavaju da se, nezavisno od Hrista, izleče fizički i duhovno? Kakve uloge psihologija i molitva, svaka u svom domenu, igraju u procesu lečenja od mentalnih bolesti i rana prošlosti? Šta misliš, zašto tako malo ljudi danas doživljava dramatična izlečenja, poput iskustva čoveka u banji Vitezdi?
2. Kako bi odgovorio osobi koja bi izjavila da su sve bolesti posledica greha? Kakva je uloga greha u ljudskim bolestima? Može li se u tome uopšte uspostaviti određeni odnos uzroka i posledice? Imaju li neke bolesti, kao sida ili rak pluća, moralne dimenzije? Navedi konkretne razloge, kojima podupireš svoja shvatanja.
3. Isus je prekršio ljudske propise o svetkovanju subote kad je izlečio čoveka. Farisejima su mali propisi bili važniji od zdravlja i dobra jednog ljudskog bića. U kojem stepenu su tvoja lična pravila života od Boga ili od čoveka? Pomažu li ti ona u služenju ljudima, ili ti možda često postaju kamen za spoticanje na putu služenja?
4. Kako hrišćanin može da nauči kako da stvori ravnotežu između hrišćanske radosti i ozbiljnosti? Na koji način Jovanova eshatologija utiče na tu ravnotežu? Na koji način mogu ljudi da očuvaju osećaj da je večni život sadašnja realnost u svetu punom patnji i raspadanja?
5. Opiši neke od "svedoka" u svome životu koji su ti pomogli da upoznaš Isusa. U kojem stepenu je tvoja percepcija Isusa formirana stavovima vernika koje poznaješ i kojima se diviš? Koliko bi tvoj život bio drugačiji da te ljude ne poznaješ?

○ **Istraživanje Reči**

1. Uz pomoć obimne konkordancije potraži sve primere u Novom zavetu u kojima se pojavljuju reči *sud*, *sudjenje* i *sudija*. Koji od tih primera govore o sudu poslednjeg vremena? Za koje od njih smatraš da imaju sadašnji ili neprekinut/ trajan značaj u svakom dobu [istorije]? Koji od njih su povezani s temom krsta? Šta na osnovu ovog procesa saznaješ o Jovanovom Jevanđelju?

2. Koristeći biblijske rečnike, enciklopedije i bilo koju knjigu ili časopis o arheologiji do kojih možeš doći, saznaj sve što možeš o skorašnjim otkrićima u vezi s banjom Vitezdom.

GLAVA SEDMA HLEB ŽIVOTA Jovan, 6. glava

Isus se vraća u Galileju i sve događaje iz Jovanove 6. glave proživljava u periodu od dva dana. Hrani mnoštvo od pet hiljada ljudi, posle čega ljudi hoće da ga proglašaju carem (stihovi 1–15). Nakon povlačenja od mnoštva i svojih učenika, Isus, hodajući po vodi Galilejskog jezera dolazi noću do svojih učenika koji su u svom brodiću, (stihovi 16–21). Narednog dana u sinagogi u Kapernaumu, Isus pokreće diskusiju o relativnim zaslugama hleba koji su On i Mojsije davali narodu (stihovi 22–35). To mu daje priliku da održi svoju čuvenu propoved o “hlebu života”, u kojoj svoju misiju opisuje duhovnim hranjenjem naroda (stihovi 35–59). Poglavlje se završava odlaskom ozbiljnog broja Isusovih učenika, da bi s Njime ostala samo dvanaestorica (stihovi 60–71).

○ **Ulaženje u Reč**

Jovan 6,1–15

Tekst u Jovanu 6,1–15 pročitaj najmanje dva puta, a onda odgovori na sledeća pitanja:

1. U ovom tekstu Isusu se obraćaju i Andrija i Petar. Uz pomoć koncordancije, uporedi njihove reči iz ovog teksta s onim što je svaki od njih rekao na drugim mestima u Jovanovom Jevanđelju. Kako ti to olakšava da razumeš reakciju obojice na čudo hranjenja pet hiljada ljudi?
2. Zašto je, po tvom mišljenju, Isus hteo da okuša učenike, pitajući ih gde se može kupiti hleba, ako je već znao šta će činiti?
3. Kakve sličnosti vidiš između ove i priča o Pashi (2. Mojsijeva 12) i o mani (2. Mojsijeva 16,1–8) u Starom zavetu.

○ **Istraživanje Reči**

Pozadina teksta

Isus se vraća u Galileju, što je u Jovanovom Jevanđelju relativno neuobičajena situacija. U stvari, jedino se svadba u Kani (2,1–11), izlečenje sina “carevog čoveka” (4,46–54), epizode u 21. glavi i događaji iz 6. glave događaju u Galileji. Najveći deo Jevanđelja, za razliku od Mateja, Marka i Luke događa se u Jerusalimu i okolnim krajevima.

Događaji iz Jovana, 6. glave odigravaju se u vreme približavanja jevrejske Pashe (6,4). Tako će se dogoditi da će mnogo ljudi biti na putu za Jerusalim, što svakako objašnjava brojno stanje mnoštva u tom pustom kraju (White, *The Desire of Ages*, 364). U Jovanovom Jevanđelju,

kad god se pominje Pasha, prisutne su aluzije ili na Večeru Gospodnju ili na krst (ponekad i na oboje — vidi White, *The Desire of Ages*, 388.389). I, razume se, u ovom poglavlju imamo obilje scenografije iz vremena Izlaska. Na primer, priča o čudesnom hranjenju mnoštva podseća čitaoca na izralijski narod u pustinji. Mojsije se, u 4. Mojsijevoj, suočava s problemom velikog mnoštva u pustinji, koji se žale da nema hrane. Kao što je učinio Isus u Jovanu 6,5, i Mojsije postavlja pitanje o mogućnosti da se nahrani sav taj narod (13. stih). Ovo je jedna od mnogih aluzija koje tekst u Jovanu, 6. glavi, čvrsto vežu za starozavetne izveštaje o Izlasku.

Detaljno istraživanje teksta

Radnja priče događa se s druge strane Galilejskog jezera, kod Tiverijade (i Kapernauma — 1. stih). Za Isusom ide veliko mnoštvo ljudi, zato što je lečio bolesne (2. stih). On tamo pronalazi prirodnu govornicu, na padini brda, gde seda sa svojim učenicima (3. stih). Konstrukcija rečenice iz 3. stiha vrlo snažno podseća na Propoved na Gori u Mateju (vidi Matej 5,1).

Filip i Andrija, koji ovde razgovaraju s Isusom (Jovan 6,5–9), ubrajaju se među najaktivnije učenike u Jovanovom Jevanđelju. To iznenađenje je utoliko veće, pošto se uopšte ne pominje Jovan, koji je među najaktivnijima u Mateju, Marku i Luki (kao što je rečeno ranije, Jovana u ovom Jevanđelju verovatno treba poistovetiti s ljubljenim učenikom [13,23.24; 19,35; 21,24]). Filip je logična ličnost s kojom će Isus razgovarati o nastalom problemu, pošto je on iz Vitsaide (1,44), grada nedaleko od mesta na kojem se nalaze). Raspitujući se za ljudsko rešenje problema, Isus ističe natprirodni aspekt čuda koje će zatim učiniti. Koliko je nama poznato, u broju prisutnog naroda u ovoj priči nema duhovnog ili simboličkog značaja (5.000, 200, 5 i 2). To su samo sećanja na činjenice.

U ovoj priči imamo snažne aluzije na ustanovu Večere Gospodnje, događaj koji je izostavljen iz ovog Jevanđelja. Isus uzima u ruke hlebove, blagosilja ih — *eucharistesas* — i deli prisutnom mnoštvu (11. stih). Karakteristični jezik izražavanja u grčkom koji je ovde izabran, direktno podseća na jezik Večere Gospodnje u drugim delovima Novog zaveta (naročito Luka 22,19 i 1. Korinćanima 11,23.24).

Ovo je jedino Jevanđelje u kojem se priča završava Isusovom naredbom da se skupe komadi što su preostali, kako ništa ne bi bilo bačeno (stihovi 12,13). Posle toga, ljudi počinju da misle da vide proroka kao što je bio Mojsije (koji je takođe “doveo hleb s neba”), koji je bio prorečen u 5. Mojsijevoj 18,15–18). Razgovori posle toga koncentrišu se na ideju prisiljavanja Isusa dao postane njihov car, na šta se on povlači od njih (15. stih).

Glave teme teksta

Euharistički hleb

Euharistički i jezik Izlaska kojim je napisana priča priprema čitaoca za ono što treba da sledi u 6. glavi, naročito u stihovi 30 do 59. Pošto Jovan u Jevanđelje ne uvrštava izveštaj o Večeri Gospodnjoj, on to nadoknađuje izvanrednom teologijom Večere Gospodnje u 6. glavi. Stvarno značenje Pashe može se naći u Isusu i u Večeri koju samo On može da pripremi (Talbert, *Reading John*, 132). Prema tome, 6. glava je nastavak teme u kojoj je Isus *zamena* za judaizam — teme koju smo snažno zapazili u 2. glavi (zamena vode čišćenja i hrama), 4. glavi (zamena samarjanske vere i Jerusalima) i 5. glavi (zamena vodâ u Vitezdi).

Međutim, zanimljivo je da se Jovanove aluzije na Večeru Gospodnju nalaze u kontekstu obedovanja u prirodi, ovom prilikom na padini brda, a drugog na obali (Jovan 21,1–14). U jednom određenom smislu, obred Večere Gospodnje, sto za obedovanje i obedovanje u prirodi vrlo su slični. Isusova prisutnost ne može se ograničiti na crkvene zgrade, u kojima se održava “pravi” način bogoslužjenja. Za one koji hode, žive s Isusom, postoji smisao u kojem svaki obrok postaje simbol (White, *The Desire of Ages*, 660, 661; Barclay, 1:225, 226).

Prorok kao Mojsije

Isusovo hranjenje mnoštva u pustinji podsetilo je ljude na Mojsijevo proročanstvo po kojem će ustati prorok sličan njemu (6,14; 5. Mojsijeva 18,15–18). Ali Mojsije im je rekao — kada taj prorok dođe — “njega slušajte“, pošto će Bog svoje reči staviti u usta tog proroka, koji će učiti narod onome što Bog od njih očekuje (5. Mojsijeva 18, 15.18). Mojsije je naglasio da će *reči* toga proroka biti važne, a ne njegova čuda. Ironija je što je, u kontekstu proročanstva iz 5. Mojsijeve, narod tražio od Gospoda da ih više ne straši čudesima niti gromovnim rečima (5. Mojsijeva 18,16). Gospodnje pouke su želeli da slušaju na smireniji način. A sada, kad je taj obećani prorok došao, oni nisu zainteresovani za Njegove reči. Oni jedino vide čuda! Žele da ga učine carem, nesumnjivo u nadi da će On svojim čudotvornim moćima isterati Rimljane i doneti im lak i udoban život.

○ Ulaženje u Reč

Jovan 6,16–21

Tekst u Jovanu 6,16–21 pročitaj najmanje dva puta, a onda odgovori na sledeća pitanja:

1. Pažljivo uporedi Jovanov izveštaj s tekstovima u Mateju 14,22–27 i Marku 6,45–52. Na komadu hartije navedi sve paralele između Jovana i bilo kojeg od druga dva izveštaja. Tada navedi sve tačke u Jovanovom izveštaju u kojima se tekst razlikuje od drugih, uključujući

jući i mesta koja su izostavljena. Koju jedinstvenu misao, po tvome mišljenju, iznosi Jovan? Objasni?

2. Uz pomoć konkordancije (*NIV Exhaustive Concordance* i *Strogova*, najbolje su za ovo istraživanje), nađi sve slučajeve u Jovanovom Jevanđelju u kojima Isus kaže: "Ja sam". Vidi da li te izreke možeš da grupiš u različite kategorije upotrebe. Smatraš li da su neke od tih izjava u vezi s 2. Mojsijevom 3,14.15? Ako je odgovor potvrđan, koje i zašto?

○ Istraživanje Reči

Pozadina teksta

Galilejsko jezero je na 209 metara ispod nivoa mora, a duboko je 46 metara, okruženo brdima. Ovaj fizički ambijent može da uzrokuje iznenadne oluje, zbog kojih nastaju ogromni talasi, uprkos relativno malim dimenzijama jezera.

U Psalmu 77,16–20 opisan je Izlazak jezikom Božjeg prisustva na burnom moru. Ta priča o Isusu koji hoda po vodi (Jovan 6,16–21) prilog je generalnoj temi celog poglavlja o Izlasku i Pashi.

Isus čini istu vrstu čuda kakva je činio Bog u vreme Izlaska. Bog Staroga zaveta opisan je, čak, u knjizi o Jovu 9,8, kao neko ko "gazi po valima morskim" (vidi takođe Priče 30,4). Prema tome, ljudima koji su bili školovani u vreme Staroga zaveta je Isusova sposobnost da hoda po vodi i vlada vetrovima i talasima bila moćna potvrda Njegovog božanstva.

Detaljno istraživanje teksta

Parabola uživo

U drevnoj mitologiji je nemirno more bilo carstvo haosa i zla, ispunjeno morskim zmijama i drugim zastrašujućim stvorenjima. Isus dokazuje da ima potpunu kontrolu nad elementima nemira na ovoj Zemlji.

Mali brod u kojem se nalaze Isusovi učenici na nemirnom jezeru simbolički predstavlja crkvu u svetu, bacanu tamo–amo, koja se oseća napuštenom, često očajnu; crkvu koja pokušava da uzme stvari u svoje ruke (6,19). Ova priča pokreće crkvu da uvidi da Isus u svojoj vlasti ima sile ove Zemlje. Iako Njegovog prisustva nisu svesni u svakoj prilici, On dolazi kad je Njegov narod u nevolji.

U mnogim prilikama nam se čini da su nam životi potpuno izvan kontrole, kao brod koji nemirno more baca tamo–amo. Dobro je znati da Isus kontroliše situaciju, i onda kada se čini da su se stvari izmakle kontroli. On može da donese najbolje rešenje u svakoj situaciji, čak i onda kad su za njih krivi naši propusti. On može da donese najbolje rešenje i kada drugi ljudi učine propuste koji se tiču naših života. Kad smo uradili sve što možemo, veoma je zdravo da se bezbedno i spoko-

jno prepustimo Božjoj kontroli nad stvarima koje su izvan naše vlasti. S druge strane, nezdravo ljudsko razmišljanje i rezonovanje vidi jednog udaljenog Boga, iako je blizu; Boga straha — iako nam je dao povoda da se radujemo!

Veliki “JA SAM“

Jedno od neobičnih obeležja Jovanovog Jevanđelja je okolnosti da Isus u više navrata koristi obrazac primenjen na Jahvea u Starom zavetu: “JA SAM“ (grčki: *ego eimi*). Ovaj snažni grčki izraz, uvek u Isusovim rečima, u Jevanđelju se koristi na tri načina. (1) Za predstavljanje (sebe) na ljudskom nivou (6,20; 4,26). Učenici su u velikom strahu, gledajući Isusa kako se približava, ali On kaže: “Ja sam; ne bojte se“ (6,20 — *ego eimi*). On im se predstavlja, izdvajajući sebe od drugih ljudskih bića. (2) Za predstavljanje (sebe) na božanskom nivou. Isus koristi izraz “JA SAM“ uz opis svojih božanskih svojstava (“Ja sam Hleb života“, “Ja sam Pastir dobri“). (3) Koristi se u apsolutnom smislu. On jednostavno kaže “JA SAM“, u očiglednoj tvrdnji da je isto što i Jahve Staroga zaveta. Da bi neko u potpunosti razumeo ovaj izraz u Jovanovom Jevanđelju, neophodno da ukratko skrenemo pažnju na starozavetnu pozadinu Isusove upotrebe tog izraza.

Božanske izjave JA SAM iz Starog zaveta takođe se primenjuju na tri načina, malo drugačije od ovog što je gore pomenuto. (1) Neke od izjava JA SAM u Starom zavetu otkrivaju prirodu Jahvea (2. Mojsijeva 3,14; 6,2.3). On je uvek tu da zadovolji potrebe svog naroda. (2) Izjave JA SAM koriste se i da se otkrije jedinstveni karakter Jahvea. On je jedini Spasitelj, jedini pravi Bog (Isaija 43,10.11). Nema Boga kao što je On, koji od početka vidi kraj. On je jedini koji može da vidi budućnost (Isaija 46,9.10). (3) Izjave JA SAM koriste se i da se objave moćna dela budućeg spasenja, koja će Jahve učiniti u vremenu budućnosti (Jezekilj 34,20–31; 36,22–38).

U Jovanovom Jevanđelju se upotreba izjava JA SAM, kojima se opisuju Njegova božanska svojstva (tačka 2. gore), gradi na trećoj upotrebi u Starom zavetu. U Jevanđelju te izjave JA SAM (o “božanskim svojstvima“) postaju izrazi onoga što Isus nudi. Buduće spasenje koje je Jahve obećao ispunjeno je u sadašnjosti [present] u Hristu. On *jest* Hleb života (6,33–58). On *jest* Videlo svetu (8,12; 9,5). On *jest* Vrata ovcama i Pastir dobri (10,7–18). On *jest* Vaskrsenje i život (11,25.26). On *jest* Put, Istina i Život (14,6). On *jest* Pravi čokot (15,1–8). Ono što je u Starom zavetu bilo budućnost, u Hristu je postalo sadašnjost. Na taj način, u tim izjavama JA SAM, mi vidimo drugi izraz Jovanovog koncepta ostvarene ili sadašnje eshatologije. Biti u vezi s Isusom, znači *sada*, verom, imati obilje, bogatstvo budućeg carstva.

Apsolutne izjave JA SAM u Jovanovom Jevanđelju (tačka 3) grade se na starozavetnim izjavama JA SAM koje otkrivaju Jahveovu prirodu (tačka 1) i jedinstvenost (tačka 2). Isus otkriva prirodu i sva svojstva

starozavetnog Jahvea. On je istinski Bog koji je postao telo. To je vidljivo po njegovom poznavanju budućnosti. On govori o stvarima pre nego što se dogode tako da, kad se dogode, ljudi veruju u JA SAM (13,19; vidi takođe Isaija 46,9.10). Isusova božanska priroda evidentna je na osnovu činjenice da On poznaje budućnost.

Verovanje u Isusovu božansku prirodu bitno je za spasenje. Oni koji ne veruju u JA SAM (Isusa) umreće u svojim gresima (8,24; vidi takođe Isaija 43,10.11). Ako Isusovo poznavanje budućnosti nije dovoljan dokaz, Njegova božanska priroda postaće evidentna kad “podignete Sina čovečjega” (8,28). Krst i vaskrsenje moćno će posvedočiti o tome ko je zapravo Isus.

Izraz JA SAM Isus koristi i da bi objavio ono što je već evidentno u Prologu Jevanđelju po Jovanu — da je On preegzistirao, postojao kroz celu večnost, kao božansko Biće. On je Veliki JA SAM, koji je postojao pre Avrama (8,58; vidi takođe 2. Mojsijeva 3,14).

U izrazima JA SAM u Četvrtom Jevanđelju Isus se otkriva kao Jahve Staroga zaveta. On je u potpunosti i istinski Bog u najvišem smislu, bez obzira što hoda Zemljom u ljudskom telu. On je “preegzistirao”, postojao kroz celu večnost (8,58). Radosti budućeg carstva obećane u Starom zavetu On može da ispuni onima koji veruju u Njega sada (izjave JA SAM o božanskim svojstvima). Verovanje u Njegovu božansku prirodu bitno je za spasenje (8,24). To će postati evidentno, vidljivo u ispunjenju Njegovih proročanstava, naročito na krstu i u vaskrsenju (13,19; 8,28).

Kada sam, kao pastor, razgovarao s Jehovinim svedocima, često sam imao priliku da radim s ljudima koji su osporavali Isusov božanski status. Oni su imali unapred pripremljene odgovore za sve klasične tekstove koji upućuju na Isusovu božansku prirodu, kao što su Jovan 1,1; 8,58; Rimljanima 9,5 il Titu 2,13. Njihov specijalni prevod Biblije izmenio je i ključne tekstove, kao što su Jovan 1,3 i Kološanima 1,16.17. Međutim, postoji dokaz koji se nikada ne može pobiti, a to je činjenica da su u celom Novom zavetu, a naročito u Jovanovom Jevanđelju, biblijski pisci u mnogo navrata Isusu pripisivali svojstva i dela, koja su se u Starom zavetu smatrala da odgovaraju jedino Bogu Jahveu, u najvišem smislu. Te vrste pripisivanja iz pera novozavetnih pisaca teku tako prirodno i često, da ne može biti nikakve sumnje da su za Isusa imali najviše moguće poštovanje. Oni su nedvosmisleno želeli da svako Isusa poštuje na isti način na koji oni poštuju Oca (Jovan 5,23).

○ **Ulaženje u Reč**

Jovan 6,22–59

Tekst u Jovanu 6,22–59 pročitaj najmanje dva puta, a onda odgovori na sledeća pitanja:

1. Nabroj razloge navedene u 6. glavi o tome zašto su ljudi nastavili da slede Isusa. Potom nabroj njihove reakcije na Isusove izjave i komentariši promenu u njihovim stavovima od onih izraženih u 14. i 15. stihu, prema onima koji su bili izraženi u stihovima 41 do 43. Šta je uzrokovalo tu promenu?
2. Ovaj tekst uporedi s 2. Mojsijevom 16, i 4. Mojsijevom 11. glavom. Uporedi i načini kontrast između hleba života koji Isus nudi i mane koju je Mojsije dao u pustinji. U jednom ili dva pasusa opiši glavnu misao koju je, po tvom mišljenju, Isus istakao u ovom odseku teksta. U kojem je sve smislu hleb koji On nudi veći od mane?
3. Šta Isus ima na umu kada govori o jedenju Njegovog tela i pijenju Njegove krvi? Napiši kako bi, po tvom mišljenju, Isus danas izrazio tu istu misao.
4. Na listu hartije povuci liniju vertikalno po sredini. Na jednoj strani navedi sve izjave u ovom tekstu koje impliciraju da je Isusov dolazak — Božje delo. Na drugoj strani, navedi one koje impliciraju da je Isusov dolazak — lični izbor. Koja od ove dve teme se tebi čini važnijom? Zašto?

○ Istraživanje Reči

Struktura teksta

Pošto je scenario svega što se događa u 6. glavi — praznik P Ashe, trebalo bi i dalje da očekujemo odjeke Euharistije i krsta, uz aluzije na Izlazak. U stvari, neki biblisti smatraju da u propovedi ovde zapisanoj, Isus tumači Spise pashalne liturgije u jevrejskim sinagogama (Brown, 1:277–280). Osim toga, u ovom tekstu se Isus značenjem čuda hranjenja mnoštva bavi u stihovima 1–15. Od fizičkog hleba On prelazi na duhovni, kao što je od fizičke vode, u 4. glavi, prešao na duhovnu vodu.

Isus se pridružio svojim učenicima u čamcu na Galilejskom jezeru i s njima odjedrio na drugu stranu jezera (stihovi 16–21). Mnoštvo koje se nalazilo na suprotnoj obali tražilo je Isusa i, uz pomoć nekih ljudi koji su plovili iz Tiverijade, preplovili jezero i našli ga u sinagogi u Kaper-naumu, u kojoj se odigrava celo propovedanje i dijalozi ostatka 6. glave (stihovi 22–25, 59).

Pozadina teksta

Snažna pozadina teksta iz 6,22–59 je tradicija Izlaska u kojoj Bog decu Izrailjevu hrani manom u pustinji (2. Mojsijeva 16; 4. Mojsijeva 11). Mana se prvi put pojavila petnaestog dana drugog meseca (2. Mojsijeva 16,1). Pošto se Pasha, zapravo, dogodila petnaestog dana prvog meseca, taj dan drugog meseca služio je kao “alternativna” Pasha. Onima koji iz bilo kojeg razloga nisu mogli da proslave Pashu u uobičajeno vreme, data je mogućnost da je zato proslave petnaestog dana drugog meseca. Tako je dolazak mane bio asocijativno povezan s

pashom, iako se ona prvi put pojavila mesec dana posle Izrailjevog napuštanja Egipta.

Mana je prestala da pada u veče uoči Pashe, neposredno pre nego što je Izrailj ušao u Obećanu zemlju (Isus Navin 5,10–12). Tako je u judaizmu nastala tradicija u kojoj se verovalo da će Mesija doći na dan Pashe i da će, uporedo s Njegovim dolaskom, mana ponovo početi da pada (Midrash Qoheleth 1:9). Tako kad je, neposredno pre Pashe, Isus nahranio pet hiljada ljudi, nikoga ne bi trebalo da iznenadi što će mnoštvo možda početi da spekuliše da On nije Mesija i da li će učiniti jedno još veće čudo — da će sve vreme hraniti sve ljude, vraćanjem mane! Pošto je Pasha bila blizu (Jovan 6,4), oni su očekivali da mana padne svakoga dana. Zbog toga su od Isusa tražili da učini upravo ono što su očekivali (stihovi 30, 31, 34).

Detaljno istraživanje teksta

Posle mnogo traženja, mnoštvo koje je prethodnog dana bilo nahranjeno na čudesan način, nalazi Isusa u sinagogi u Kapernaumu (stihovi 22–25.59). Ali ono što traže nije duhovna hrana. Njihov odnos prema Isusu je na jasnom materijalnom nivou (26. stih). Njih ne interesuje značenje čuda. Samo hoće da vide nova čuda (2. stih). Isus njihove oči pokušava da usmeri ka duhovnim stvarima, ka hrani koja traje i kroz večni život (27. stih). Ljudi iz mnoštva kao da hvataju obrise onoga o čemu On govori, pošto ga pitaju na koji način mogu da “čine” dela Božja (28. stih). Oni su se pomerili jedan pedalj izvan materijalnog nivoa, ali još uvek ne do istinske vere u Isusa.

Isus direktno prelazi na suštinu. Delo koje Bog prihvata, jedino delo koje je u konačnom smislu bitno, jeste verovati u Isusa (6,29; 14,6). Vera u Isusa je preduslov za sveukupnu poslušnost koju Bog prima. Mi Boga ne zadovoljavamo delima koja činimo, nego ga zadovoljavamo — Onim u koga verujemo. Celokupno napredovanje u smislu “zadovoljavanja” Boga temelji se na prihvatanju Isusovih izjava o sebi.

Odgovor mnoštva na Isusovu neposrednost ne obećava ništa. Ljudi traže znak dovoljno čudotvoran, da bi mogli poverovati u Njega (30. stih). Ali zašto traže čudotvoran znak, ako im je On već dao ošamućujuće silan znak, hranjenjem pet hiljada ljudi (muškaraca, bez žena i dece — 10. stih)? To hranjenje oni posmatraju samo kao kategoriju ukusa. Hoće potvrdu. Hoće znak verifikacije koji dolazi s neba, hoće kosmički znak. Sećaju se teksta iz Spisa koji kaže da je, u mani, Mojsije Izrailju za jelo dao hleb s neba, vrstu hrane koju jedu anđeli (31. stih; vidi takođe Psalam 78,24.25). Prorok koji je kao Mojsije, bilo kada da se pojavi, vratiće manu celom Izrailju na dan Pashe (6,14; 5. Mojsijeva 18,15.18).

Isus im odgovara da mana koju je Izrailjcima dao Mojsije nije pravi hleb s neba koji oni traže. Naprotiv, pravi hleb s neba je Ličnost koja silazi s neba i donosi život svetu (6,32.33). Oni očekuju kosmički znak,

koji će verifikovati Isusovo mesijanstvo. Ali On im odgovara: “Ja sam taj kosmički znak koji dokazuje da sam ja Mesija“ (vidi 33. stih; Luka 17,20.21). Ako poveruju u Njega, oni će primiti sve potrebne dokaze.

33. stih — Onaj što silazi dole	daje život svetu
35. stih — ja sam Hleb života	
41. stih — ja sam Hleb života	koji siđe s neba
48. stih — ja sam Hleb života	
51. stih — ja sam Hleb života	koji siđe s neba
58. stih — Hleb koji siđe s neba	daje život svetu

U 34. stihu je evidentno da ljudi i dalje ne razumeju šta Isus govori, ali slično kao što se dogodilo u slučaju žene Samarjanke kraj studenca (4,11.15), Njegova ponuda počinje da im zvuči prihvatljivom. Oni hoće ono što im On nudi, bez obzira šta je to. On im u nekoliko navrata objašnjava da pravi hleb s neba nije niko drugi do On sâm. U stvari, počev od 35. stiha, sve Isusove izjave su u prvom licu jednine. To naglašava Njegovu tvrdnju da je odnos s Njime lično konačna suština njegovog izlaganja. Obratite pažnju na redosled izjava o Hlebu života (šema).

Nedvosmislena implikacija propovedi o Hlebu života su viđenje Isusa i verovanje u Njega, zapravo dimenzije koje donose pravi život u duhovnom smislu — sada i u najkompletnijem smislu “u poslednji dan“ (40. stih; 5,21). Na isti način kao što hranu moramo neprestano jesti da bismo održali fizički život, neophodno je i da pozovemo Isusa u naš svakodnevni život, ako želimo da održimo svoj duhovni život. “Verovanje“ je u Jovanovom Jevanđelju (1,12; 6,47) u stanju trajne radnje. Mi ne verujemo samo jednom, pošto vera mora da bude permanentno, neprekidno i svakodnevno iskustvo.

Stih u Jovanu 6,37 veoma je omiljen stih. U njemu imamo predivnu vezu između njegova dva dela. Isus kaže: “Sve što meni daje Otac k meni će doći.“ Oni koje Otac daje viđeni su kao grupa — misao posebno jasno izražena u grčkom neutralnom rodu. Bog za spasenje predodređuje grupu, a ne pojedince. U grčkom je drugi deo stiha u muškom rodu: “[Onaj/ onoga] koji dolazi k meni neću ga isterati napolje.“ To pokazuje da Isus članove grupe prima jednog po jednog, onako kako postaju voljni da k Njemu dođu. Prvi deo stiha (vidi 44. stih), izražava božansku stranu spasenja, dok drugi izražava ljudsku dimenziju. Ovde vidimo dve istine u izbalansiranom “naponu“. Spasenje niko ne dobija odvojeno od izričite Božje volje, a ipak se ne spasava niko ko nije dobrovoljno odlučio da dođe (vidi stihove 39, 40).

“Hleb“ o kojem govori Isus je u biti Njegova Ličnost, iako ipak postoji razlika između prvog i poslednjeg dela propovedi o Hlebu života. U stihovima 35 do 50 poseban naglasak je na otkrivenju. Od esencijalnog je značaja da ljudi shvate ko je Isus i da On s neba donosi otkrivenje od

Boga i o Bogu, koje je za ljudski rod pitanje života ili smrti (stihovi 45–47).

Međutim, u stihovima 51 do 59 naglasak se pomera u pravcu aluzija na Večeru Gospodnju i krst. Večni život čovek dobija jedenjem tela i pijenjem krvi Sina čovečjeg (stihovi 54–56). Ovaj “hanibalistički” jezik svakako nema za cilj izražavanje da su fizičko jedenje i pijenje Hristovog tela i krvi neophodni za održavanje zemaljskog života. Naprotiv, ovo je grafički način da se izrazi da, jedino u uslovima prsnog odnosa s Isusom, prsnog kao što je telu prisna hrana koja je uneta jelom, čovek može da dobije život koji On obećava. “Kao što se naša hrana stapa s nama, tako i Hristos i oni koji jedu Njegovo telo i piju Njegovu krv postaju duhovno jedan život, iako se kao ličnosti vide odvojeno” (Jameison, Fausset, and Brown, 1041). Večera Gospodnja postaje fizički prikaz tih duhovnih metafora (vidi White, *The Desire of Ages*, 389).

Upravo onako kako se dogodilo kad je Mojsije hranio Izrailjce manom u pustinji (stihovi 49, 50, 58, uporedi 2. Mojsijeva 16,2.7.8; 1. Korinćanima 10,10), prva reakcija Jevreja na propoved o Hlebu života je gundanje (6,41–43; vidi reakciju Isusovih učenika u 61. i 66 stihu) i njihovo oštro međusobno raspravljanje (52. stih). Gledanje Isusa i doživljavanje Njegovih čuda nije dovoljno (36. stih). Zadatak onih koji su videli jeste da — veruju (47. stih; 20,29).

Glavne teme teksta

Istiniti Hleb s neba

Ideja o istinitom Hlebu koji silazi s neba je divan simbol kako veličine, tako i Isusovog samopožrtvovnog udstojanja. Predstavljajući se kao Izvor večnog života, On sebe opisuje i kao ravnog Bogu. Istovremeno, On sebe nudi verniku da ga jede; stavlja mu se na raspolaganje, i dostupan je za zadovoljenje svake njegove opravdane potrebe (Gruenler, 47).

Isus vrši *zameni* mane s istinitim Hlebom koji silazi s neba. U prvom slučaju su ljudi koji su jeli hleb, ipak, umrli. Isus nudi Hleb koji vodi u večni život (6,58). Mnogo simbola u Jovanovom Jevanđelju uzeto je iz svakodnevnog života — simboli kao što su hleb, voda i život. Sve su to simboli realnosti večnog života, koja čini da telesna glad i žeđ, u poređenju, izgledaju beznačajni.

Da li si nekada bio “životinjski” gladan, ili žedan, do tačke očajanja? Sećaš li se kako je bilo kad ti je neko pružio hladan sok ili komad svežeg domaćeg hleba, namazanog onim što u tom trenutku najviše voliš? Isus je hteo da pokrene takva sećanja, kojima bi aktivirao duhovna značenja, kojima bi darovao pouke o životu koji je sâm došao da ponudi ljudima. Poruka propovedi o Hlebu života je — da je tvoja potreba za duhovnim životom koji Isus donosi neodložna koliko i tvoji bolni napadi gladi ili žeđi. Kao što telo žudi za hranom i pićem i sunčevom svetlošću, tako i duša žudi za Isusovom prisutnošću. Ako je

Isus sprečen da bude tu, ljudska bića će odlaziti na sve najraznovrsnije glupe i smešne strane, često i vrlo daleko, kako bi nečim drugim popunila prazninu. U unutrašnjosti svakog ljudskog bića postoji rupa “veliĉine i oblika Boga“, koju samo Isus moŹe da ispuni.

○ **UlaŹenje u Reĉ**

Jovan 6,60–71

Tekst u Jovanu 6,60–71 proĉitaj najmanje dva puta, a onda odgovori na sledeća pitanja:

1. Pregledaj stihove 22 do 59. Koje je uĉenje iz tog odseka ljudima bilo teŹko da prihvate? Koji dokaz u tom delu Jevanĉelja pomaŹe da razumemo razlog zaŹto se veliki deo uĉenika odvratio od Isusa (stihovi 60–66)?
2. Uporedi razlog koji su Dvanaestorica dali Źto ostaju s Isusom (stihovi 67–69) s razlogom zbog kojeg su ga ostavili svi ostali uĉenici. Źta su Dvanaestorica razumeli iz 22. do 59. stiha, Źto nisu razumeli drugi Njegovi sledbenici?
3. Uz pomoć konkordancije prouĉi, u sva ĉetiri Jevanĉelja, tekstove koji se odnose na Judu. Kad ga je napustio tako veliki broj Njegovih uĉenika, a Isus i Dvanaestorici samo Źto nije predloŹio da ga ostave (67. stih), zaŹto je Juda odluĉio da ostane?

○ **IstraŹivanje Reĉi**

Struktura teksta

Ovaj tekst nas upoznaje s reakcijom Isusovih uĉenika na prethodni govor i dijaloge. Usred svega toga Isus se suoĉava s novim “Izlaskom“, izlaskom sledbenika i uĉenika. Kako se videlo, izgubio je sve osim Dvanaestorice. Poglavlje zavrŹava proroĉanstvom da će ga, Juda, jedan od Dvanaestorice, na kraju izdati.

Detaljno istraŹivanje teksta

Tekst poĉinje Źalбом Isusovih uĉenika, “Ovo je tvrda beseda! Ko je moŹe sluŹati?” (60. stih). “Beseda“ je prevod od grĉke reĉi “reĉ“ (*logos* — pregled u jednoj reĉi — onoga Źto je Isus rekao od 35 do 59 stiha). Njima postaje jasno da su reĉi Isusu jedino uopŹte znaĉajno. On nema nameru da prvenstveno bude ĉudotvorac. Oni nesumnjivo oĉekuju dolazak Mesije, ali su u to svoje oĉekivanje ugradili masu političkog i materijalnog prtljaga koji Isus i ne pomiŹlja da popunjava. Isus odbija da se prilagodi njihovim mesijanskim oĉekivanjima. Njegovi poslovi su nedvojbeno duhovnog, a ne materijalnog ili političkog karaktera. Ljudi su razoĉarani. Ipak, kad je reĉ o Isusu, mnogo toga ih impresionira. Poĉinju da se dvoume, i razmiŹljaju da li bi bilo bolje da se okrenu onome Źto Isus nudi, ili da traŹe nekoga drugog.

63. stih služi kao rezime, izražavanje drugim rečima onoga što je Isus propovedao u celoj glavi. Duh je taj koji "oživljava", daje život. Bez duha mi čak ne bismo ni videli svoju potrebu za Isusom. Sasvim je moguće da Jovan ovu izjavu unosi u tekst s posebnom namerom da parira ideji po kojoj je učešće u Večeri Gospodnjoj ili na hrišćanskom bogoslužjenju, samo po sebi, postiglo ono na šta Isus misli kada govori o "verovanju". Jedino prihvatanje Isusovih reči i predanje [commitment] ka jednom odnosu s Njime donose Duha, Onoga koji "oživljava".

Rekavši da neki od Njegovih učenika ne veruju, Isus implicira i to da oni drugi *veruju* (64. stih). I ovom prilikom Isus demonstrira, pokazuje da poznaje unutrašnje predanje ili izostajanje tog predanja u onima koji tvrde da idu za Njim. Međutim, uvek kada se ljudi u potpunosti predaju Isusu, to je jasan znak prisustva i delovanja Oca u njihovim životima (65. stih).

Iako se mnogi odvrćaju od Isusa, Dvanaestorica ostaju s Njim i otvoreno potvrđuju da samo On nudi reči koje vode u život (stihovi 66–69). Iako bukvalno svaki vernik ima trenutke u kojima se pita da li slediti Isusa i stvarno ima svrhe, izostajanje ijedne razumne alternative Isusu za nas je moćan podsticaj da ostanemo s Njime u tamnim trenucima, znajući, ako nastavimo da težimo Njemu i gledamo ka Njemu, da će se ubrzo vratiti naše prepoznavanje Videla.

I među samom Dvanaesticom je jedan koji ne veruje istinski — Juda Iskariotski. Što se tiče drugog dela imena "Iskariotski" postoje razlike u mišljenjima. To je, najverovatnije, grčki oblik izraza "*ish Qeryyoth*", ili "čovjek iz Qeryyoth-a" [Keriota??]. Qeryyoth je selo u Judeji, pa, ako je identifikacija ispravna, Juda bi bio jedini učenik Judejac. Jer, već iz nekog razloga, autor Četvrtog Jevanđelja je oštiji prema njemu nego Matej, Marko i Luka. I kad god se spominje Juda, to se događa uvek u kontekstu Isusovog stradanja i smrti (u ovom slučaju, reč je o pominjanju tela i krvi [stihovi 51–58] i izdaji [71. stih]).

Reagujući na Isusovo učenje, neki ljudi su otišli, drugi ostali iz pravih razloga, dok je Judin razlog ostajanja pogrešan. I danas je mnogo ljudi koji se samo pretvaraju da slede Isusa. Stvaran razlog što ostaju u crkvi je zbog statusa, podrške porodice i prijatelja ili zato što je ona mesto na kojem mogu da uspostavljaju poslovne kontakte. Političari religiju mogu, čak, da iskoriste kao način za dobijanje glasova. Međutim, vera je poduhvat na sve ili ništa. Mi Isusa ili prihvatamo, ili ga odbacujemo.

○ **Primena Reči**

Jovan, 6. glava

1. Možeš li da se setiš prilika u svom životu kada je Bog tvoje skromne rezerve rastegao na način kako je rastegao ručak onog

- dečaka u 6,1–15? Na koji način je, u tvom slučaju, potrebno da se slično čudo dogodi danas?
2. Opiši iskustva u svom životu u kojima si otkrio da je Bog moćan da menja odnose u “burama” života. Kako si spontano, telesno, reagovao na te nevolje? Kako te ovaj izveštaj pokreće da u budućnosti reaguješ drugačije?
  3. Pada li ti na um neka kategorija današnje hrane koja bi na najbolji način opisala tvoju duhovnu ishranu u ovom trenutku tvog života — brza hrana? jevtina, “junk”-hrana? hrana s visokim sadržajem biljnih vlakana? deserti? ostaci od hrane? Kakve bi promene, smatraš, trebalo da učiniš u svojoj duhovnoj ishrani?
  4. Šta je prvi put pokrenulo da se uključiš u verske aktivnosti? U kom smislu su se promenili tvoji motivi/ pobude kad si prišao bliže Isusu? Da li još uvek imaš motiva za koje smatraš da bi Isus hteo da ih menja?
  5. Da li je u tvom životu bilo prilika kada ti se sledbeništvo za Isusom činilo kao preteško ili razočaravajuće iskustvo? Koja saznanja su ti pomogla u odluci da pre “istraješ” s Isusom, nego da pređeš na neki drugi način života?

○ **Istraživanje Reči**

1. Uporedi tekstove iz Jovana 6,1–15 s 2,1–11. Smatraš li da događaj na svadbi u Kani ima bilo kakvu konotaciju s Isusovim pitanjem upućenim Filipu u 6,5.6? “Sondiraj” celo Jevanđelje i podvuci ili označi posebnim znakom svaku tvrdnju ili priču koji se odnose na Isusovu sposobnost zadovoljavanja fizičkih i duhovnih potreba. Na svakodnevnom govornom jeziku ispiši kratku prezentaciju, koja bi tu temu Jevanđelja učinila prihvatljivom svetovnoj osobi.
2. Uz pomoć konkordancije potraži sve primere u kojima se u Jovanovom Jevanđelju spominje Sveti Duh. Ako imaš vremena, potraži primere spominjanja Svetog Duha i u Pavlovim spisima, ili čak u celom Novom zavetu. Uporedi ono što si našao s onim što je o Svetome Duhu rekao Isus u Jovanu 6,63. (Imaj na umu stihove od 35 do 58 — kontekst Njegove izjave o Duhu u 63. stihu.) S ovim proširenim razumevanjem predmeta Svetoga Duha, koja nova, dodatna saznanja o Svetome Duhu možeš da stekneš iz Jovana 6,63? Šta ti ovo dodatno istraživanje želi da poruči o tome — zašto su Isusa ostavili velika većina Njegovih učenika i zašto su Dvanaestorica ostali? Šta možeš da upotrebiš iz ovog proučavanja, što bi primenio na svoj duhovni život?

GLAVA OSMA

VODA I VIDELO ŽIVOTA

Jovan, 7. i 8. glava

Središta događaja u sedmoj i osmoj glavi Jovanovog Jevanđelja su Isusovi dolasci u hram za vreme Praznika senica, najomiljenijeg i najposećenijeg jevrejskog praznika. Ovo je u Jevanđelju Isusova treća poseta Jerusalimu i Judeji. Ovom prilikom On u tom području boravi punih šest meseci, poslednje mesece svoje službe. Raspon između događaja u 6. i događaja u 7. glavi je najmanje šest meseci, a moguće, čak, i godinu i po dana. U ovom odseku Četvrtog Jevanđelja konstantno je prisutan prizvuk kobne zavere protiv Isusa koju kuju članovi jevrejskog vladajućeg saveta, najavljene već u samom početku (7,1).

Tekstovni materijal u 7. i 8. glavi može se organizovati na sledeći način:

VODA I VIDELO ŽIVOTA (JOVAN, 7. I 8. GLAVA)

7,1–9	—	Neverstvo Isusove braće
7,10–24	—	Rasprava o suboti
7,25–36	—	Isusovo mesijanstvo
7,37–39	—	Voda života
7,40–52	—	Neslaganja po pitanju Isusovog porekla
7,53 – 8,11	—	Žena uhvaćena u preljubi
8,12–20	—	Videlo svetu
8,21–30	—	Isusovo poreklo i sudbina
8,31–38	—	Istina oslobađa
8,39–47	—	Krvno poreklo Jevreja [paternity]
8,48–59	—	Isus veći od Avrama

Radi lakšeg rada, ovo poglavlje knjige podeljeno je na tri dela: prva rasprava u hramu (7,1–52), zatim scena sa ženom uhvaćenom u preljubi (7,53 – 8,11) i druga rasprava u hramu (8,12–59). Materijal u Jovanu 7. i 8. glavi na određeni način podseća na Isusove rasprave s farisejima, sadukejima i učiteljima zakona (književnicima) u Marku 2,1 – 3,6 i 11,27 – 12,40.

○ **Ulaženje u Reč**

Jovan, 7. glava

Tekst u Jovanu 7,1–52 pročitaj najmanje dva puta, a onda odgovori na sledeća pitanja:

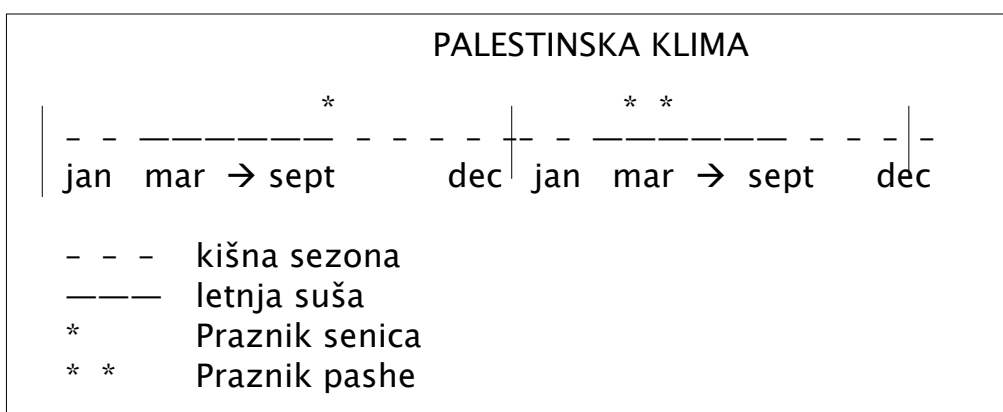
1. Navedi razlike u mišljenju i postupanju između Isusa i Njegove braće u 7,1–12. Uz pomoć konkordancije pronađi sva druga mesta na kojima se, u Jevanđeljima, pominju Isusova braća. Napiši svoje razmišljanje o tome kako je Isusov odnos prema članovima Njegove porodice mogao da utiče na Njegov život i službu — i pozitivno i negativno.
2. Pročitaj i 8. glavu. Navedi i razvrstaj u kategorije različite reakcije protiv Isusa u Jovanovoj 7. i 8. glavi. Kako objašnjavaš širinu raspona tih reakcija?
3. Uz pomoć konkordancije potraži mesta u kojima se, u Jovanovom Jevanđelju, pominju "Jevreji". Ta pominjanja grupiši u sledeće kategorije: (1) religiozne vođe, (2) Jevreji uopšte i (3) podgrupa Jevreja bez religioznih vođa. Kako se pominjanja u 7. glavi upoređuju s pominjanjima u ostatku Jovanovog Jevanđelja?

○ Istraživanje Reči

Pozadina teksta

Palestinska klima

Vreme se u Palestini deli na dva glavne sezone: suvu, čije je središte u leto, i kišnu, čije je središte u zimu.

Praznik senica nastupa u doba godine kad je obično kraj letnje suše. Period je ranih kiša, kad se seje žito čiji rast i razvoj zavise od zimskih kiša. Rana kiša puni prazne cisterne i stvara uslove da se život oslobodi stalne brige zbog nedostatka vode. To je ujedno i vreme za žetvu plodova vinove loze i voćki, čije im duboko korenje omogućava da prežive sušni period.

Vreme Pashe nastupa na kraju kišne sezone, kad je vreme pozne kiše, koje daje uslove za dozrevanje i finalno formiranje zrna u žitu. To je vreme kada počinje žetva žitarica (Praznik beskvasnih hlebova i obred obrtanja snopova).

Iako je letnja suša žestoka, rosa daje dovoljno vlage za preživljavanje voćki i vinove loze. Ako bi se voće gajilo u zimskom cik-

lusu, povremeni mraz u Palestini mogao bi da ga ošteti, pa zato letnji ciklus, uprkos suši, funkcionirše sasvim dobro.

Palestina nema prednost velikih količina kiše. U prosečnim godinama vode ima jedva dovoljno za obrađivanje zemlje. Čak je i u vremenu kišne sezone, sunčano 50 odsto vremena. Sušnije godine mogu brzo da izazovu krizu poljoprivrede.

Praznik senica

Praznik senica bio je poslednji od tri najveća praznika jevrejske liturgijske godine (3. Mojsijeva 23,33–43; 4. Mojsijeva 29,12–38). On je privukao najveće grupe ljudi [delegacije] iz krajeva izvan Palestine. Isusovoj braći je, nesumnjivo, bilo stalo da On ide, zbog velike važnosti tog praznika u narodnim osećanjima (Jovan 7,2–5). Bili su to najradosniji praznični dani. Dan pomirenja je bio prošao i gresi priznati i oprošteni. Ljudi su bili čisti pred Bogom. Prema tome, glavna tema Praznika je bila radost, izražavanje zahvalnosti.

Praznik je bio sećanje na Izlazak i vreme Izrailjevog lutanja u pustinji (3. Mojsijeva 23,43), kad im je Bog dao vodu i svetlost (2. Mojsijeva 13,21.22; 17,1–7). Noću, za vreme Praznika senica su, zato, na vrhu stubova hrama postavljali zapaljene ogromne sudove s uljem, koji su predvorja hrama obasjavali sjajnije nego u bilo koje drugo doba godine. Centralni deo svetkovina bile su povorke s bakljama, koje su doprinele sjaju i blistavosti događaja. Tako je svetlost postala druga glavna tema Praznika u Isusovo vreme.

Drugi glavni motiv praznika bio je koncept putovanja [hodočašća], misao da Božji narod nema svoje trajno stanište, nego da su putnici i stranci na ovoj Zemlji. Ljudi su pravili zaklone od palmovih grana i za vreme praznika živeli u njima, čak i ako su bili vlasnici kuće u Jerusalimu (u tom slučaju bi gradili zaklon na svom krovu ili u svom dvorištu). Ovo podsećanje na Izlazak ih je učilo da, kao što je obezbedio vodu i hranu Izrailjcima u pustinji, Bog može da nastavi da obezbeđuje to isto za njihove potrebe u sadašnjosti. Dobar znak za predstojeću godinu bio bi padanje kiše za vreme Praznika.

Jedan od vrhunaca Praznika senica je, tako, bio "ples na kiši". U okviru te ceremonije sveštenik bi poveo celu povorku napolje iz hrama, nadole padinom brda prema potoku Gionu, usput pevajući reči iz Isaije 12,3: "S radošću ćete crpsti vodu iz izvora ovoga spasenja." Nakon što bi zahvatili vodu i napunili sud, sveštenici bi se vratili u hram, u koji bi ulazili stepeništem od petnaest stepenica. Na svakoj od stepenica sveštenik bi recitovao po jedan od petnaest putničkih psalama (Psalam 120 – 134).

U podu dvorišta hrama nalazio se jedan par slivnika. Ispod poda dvorišta nalazile su se cevi koje su vodile od oba slivnika, spajale se i vodile sve do doline Kedron. Dok bi vodu zahvaćenu iz potoka Giona izlili u jedan od slivnika, sud s vinom bi izlili u drugi. Voda i vino mešali

su se na mestu spajanja cevi i tekli do reke [potoka] Kedrona. Ako je toga dana padala kiša, voda i vino bi plovili sve do Crvenog mora. To je bilo slikovito podsećanje na starozavetna obećanja o Božjem budućem carstvu (Jezekilj 47. glava i Zaharija 14,8), u kojem će voda iz hrama povratiti plodnost judejske pustinje i vode Mrtvog mora pretvoriti u slatku [svežu] vodu.

Svojim prisustvom na svečanostima, a naročito svojim nuđenjem vode (7,37–39) i videla (8,12; 9,5), Isus potvrđuje da On *zamenjuje* sobom velike institucije judaizma. Događaji poslednjeg vremena, u Starom zavetu povezani s Praznikom senica, postaju sadašnje [present] realnosti u Isusovoj ličnosti i nauci. Ovi događaji su, dakle, nastavak teme *zamene judaizma*, koju smo u Jevanđelju redovno sretali.

Detaljno istraživanje teksta

Izraz “Jevreji” (7,1) jasno upućuje na vladajući sloj u Jerusalimu, a ne na narod kao celinu (stihovi 26, 32, 45). To je objašnjenje zbog čega u Jevanđelju nailazimo na Jevreje koji se boje “Jevreja” (13. stih). To bi trebalo i da upozori savremene čitaoce protiv izvođenja anti-semitskih zaključaka iz rečenica koje Jovan u svom Jevanđelju piše o Jevrejima. “Jevreji”, onako kako to koristi pisac Jevanđelja, je kompaktan način opisivanja vladajućeg sloja koji se sastojao od fariseja, sadukeja i učitelja zakona [književnika].

Stvari koje su se događale u Galileji nisu bile prijatne (6,60–71). Braća govore Isusu da će, ako bi u Judeji činio svoja dela, moći da ostvari svoje ciljeve (stihovi 2–4). U ovom njihovom savetu primetna je dvostruka ironija. Prvo, braća su videla Njegova čuda, a ne veruju u Njega (5. stih)! Drugo, Isus je ta čuda učinio za Galilejce, koji su ga napustili (6,60–66)!

Isus odgovara braći da tempiranje trenutka kada će oni činiti svoje postupke nema neko naročito značenje, pošto od njihovih postupaka zavisi veoma malo. Ali u Njegovom slučaju, sve zavisi od elemenata tempiranja vremena, što oni ne mogu da razumeju. S braćom se niko se ne raspravlja niti se s njima “nateže”, pošto njihovi životi i učenje nisu od značaja za društvo. Ali bi samo jedan pogrešan korak mogao da dovede do preuranjenog okončanja Isusove službe. Tako On, još jednom, odbija da dopusti porodici da utiče na Njegov plan aktivnosti, koji je za Njega već načinio Bog (stihovi 6–9; uporedi 2,3–5).

Drugim rečima, Isus je u potpunosti usaglašen s Božjom voljom za sebe lično. Rezultat toga je, što ga u 10. stihu vidimo da kreće put Jerusalima. Očito mu je Bog otkrio da je stiglo “pravo vreme” da to učini (8., stih).

Praznik senica je trajao osam dana, tako da “odmah u polovini praznika” (14. stih) znači četvrti ili peti dan prazničnih aktivnosti. Ovo je, očito, bilo prvi put da je Isus pokušao da propoveda otvoreno u hramu. Jevreji su bili zapanjeni, videći da je Isus temeljno upoznat s

ključnim pitanjima života, a ipak predmetima nije pristupao na za njih uobičajen način, koji se sastojao u stvaranju niza beskrajnih citata od ranijih rabina (15. stih). Naprotiv, izjavljivao je da je kod Njegovog Oca najbolja moguća rabinska škola (16. stih). Njemu nije bilo potrebno da istinitost svog naučavanja verifikuje citiranjem "autoriteta". Svi oni koji Njegovoj nauci pristupe s iskrenom namerom da Bogu ugode u svakom aspektu života, brzo će uočiti njeno božansko poreklo (stihovi 17, 18). Oni koji su istinski voljni da čine Božju volju, kuda god da ih ona vodi, intuitivno će znati da Isus govori istinu o sebi.

Razlog zašto su Jevreji osporavali Njegovu nauku (stihovi 21–24) bio je isti kao i u Jovanovoj 5. glavi — Njegovo postupanje u banji Vitezdi, koje su okarakterisali kao kršenje subote. Na njihove primedbe Isus odgovara, uveravajući ih da su Njegove postupke pogrešno shvatili, zato što su oni sami prekršioc zakona (19. stih). Oni ga optužuju da krši četvrtu zapovest, a sami krše šestu zapovest, pokušavajući da ga ubiju. Jevreji su bili spremni da zanemare četvrtu zapovest da bi obrezali dete, što se odnosilo na samo jedan deo tela. Ono što je Isus učinio odnosilo se na celo ljudsko biće (stihovi 22, 23).

U 25. stihu se tema pomera od lečenja u subotu na Isusovo mesijanstvo, koje je ključna tema rasprava u najvećem delu Četvrtog Jevanđelja. Isusovi protivnici se hvataju u sopstvene zamke, u seriji sopstvenih kontradikcija o toj temi. Prvo ga odbacuju, pošto znaju odakle je (Galileja — stihovi 41, 52), a niko, navodno, ne zna odakle dolazi Mesija. Oni, zatim, "diskvalifikuju" Isusa, govoreći da Mesija dolazi iz Vitlejema (42. stih). Hrišćanin, čitalac Jevanđelja, zna da je Isus, zapravo, stvarno *bio* rođen u Vitlejemu, a ne u Galileji. Međutim, Njegovi protivnici su, na kraju, prisiljeni da priznaju da, u stvari, ne znaju odakle je Isus došao (9,29; 8,14.19).

Na osnovu uključivanja ovih događaja, čini nam se da je problem Isusovog porekla bio jedno od najvažnijih pitanja za drugu generaciju hrišćana. Matej ističe kako Stari zavet pokazuje da će Mesija doći *i iz* Vitlejema *i iz* Galileje (Matej 2,6.23), dok Jovan uzima drugi kurs. Umesto da argumente Isusovih protivnika pobije ponovnim isticanjem Matejevih tvrdnji, on ide višim putem i zastupa tvrdnju da Isusovo stvarno poreklo nije ni u jednom od ta dva mesta, nego — na Nebu (1,1–11.14; 7,16.28.29.33; 8,16.18.23).

Usred ove rasprave, možda u trenutku obreda kad se voda izliva u slivnik hrama, Isus ustaje i prekida ceo postupak, uz dostojanstvenu izjavu teme *zamene*: Ljudi u prazničnim događanjima traže duhovnu vodu, dok Isus vodu iz prazničkog obreda *zamenjuje* — sobom. Ko je dovoljno žedan da dođe Isusu moći će da pije i da pije stalno, pa će čak i drugim ljudima postati i izvor duhovnog okrepljenja (7,37.38).

Glava se završava frustracijom prvosveštenika i fariseja zbog slugu [čuvara] koji su u više navrata propustili da uhvate i dovedu Isusa (stihovi 45–52; vidi takođe 26, 30, 44). Ovaj kratki tekst pun je ironije. Tek

što su vođe potvrdile da u Isusa ne veruje niko od knezova ili fariseja, već se oglašava Nikodim, knez i farisej, koji osporava opravdanost njihovog postupka (stihovi 50, 51). Oni optužuju Isusa da krši zakon, a ipak im pravnik iz njihovih redova osporava odanost zakonu. Oni mu uzvraćaju grubim odgovorom, koji je očigledna laž: “Prorok ne dolazi iz Galileje“ (52. stih). Realnost je, naime, da je Jona nedvosmisleno došao iz Galileje, a verovatno i Naum i Ilija. Kako Jevanđelje ide dalje, Isusovi protivnici među knezovima deluju sve zbunjeniji i progresivno zatvaraju svoje umove pred očiglednim istinama koje Jevanđelje nastoji da prikaže.

Dominantna karakteristika ovog poglavlja je, dakle, razlika između vođa i običnog naroda. Vođe nastoje da ubiju Isusa (stihovi 1, 25, 32), dok mnoštvo ne zna šta da misli (stihovi 12, 13, 20, 25–27, 31, 40–43). Među *knezovima* niko ne veruje u Isusa, a narodu se rugaju da ništa ne zna, videći narodno interesovanje za Njega (stihovi 48, 49).

Glavne teme teksta

Isusova kušanja

Oštroumni čitaoci četiri Jevanđelju brzo će uočiti da je Jovanovo Jevanđelje jedino Jevanđelje u kojem se ne pominje Isusovo kušanje u pustinji (vidi Matej 4,1–11; Marko 1,12.13; Luka 4,1–12). Jovan događaje u Isusovom životu često koristi teološki, ne pozivajući se na prvobitni scenario iza svoje teologije (kao Večera Gospodnja i Getsimanija). Srž tri iskušenja u pustinji ponavlja se u Jovanu 6. i 7. glavi. Isus je izložen iskušenju da bude proglašen carem (6,15; uporedi Matej 4,8–10; Luka 4,5–8). On je u iskušenju da učini čudo u vezi s hlebom (6,30.31; uporedi Matej 4,3.4; Luka 4,3.4). I u iskušenju je da se istakne kod hrama (7,2.3; uporedi Matej 4,5–7; Luka 4,9–12). Razlika je u tome što u Jovanovom Jevanđelju sva ova iskušenja dolaze preko ljudi (vidi Matej 16,21–23, gde Petar postaje ljudsko oruđe za kušanje Isusa).

Voda života

U hramskom obredu [temple ceremony] sudovi koje nose sveštenici napunjeni su samo zakratko. Onima koji dođu Isusu, u svakom trenutku je na raspolaganju živa (tekuća) voda. Tokom Praznika senica ljudi su se molili za kišu, pošto je kiša u to vreme bila dobar predznak odlične sezone gajenja žita. Isusove reči u 7,37–39 informišu nas da je na molbu naroda za vodom odgovoreno na jedan neočekivani način (izgleda da je, izgovarajući reči zapisane u 7,38, Isus imao na umu veći broj starozavetnih tekstova — Isaija 44,3.4; 58,11; Jezekilj 47,1–12; Joilo 3,18; Zaharija 14,8).

Sveti Duh je, u 7,39 — živa voda koju Isus nudi, dok je Isus izvor Svetoga Duha onima koji Njemu dolaze. U ovoj izjavi Isus sobom *zamenjuje* hram, pošto je, u starozavetnom očekivanju, hram bio izvor žive vode za osvežavanje/ napajanje [to refresh] zemlje (Jezekilj 47,1–

12). On se, već u Jovanu 4,10–15) predstavio kao izvor žive vode. Ovaj novi pravac koji Isus uzima u 7,38 kazuje da će oni koji Njemu dolaze sami postati izvor iz kojega će drugi moći da uzimaju tu živu vodu. Vernik (sada) može da prenosi Duha drugima.

○ **Ulaženje u Reč**

Jovan 8,1–11

Tekst u Jovanu 8,1–11 pročitaj najmanje dva puta, a onda odgovori na sledeća pitanja:

1. Napiši reči koje misliš da bi upotrebili učitelji zakona i fariseji da optuže Isusa, da je rekao da puste ženu da ide slobodna. Napiši šta bi rekli da im je Isus rekao da je kamenišu.
2. Opiši u jednom ili dva pasusa šta bi na podu napisao ti, da si se našao na Isusovom mestu.

○ **Istraživanje Reči**

Struktura i pozadina teksta

Veza ovog teksta i ostatka Jovanovog Jevanđelja donekle je nejasna. U [engleskom prevodu] NIV stoji sledeći komentar: “U najranijim i najpouzdanijim rukopisima nema teksta iz Jovana 7,53 – 8,11.” To može biti šok za nekoga ko je navikao na [englesku] verziju King James [odnosno, verziju Daničić/Karadžić na srpskom], koja je bila bazirana na jednom manjem broju svežijih rukopisa Novoga zaveta (dvanaesti do petnaestog veka). Međutim, u poslednjih stotinak godina nađeno je mnogo više drevnih rukopisa, od kojih su neki čak iz drugog veka. Slika situacije je sledeća:

Priče o ženi uhvaćenoj u preljubi nema u nijednom od najranijih grčkih rukopisa. Nje nema ni u većini najstarijih prevoda na starosirijski, latinski i koptski jezik. Isto tako, nijedan grčki komentator Jevanđelja po Jovanu ne pominje priču pre dvanaestog veka (hiljadu godina posle najstarijih grčkih rukopisa). Nijedan od najranijih crkvenih otaca je ne pominje kao deo Jevanđelja po Jovanu. K tome, mnogi od ranih rukopisa u kojima postoji ova priča sadrže napomenu koja govori o nesigurnosti o tome da li ona pripada u telo teksta Jevanđelja.

Ali i onda kad je uključena u tekst Jevanđelja, priča biva ubačena na iznenađujuće mnogo različitih mesta. Najčešće je nalazimo po završetku teksta Jovana 7,52, kao i u većini savremenih Biblija. Ali ima rukopisa u kojima se priča može naći, već prema rukopisu, posle teksta Jovana 7,36, pridodata na kraj Jovanovog Jevanđelja (posle 21,25), posle Luke 21,38, ili prododata na kraju Lukinog Jevanđelja (posle 24,53). Ova velika šarolikost lokacija teksta nesumnjivo ne bi postojala da je priča bila deo prvobitnog izdanja/ prvobitne verzije Jovanovog Jevanđelja.

Ipak, priča o ženi uhvaćenoj u preljubi nije bila nikakvo pozno otkriće. U crkvi je ona nedvosmisleno bila poznata već u drugom veku. Problem je u tome što nije bila nedvosmisleno poistovećena s Jovanovim Jevanđeljem.

Prema tome, šta mi iz ovoga treba da zaključimo? Očigledno je da je priča bazirana jednom stvarnom događaju iz Isusovog života, kojeg su se sećali mnogi ljudi iz vrlo različitih mesta. Iako nije bila uvrštena ni u jedno od prvobitnih Jevanđelja, ona je prihvaćena kao jedinstven i autentičan svedok naročite Isusove nauke. Verovatno u očekivanjima da se sačuva taj svedok, različiti pisari su se potrudili da je pridodaju jednom od kanonskih Jevanđelja. Scenario teksta posle 7,52 postao je sasvim poznat, prihvaćen, pošto se priča odlično uklapa sa 7. i 8. glavom, scenariom rasprave i diskusije, u kojem Isus odbija da izrekne sud (8,15).

Detaljno istraživanje teksta

Kontrast između onih koji odlaze svojim kućama (7,53) i Isusa koji je, očigledno, "bez doma" (8,1) nije nikakva neobičnost ni u drugim Jevanđeljima, u kojima je Isus opisan kao Neko ko nema gde "glave zakloniti" (Matej 8,20; Luka 9,58).

Izraz *preljuba* (8,3.4) implicira da je žena bila udata i uhvaćena kako vara svog muža. Dovodeći samo ženu, Isusovi protivnici su kršili Mojsijev zakon, koji je tražio da se, u slučaju preljube, kamenuju oba partnera (3. Mojsijeva 20,10; 5. Mojsijeva 22,22).

Pošto je sedeo u trenutku kad su prispeli tužitelji (2. stih), Isusu je bilo lako da se sagne i piše prstom po prašini (6. stih). Može biti da se, kad je trebalo da piše drugi put, sagao dole, kako bi tužiteljima omogućio da odu sa što više dostojanstva (stihovi 8 i 9). Iako biblijski tekst tako ne kaže, sasvim je moguće da je Isus po zemlji ispisivao tajne grehe tužitelja (White, *The Desire of Ages*, 461; Barclay, 2:3). Većini ljudi bi takva okolnost bila razlog za brzo napuštanje mesta!

Dilema s kojom su verske vođe suočile Isusa bila je teška. Da im je rekao da je puste, oni bi ga optužili da uči narod neposlušnosti Mojsijevim zakonima. Da im je rekao da je kamenuju, oni bi ga prijavili Rimljanima, koji Jevrejima nisu dopuštali organizovanje sopstvene egzekucije. Svojim odgovorom Isus je uspeo da sačuva značaj zakonske kazne za preljubu, a da istovremeno istakne važnost sažaljenja i praštanja. Oni koji su brzi da izreknu sud nad drugima ponašaju se kao da u njima nema krivice ni za jedan greh.

Isus ne sudi ženi ni na ovaj ni na onaj način. On joj ne oprašta, kao što je oprostio ženi u Luki 7,36–50 i odlučuje da ne uzme ulogu sudije (Jovan 3,17; 8,15). Naprotiv, On će omogućiti da budući postupci ove žene posvedoče o tome kako je ona sudila sebi u kontekstu susreta s Njime (12,47.48).

Glavne teme teksta

Tema ovog teksta odlično se uklapa u Jovanovo Jevanđelje. Isus zna sve o ženi, a zna i sve o njenim tužiteljima. Pa ipak, odbija da nad njom izrekne presudu koja ona nesumnjivo zaslužuje. Tokom 2.000 godina ova priča je bila upozorenje onima iz crkve koji su brzi da osude postupke drugih, čak i onda kad je ta osuda pravedna. Isus daje primer milosrđa i dobrote. Oni koji su osetili ukus Njegove milosti u odnosu na svoje sopstvene grehe, biće milostivi, blagi i strpljivi prema drugima koji se bore s grehom, čak i onda kada su ti gresi, možda, namerni i teški (vidi 2. Timotiju 2,24–26; White, *Testimonies for the Church*, 6:120–123).

○ **Ulaženje u Reč**

Jovan 8,12–59

Tekst u Jovanu 8,12–59 pročitaj najmanje dva puta, a onda odgovori na sledeća pitanja:

1. Navedi one brojne Isusove izjave u ovom tekstu o sopstvenom identitetu i odnosu prema svom Ocu. Objasni zbog čega je sve u ovom tekstu, očit, u zavisnosti od Isusovog identiteta i od toga ko ga je poslao.
2. Navedi sva pitanja oko kojih se, u ovom tekstu, razilaze Isus i Njegovi protivnici. Pokazuje li se napredak u diskusiji, ili oni nastavljaju da iznose iste optužbe, samo drugačijim rečima?
3. Na jednoj fotokopiji gornjeg teksta obeleži sve primere pojavljivanja reči *Otac* i *istina*. Šta ovako istaknuto mesto ovih izraza najavljuje o osnovnim sporećim pitanjima u tekstu?

○ **Istraživanje Reči**

Struktura i pozadina teksta

Ostatak 8. glave je deo epizode o Prazniku senica, koja je počela u 7,1. Odsek počinje i završava se izjavama identiteta — JA SAM (stihovi 12,58). Isus nastavlja da raspravlja o sebi s onima koji se nalaze u predvorjima hrama u vreme Praznika, a sada se iz pozadine pojavljuju jevrejske vođe i direktno napadaju Isusa (stihovi 13, 22, 48, 52, 57).

Praznik senica, kako je pomenuto ranije u ovoj glavi, bio je proslavljanje Izlaska, uz poseban naglasak na iskustvu u pustinji u kojem je Bog doveo vodu iz stene i dao stub od ognja da im bude svetlost i da ih greje noću (2. Mojsijeva 17,1–7; 4. Mojsijeva 20,1–13; 2. Mojsijeva 13,21.22; 14,24; 4. Mojsijeva 14,14; uporedi Isaija 60,1–3; Zaharija 14,7.8). Isus ponovo prekida proceduru Praznika, ovom prilikom, da bi se predstavio kao Videlo svetlu. On je Onaj što je davao svetlost u pustinji (,8,12).

Detaljno istraživanje teksta

Osnovna tema teksta u 8,12–20, koja nadilazi teme videla (12. stih) i suda (stihovi 15 i 16) je svedočenje, koje podseća na tekst u Jovanu 5,31–47. Svedočanstvu svog Sina Otac dodaje svoje svedočanstvo, zadovoljavajući minimalno merilo zakona (8,13–18; uporedi 5. Mojsijeva 19,15). Da su istinski ušli u vezu s Njim, Isusovi protivnici bi znali ko je Njegov Otac i osetili bi snagu Njihovog udruženog svedočanstva (19. stih).

U tekstu 8,21–30 nastavlja se rasprava o Isusovom identitetu i Njegovom odnosu sa svojim Ocem. Isus daje nekoliko značajnih izjava JA SAM (stihovi 24 i 28). Stihovi 33 do 59 snažno podsećaju na Mateja 23. glavu, na slučaj u kojem je Isus ponizio fariseje. Ceo odsek ostaje celina zahvaljujući temi o Avramu (stihovi 33, 37, 39–41, 52, 53, 56, 58). I Isus i Njegovi protivnici tvrde da služe za primer Avramovog nasleđa.

U 32. i 33. stihu između Jevreja i Isusa je dvostruko nerazumevanje. Jevreji pogrešno razumeju šta Isus misli kada govori o slobodi, a pogrešno razumeju i šta znači biti seme Avramovo. Jedina sloboda koja je Isusu važna je sloboda od greha. Sve dok Isusova istina ne prožme život, ropstvo grehu će ljudima biti prepreka na putu postizanja punog potencijala koji je Bog za njih predvideo. Oni koji su u ropstvu greha ne prolaze ništa bolje nego neznabošci, bez obzira što su fizički potomci Avrama (stihovi 34–36). Njima je spasenje koje Isus nudi ništa manje nužno potrebno nego i neznabošcima. Isus ističe misao da se poreklo od Avrama zapravo ne meri fizičkom dimenzijom, nego dimenzijom ponašanja (stihovi 37–40). Od jevrejskog sina se očekuje da se ponaša kao njegov otac. Prema tome, prava Avramova deca ponašaju se kao nekada Avram (39. stih).

Pri pokušaju svojih protivnika da odbace Njegov argument, upućujući na Boga kao svog pravog Oca (41. stih), Isus čini poslednji potez ka retoričkom ubijanju/ matiranju protivnika. Ako su Božja deca, oni će Isusa prepoznati kao svog duhovnog brata, pošto je On došao od Boga (42. stih). Naprotiv, oni pokušavaju da ubiju Onoga koji im je doneo istinu (40. stih), a ponašanje ih žigoše kao decu đavolovu, koji je, kao i Kain, bio ubica i lažljivac od početka (44. stih). Na drugoj strani, Isusovo istinoljubivo i bezgrešno ponašanje svedoči za Njega da je pravi Božji Sin (stihovi 45–47).

Na ovom mestu u raspravi situacija postaje ružna. Isusovi protivnici na Njegove optužbe reaguju uzvraćanjem optužbi. “Ti si sâm sin đavolov, opsednut njime da činiš njegov posao” (vidi 48. stih). To Isusa u njihovim očima čini ravnim Samarjanima. Iako mu ne smeta što ga nazivaju Samarjaninom, On ne dopušta da ga nazivaju đavolovim sinom (49. stih).

Isusa zatim optužuju zbog tvrdnje da je veći od Avrama (stihovi 52, 53). Umesto da negira njihovu optužbu, On izjavljuje da je On meta, krajnji cilj Avramove proročke vizije (56. stih). Tako On ne samo da je veći od Avrama, nego je — JA SAM (stihovi 54–58; za više informacija o

tekstovima za JA SAM u Četvrtom Jevanđelju, vidi 7. glavu). Posle ove svoje "hule", Isus se neopaženo uklanja, dok Njegovi protivnici prljaju ruke kamenjem (59. stih).

Glavne teme teksta

Krst i uzdizanje

Jovanovo Jevanđelje na vrlo karakterističan način skreće pažnju na krst. Ono govori o Isusovom "podizanju" (3,14; 15; 8,28). Iako je doslovno tačan kada se opisuje fizički čin raskrštanja na krst, ovaj izraz ima dodatno značenje o podizanju, u smislu emocija. Podići nekoga, znači ohrabriti ga ili proslaviti, dovođenjem u određen visoki status. Kada za nekoga kažemo da se podigao, mi podrazumevamo da se hvališe. Na taj način "podizanje" Isusa u Jovanovom Jevanđelju ima višestruko značenje. Izraz se odnosi na fizički čin podizanja Isusa na krst, a i na fizički čin Njegovog vaznesenja. Ali, izvan toga, to se izražava u kontekstu "proslavljanja" Isusovog karaktera koje se dogodilo na krstu. Verifikovanju, opravosnaživanju Isusovog pravog karaktera krst doprinosi više nego svi ostali dokazi o Njegovom božanskom karakteru (28. stih).

Istina će vas izbaviti

Slično kao u slučaju izraza "podići", i *istina* u Jovanovom Jevanđelju ima više od samo jednog značenja (Brown, 1:499). Istina je, pre svega, događaj koji se zbio u Hristovoj ličnosti (1,17; 14,6). Dolazak Isusa i Njegov život i smrt doneli su istinu na svet. Ali istina je istovremeno i otkrivenje Božje volje i karaktera u Isusovoj nauci i životu, dok je On bio na Zemlji (3,33.34). Neko ko traži istinu nema drugog mesta na koje bi otišao (8,32.36; 14,6). Prema tome, u jednom proširenom smislu, pisana svedočanstva o Isusovom životu i smrti su, nadahnuta Svetim Duhom, postala centralni izvor istine u svetu od Isusovog vremena naovamo (16,13). Za nas iz "druge generacije" Novi zavet je postao najveće i najslavnije postojeće otkrivenje Boga.

Na koji način istina izbavlja, oslobađa ljude? Četiri su aspekta koje ističe Barclay.

(1) Istina oslobađa od straha. Isusov učenik nikada nije sâm, pa strah nestaje kad je Isus prisutan.

(2) Istina nas oslobađa — samih sebe. Najveći smetnja ka ispunjenom životu za mnoge ljude nalazi se u njima samima. Isus ima moć da menja ljudske živote.

(3) Istina oslobađa od drugih ljudi. Mnogi ljudi su kao oduzeti zbog straha, šta drugi ljudi možda misle o njima. Kad je neko ugodan Bogu, znači da njemu više nije važno šta drugi ljudi misle.

(4) Istina oslobađa od greha. Mnogi ljudi su doživeli silu zavisnosti od greha. Oni ne greše zato što to hoće, nego zato što *moraju*. Grešnici ne rade ono što vole, nego ono što — greh voli. Pripadanje Isusu, uče-

ništvo, kida lance greha i daje ljudima snagu za dostizanje svog maksimalnog potencijala (Barclay, 2:21–23).

Videlo svetu

Stub od ognja je, u pustinji, izrailjskom narodu predstavljao Božju prisutnost, zaštitu i vođstvo (Barton, 1893). Isus se u Jovanu 8,12–59 predstavlja kao Videlo svetu. To podrazumeva da je On Božja prisutnost, zaštita i vođstvo onima koji ga prime, novom Izrailju. Kao Videlo svetu On donosi i istinu o Bogu koja će ljude “izbaviti”, osloboditi od greha (stihovi 32–36). Videlo ima još jednu stranu: otkriva skrivene mane i nedostatke. Sud, kao neizbežna posledica, nastaje svuda gde svetli videlo Isusovog života i poruke. Kao Videlo sveta, Isus je doneo sud Jevrejima svog vremena, zbog njihovog istrajavanja u grehu, koje je u njima dovelo do odbijanja da prihvate spasenje od greha koje im je On nudio (stihovi 33–59). I danas je tako — gde god da se nalazi, greh će se otkrivati u svetlosti/ videlu koje svetli s Hristovog krsta.

Na kraju istorije, kao i u Isusovo vreme, osnovno pitanje na sudu uvek glasi: “Šta ćeš činiti s Hristom?” Drugog pitanja nema. Prihvati ga, i imaćeš sve. Odbaci ga, i izgubićeš sve. Ali kada govorimo o Hristu, sud uvek baca svetlost na ljudsko ponašanje (stihovi 32–44). Najbolji dokaz o tome da li je neko prihvatio Hrista nije u ispovedanju ustima, nego u ponašanju i životu.

○ Primena Reči

Jovan 7. i 8. glava

1. Doživljavaš li protivljenje svojoj veri u porodici? Ako je odgovor potvrđan, da li ti saznanje da je Isus imao isti problem pomaže da prebrodiš svoju situaciju? Da li si sklon da budeš otvoreniji ili oprezniji po pitanju izražavanja vere u atmosferi porodice?
2. Kad su drugi zatečeni u grehu, da li si brz da ih osudiš, ili pre svega osećaš sažaljenje prema njima i njihovim porodicama? Kako bi, po tvome mišljenju, Isusov odgovor ženi uhvaćenoj u preljubi trebalo da utiče na stav/ odgovor crkve po pitanjima razvoda i ponovnog sklapanja braka?
3. Smatraš li da su hrišćani ili svetovni ljudi danas bliži pogrešnom shvatanju Hrista? Obrazloži svoj odgovor. Možeš li da se setiš situacije u svom životu kada si Bibliju, ili neku teološku misao, shvatio na veoma pogrešan način? Koji su bili uzroci tvog nerazumevanja?
4. Navedi nešto čime se ponosiš u svom verskom nasleđju? Da te neki njegovi aspekti dovode u nepriliku? Zašto? Smatraš li da je tvoje versko nasleđe obično pomoć ili prepreka u tvom odnosu s Hristom? Zašto?

○ **Istraživanje Reči**

1. Uz upotrebu biblijskog atlasa, *SDA Bible Dictionary*, enciklopedije ili bilo kojeg drugog izvora koji ti stoji na raspolaganju, pokušaj da proširiš ono što znaš o klimi i godišnjim dobima u Palestini. Prouči tekstove 3. Mojsijeve 23. i 4. Mojsijeve 28. i 29. glave, imajući na umu komentare na te glave u *SDA Bible Commentary*.
2. Uporedi Isusove rasprave s "Jevrejima" u 7. i 8. glavi, sa sličnim raspravama u Marku 2,1 do 3,6 i 11,27 do 12,40. Obrati pažnju na komentare tih tekstova u *SDA Bible Commentary*. Obrati pažnju na sličnosti i razlike između izveštaja u Jovanu i Marku. Navedi ih u paralelnim stupcima u svojoj svesci. Ima li u ta dva izveštaja još više sličnosti ili kontrasta? Uzimajući Isusovu službu u celini, čemu možeš da se naučiš od načina kojim se Isus odnosio prema svojim protivnicima? U kom stepenu bi slično reagovanje bilo prikladno za današnje hrišćane?

GLAVA DEVETA

DOBRI PASTIR DONOSI VIDELO ŽIVOTA

Jovan 9,1 — 10,21

Napuštajući hramske prostore i uklanjajući se od ubilačkih planova verskih vođa, Isus nailazi na čoveka slepog od rođenja (Jovan 9,1). Posle izlečenja čoveka, na slavu Bogu (stihovi 2,7), priča se nastavlja vrlo duhovitim tonom (stihovi 8–34). S komičnom smelošću, čovek opšti sa svojim komšijama i s verskim vođama i Isusa brani vešto i s velikom dozom sarkazma, gotovo kao slučajno.

Pošto su čoveka ekskomunicirali iz svog verskog sistema (34. stih), Isus ga pronalazi da bi se uverio u tok razvoja njegove vere, na prkos farisejima koji posmatraju njihov susret (stihovi 35–41). Isus potom koristi niz ilustracija kojima brani svoje postupke u angažovanju oko slepog čoveka (10,1–18). Predstavlja se kao Dobri Pastir koji se brine za odbačene u Izrailju.

Tekst kao celina (9,1 – 10,21) je jedinstvena celina u kojoj Isus, Videlo sveta (8,12; 9,5) donosi sud na verske vođe koji se suprotstavljaju okolnosti u kojoj Njegovo videlo osvetljava srca i živote onih koji su nekada služili tadašnjem verskom sistemu.

○ **Ulaženje u Reč**

Jovan 9,1–41

Tekst u Jovanu 9,1–41 pročitaj najmanje dva puta, a onda odgovori na sledeća pitanja:

1. Od onoga što možeš da nađeš, navedi što više dodirnih tačaka između Jovanove 9. glave i prethodnog odseka (7. i 8. glava). Kada se odigrava taj slučaj?
2. Četiri su najvažnije reakcije protiv Isusa u 9. glavi: reakcije komšija, verskih vođa, roditelja izlečenog slepca i samog čoveka. Na četiri lista hartije, pojedinačno, odozgo stavi natpise: *komšije, verske vođe, roditelji i izlečeni slepac*. Povuci liniju vertikalno sredinom lista i na početku jednog stupca napiši “sigurno”, na početku drugog — “nesigurno”. Tada u odgovarajući stubac upiši sve što si našao u glavi, a što govori u čemu su svaka od tih grupa ili pojedina sigurni, a u čemu nisu sigurni.
3. Napiši jedan pasus o vrednosti koju je ova priča mogla imati u očima druge generacije hrišćana, za koju je Jovan pisao.
4. Napiši jedan pasus o nedoumici u kojoj su se našli verske vođe u odnosu na Isusove izjave o sebi. Na koji način tekstovi u 5, 7. i 8. glavi olakšavaju razumevanje prirode ove nedoumice?
5. U čemu se sastoji glavni teološki problem u Jovanu 9,39–41? Uporedi taj tekst s Jovanom 6,36–47 i 12,37–43. Napiši jedan pasus

u kojem ćeš opisati kako Jovanovo Jevanđelje pokušava da pomiri ideju Božje apsolutne slobode delovanje s idejom ljudske odgovornosti.

6. Prikaži kako su se nizali koraci razvijanja vere slepog čoveka u Isusa.

○ Istraživanje Reči

Struktura teksta

Isus, u Jovanovoj 9. glavi, u praksi života demonstrira na šta je mislio kad je rekao: “Ja sam Videlo svetu“ (8,12). Lečenjem čoveka slepog od rođenja, Isus njemu pre svega daje pristup fizičkoj svetlosti i čovek sada može da gleda (stihovi 7, 11, 15). Na kraju poglavlja Isus odlazi iza čuda fizičkog vida i daje mu duhovni vid (stihovi 35–39). Moć da podari fizički vid, demonstracija je Njegove sposobnosti i prava/ vlasti da daje duhovni vid i duhovni život.

Priča je nastavak temâ Praznika senica iz 8. i 9. glave. Tema o vodi nastavlja se uključivanjem voda iz Siloamske banje (iz koje se uzimala ceremonijalna voda u okviru prazničnog ceremonijala) u postupak lečenja (7. stih; vidi takođe 7,37–39). Tema videla/ svetlosti ilustrovana je u samom lečenju i o njoj se eksplicitno/ vrlo određeno izražava sâm Isus (5. stih; vidi takođe 8,12). Iako tadašnji Jevreji nisu osećali potrebu za Isusom, pošto su bili Avramovi potomci (8,33), priča o ovom čoveku, Jevrejину, Avramovom potomku, a ipak teško pogođenom slepilom od rođenja, slika je duhovne potrebe njegovih sunarodnika za Hristom. Glavna pouka priče iz stihova 1 do 38 izvlači se eksplicitno/ sasvim jasno i razumljivo u stihovima 39 do 41. Druge pouke iz priče izvučene su u prvoj polovini 10. glave.

Priča iz 9. glave povlači oštar kontrast između izlečenog slepca i fariseja. Čovek u više navrata priznaje da ne zna ko ga je izlečio (stihovi 12, 25, 36). Fariseji, na drugoj strani, samouvereno tvrde da tačno znaju o čemu se radi (stihovi 24, 29).

Slepi čovek u kontinuitetu napreduje u veri, jer prvo govori o “čoveku koji se zove Isus“ (11. stih), a zatim je spreman da veruje da Isus mora da bude prorok (17. stih), pa izražava želju da postane Njegov učenik (27. stih — zapazi reči “i vi“ — Talbert, *Reading John*, 160), potom insistira na tvrdnji da bi On morao biti od Boga (33. stih), a onda se, na kraju, klanja Isusu, kao Sinu čovečjem (38. stih). S druge strane, fariseji u kontinuitetu napreduju u slepilu, kako priča odmiče. U početku, oni prihvataju činjenicu da se izlečenje dogodilo (15. stih); zatim kao da su nesigurni (stihovi 16, 17). Kako se rasprava nastavlja, oni su sve manje i manje objektivni, sve dok prevarom ne pokušaju da navedu čoveka da kaže nešto što nije istina (27. stih) i izražavaju svoje totalno odbacivanje Isusa (29. stih), da bi konačno završili ponižavanjem čoveka čija

je glavna krivica bila u tome što se zatekao u blizini kad je Isus prolazio (34. stih). Njihovo slepilo na kraju poglavlja potvrđeno je od Isusa koji je Videlo svetu (stihovi 39–41).

Pozadina teksta

Jovanova odluka da ovu priču uvrsti u svoje Jevanđelje možda pokazuje da je rasprava između izlečenog slepca i verskih vođa bila odraz rasprava između Jevreja i hrišćana u svetu kojem se on obraćao kao pisac. Posle razorenje Jerusalima Jevreji su upadljivo počeli da traže načine za otkrivanje hrišćana koji su dolazili u službe u sinagogama, kako bi ih isključili iz bogoslužbenih aktivnosti. Ovo je suprotno onome što čitamo u knjizi Dela apostolska, gde su hrišćani, generalno, u bogoslužbenim aktivnostima u sinagogama i hramu učestvovali sasvim slobodno (Dela 13,5; 15,21).

Priča ovog poglavlja je, prema tome, nesumnjivo morala biti uteha hrišćanima druge generacija, naročito jevrejskim hrišćanima, koji su izgubili mesto u sinagogi i pitali se — da li su, pošavši za Isusom, zaista učinili pravi potez. Drugi mogući pokušaji opisivanja teške situacije u kojoj su se našli neki hrišćani na kraju veka, izneti su u 12,42.43 i 16,2.

Jevreji toga vremena su verovali da će nagrade i kazne za njihove postupke stizati sve do treće i četvrte generacije. Kada bolest pogodi koga, za to mora da postoji duhovni uzrok. Prema tome, ako bi se dete rodilo slepo, to bi značilo ili da su roditelji ili stari roditelji grešili, ili da je Bog ljude unapred kažnjavao za grehe koji će tek biti učinjeni. Međutim, kada je reč o ljudima rođenim od jevrejskih roditelja, određenu ulogu mogle su da igraju “zasluge otaca”. Pošto su “oci”, kao Avram i Mojsije, dostigli tako visok stepen poslušnosti, oni su nagomilali jedan fond zasluga koji bi mogao da ublaži posledice greha u kasnijim generacijama Jevreja. Ovo je objašnjenje za neke primere oholosti, otkrivene u izjavama “mi smo deca Avramova” (vidi 8,33.39).

Detaljno istraživanje teksta

U Jovanu 9,2 učenici izražavaju teologiju toga vremena, pitajući koga treba kriviti za bolest čoveka, njega ili njegove roditelje. Čini se da su živeli u uverenju da su svaka bolest ili nedostatak direktne posledice sasvim određenih greha. Isus reaguje brzo, da bi negirao, pobio tu teologiju (3. stih), čime je negirao i sveukupni jevrejski sistem nagrada i kazni. Iako je tačno da su mnoge bolesti neposredna posledica greha ili loših zdravstvenih navika, postoje i drugi razlozi zbog kojih ljudi mogu biti slepi ili hendikepirani. Jedna od poruka ovog teksta je da bolesti i stanja nemoći ponekad stvaraju okruženje u kojem Božje delo može da postane na jedinstven način vidljivo.

Posle pomazanja očiju toga čoveka glinom, Isus ga šalje u Siloamsku banju, najmanje 1.200 metara od mesta na kojem su stajali, da tamo spere glinu. Oči se čoveku otvaraju u banji, a ne u neposrednoj blizini

Isusa — još jedna potvrda Jovanove teme da je Isusova reč vredna koliko i Njegov dodir.

Pošto su se zabavile ispitujući čoveka (stihovi 8–12), komšije ga vode farisejima da ga oni ispituju (13. stih). Pošto je dan izlečenja bila subota (14. stih) i pošto je čovek bio *rođen* slep, Isus nije bio u žurbi da ga izleči. Ova činjenica stvara ozbiljnu nedoumicu za fariseje (stihovi 15, 16). Lečenje, s jedne strane, upućuje na delo čoveka za koga su neki verovali da radi s Božjim ovlašćenjem. Drugi su tvrdili da je njegova svesna odluka da leči subotom bila dokaz da je grešnik, jer je prorok koji čini silna dela, a ipak radi i uči ono što je suprotno Božjem zakonu, lažni prorok (5. Mojsijeva 13,1–5). Ovim svojim učinjenim delom Isus ih nagoni da zaključuju izvan ograda svojih filozofskih okvira. Ulog je vrlo veliki! Kao što će istaći izlečeni čovek, ako činjenje čuda pokazuje da je neko prorok, zar činjenje čuda koje je bez presedana u ljudskoj istoriji nije nesumnjiv znak dolaska Mesije (Jovan 9,32.33)?

Iako znaju istinu, roditelji izlečenog čoveka neće da govore, jer se boje posledica (stihovi 18–22). Jer, ako su posavetovali sina da čuti kao i oni, nisu učinili nikakvo dobro, jer je on sve hrabriji i smeliji u svom sarkastičnom prkosu prema verskim vođama (stihovi 27,30–33). Neverstvo verskih vođa ima zapanjujuće dejstvo na izlečenog čoveka (30. stih). U svojoj završnoj reči oni čak priznaju da je izlečenje valjano (34. stih). Tako postaje vidljivo da se njihovo protivljenje ne temelji na razumnim argumentima nego na slepoj mržnji. Pošto Isusa nemaju u rukama, oni svoj bes iskaljuju na čoveku koga je Isus izlečio. Za drugu generaciju to je ilustracija da oni koji im se suprotstavljaju zbog njihovog hrišćanskog života, ujedno progone i Isusa. On je učestvovao u njihovim patnjama, dok su oni učestvovali u Njegovim.

U stihovima 35 do 41 postavlja se scena za propoved o Dobrom Pastiru, iz 10. glave. Isus se brine za odbačene. Kada vođe jednog religijskog sistema izbacuju ljude na osnovu svog neprijateljstva prema Isusu, one otkrivaju sopstveno slepilo (stihovi 39–41 i daju Isusu priliku da odbačene okuplja oko sebe (stihovi 35–38).

Glavne teme teksta

Predestinacija i ljudska odgovornost

Centralna tačka Jovanovog Jevanđelja jasno se nagoveštava u završnim stihovima 9. glave. Isus u 39. stihu jasno kaže da Bog drži pod kontrolom sve događaje na ovom svetu. On je došao da bi mogao da se održi sud, “da vide koji ne vide, i koji vide da postanu slepi” (39. stih). Ovde nema ničega što bi nagovestilo bilo šta o ljudskom izboru ili odgovornosti. Ali onda, odgovarajući farisejima, Isus im naglašava da moraju da preuzmu odgovornost za sopstveno slepilo (41. stih). Niko njima nije oduzeo vid.

U Jovanu 9,39–41, prema tome, mi vidimo dinamičnu tenziju između tvrdnje da Bog, s jedne strane, drži pod kontrolom zbivanja u svetu, a

da su, s druge strane, ljudska bića ipak odgovorna za svoju sudbinu (razradu onoga što podrazumevam pod izrazom “dinamična tenzija“, vidi Paulien, *What the Bible Says About the End-Time*, 80).

Istu dinamičnu tenziju nalazimo po celom Jevanđelju, a dobar primer tome nam je tekst u 12,37–43. Taj tekst pokušava da odgovori na pitanje: Kako to da mnogi nisu verovali u Isusa — i pored toga što je učinio tako mnogo čudotvornih znakova (37. stih)? Na to pitanje dobijamo dva odgovora. Prvi, rečeno je da “ne mogahu verovati“ zato što je Bog, ako citiramo proroka Isaiju, “zaslepio ... oči njihove i okamenio srca njihova“ (stihovi 39, 40). Originalni tekst je veoma određen: “Ne mogahu verovati“ (39. stih) zato što je Bog intervenisao. A drugi, veliki broj onih koji su verovali nisu mogli da priznaju svoju veru, “jer im većma omilje slava ljudska nego slava Božja“ (stihovi 42, 43). Neverovanje ima dvojaki uzrok: božanska intervencija s jedne i ljudski postupak s druge strane.

U celom Jovanovom Jevanđelju je jasno da je vera uslov za primanje jevanđelja. Ona je stav koji ljudska bića moraju samostalno da usvoje (3,18.36). Ljudi nemaju pravo izgovora za neverovanje (15,22; 12,47), jer je on krajnja posledica izostajanja volje (5,40; 7,17). Razlog što ljudi ne dolaze Isusu je u tome što su na već neki način odbili da dođu.

Neverovanje u Četvrtom Jevanđelju nagoveštava jedan moralni problem. Razlog zašto ljudi ne dolaze Hristu je u tome što nešto kriju (3,19–21; 5,44; 8,37–47). Onima koji hoće da žive sami sa sobom greh ostavlja samo dve mogućnosti. Oni mogu da priznaju svoj grehu Bogu i svakome drugom kome je potrebno priznati i da budu na miru sa sobom i sa svemirom; ili mogu da promene svoju teologiju, kako bi se prilagodili realnosti svog neotkupljenog grešnog stanja.

Prema tome, iza većine jeresi stoji određen moralni problem. Ljudske teologije se menjaju zarad prilagođavanja njihovom načinu života. To potvrđuju nalazi psihologije. Istraživanja pokazuju da ono što ljudi veruju relativno malo utiče na njihov način života. Seksualne i fizičke zloupotrebe, uživanje alkohola i droga imaju svoje stabilno mesto među vernicima crkve i to u proporcijama sličnim onima kakve su među svetovnim ljudima. Ali, drugačije je kada gledamo u drugom smeru. Kako neko živi, ima moćan uticaj na ono šta veruje. Kada se neko upusti u svestan greh, to će jednom promeniti ono što veruje, ako greh ne prizna i ne ostavi.

Ipak, gornja istina ne sme da nam bude povod da previdimo njenu suprotnu realnost u Četvrtom Jevanđelju. Isus u Jovanu 6,36–47 ističe da niko ne dolazi Bogu, ako mu nije dato od Boga (37. stih). Drugim rečima, niko ne dolazi Bogu, ako ga Bog nije privukao, ili “dovukao“ (44. stih). Ali iako vera nikada nije moguća bez Božje intervencije, u ovom tekstu imamo objašnjenje da se, na kraju, ljudima omogućava da odluče da li će dopustiti da budu “dovučeni“ ili ne (stihovi 37, 40). “Svaki koji čuje od Oca i nauči, doći će k meni“ (45. stih).

Prema tome, u Isusovim izjavama, zapisanim u Četvrtom Jevanđelju, Jovan postavlja moćnu dinamiku između Božje "predestinacije" i ljudske odgovornosti. Niko nikada ne bi trebalo da kaže kako je *on* ili *ona* došao, odnosno, došla Bogu. Niko ne dolazi Bogu, ako Bog ne odluči da ga privuče, "dovuče". Božja sila i Božja ljubav u konačnom smislu zaslužni su za svaku osobu koja dođe Isusu. Ali koga Bog privlači? "I biće svi naučeni od Boga" (45. stih; vidi takođe Isaija 54,13). Opasnost u doktrini o predestinaciji nije u onome šta ona tvrdi, nego u onome što negira. Predestinacija pravilno tvrdi da je Bog razlog što bilo koji čovek dolazi u veru. Niko nikada ne može da se diči, hvali time kakav je veliki hrišćanin, ili hrišćanka. Niko od nas ne bi ni počeo da "hodi" s Hristom, ako Bog ne interveniše u našim životima. Ali predestinacija [nedopušteno] prelazi granice Pisma kada tvrdi da mi ljudi nemamo nikakvog izbora po pitanju da li ćemo biti spaseni ili ne.

Jovanovo Jevanđelje u više navrata ističe da ljudska bića imaju izbor po tom pitanju i da su odgovorni za taj izbor. Prema tome, konačni i najveći greh u Četvrtom Jevanđelju je neverovanje (16,9; 9,41). Odbiti da verujemo naočigled tako velikog spasenja i naočigled Božje sile privlačenja, greh je neverovatnih dimenzija. Pa čak ni ovde, nijedno ljudsko biće ne bi čak bilo ni svesno neverovanja, da Sveti Duh nije postao oruđe osvedočenja (16,8). Hvaliti se duhovnim junaštvom je, prema tome, najneubedljivija od svih pohvala.

Ova dinamična tenzija se, možda, može harmonizirati [uskладiti s iznetim činjenicama] na sledeći način: Kada pogledam na svoju prošlost, jasno mi je da za svaki duhovni napredak dugujem moćnom Božjem delovanju u mome životu. Međutim, istovremeno, kada pogledam u budućnost, podjednako je jasno da postoje izbori koje moram da učinim da bih mogao nastaviti tim progresom.

○ **Ulaženje u Reč**

Jovan 10,1–21

Tekst u Jovanu 10,1–21 pročitaj najmanje dva puta, a onda odgovori na sledeća pitanja:

1. Uz pomoć konkordancije za [englesku] verziju KJV, kao što su *Cruden's* ili *Strong's*), pronađi u Jovanovom Jevanđelju sve stihove koji sadrže izraz "zaista, zaista". Načini spisak svih tih stihova i pored svakog od njih napiši kratko objašnjenje kako se uklapa u kontekst. Uvodi li taj stih neku novu misao, ili naglašava prethodnu? Da li se stih pojavljuje na početku, u sredini ili na kraju propovedi ili rasprave?
2. Tekst u Jovanu 10,1–21 uporedi s Lukom 15. i Matejem 18. glavom. Na tri lista hartije ispiši sličnosti i razlike koje vidiš između te tri verzije teme o izgubljenj ovcu.

3. Šta predstavljaju, pojedinačno, pastir, stranac i lupež? U kom smislu je ovaj tekst povezan s tekstom iz Jovana 9. glave?

○ Istraživanje Reči

Struktura teksta

Prvi deo teksta u Jovanu, 10. glavi (stihovi 1–21) tesno je povezan s događajima iz 9. glave. To je evidentno u originalu. Poglavlje ne počinje izrazom nekakvog novog početka, nego sa “zaista, zaista vam kažem”; na grčkom: *amen, amen*). Ni na jednom drugom mestu u Jevanđelju Isus ovaj izraz ne koristi na početku neke propovedi. To se na drugim mestima uvek pojavljuje kao naglasak u sredini propovedi ili rasprave (vidi, na primer, 6,26.32.47.53; 8,34.51.58). U tekstu iz 10,1–21 Isus razvija priču o tome kako leči slepog čoveka, a onda ga spasava od duhovnog vređanja od strane verskih vođa (9. glava). Odgovor izlečenog slepca Isusu vidljiv je u 10,4. Slepac je bio ovca koja prepoznaje glas Pastira i radosno ide za Njim. U Jovanu 10. glavi Isus je Dobri Pastir koji se brine za svoje ovce — za ovce koje su bile izbačene iz tora.

Tekst u Jovanu 9,39–41 je, prema tome, dvosmeran. On funkcioniše kao rezime i zaključak duhovne pouke 9. glave, istovremeno dajući polaznu tačku za propoved o Dobrom Pastiru u 10. glavi. Videlo sveta otkriva pravo stanje onih lažnih pastira, fariseja. Umesto da, kao pastiri, istinski brinu o ovcama, oni se pokazuju kao najamnici.

Tekst u 10,1–21 prirodno se deli na dva dela. Stihovi 1 do 6 donose analogiju stvarnom životu u starom svetu (stihovi 1–5), posle čega dolazi zaključak (6. stih). Potom, u 7. stihu i dalje Isus daje alegorijska objašnjenja analogije iz stihova 1 do 5. O sebi govori kao o Vratima (stihovi 7–10) i Dobrom Pastiru (stihovi 11–18), kome su Njegove ovce stalno pred očima (vidi 26 do 30). U stihovima 19 do 21 imamo mešanu reakciju prisutnih verskih vođa.

Pozadina teksta

U tekstu u 10,1–5 Isus je, u Jovanovom Jevanđelju, najbliži pričanju parabole. Pored ovog teksta, brojne druge Isusove reči zvuče samo neodređeno kao parabole. Reč *analogija* verovatno je bolja reč kojom bismo ih opisali. Isus govori o vetru (3,8), kumu na svadbi (3,29), žetvi (4,35–38), robu i sinu (8,34.35), putniku po noći (11,9.10), pšeničnom zrnju (12,24) i čokotu (15,1–7). To nisu priče, parabole u najintegralnijem smislu, kakve možemo naći u Mateju, Marku i Luki. Analogija u tekstu u 10,1–5 zapravo ima mnogo sličnosti s drevnim zagonetkama.

U staroj Palestini su torovi obično bili prirodne pećine. Ovce bi pastir uvodio u pećinu uveče, dok bi sâm zauzeo mesto na ulazu u pećinu i tamo spavao. Pljačkaš [lupež] ili divlja životinja koji bi hteli da dođu do ovaca morali bi fizički da prođu pored pastira. Isto se odnosilo i na ovcu koja bi poželela izađe da malo tumara po mraku. Tamo gde nije bilo

pećina, pastiri bi jedan prostor ogradili kamenjem s terena, s otvorom na jednoj strani, velikim taman toliko da ga pastir svojim telom zatvori kad spava. Tako kad je Isus sebe opisao kao Dobrog Pastira i kao Vrata ovcama, slušaoci bi zapazili da su te dve ideje — dva različita načina za opis istog posla.

Više je starozavetnih paralela propovedi o Dobrom Pastiru. Približavajući se kraju svog života, Mojsije je počeo ozbiljno da razmišlja o nalaženju dostojnog nasljednika za vođenje Izrailja (4. Mojsijeva 27,12–23). Molio se da Bog odredi čoveka nad narodom, koji bi ih izvodio i dovodio kao što pastir vodi svoje stado (stihovi 16,17). Ta uloga je poverena Isusu Navinu (Jozui), čije je ime jevrejski ekvivalent za Isusa. U Miheju 2,12.13 sâm Jahve uzima ulogu Pastira Izrailja. Tako su u Jezekilju, 34. glavi, carevi Jude predstavljeni kao pastiri Izrailja. Međutim, oni su bili neverni zahtevima tog zadatka (stihovi 2–6). Tako sâm Jahve planira da im bude Pastir (stihovi 11–16). On će onda dovesti na mesto ono što je bilo zanemareno ili loše vođeno (stihovi 17–22) i nad Izrailjem postaviti svog slugu Davida, koji će postupati s njima po Jahveovom planu (stihovi 23, 24). Od tada i dalje Izrailjci će napredovati u svemu što budu radili (stihovi 25–31).

Prema tome, ideja o Dobrom Pastiru u Starom zavetu povezuje se sa samim Jahveom, s Mojsijevim nasljednicima i s Davidom. Svi ti koncepti se nepogrešivo odnose na Isusa, koji je pravi Mojsije (Jovan 1,17, itd.), car iz Davidove loze (1,49; 12,13.15; 18,33–39; 7,42) i Onaj ko je jednak s Ocem (1,1; 10,30).

Evo još jednog veoma zanimljivog detalja. U liturgiji drevnih jevrejskih sinagoga tekst iz Jezekilja 34. glave čitan je u subotu posle Praznika senica, u vreme približavanja Praznika obnovljenja [posvećenja]. U Jovanovom Jevanđelju propoved o Dobrom Pastiru dolazi neposredno posle Praznika Senica (7,1–11.14.37), a neposredno ispred teksta u kojem je opisan Isusov boravak na Prazniku obnovljenja (10,22). Na taj način, Isusova propoved o Dobrom Pastiru uklapa se u svoje očekivano mesto u Jevanđelju, kako je određeno njenim istorijskim kontekstom.

Detaljno istraživanje teksta

Zagonetka iz 10,1–5 naglašava odnos između pastira i ovaca. Pastir uvek dolazi na vrata, nikada drugim putem, kako bi mogao učiniti lupež (stihovi 1, 2). Ovce idu za njim, jer poznaju njegov glas, a on ih zove po imenu (stihovi 3, 4). One neće ići za strancem, jer ne prepoznaju njegov glas (5. stih).

Isus potom objašnjava analogiju ili zagonetku koju je upravo ispričao (6. stih). On je Vrata ovcama, a pre Njega su dolazili samo lupeži i hajduci (stihovi 7–10), koje prave ovce nisu poslušale (8. stih). Vrata su Vrata spasenja (9. stih). “Lupeži i hajduci” koji su dolazili pre Njega možda upućuju na sadukeje i prvosveštenike, koji su sistemom hrama

vladali još od ranog perioda vremena Makabejaca (152. pre Hrista). Zapravo, reč koja je u 10. stihu prevedena sa “ubije“, reč je koja se često koristi za žrtveno klanje u hramu. Iako su imali slobodu da drže verski sistem u svojim rukama, sadukeji i sveštenečke vođe nikada nisu imali poverenja u prost narod u periodu ranog judaizma.

Nasuprot “lupežima i hajducima“ koji krađu, ubijaju i uništavaju, Isus daruje jedan život, izobilno bogatiji i puniji od onoga koji omogućava verski sistem koji mu se suprotstavlja (10. stih). Taj život ima sva svojstva večnog života, ali za one koji veruju u Isusa on počinje odmah (5,24.25).

Sledeće poređenje s Dobrim Pastirom je najamnik, koji nije vlasnik ovaca (stihovi 11, 12). Najamnik za ovce ničim nije lično zainteresovan. On ih nadgleda samo zato da bi zaradio za život. Kad vidi zver, on beži, da bi zaštitio ono što mu je jedino važno — samog sebe (stihovi 12, 13). Dobri Pastir, s druge strane, ne samo što stoji u prisnom odnosu s ovcama, nego je spreman da za njih položi i svoj život, pošto je njihovo dobro za Njega najvažnije (stihovi 14, 15).

One “druge ovce ... koje nisu iz ovoga tora“ (16. stih), verovatno je opis dolaska neznabožaca, prvina o kojima se jasno govori u Jovanu 12,20–22. U stvari, dolazak neznabožaca koji žele da vide Isusa za Njega kao da je bio znak da je došlo vreme za Njegovu smrt (stihovi 23, 24) — vreme kada bi On trebalo da privuče sebi ne samo Jevreje, nego i sve ljude (32. stih). Svoju propoved Isus završava pominjanjem svoje dobrovoljne smrti i vaskrsenja, u poslušnosti zapovesti svoga Oca (10,17.18), što je misao koju ćemo obraditi u poglavlju o raspeću (Jovan, 19. glava). I ovom prilikom, verske vođe kao da su nesigurne da li je Isus opsednut demonima ili neko ko govori i radi za Boga (stihovi 19–21).

Glavne teme teksta

Isus je Vrata

Kada Isus opisuje sebe kao Vrata kroz koja ovce moraju da prođu da bi se spasle, Jevanđelje iznosi istu poruku kao i u Delima 4,12 (vidi takođe Jovan 14,6). Isus *zamenjuje* sve druge puteve [metode] spasenja. Nema drugog puta u tor, osim kroz Vrata.

Isus je Dobri Pastir

Kao Vrata spasenja, Isus je Onaj koji ljude dovodi Ocu. Kao Dobri Pastir, On se brine o onima koji su ušli u tor crkve. Njegove dve izrazite kvalifikacije za titulu Dobrog Pastira su spremnost da umre za ovce (stihovi 11–13, 17, 18) i činjenica da dobro poznaje svoje ovce (stihovi 3, 14–16). S ove dve osobine Isus je upoređen s farisejima, koji su predstavljeni kao najamnici. Fariseji se ne brinu za ovce. Oni ih čak i ne poznaju, niti su spremni da umru za njih.

Na drugoj strani imamo Isusa, koji je Dobri Pastir. Pod Njegovom brigom nijedna ovca ne biva izgubljena.

Ne samo što brine za one koje su njegove, nego svojim smatra i one koje su odbacile verske vođe (9,34–38).

“Priča o izgubljenim ovcama“ u 10. glavi deluje na dva nivoa. Na prvom, ona je u Isusovo vreme poslužila kao prekor jevrejskim verskim vođama koji su se onako grubo poneli prema rođenom slepcu, izdajući svoje pravo lice kao najamnika.

Na onom drugom, proširenom nivou, priča u Jovanovom Jevanđelju služi kao ohrabrenje pripadnicima druge generacije koji podnose tretman sličan tretmanu čoveka slepog od rođenja.

Priča o izgubljenoj ovci u Mateju, 18. glavi, služi na jedan drugačiji način. Kontekst priče je crkvena disciplina (Matej 18,15–17); vidi takođe stihove 10–14). Pravi pastir crkve ići će za Isusovim primerom i činiti sve što treba da nađe ovcu koja zalutala izvan crkve (stihovi 12, 13). Ali iako Bog ovim izgubljenim ovcama poklanja nežnu pažnju i brigu (14. stih), u crkvi se nalaze velike ovce “važne osobe“, koje se prema malima ne odnose onako kako to Bog čini (stihovi 5–7). Matejeva 18. glava upućena je tim “važnim osobama“, “velikim zverkama“ u crkvi koje vrlo rado osuđuju male u crkvi, koji se bore sa slabošću i posledicama nezrelости. Oni koji sude drugima u crkvi trebalo bi da se zabrinu za svoje mesto, jer će jednoga dana sami biti pozvani na veći sud, na kojem će im se suditi (stihovi 7–9).

U Luki 15,3–7 imamo priču o ovci koja nije bila isterana, nego je sama odlutala. Ali, bez obzira na to, Dobri Pastir odlazi da je pronađe. Poruka 10. glave je — “neću dopustiti da moje ovce izginu“ (stihovi 28, 29), dok je poruka Lukine 15. glave — “čak i ako bi svesno odlučile da odu i izgube se, nikada od njih neću odustati, nego ću istrajati dok ih ne pronađem i dovedem natrag“. Blaženo obećanje iz ovih tekstova kaže da niko ko dolazi Ocu kroz Hrista nikada neće biti izbačen napolje (6,37). Može biti i da smo slabi u veri i da lutamo bez cilja, ali ako ostanemo u Isusu, kao što loza ostaje na čokotu (15,1–7), ne samo što ćemo biti sigurni, nego će doći i do postepenog rasta u milosti i napredovanja u karakteru. Naša uloga, dužnost je da verujemo i da donosimo odluke. Njegova je uloga da nas drži čvrsto u svojoj ruci (10,28.29).

○ **Primena Reči**

Jovan 9,1 – 10,21

- 1. Koji telesni nedostaci, finansijske nesreće, problemi odnosa, bolesti ili druge teškoće ili tuge su ti se na kraju pokazali kao veliki blagoslovi, duhovno ili na druge načine? Kako se dogodilo da si u nekoj od ovih okolnosti prepoznao/ prepoznala Božju ruku?**

2. Da li je u tvom životu bilo slučajeva da su te, zbog tvojih verskih ubeđenja, udaljili iz neke grupe? Da li se to “udaljenje” na kraju pokazalo kao blagoslov, ili te ono, možda, boli i danas? Kakve korake si mogao preduzeti da sprečiš to “udaljenje”?
3. Da li si u svom životu naučio da prepoznaš “Božji glas”, i izdvojiš ga od “drugih glasova”? Kakvi strateški pristupi su ti pomogli da postaneš otvoreniji prema Božjem vođenju u svom životu? Koji aspekti savremenog života ti posebno otežavaju da osetiš, čuješ glas Dobrog Pastira? Da li se sećaš kada si poslednji put *znao/ znala* da te Bog vodi određenim pravcem?

○ **Istraživanje Reči**

1. Uz pomoć konkordancije potraži sve slučajeve u kojima se, u Starom zavetu, pojavljuje reč *pastir*. Od primera koji govore o dobrim pastirima i lošim pastirima načini dva spiska — jedan na kojem će biti navedene sve osobine dobrih pastira i drugi koji će sadržavati sve osobine loših pastira. Uporedi ih s informacijama koje, u Isusovoj priči, imaš o dobrim i lošim pastirima. Kakva dodatna duhovna saznanja si stekao iz dodatnih informacija iz Starog zaveta?
2. Pročitaj prvih deset glava Jovanovog Jevanđelja ili izdvoj sve izjave koje možeš da nađeš, koje se odnose na predmet Božje slobode delovanja — izjave kao “ja dođoh na svet da ...” Istovremeno potraži i izjave, reči koje ističu ljudsku odgovornost — reči kao “ako hoćeš Njegovou volju tvoriti ...” Posebno obrati pažnju na primere u kojima postoje uporedne konstatacije, u okviru jednog stiha, ili u okviru nekoliko vezanih stihova. Napiši nekoliko svojih pasusa, u kojima ćeš objasniti odnos između Božje volje i ljudske slobode delovanja, onako kako nalaziš u tim stihovima.

GLAVA DESETA

MESIJA PODIŽE IZ MRTVIH

Jovan 10,22 - 11,57

Materijal obrađen u ovom poglavlju knjige prirodno se deli u tri dela. Prvi je Isusov dolazak u područje hrama u Jerusalimu za vreme Praznika obnovljenja [predanja, posvećenja] (10,22–42). Isus koristi priliku da govori o sopstvenom posvećenju kao Onoga koga je Bog poslao u svet (36. stih). Sledeći deo (11,1–44) sadrži priču Lazarevoj smrti i vaskrsenju, što služi kao uvod u Hristovu smrt i vaskrsenje. Ovim zapanjujućim čudom Isus dokazuje da je i zaista Vaskrsenje i Život (stihovi 25, 26). Međutim, ovo isto čudo nam daje kontekst u kojem su verske vođe toliko zagriženo angažovane da pariraju Njegovom uticaju na narod, da pripremaju posebne planove da ga ubiju, kako bi, po sopstvenom mišljenju, sačuvali narod od propasti (stihovi 45–47).

○ **Ulaženje u Reč**

Jovan 10,22–42

Tekst u Jovanu 10,22–42 pročitaj najmanje dva puta, a onda odgovori na sledeća pitanja:

1. Ovaj tekst uporedi s izveštjem o Isusovoj poseti hramu, u Jovanu, 7. i 8. glavi. Zapiši svaku dodirnu tačku između dve priče koju otkriješ.
2. U glavnim crtama izloži glavne tačke rasprave između Isusa i jevrejskih verskih vođa u ovom tekstu. Pokušaj da, u jednom pasusu, sumiraš Isusove odgovore na svaku od tih tačaka.
3. Uporedi reči kritike jevrejskih vođa protiv Isusa i Njegov odgovor, nađen u 5,16–47 i 6,35–58 s tekstem koji imaš pred sobom, 10,22–42. Koje sličnosti i razlike nalaziš između ranijih događaja i onog kojim se ovde bavimo?

○ **Istraživanje Reči**

Struktura teksta

U ovom tekstu sadržani su mnogi odjeci Isusove posete hramu tokom Praznika senica. Svi događaji se odigravaju unutar hramskog kompleksa (vidi 7,14.28). Jevrejske verske vođe su u prvom redu pokušaja da raspravljaju s Njime (vidi 8,25.53). Najvažnije tema rasprave bilo je pitanje Isusovog mesijanstva (vidi 7,26.31.41.42; 9,22). Još jednom je učinjen pokušaj da ga uhvate i kamenuju (vidi 7,30.32.44–46; 8,59). Isus ponovo govori o jedinstvenom odnosu sa svojim Ocem (vidi 7,16.17.28.29.33; 8,16–19.26–29.38.42.49.50.54. 55).

Tekst se okreće oko dva osnovna problema: Da li je Isus Mesija (24. stih) i optužbe Jevreja protiv Isusa da je učinio greh hule, tvrdeći da stoji u jedinstvenom odnosu s Bogom (33. stih). Isusov odgovor na prvi problem nalazimo u stihovima 25 do 30. Reakcija verskih vođa je uzimanje kamenja, s namerom da ga ubiju (31. stih). Oni to planirano ubistvo opravdavaju optužbom za hulu na Boga (33. stih), na šta Isus opširno uzvraća (stihovi 34–38). Posle još jednog pokušaja da ga uhvate, On se uklanja i vraća se na drugu stranu Jordana, gde je Jovan Krstitelj propovedao i gde ga prihvataju pozitivnije nego u Jerusalamu (stihovi 39–42). Ovaj prekid u izveštavanju čini završetak odseka Jevanđelja koji je koncentrisan na Isusove aktivnosti u vezi s judaističkim praznicima (glave 5 – 10).

Pozadina teksta

Poreklo praznika obnovljenja [posvećenja] (današnji naziv je Hanukkah) ne nalazi se u starozavetnom dobu. Njime je proslavljano ponovno posvećenje hrama u Jerusalamu, 165. godine pre Hrista), nakon što ga je, nekoliko godina pre toga, oskvrnio sirska monarh, Antioh Epifan. Antioh je, između ostalog, žrtvovao svinju na oltaru hrama; zabranio svetkovanje subote i prisilio mnoge Jevreje da jedu svinjetinu. Prema Makabejskim spisima, grupa jevrejskih gerilskih boraca, pod vođstvom Jude Makabejca, oslobodila je Jerusalam od Antioha. Odmah su se angažovali oko čišćenja i ponovnog posvećenja hrama, što je bila svečanost koja će u judaizmu postati godišnji praznik. Svojim prisustvom na svečanosti Isus mu je dao određenu meru legitimnosti, iako nije imala biblijsko poreklo.

Međutim, ideja posvećenja hrama je ipak imala biblijsko poreklo. Sâm Bog se u pustinji pojavio na posvećenju šatora od sastanka, svetilišta, pod Mojsijem (2. Mojsijeva 40,34.35; 4. Mojsijeva 7,1–11). Sedma glava 4. Mojsijeve postala je glavni tekst za čitanje iz Mojsijevih knjiga na Prazniku obnovljenja. Kad je Solomun završio gradnju hrama, održana je slična ceremonija posvećenja, a tada se ponovo Bog lično, u obliku svoje slave (1. Carevima 8,1–11.62–65; 2. Dnevnika 7,1–9).

Posle Izlaska iz Vavilona Zorovavelj je podigao skromniji hram (Agej 1,12 – 2,9), umesto Solomunovog, koji je razorio Navuhodonosor (2. Dnevnika 36,18.19). Otvaranje te građevine takođe je proslavljeno ceremonijom posvećenja (Jezdra 6,13–18). Gotovo stotinu godina kasnije održana je slična služba, radi proslavljanja završetka gradnje jerusalimskih zidova pod Nemijom (Nemija 12,27–47). Prema tome, ceremonija posvećenja pod Makabejcima, koja je kasnije prerasla u godišnji Praznik obnovljenja, svakako nije bila bez presedana.

Koncept i/ ili jezik posvećenja u Novom zavetu se koristi u kontekstu posvećenja deteta Isusa u hramu (Luka 2,22.23), Isusovog krštenja (Matej 3,13–17; Luka 3,21.22), scena u Jovanovom Jevanđelju o kojoj ovde govorimo, svečano otvaranje, inauguracija nebeske svetinje

prilikom Hristovog vaznesenja (Jevrejima 10,19.20; Otkrivenje 4,5), prestanak službe u nebeskom svetištu, pre nego što se sedam čaša gneva ne izliju u Otkrivenju (15,5–8; 16) i svečano posvećenje Novog Jerusalima na Zemlji (Otkrivenje 21,1–8.22).

Detaljno istraživanje teksta

Praznik obnovljenja normalno pada u mesecu decembru, na početku zime (10,22). Vreme u Palestini u to vreme je vrlo slično novembru u Evropi i severnom delu Sjedinjenih Država, hladno i često kišno. Oštri vetrovi s istoka šibaju Jerusalem najveći deo vremena.

Isus sa svojim učenicima hoda delom hramskog kompleksa, zvanim Solomunov trem (23. stih). To je u skladu s dobom godine, pošto je Solomunov trem bio pokriven pločnik duž istočnog zida hramskog kompleksa, čiji je krov poduprt stubovima. Kolonada je nudila zaklon od oštih istočnih vetrova, a za vedrih dana je, u popodnevnim časovima, bila izložena toplim zracima sunca.

Verske vođe su se okupile oko Isusa i tražile jasan odgovor na pitanje: “Ako si ti Hristos [Mesija] kaži nam slobodno (24. stih). “Dokle ćeš mučiti duše naše“, grubi je prevod grčkog idioma, dok je kreativni, ali precizni engleski prevod [parafrazirano] glasi: “Koliko ćeš nas držati u neizvesnosti?“ Shvatljivo je da je pitanje bilo namerno lukavo, slično pitanju u priči o ženi uhvaćenoj u preljubi (8,3–6). Praznik obnovljenja je slavio jevrejsko oslobođenje od stranog ugnjetavanja od pre dve stotine godina. Zato će se verovatno u njemu buditi nade da bi oslobođenje od Rima moglo ponovo da se dogodi za vreme Praznika. U takvoj atmosferi bi Rimljani na mesijanske tvrdnje bili osetljiviji nego obično. Namera postavljenog pitanja mogla je biti da se pokrenu Rimljani protiv Isusa.

Isus odgovara da je na njihovo pitanje već odgovorio svojim postupcima, kao što su bili izlečenje čoveka slepog od rođenja (10,21), ali da oni to ne mogu da razumeju, zato što nisu Njegove ovce i zato ne prepoznaju Njegov glas (stihovi 25–27). Isus u 26. i 27. stihu podseća na raspravu o Dobrom Pastiru na početku poglavlja (stihovi 3–5.14–16). Stih 28 ponavlja opštu temu u Jovanovom Jevanđelju — da je večni život postao sadašnja realnost kroz odnos sa Isusom. To je moguće zato što On i Njegov Otac deluju u savršenom skladu (stihovi 28–30).

U 32. stihu nalazimo jedan od najduhovitijih Isusovih primedbi u Jovanovom Jevanđelju. Verske vođe stoje pred Njim s kamenjem u rukama, dišući “vatrom“ (31. stih). Isus kao da kaže: “Samo jedan trenutak. Pre nego što me kamenujete, objasnite mi za koje od mojih dobrih dela me kamenujete?“ Oni odgovaraju da mu ne prigovaraju za dobra dela, nego hoće da ga kamenuju zbog hule, što tvrdi da je Bog (33. stih; vidi takođe 5,18).

Isus im odgovara da, pre svega, reč *Bog* nije uvek neadekvatan izraz koji bi ljudska bića uzimala na sebe (34. i 35. stih). U 82. psalmu stoji

da su zemaljske sudije u drevnom Izrailju imale ulogu “bogova“, pošto su obavljale Božje delo suda po Njegovom nalogu. Ako je to imenovanje bilo adekvatno za obična ljudska bića određena od Boga, koliko više je onda izraz prikladan kada je Božji Sin, Onaj koji je postojao s Bogom od večnosti i u svojoj ličnosti nosi puninu Božanstva, određen od Boga da ide u svet i otkrije kakav je Bog (stihovi 35, 36; vidi takođe 1,1)! Ako je argumentacija danas pomalo teška za nas, osnovna misao je jasna. Isusove tvrdnje ne prelaze preko onoga što Pismo dopušta (Talbert, *Reading John*, 170).

Kao “Posvećeni“, Isusa je poslao Otac da čini dela koja su suprotnost delima u hramu; da spasava ljudska bića od greha (37. i 38. stih). Njegova čuda, kao što je vaskrsavanje Lazara, koje će On ubrzo učiniti, svedočanstvo su onima koji hoće da slušaju da je Isus zaista Onaj za koga se izdaje (20,30.31). Ali verske vođe ponovo pokazuju da nisu zainteresovani da slušaju (10,39).

Pošto je Isusa odbacila Njegova zemlja (1,11), On odlazi iz Judeje, da bi s druge strane Jordana našao veru (stihovi 40–42). Na tom prostoru još uvek se poštuje služba Jovana Krstitelja i zato Isusu je poklonjeno znatno više slušalačke pažnje, nego u Jerusalimu i Judeji. 41. stih je poslednje od četiri pominjanja Jovana Krstitelja u Jovanovom Jevanđelju, gde je svako sledeće kraće od prethodnog (vidi 1,19–36; 3,23–36; 5,33–36). Gotovo kao da je autor ovog Jevanđelja svesno ilustrovao uvećavanje [“rasteenje“] Isusovo, a umanjivanje Jovana Krstitelja, misleći na pažnju koju jedan i drugi primaju od čitaoca Jevanđelja (3,30).

Glavne teme teksta

Isusovo posvećenje

Ključna tema ovog odseka Jevanđelja je da je, u ličnosti Isusa, Bog još jednom došao u hram, kao što je činio prilikom različitih posvećenja u starom dobu (2. Mojsijeva 40, i 1. Carevima 8. glava). On dolazi u zvanično vreme posvećenja u hramskom kalendaru (36. stih)! I ovom prilikom, ponovo, Isus se pojavljuje kao suštinska *zamena* jevrejskog praznika. Onima koji veruju u Njega On obećava upravo onaj život koji je bio obećan onima koji su se molili u jerusalimskom hramu (1,14; 2,21). Oni koji veruju u Isusa imaju kompletniji pristup Bogu, nego što su imali oni koji su podržavali žrtveni sistem u Jerusalimu (stihovi 27–29; vidi takođe 1,12–18; Rimljanima 5,1.2; Jevrejima 9,6–10; 10,191–22).

Hristovo Božanstvo

Čini se da je ono na šta Isus misli u 10,30, najbolje shvaćeno reakcijom Jevreja u 31. i 33. stihu. Oni su jasno razumeli da se On predstavlja kao jednak Bogu. Tako, umesto da odbaci optužbu i da kaže: “Razume se da nisam jednak Bogu; odakle vam samo tako glupa ideja?“, Isus daje onaj problematični odgovor iz 34. do 36. stiha, gde On, u suštini, kaže: “Prema Pismu, nema ničega što je pogrešno u onome što sam ja rekao,

niti u onome što ste vi razumeli. Osim toga, ako stvarno pazite na ono što sam ja činio, nećete osporavati ono što sâm tvrdim za sebe“ (stihovi 37, 38).

Rasprava između Isusa i Jevreja počela je zbog Njegovog lečenja bolesnog čoveka u subotu, ali je brzo znatno dobila na intenzitetu zbog Njegove tvrdnje da je jednak Bogu (5,16.18). Verske vođe nisu očekivale da će Mesija biti božanska ličnost. I zato, kad je Isus tvrdio da je jedno s Bogom i očigledno se ogrešio o propise o suboti, oni su smatrali da je potpuno opravdano što ga odbacuju kao obećanog Mesiju.

○ **Ulaženje u Reč**

Jovan 11,1–44

Tekst u 11,1–44 pročitaj najmanje dva puta, a onda odgovori na sledeća pitanja:

1. Ukratko opiši uticaj prethodnog teksta (10,22–42) na Isusove postupke u ovom tekstu.
2. U kom stihu (stihovima) imamo ključ za razumevanje Isusove teološke namere kad je Lazara podigao iz mrtvih? Tu teološku nameru opiši u jednom ili dva pasusa.
3. Šta misliš, zašto je Isus dva dana odlagao svoj odlazak u Vitaniju? Napiši kratak pasus o svakoj osobi, grupi i događaju na koje je to odlaganje na bilo niko način uticalo.
4. Na temelju susreta u ovoj glavi, pokušaj da napišeš kratak opis karaktera Marija i Marte. Kakve su njihove ličnosti, pojedinačno? Kakva su, pojedinačno, njihova mišljenja o Isusu u vreme Njegove posete u ovoj glavi? Kako su reagovala na Njegovo kašnjenje, naočigled njihove molbe da dođe? Kakvo je, pojedinačno, stanje njihove vere pre vaskrsavanja Lazara? Objasni svoj odgovor. Uz pomoć marginalnih citata ili konkordancije, uporedi i načini kontraste između Jovanovog opisa karaktera Marije i Marte i opisa koji se nalazi u drugim Jevanđeljima.
5. Pošto Isus zna da je došao da podigne Lazara iz mrtvih (11. stih), zašto je On uznemiren i žalostan u stihovima 33 do 38? Obrazloži svoj odgovor.

○ **Istraživanje Reči**

Struktura teksta

Okvir radnje za ovu priču je prethodni odsek. Isus je stekao neugasivo neprijateljstvo verskih vođa u Jerusalimu tvrdnjom da je Bog (10,33). On se udaljio nekoliko kilometara od Jerusalima i na taj način donekle smanjio postojeću napetost (40. stih). Ali čitalac oseća da će za pokretanje verskih vođa da završe s Isusom biti dovoljan samo jedna završni, provokativni postupak. Tako imamo situaciju da je sve

pripremljeno za poslednju epizodu u Isusovom burnom odnosu s jevrejskim Sinedrionom [ruling council].

Ključna rečenica iz 11. glave nalazi se, verovatno, u 4. stihu; po Isusovim rečima je svrha Lazarove bolesti i smrti — da se njome proslave il Bog i Njegov Sin. U tome je sadržano namerno dvostruko značenje. Karakter Isusov i Njegovog Oca proslavljeni su onim što je samim ču- dom rečeno, Njihovom moći da daju život i pokažu milost, dok je Isus proslavljen i tako što je čudo vaskrsavanja Lazara naglo ubrzalo Nje- gove patnje i smrt (53. stih). Svrha proslavljanja je u tome da bi učenici i drugi mogli da veruju (stihovi 15, 40).

Pozadina teksta

U području Vitanije nađen je grob s imenima *Lazara, Marije* i *Marte*. Iako ne možemo biti apsolutno sigurni da je to stvarni grob tri ličnosti o kojima je reč u tekstu, nema izgleda da je to puka koincidencija, pošto je to verovatno bila bogata porodica (koja je mogla da priušti sebi “mnoge“ ožalošćene [19. stih; Talbert, *Reading John*, 173]). Najmanje što se može reći je da je ovaj značajni pronalazak dodatni dokaz, koji potvrđuje osnovnu tačnost istorijskog ambijenta Jovanovog Jevanđelja.

U narodnom jevrejskom verovanju toga vremena duša je lebdela tri dana iznad tela pokojnika, u nadi da dođe do ponovnog oživljavanja. Posle toga više nije bilo nade u vaskrsenje (Talbert, *Reading John*, 172). Posledica Isusovog dvodnevnog kašnjenja (6. stih) je u tom što je Lazar, u trenutku kad ga je Isus vaskrsao, bio već puna četiri dana mrtav (sti- hovi 17, 39). Da je Isus došao ranije, Njegovo vaskrsavanje Lazara ilz mrtvih možda ne bi pobudilo veće interesovanje nego bilo koje izle- čenje. Tako se Njegovo kašnjenje pokazuje kao moćna potvrda čionjen- ice da je Isus — Vaskrsenje i Život (stihovi 25, 26).

Detaljno istraživanje teksta

Pominjanje slučaja kada Marija pomazuje Isusu noge (2. stih) čini se pomalo čudno, ako znamo da je priča ispričana tek u sledećoj glavi Jevanđelja (12,1–8). Očito je da je autor znao da je priča bila dobro poznata među pripadnicima druge generacije hrišćana, koji su činili njegove prvobitne slušaoce.

Zašto Isus kasni dva dana? Primarni razlog je, u svakom slučaju, što On u Jevanđelju ne čini ništa bez Božjeg uputstva. Kada je trenutak da ide, Otac će o tome Isusa obavestiti na neki način (4,34; 7,1–9). Primer jednog takvog signala može se videti u 12,20–24. Isus na neki način, u molbi Grka da ga vide, prepoznaje indikaciju da je došao čas Njegove patnje i smrti, verovatno zato što smrt treba da privuče Njemu sve što je stvoreno (32. stih).

Kada im saopštava da je spreman da ide k Lazaru, učenici protestuju i podsećaju ga na skorašnji pokušaj Jevreja ga kamenuju u Jerusalimu (10,31.33). Učenici kao da predosećaju, ako Isus ponovo ode u Jeru-

salim, da će to biti poslednji put. Isusov odgovor ih podseća na to da je On Videlo svetu (stihovi 9, 10; vidi takođe 9,4.5; 1,4; 3,16–21). Na isti način kao što On ne može da pogreši kada postupa po uputstvima svog Oca, ni učenici ne mogu da pogreše kada hodaju u Isusovom videlu.

Tekst koji sledi (stihovi 11–16) jasna je ilustracija jevrejske analogije između smrti i sna. Jedna od grčkih reči za spavanje u ovom tekstu (*hypnou*), koren je iz kojeg dobijamo reč hipnoza, hipnotizam, “dovođenje ljudi u stanje sna“. (Nikakvo čudo što neki ljudi misle da se mnogo hipnoze događa u današnim crkvama!) Toma, čini se, kao da uopšte ne sumnja u ovom tekstu. Ako Isus treba da umre, Toma je potpuno spreman da umre s Njime! Filip je, zapravo, prava sumnjalice u Jovanovom Jevanđelju (6,5–7; 14,8–11).

17. stih pokazuje da Isus nije svesno odgodio svoj dolazak u Vitaniju, kako bi obezbedio da Lazar bude u grobu četiri dana. On očitno nije znao kada je tačno Lazar umro, iako jeste znao da se to dogodilo.

Isus ne ulazi odmah u Vitaniju, nego ostaje izvan grada i šalje poruku da je došao. Marta mu izlazi u susret, dok Marija ostaje kod kuće (20. stih). Marija je možda bila osetljive, nežne naravi i osećala se povređenom što Isus nije došao odmah po njenom pozivu (3. stih). Možda nije bila sigurna da li je Isusu to stvarno bilo važno, pa se bojala da izađe i sretne se s Njim.

Martu nisu mučile takve sumnje, pa je posle blagog izražavanja razočaranja, odmah pokazala svoju trajnu veru i pouzdanje u Isusa (stihovi 21, 22, 24), da bi joj zatim On uputio jednu od svojih najdirljivijih izjava o sebi (stihovi 25, 26). Odgovarajući mu, Marta daje jedan od najdubokoumnijih izraza vere u celom Jevanđelju (27. stih), neuporedivo superiornije od Petrove (6,68.69). To je upravo izraz vere koji je pisac Jevanđelja želeo da izmami od svojih čitalaca (20,30.31). Prema tome, Marta, koja je, u Luki 10,38–42, zauvek “upućena“, poslata u kuhinju, u ovom Jevanđelju stoji kao jedan od najsajnijih primera zrele vere i učenitva.

S Marijom je bilo drugačije. Kad je konačno došla na poseban Martin poziv (28. stih), Marija ponavlja Martinu žalbu, ali bez izražavanja trajne vere (32. stih). Ona zbog toga ne dobija nikakvo otkrivenje od Isusa (uporedi 25, 26), a ni On ne traži od nje nikakvo priznanje vere (uporedi 27). Ali zato postaje duboko uznemiren njenim nedostatkom vere i evidentnim nedostatkom vere kod onih koji su s njom (stihovi 33–37). Podatak da Marijine reči pokazuju nedostatak vere jasan je na osnovu paralele između Isusovih reakcija u 33. i 38. stihu i komentara koji su bili izazvani tim Njegovim reakcijama (32. i 37. stih). Isus je došao da ih pozove da posmatraju vaskrsenje i život. Umesto da stoje u iščekivanju onoga što On može da ponudi, oni ga pozivaju da gleda smrt, da vidi Lazarov grob (34. stih).

Tekst u Jovanu 11,26 stvorio je problem mnogim ljudima. Šta hoće Isus da kaže da oni koji veruju u Njega neće nikada umreti? [Karadžić:

neće umreti vavek; ostali raspoloživi prevodi na srpski i/ili hrvatski: nikada, nigda, doveka...] Mi gledamo kako verni umiru svakoga dana. Da li to znači da telo umire, ali duša nastavlja da živi u Hristu? Na ovom mestu dijalog između Isusa i Njegovih učenika poprima dimenziju poučnosti. Za Isusa smrt kojom verni umiru nije stvarna smrt. Za Njega je ona privremenog karaktera, kao san (stihovi 11–14). Iako verni možda spavaju, kao Lazar, oni neće nikada umreti, u konačnom smislu.

Bog može da podari život svakome kome hoće (5,21–29). Ono što je ovde uzbudljivo jeste da oni koji žive i veruju u Njega žive okruženi božanskom naklonošću (11,26). Oni više ne moraju da se boje smrti. Verni mogu da spavaju, ali oni nikada neće stvarno umreti. Onima koji su od Isusa dobili duhovni život, garantovan je fizički život u trenutku vaskrsenja.

Iako njena vera blista u stihovima 21 do 27, Marta ne uspeva potpuno da razume implikacije Isusove izjave JA SAM (stihovi 25, 26) u kontekstu trenutne situacije (39. stih). Isus je blago ukorava što ne vidi da je On došao da učini nešto što je iznad i izvan svega onoga što bi ona mogla da traži i o čemu bi mogla da misli, čudo koje će biti pred-slika [senka] punine vremena (40. stih). Isus se moli otvorenih očiju i podignute glave (stihovi 41 i 42; Biblija ne određuje nijedan poseban položaj tela za molitvu na užtrb drugih). On ne dodiruje Lazara, niti se čak i približava grobu (43. stih — “zovnu iza glasa”). Njegova je reč vredna koliko i Njegov dodir.

Ono se tada odigralo je nesporno čudo (44. stih). Lazar je bio mrtav četiri dana. Realnog čuda ne osporavaju čak ni neprijateljski raspoloženi među svedocima (47. stih). Opisujući to čudo, Jovan otvoreno omogućava Isusu da materijalizuje svoje obećanje iz 5,28.29. U grobu je mrtav čovek (11,17; uporedi 5,28); čuje Isusov glas (11,43; 5,28) i izlazi na-polje (11,43; uporedi 5,29). Upravo se to događa kada Onaj što je Vaskrsenje i Život dođe u dodir sa smrću (11,25.26; uporedi 5,21–30).

Glavne teme teksta

Slava

U poglavlju o svadbi u Kani, prvo što smo zapazili bila je tema slave. Slava je najistaknutija reč i u ovoj glavi. Konačni, finalni trenutak slave za Isusa (u ovom Jevanđelju) je Njegovo uzdizanje na krstu. Upravo tamo je mesto gde je Božji karakter najotvorenije i najjasnije otkriven u ljudskom telu. Iako vaskrsavanje Lazara donosi slavu Bogu (12,12–18) i sredstvo je za podsticanje, pokretanje vere (11,40), najveća dimenzija slave pokazuje se u činjenici da iza tog čuda sledi Isusovo hvatanje, stradanje i smrt. U tome je razlog što izveštaj o vaskrsavanju Lazara dolazi na tranziciji, prelaznoj tački u Jevanđelju, od priča o Isusovoj zemaljskoj službi ka narativi o Njegovom stradanju i smrti. To je prekretnica u Jevanđelju, ka centralnoj, fokalnoj tački, konačne, finalne, završne Pashe (12,1; 13,1) i pasije po tom.

Marija, Marta i druga generacija

Srećom, trenutak duhovne tame za Mariju iz Vitanije je trajao samo kratko. U vaskrsenju svog brata Marija prima konačni ukor, ali i konačno ohrabrenje. U ovoj fazi svog duhovnog iskustva može nam se učiniti da je, duhovno, bila u beznadežnom stanju. Međutim, pošto je njena slaba vera dobila svoju konačnu potvrdu, ona se podiže i postaje najblistaviji primer učenitva u Jevanđelju (12,1–8). Kakvog li podsticaja pripadnicima druge generacije za veru i onda kada Isus nije prisutan i kada se čini da je Njegova sila zatajila! Kakvog li ohrabrenja nama koji živimo u sekularnom svetu, u kojem se takođe čini da je Bog odsutan i nemoćan! Marija je primer Božje bezgranične moći da spase one čija je vera slaba i nada iščezla.

Ali kada govorimo o drugoj generaciji, kojoj i pripadamo, Marta bi možda bila veći primer. Marija je slična Tomi koji je morao da vidi, da bi verovao (20,24–28). Ali u ovom slučaju Marta predstavlja drugu generaciju — iako još nije videla vaskrsenje, ona ipak veruje, na temelju onoga što već zna o Isusu. U jevanđelju imamo dve vrste vere koja spasava — vera onih koji vide i vera onih koji veruju ne videći (29. stih). Samo je ovo drugo relevantno za drugu generaciju i za nas danas, u vreme kada Isus nije fizički prisutan, ali se može u potpunosti vrednovati na osnovu reči Njegovih učenika.

Značenje “života”

Reč *život* se u Jovanovom Jevanđelju koristi na veći broj načina. Značajno je da, kad god je moguće, prepoznamo tačno onu nijansu koja je i predviđena. Razume se, u Mateju, Marku i Luki je večni život limitiran na budućnost, na vreme kad će Isus ponovo doći u sili i slavi i one koji veruju u Njega vaskrsnuti u fizički život, koji nikada više neće prestati (Matej 19,29; 24,30.31; 25,46; Marko 10,30; 13,26.27; Luka 18,29.30). Ali u Jovanovom Jevanđelju se život posebno usredsređuje na sadašnju realnost onoga što Isus čini za one koji veruju u Njega (3,15.16.36).

Vidljivo je u Četvrtom Jevanđelju da je Isus pravi Davalac života (5,21.26; 6,33; 11,25.26; 14,6, itd.). Taj život je darovan Njegovim rečima (4,50; 5,8.24; 6,63; 11,43), tako da druga generacija nije ničim oštećena/ “hendikepirana“. Njihov pristup Isusovim rečima je preko Jevanđelja (17,20). *Život* u Jovanovom Jevanđelju ne razume se primarno kao fizičko postojanje, nego kao odgovor na potragu čovečanstva za smislom i značenjem. Isus čini mogućim dostizanje života u punom potencijalu (8,32.36; 10,10). Večni život je, iznad svega, prepoznatljiv po sadašnjem [prezent] i živom odnosu s Bogom kroz Isusa Hrista (17,3). Fizičko vaskrsavanje Lazara označava dvoje: da Isus ima moć da podari večni život sada (u smislu značenja i važnosti za život) i da vaskrsne mrtve u večno fizičko postojanje u poslednji dan (5,28.29).

Dva su ključa za dostizanje života s njegove najbolje strane. Prvi je znati da se izvor tog života nalazi jedino u Hristu (14,6; 6,33–58; 1. Jovanova 5,11.12). Gde god se nalazi Isus, nalazi se i život (Jovan 11,25.26). Drugi ključ za dostizanje života je verovanje (1,4.12). Zahvaljujući neprekidnom odnosu s Isusom, ljudi kao pojedinci prisvajaju život koji je neprekidno prisutan u Isusu (3,16.36).

○ **Ulaženje u Reč**

Jovan 11,45–57

Tekst u 11,45–57 pročitaj najmanje dva puta, a onda odgovori na sledeća pitanja:

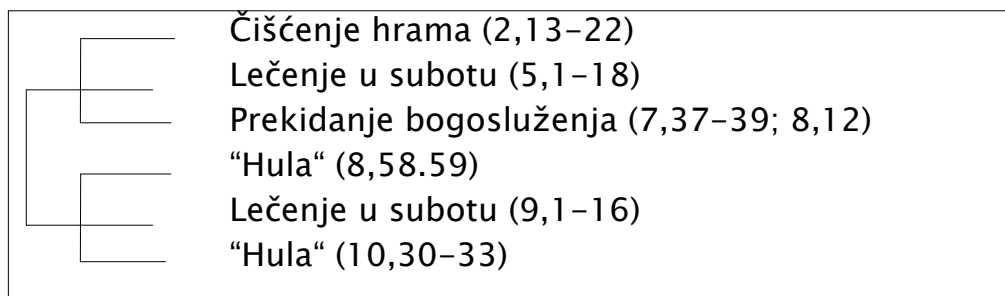
1. Prouči druge događaje u Jovanovom Jevanđelju koji izazivaju reagovanje verskih vlasti (vidi, na primer, 2,13–22; 5,1–18; 7,37.44; 8,12.58.59; 9,1–16 i 10,30–33). Kakvu reakciju izaziva vaskrsavanje Lazara? U kom smislu je, po tvom mišljenju, reakcija verskih vođa na čudo u 11. glavi bila indirektno uslovljena Isusovim percepcijama koje su se razvile u ranijim verbalnim susretima?
2. Navedi glavna razmišljanja i razloge verskih vođa, na osnovu kojih su odlučili da ubiju Isusa. Da li bi ti razlozi bili legitimni da je Isus bio varalica? Obrazloži svoj odgovor.

○ **Istraživanje Reči**

Struktura teksta

Povod za ovo sazivanje Sinedriona bilo je vaskrsavanje Lazara iz mrvilh. U ovom kontekstu vidimo jedan fenomen, koji je realnost u celom Jevanđelju. Svako čudo koje Isus čini donosi dve jednake, ali suprotne posledice. Ono, na jednoj strani izgrađuje veru onih koji uočavaju pravo značenje znaka (2,11 i 11,45, na primer). Ali isto čudo ujedno i pojačava protivljenje i mržnju prema Isusu od strane verskih vlasti, koje su se Isusu suprotstavljale bukvalno od samog početka (5,16–18; 9,14–34; 11,45–53).

Taj odnos “ubrzane provokacije” [accelerating provocation] može se jasno videti na sledećoj šemi, u kojoj se događaji pojavljuju kao uzlazno kretanje stepeništem:

Vaskrsavanje Lazara iz mrtvih je “poslednja slamka” na koju su čekale verske vođe u Jovanovom Jevanđelju (11,1–44 — ukupno sedam provokativnih postupaka u Jerusalimu). U Četvrtom Jevanđelju Lazarovo vaskrsenje naglo ubrzava završne poteze koji vode u “čas” Isusovog konačnog “proslavljanja” i “podizanja” i krsta (stihovi 11,45–53).

Detaljno istraživanje teksta

Među prijateljima i rođacima koji su došli da izraze saučešće Mariji zbog smrti njenog brata, reakcija je bila podeljena: neki su poverovali u Isusa, dok su drugi Isusov postupak videli kao provokaciju koju je trebalo javiti vlastima (stihovi 45, 46). Obuzeti pravom panikom, verske vođe su sazvale skupštinu da razmotre implikacije Isusovog najvećeg čuda na njihovu poziciju pred narodom (47. stih). Onoga čega su se bojali bilo je dvoje: Prvo, bili su zabrinuti za svoji politički položaj. Bojali su se da će ljudi prestati da ih slušaju i da će se opredeliti za Isusa, prihvatajući ga kao primarni duhovni autoritet. Drugo zbog čega su se bojali bilo je da će Rimljani oduzeti vlast jevrejskim vođama i smanjiti političku autonomiju Jevreja (48. stih).

Skupština se, očito, pretvorila u veliki žamor spekulacija strahom, jer je Kajafa morao da povuče energične poteze, samo da bi dobio njihovu pažnju (stihovi 49, 50). Po njegovom mišljenju je problem bio tako ozbiljan i težak, da je jedina mogućnost spasavanja naroda od propasti bilo da Isus umre. I tako je, od tog trenutka, ovaj savet sve aktivnosti okrenuo ka tome da ubiju Isusa (53. stih).

Znajući za planove Sinedriona, Isus se više nije kretao javno, na način kojim bi na sebe mogao skrenuti pažnju verskih vođa. Zajedno sa svojim učenicima povukao se u jedno udaljeno područje u Judeji (54. stih). Kako se približavao praznik Pashe, pripadnici običnog naroda su počeli da nagađaju da li će se Isus usuditi da se pojavi na svečanostima (stihovi 55,56). Članovi Sinedriona čekali su svoju priliku kako bi uhvatili Isusa (57. stih). Ova poslednja četiri stiha 11. glave označavaju završetak Isusove javne službe i čine jedan deo literarnog mosta ka narativi o periodu Njegove patnje i stradanja.

Glavne teme teksta

Jetki humor Jovanovog Jevanđelja

Videli smo da u Jovanovom Jevanđelju ima mnogo primera namerne dvosmislenosti. Ima i mnogo primera britkog humora, ili ironije, u kojima se osoba ruga svojoj žrtvi, govoreći suprotno od onga što stvarno ima na umu (“O, što je ovo lepa haljina! Gde mogu da kupim tako nešto?”, reći će uobražena tinejdžerka drugoj, čija je haljina videla nekoliko generacija!), ili se iznenada i surovo razbijaju osećanja neke osobe (cigareta koja eksplodira u lice!). Svrha takvog humora u ovom Jevanđelju je poruka čitaocu da će se, okretanjem protiv načina na koji

Jevanđelje posmatra Isusa, na kraju pokazati smešnim i da će dočekati propast svojih nada i snova.

Tekst u Jovanu 11,48–52 vrlo jasno izražava rafiniranu ironičnu konstataciju da su, ubijanjem Isusa, verske vlasti same izneveravale svoje planove, i za ovaj i za onaj budući život. Bilo je očigledno da je vaskrsavanjem Lazara članove vladajućeg saveta obuzela panika (stihovi 45–48). Bojali su se da će, ako ne zaustave Isusovo delovanje, svi verovati u Njega, “pa će doći Rimljani i uzeti nam zemlju i narod“ (48. stih). Kajafa, taj bučni razmetljivac i brbljivac (“vi ne znate ništa“ — 49. stih), stupio je na scenu, tvrdeći da savet mora da ukloni Isusa, ako hoće da nacija opstane (50. stih).

Ironične dvosmislenosti u Četvrtom Jevanđelju dostižu svoju kulminaciju u stihovima od 48 do 52. Pošto je izrazio svoje neprijateljstvo prema Isusu, Kajafi se čestita za uspešno predskazivanje da će Isusova smrt značiti spasenje narodu (iako očigledno u totalno drugačijem smislu nego što je Kajafa imao na umu)! Bog ga je očito upotrebio da objasni značenje Isusove smrti, iako on sâm nije bio svestan šta radi.

Ironija u Jovanovom Jevanđelju dostiže u 48. stihu gotovo nekontrolisane proporcije. Uspaničeni, članovi Sinedriona kažu, ako dozvole da Isus dalje živi, da će svako verovati u Njega i da će Rimljani doći i uništiti i grad i hram. Međutim, šta je zapravo poznato čitaocu na kraju prvog veka? Da su raspinjanjem Isusa jevrejski knezovi navukli na sebe upravo one posledice kojih su se bojali. Plan verskih vođa u razapinjanju Isusa bio je da se spase narod i hram. Ironija zbivanja je pokazala da je njihov postupak uništio narod i hram. Njihov plan je bio da spreče da svet poveruje u Isusa. Ironična posledica raspeća je bila da je, Isusovom smrću, Bog doneo spasenje svetu na način kako to verske vođe nikada ne bi ni u snu pomislile.

Savremene implikacije

Grešno ljudsko srce ima gotovo beskrajnu sposobnost opravdavanja nepravde. U ovom tekstu mi vidimo iskrene religiozne ljude koji izgrađuju dobre i zdrave razloge za uklanjanje jednog dobrog Učitelja, čija je primarna greška bila što je rekao istinu o sebi. Za vreme strahota Drugog svetskog rata nacisti su se razmetali svojim ubeđenjem kako će doći dan kada će im svet zahvaljivati što su ga oslobodili Jevreja. Ponašali su se kao sluge svim narodima!

Ovakva neverovatna samoobmana dostići će svoj puni i konačni zenit u poslednjim danima istorije sveta (Otkrivenje 13,16.17). Isus govori o vremenu “kad će svaki koji vas ubije misliti da Bogu službu čini“ (Jovan 16,2). Jevrejske verske vođe Isusovog vremena bile su žrtve takve samoobmane u istoj meri kao i bilo ko drugi. Ljudi koji danas odbacuju Isusa (i u samoj crkvi i izvan nje) ponašaju se na isti način kao i nekada jevrejske vođe.

○ **Primena Reči**

Jovan 10,22–11,57

1. Da li je uopšte stvarno važno da li neko veruje da je Isus u potpunosti Bog? Na koji bi način uloga i služba Jovanovog Jevanđelja bile umanjene u tvom životu, ako bi smatrao da je Isus bio samo dobar čovek? Anđeo? Najviše stvoreno biće?
2. Možeš li se setiti prilika u životu kad je Bog odlagao da usliši tvoje molitve? Kako si se osećao u takvim prilikama? Da li si nekada, u takvim prilikama, dovodio u sumnju Božje staranje i brigu? Kako si povratio poverenje u Boga i Njegova obećanja? Koja su iskustva, u tim prilikama, učvrstila tvoju veru?
3. Ko ti je ovde blizak? Marija? Marta? Lazar? Posetioci koji izražavaju Mariji saučešće? Jevrejske vođe? Smatraš li da bi Isus u ovom trenutku plakao nad tvojim stavom prema Njemu? Kakve promene bi, po tvom mišljenju, On želeo da učini u tvom stavu?
4. Da li si se nekada suprotstavljao nečemu za šta si u dubini svog bića znao da je pravo? Zašto si to činio? Kako se dogodilo da si uvideo svoju samoobmanu? Imaš li na umu neke metode za izbegavanje samoobmane za svakodnevnu primenu?

○ **Istraživanje Reči**

1. Uz pomoć biblijskog atlasa, prouči kartu hramskog kompleksa u Jerusalimu. Identifikuj poziciju Solomunovog trema. Da li bi Isus i Njegovi učenici bili na domašaj ušiju od unutrašnjeg trema hrama? Koliko su bili udaljeni od rimske tvrđave Antonije?
2. Uz pomoć konkordancije i/ili *SDA Bible Dictionary*, pronađi i načini spisak svih vaskrsenja u Bibliji. Koliko je razdoblja biblijske istorije zastupljeno na tom spisku? U čemu je Lazarovo vaskrsenje jedinstveno među njima? U čemu su slična?

GLAVA JEDANAESTA

“ČAS“ KAD SE DAVAO ŽIVOT

Jovan, 12. glava

U 12. glavi Jovanovog Jevanđelja srećemo dve glavne priče; Isusovu propoved i kratak epilog Njegove javne službe. Ta glava deluje kao prelaz, tranzicija između Isusove javne službe i “časa“ Njegovog stradanja i smrti. Prva priča govori o “Isusovom pomazanju za pogreb“, koje je obavila Marija prilikom večere u Vitaniji (stihovi 1–8). Posle jednog podsećanja na zaveru sveštenika protiv Njega (stihovi 9–11), druga priča ukratko opisuje trijumfalni ulazak Isusov u Jerusolim (stihovi 12–19), ponovo s podsećanjem na Isusovu smrt (16. stih). Negde u okolini Jerusolima, moguće i u okviru hramskog kompleksa, molba nekih Grka da vide Isusa čini da On prepozna da je došao “čas“ Njegove smrti (stihovi 20–36). Tekst u Jovanu 12,1–36, kao celina, prožet je temom, ironično obojenom, da život koji Isus nudi može da dođe samo smrću Davaoca života.

Ostatak 12. glave deluje kao skraćeni epilog nekoliko ključnih tačaka iz prvog, glavnog dela Jevanđelja. Posle objašnjenja razloga zbog čega većina verskih vođa ne veruju u Njega, bez obzira na znake koje je učinio (stihovi 37–43), epilog završava kratkim pregledom Isusove vesti: došao je da otkrije Oca (stihovi 44–46) i rečima koje On izgovara biće suđeno svima koji ga slušaju (stihovi 47–50).

○ Ulaženje u Reč

Jovan, 12. glava

Tekst 12. glave pročitaj najmanje dva puta, a onda odgovori na sledeća pitanja. Ako je moguće, pročitaj poglavlje u više različitih prevoda i zabeleži fine razlike među njima.

1. I Marijin i Judin postupak mogu biti zli ili plemeniti, u zavisnosti od konteksta u kojem su se dogodili. Na kom osnovu je, u tom izveštaju, Marija pohvaljena, a Juda osuđen? Obrazloži svoj odgovor.
2. Tekst u 12,12–16 uporedi s 9. glavom Zaharije, iz čijeg konteksta je uzet citat u 15. stihu. Da li dolazak Grka u 12,20 ima veze s bilo čim iz konteksta Zaharije 9,9? Šta hoće Jovan da istakne u vezi s prirodom Isusove carske uloge i s razlikom između njegovog gledanja na Isusovu carsku ulogu i na ono kako je na nju gledalo mnoštvo u Jovanu 12,9–19? Obrazloži ovo u jednom ili dva pasusa.
3. Šta, po tvom mišljenju, Isus, u 25. i 26. stihu, traži od svojih učenika da učine? Gde se može naći Isus u svetu svakodnevnog života? Kako ljudi idu za njim u stvarnosti?

4. Na osnovu konteksta, reci zašto je Isus uznemiren, prema rečima 27. stiha? Kakve veze treba Grci da imaju s krstom?
5. Uz pomoć konkordancije potraži sva mesta u kojima se, u Jovanovom Jevanđelju, pojavljuju *sud*, *sudija* i druge srodne reči. Po onome što Jovan piše, kakve uloge na sudu imaju Bog, Isus, Sveti Duh i svaki čovek pojedinačno? Kakvu svetlost bacaju ti tekstovi na 12,31 i 12,47.48? Napiši u svoju svesku jedan ili dva pasusa sa svojim kratkim zaključcima.

○ Istraživanje Reči

Struktura teksta

Upoređenje tekstova u 12,1 i 13,1 govori o “sedmici” događaja koja je, možda namerno, paralela “sedmici” na početku Jevanđelja (1,29.35.43; 2,1). Prisutne su i paralele 1. Mojsijevoj i sedam dana u kojima je Bog načinio nebesa i Zemlju. Kao i u slučaju stvaranja u početku, Bog je radio šest dana (1. Mojsijeva, 1. glava), objavio da je Njegov posao završen (1. Mojsijeva 2,1.2) i počivao u sedmi dan (stihovi 2,2.3), pa tako i svojim završnim aktivnostima u poslednjih šest dana (12,1) Isus objavljuje završetak svog dela (19,30) i počiva u grobu na subotni dan (stihovi 31, 42; 20,1).

Detaljno istraživanje teksta

Šest dana pre pashe bilo bi subota uveče, poslednje sedmice pre raspeća (12,1 — prema Jovanovim rečima, Pasha je te godine počela u petak, zalaskom sunca; 13,1; 19,31.35–37). Isus ponovo dolazi u Vitaniju, u mesto u kojem žive Marija, Marta i Lazar (11,17.18), udaljenom od Jerusalima nešto više od tri kilometra. Pripremljena je večera u Isusovu čast, zajedno s Lazarom, čovekom koji je bio podignut iz mrtvih i sada sedi s Isusom (12,2). Marta, razume se, služi, dok je Marija, kao i obično, angažovana oko Isusovih nogu (stihovi 2,3; uporedi Luka 10,38–42). Čisti nard bio je mirisno ulje uvezeno s Istoka, izuzetno skupo, tako da to što se događalo teško da nisu mogli da primete oni koji su prisustvovali večeri (12,3).

Priča o Mariji koja pomazuje Isusove noge pogodno je stavljena na ovo mesto, da bi istakla kontrast između njene vere i ljubavi prema Isusu i hladnokrnih računica Kajafe (11,49.50) i Jude (12,4–6). Kratka priča o Judi jedan je od sjajnih primera ironičnog humora u Jevanđelju. Juda tvrdi da je izdavanje novca za miris, radi pomazanja za pogreb, čin rasipništva (5. stih), dok je sâm, izdajući Isusa, postao osoba najvećim delom odgovorna za neophodnost tog pomazanja. Juda izražava zabrinutost za siromašne, a ipak, kradući iz “kovčežića”, jasno pokazuje da je zapravo on jedina siromašna osoba o kojoj brine (stihovi 5 i 6)! U kasnijem delu Jevanđelja, učenici misle da Juda odlazi iz Gornje sobe s namerom da podeli nešto siromašnima (13,29), iako je, u stvari, pošao da izda Isusa (13,21.26.27.30). Međutim, konačna i najveća ironija

Jevanđelja je da za “siromašne“ niko nikada nije dao više nego Juda, kad izdao Isusa na smrt na krstu!

Ključna tačka prilikom upoređivanja Marije i Jude je pitanje motiva. Marijin čin pomazivanja Isusovih nogu motivisan je nesebičnom ljubavlju i žrtvom. S druge strane, Judino kritikovanje Marije je motivisano pohlepom i prevarom. I ponovo, Isus pokazuje da zna šta se nalazi u srcu čoveka, ali Judine pobude ne izlaže javnom pogledu. Naprotiv, On uzima u zaštitu Mariju, ističući da je socijalni čin (pomaganje siromašnima), ma kako da je važno, u konačnom smislu bez svrhe, ako nema krsta (stihovi 7,8; vidi takođe, stihovi 23–26; Matej 25,34–46). Ali Juda će, umesto da shvati da je izražavanje poštovanja Isusu daleko vrednije od novca, ubrzo zameniti Isusa za trideset srebrnih novčića.

Ova dva teksta tranzicije (Jovan 12,9–11 i stihovi 17–19) služe da u umu čitaoca sačuvaju temu o Lazaru. Zašto bi trebalo ubiti Lazara (10. stih)? Zato što je Lazar bio moćan svedok za Isusa (stihovi 11, 17, 18). Autor Jevanđelja ovde jasno ističe da verske vođe više nisu postupale po diktatima razuma. Oni su do tog stepena bili predani svom teološkom stavu, da su bili spremni da izvrše ubistvo i njime spreče da se obelodane činjenice koje su negirali. Oni su bili u zabludi i to su znali, ali je spasavanje obraza njima postao jedini prioritet (stihovi 42, 43).

Lazar nije skrivio nikakvu hulu i nije pogazio nijedan jevrejski zakon. On je prosto bio živi svedok Isusove moći, koji će potvrditi Njegove tvrdnje o svome Božanstvu. Na taj način njegovo iskustvo postaje nagoveštaj onoga što stoji u Jovanu 16,2, tekstu u kojem Isus predskazuje dolazak vremena kada će Njegove sledbenike izgoniti iz zbornica i kada će se čak i ubistvo poistovećivati sa žrtvenom službom Bogu. Kada ljudi jednom odbace Isusa, više neće postojati granice dokle će odlaziti, suprotstavljajući se Njemu!

Trijumfalni Isusov ulazak u Jerusalim u Jovanovom Jevanđelju (12,12–16) je, prema tome, u vrlo bliskoj vezi s vaskrsavanjem Lazara, koje se pominje dva puta. Jezik 13. stiha (“Uzeše grane od finika [palme] i izidoše mu na susret“) je tehnički jezik u grčkom, kojim se opisuje vrsta trijumfalne procesije, posebno predviđene za kralja koji je odneo pobjedu u bici ili ratu. Reči koje izgovara narod se, s druge strane, uzimaju iz starozavetnog uzora trijumfalne povorke koja se kreće prema hramu (Psalam 118,26.27). Isus bira vreme i mesto u kojima će se okupljati veliko mnoštvo ljudi i koristi jednu priču uživo, da bi sebe nedvosmisleno oglasio kao dugo očekivanog Mesiju.

Ljudi suštinu razumeju, ali samo delimično. Isusu počinju otvoreno da kliču kao caru nacije. Kombinacija reči *car* i *koji ide* (Jovan 12,13) viđena je i ranije u Jevanđelju (6,14.15). Ipak, u 6. glavi je Isusov carski status nedvosmisleno duhovne prirode (6,35.63). Autor Jevanđelja u 12. glavi ponovo koriguje jevrejska očekivanja. Tačno je, Isus je car, koji je bio pomazan (7. stih), a primiće i krunu (19,2). Ipak, On nije car nacion-

alističkih nadanja. Njegov carski status je sveopšteg/ univerzalnog karaktera (11,52; 12,19.20.32).

Univerzalni, sveopšti karakter Isusovog carskog statusa vidljiv je na osnovu citata iz Zaharije 9,15. Car-Mesija iz 9. glave Zaharije nema samo duhovnu misiju (Zaharija 9,9 — “pravedan“, “spasava“, “krotak“), nego objavljuje i mir neznabošcima (vidi Jovan 12,20), dok Njegova vladavina obuhvata krajeve zemaljske (Zaharija 9,10). Osnov Njegove sveopšte duhovne vladavine je “krv zaveta“ (Zaharija 9,11; vidi takođe Sofonija 3,9.10.16.19). Ali do punine onoga kako učenici razumeju ove sadržaje doći će tek posle Isusovog proslavljanja (Jovan 12,16). I još jednom, ovde postaje vidljiva druga generacija hrišćana. Isusova prisutnost, koja kroz delovanje Svetoga Duha donosi veće razumevanje od onog kakvo su imali učenici kad je Isus bio lično među njima (Jovan 14–16).

U Isusovom trijumfalnom ulasku u Jerusalim vidimo tri velika reago-ovanja na čudo Isusovog vaskrsavanja Lazara iz mrtvih. Čudo kod jevrejskih verskih vođa stvara želju da ubiju Isusa, iz straha od onoga što će se dogoditi njima ako to ne učine (11,45–53). To čudo ispunjava Mariju zahvalnošću i dimenzijom samopožrtvovne ljubavi (12,1–8). U isto vreme, čudo nadahnjuje mnoštvo da pokuša da upotrebi Isusa za ostvarenje svojih nacionalističkih očekivanja (stihovi 9–19; vidi takođe 6,2.14.15).

Prema tome, vaskrsavanje Lazara proizvodi tri različite reakcije prema Isusu, od kojih su dve negativne. Od tri reakcije, Marijina je nedvosmisleno ona koju autor Jevanđelja svojim čitaocima želi da predstavi kao veliki uzor odgovora na Isusova čuda. Na suprotnoj strani, mnoštvo je kolebljivo, nestalno. Već u 12,34 ti ljudi počinju da se bave drugačijim razmišljanjima o Isusu. Vrlo brzo, i oni će pomiriti s činjenicom o Isusovom raspeću.

Dolazak Grka na scenu (20. stih) potvrđuje zaključak 19. stiha da “[sav] svet ide za Njim“. Ovde vidimo nove plodove obećanja o “svakome koji veruje“ (3,16; vidi takođe 20,30.31). Ceo neznabožački svet se otvara jevanđelju (4,42; 7,35; 10,16; 11,52; 12,32; White, *The Desire of Ages*, 622). Vaskrsavanje Lazara čak je privuklo i pažnju neznabožaca!

Taj zlatni trenutak je očito delovao kao svojevrсни signal Isusu lično, pošto On u dolasku Grka vidi nastupanje svog “časa“ (23. stih). Čas Isusovog proslavljanja u Četvrtom Jevanđelju nije viđen samo u Njegovom vaskrsenju i vaznesenju, nego i u Njegovoj samopožrtvovnoj patnji i smrti (24. stih; 13,32; 17,1.5).

Jedini pravi i adekvatan odgovor na Isusov čas, za one koji veruju u Njega, jeste da ga slede u Njegovoj patnji i stradanju (12,25.26). Isusov sluga će ovaj sadašnji život rado zameniti za onaj istinski večni život (25. stih). Slediti Isusa, znači odreći se egocentričnosti, samoživlja. Ako su naši životi puni borbe za osvajanjem prednosti, sigurnosti i zadovoljstva, mi ne doživljavamo onu puninu života koju nudi Isus. Prenošenje vlasti nad našim životima na Hrista je način za istinsko ispunjenje

smisla života. Oni koji se odreknu samoživlja i svoje živote pokore Isusovoj vlasti, uvek će težiti da budu samo tamo gde je Isus (26. stih).

Gde je Isus, da bismo mogli da ga sledimo i da budemo tamo gde je On? Kontekst teksta jasno ističe da Isusa možemo naći na putu krsta (stihovi 23, 24, 27–33). Tamo gde je On, bićemo i mi, ako ga sledimo na putu krsta. Njega možemo naći tamo gde je Njegov narod, naročito oni koji pate, koji su tlačeni, koji su slabi, grešnici i odbačeni (4,7–42; 5,1–15; 9,34–38; Matej 25,34–46). Naš čas slave je kad se predamo u samopožrtvovanju za dobro drugih u nekim vrlo prizemnim situacijama i mestima. Jovanovo Jevanđelje, u 13,1–7, ilustruje vernikov put krsta. Služeći drugima i “perući im noge”, mi idemo za Isusom na putu krsta. Mi ga nalazimo u ličnosti svojih bližnjih.

Tekst u 12,27 dovodi nas u nešto što možemo nazvati “Jovanovom Getsimanijom”. Isus je uznemiren, žalostan i pita se, da li bi trebalo da moli Oca da ga oslobodi Njegovog “časa”. Predmet je sličan odnosu Četvrtog Jevanđelja prema mnogim od velikih biblijskih događaja u Mateju, Marku i Luki. Jovan ne izveštava o kušanju Isusovom u pustinji, ali njegovu suštinu vidimo na iznenađujućim mestima (6,15.31; 7,3). Na Maslinskoj Gori nije održana nikakva eshatološka propoved, a ipak suštinu upravo te propovedi nalazimo u knjizi Otkrivenja! U Getsimaniji, neposredno pre izdaje i suđenja Isusu nema doživljavanja teskobe (vidi 18,1–11), ali su svi elementi getsimanskog iskustva sadržani u Jovanu 12,20–36). Čas je nastao (stih 23; uporedi Marko 14,41). Isusova duša je duboko uznemirena i žalosna (12,27; uporedi Marko 14,34). On razmišlja o mogućnosti da izbegne svoj čas patnje i smrti (12,27; uporedi Marko 14,35.36).

Šta je ovde uzrok Isusovoj agoniji? Reč je o dolasku Grka (20. stih). Ovaj tekst kao da je ponavljanje jednog od sotoninih iskušenja u pustinji — iskušenja da dobije svoju univerzalnu vlast, ali ne putem patnje i smrti, nego pokoravanjem sotoninoj zapovesti (Matej 4,8–10; Luka 4,5–8). Isus u Grcima vidi sotonin efekat odvrćanja, njegov pokušaj da Isusa odvrati od krsta koji se približava. Dolazak Grka kao da poručuje: “Sva carstva ovoga sveta možeš dobiti i bez umiranja. Idi jednostavno svetu, leči njihove bolesne, podiži njihove mrtve, propovedaj im, i sve će biti tvoje.” Isusov odgovor knezu ovoga sveta je negativan. O Njegovom celokupnom životu biće suđeno na krstu (Jovan 12,31). Podizanje Isusa će, zapravo, biti bacanje sotone na zemlju! Krst, a ne znaci i čuda, konačno će se pokazati da je upravo ono što svakoga i sve privlači Isusu (stihovi 32, 33).

Odgovor s neba na Isusovu molitvu teskobe je uveravanje u dvostruko proslavljanje (28. stih). Otac je proslavio celu Isusovu službu u prošlosti (17,4), a upravo sada predstoji trenutak da On ponovo proslavi Isusa na krstu (12,23.24.32.33). Ta potvrda je bila za dobro učenika (30. stih). Trebalo je da znaju da je put ka stvarnoj slavi — put patnje i smrti, a ne put čuda i ljudskog laskanja. Trebalo je da znaju da

se Otac potpuno slaže s putem krsta. Jednoga dana će se i oni suočiti s protivljenjem i stradanjem, tako teškima, da će često voditi i u smrt.

Kakva vrsta suda je trebalo da se održi na krstu (stihovi 31 i 32)? Da je to trebalo da bude odlučna i ključna izjava, indikovano je dvostrukom upotrebom reči “sad“ u 31. stihu. To je trebalo da bude kosmički, sveopšti/ univerzalni sud. Zahvaljujući krstu će sotona biti svrgnut s prestola, a Isus ustoličen na presto (vidi Otkrivenje 5,5–12). Na krstu je za sve grehe sveta izrečena presuda i izvršena kazna u telu Hrista (Rimljanima 8,3; 1. Petrova 2,24). Onima koji su shvatili značenje krsta, sotonin sistem ponašanja i delovanja zauvek će biti lišen moći prevare. Put Božje samožrtvujuće ljubavi zauvek će biti uzdignut na njegovo [sotoninog sistema ponašanja...] mesto.

Mnoštvo je zapanjeno. Kakav je to Mesija (12,34)? Na osnovu starozavetnih spisa oni su našli opravdanje za svoje verovanje da Mesija nikada neće umreti (Psalam 110,4; Isija 9,7). Konačno, kakva je korist od Mesije koji strada i umire? Ali doktrina o večnom Mesiji je ignorisala reči Pisma, kao što su u Isaiji 53,5–9, koje upućuju na jednog Mesiju, sasvim drugačijeg od onog kakvog su hteli da “udenu“ u druge starozavetne spise. Opasno je svete spise čitati selektivno, bez obzira koliko je trud iskren i kako uzvišena doktrina koju neko pokušava da odbrani.

Odgovor koji im Isus daje ponovna je potvrda centralne uloge “videla“ u poruci Jevanđelja (vidi 1,4.5.9). Sve njihove ideje treba da budu pokorene Videlu koje je došlo s neba u ličnosti Isusa Hrista. Upravo to videlo će im ubrzo biti oduzeto, pa oni koji su ostavljeni u tami neće imati pojma kuda idu (12,35.36). Kao da oživotvorava tu svoju poslednju pretnju, Isus nestaje iz njihove sredine (36. stih). Ovaj trenutak označava kraj priče o Isusovoj javnoj službi. Posle kratkog teološkog pregleda (stihovi 37–50) Njegove javne službe, autor ga opisuje kako od tog trenutka služi samo svojim učenicima (glave 13 – 17, 20, 21).

O sledećem odseku (stihovi 37–43) raspravljalo se u relaciji s teološkim rečnikom svadbe u Kani (2,1–11) i u relaciji s diskusijom o predestinaciji, nasuprot ljudskoj odgovornosti, nastaloj na osnovu teksta u 9,39–41. Mi, prema tome, nemamo potrebe da o tome ovde opširno raspravljamo. Dovoljno je reći da taj odsek objašnjava zašto je toliki broj ljudi odbilo da poveruje u Isusa, uprkos neverovatnim znacima koje je On učinio pred njima (37. stih). S jedne strane, njihovo neverovanje je ispunilo proročanstvo iz Pisma (stihovi 38–41). S druge, to je bilo zatajenje volje. Njihovo opredeljenje bilo je težnja ka pohvali i laskanju od strane ljudskih bića, umesto pohvale od Boga (stihovi 42, 43). Prećutno se ovde podrazumeva da će oni kojima je Božje odobravanje važnije od ljudskog, uvideti ko je Isus i biti voljni da ga slede, i onda ako bi ih to sleđenje odvelo u velika stradanja, pa čak i u smrt. Konačno, pohvale drugih ljudi su kolebljive i kratkog daha, dok Božje prihvatanje ima večni značaj. Barclay napominje da je tajno učeništvo kontradikcija izrâza. “Ili će tajnost ubiti učeništvo ili će učeništvo ubiti tajnost“ (2:133).

U Jovanu 12,44–50 nam se nudi kratak pregled ključnih elemenata Isusove vesti. Verovati u Isusa znači verovati u Oca koji ga je poslao (44. stih). Videti Isusa znači videti Oca koji ga je poslao (45. stih). Isus potom ponavlja suštinu 35. i 36. stiha: On je došao u svet videla [autor Paulien ??], kako bi svi koji veruju u Njega mogli da izbegnu tamu (46. stih).

Isus u 47. i 48. stihu sažima svoju teologiju suda. Bilo da je u prošlosti, sadašnjosti ili budućnosti, svaki je sud u Hristu međusobno povezan. Ova dva stiha kao da snažno odražavaju poslednju Mojsijevu propoved, zapisanu u 5. Mojsijevoj knjizi (18,18.19; 31,19.26; 32,45–47). Isus nije došao u svet radi suda (47. stih). A ipak u sadašnjem svetu postoji jedan sud, koji se aktivira rečima koje Isus izgovara i onim — kako ljudi reaguju na te Isusove reči (48. stih). Sud koji traži neodložni odgovor na Isusove reči biće okončan u okviru suda koji se održava u poslednji dan (48. stih). Između sadašnjeg i budućeg suda nije povučena oštra linija ovde, na završetku Isusove javne službe.

Glavne teme teksta

Ličnosti kao predstavnici

Pošto u Jovanovom Jevanđelju nema priča u uobičajenom smislu te reči, autor je, čini se, njihovo dejstvo zamenio koristeći iskustva Isusa i onih koji su komunicirali s Njim, kao *priče uživo* [acted parables]. Na taj način imamo situaciju da mnoge od ličnosti u Jevanđelju deluju kao predstavnici određenih grupa ljudi ili tipova reakcije prema Isusu.

Marija, Marta i Lazar, iako stvarne osobe, u Jevanđelju su upotrebljeni kao simboli tipova hrišćana. Marija simboliše hrišćane koji su po prirodi krhki i skloni razočaranju, a ipak, u Hristu mogu da dostignu zadivljujuće visine ljubavi i predanja. Marta je, s druge strane, praktičniji tip hrišćanina. Ona je oličenje razumne vere i duha služenja. Lazar, čija je ličnost pretežno tajna, s druge strane predstavlja hrišćane čija bolest, nedostatak ili žalost njihovu pažnju intenzivnije koncentrišu na nadu u vaskrsenje.

Generalno, žene iz Jovanovog Jevanđelja su simboli istinske vere usred sumnje i nesigurnosti. I žena Samarjanka, i Marta i Marija su pozitivne ličnosti u Jevanđelju, kao i Isusova majka. Sve žene su opisane kao žive, stvarne osobe, sa stvarnim nedostacima. Ipak, nijedna nije neprijateljski raspoložena prema Isusu i sve se trude da ga razumeju i poštuju. Da je stari svet bio nastanjen samo ženama, Isusov život ne bi bio ni u kakvoj opasnosti!

Najzanimljiviji je, svakako, Marijin karakter, naročito ako bismo Mariju iz Vitanije poistovetili s Marijom Magdalenom i ženom uhvaćenom u preljubi, što je mišljenje nekih od izučavalaca Jevanđelja. Zajednički imenitelj svih tih izveštaja o Mariji je da je nalazimo kraj Isusovih nogu. Marija iz Vitanije pomazuje Isusove noge u duhu žrtve (12,3). Ona pada pred Njegove noge u poniznom preklinjanju (11,32). Ona sedi

kraj Njegovih nogu u proučavanju i razmišljanju (Luka 10,38–42). Marija Magdalena, ispred krsta, stoji uz Isusove noge u žalosti (Jovan 19,25–27). Pada pokorno pred Njegove noge u blizini groba, u vrtu (20,14–17; White, *The Desire of Ages*, 780). Tu je i jedna bezimena žena koju dovlače do Isusovih nogu, u poniženju, ali tu od Isusa prima otpust od svojih tužitelja.

Pravna [legal] struktura Jovanovog Jevanđelja

Prosto čitanje Jevanđelja dovoljno je da otkrijemo različitost tona između prvog i drugog dela Jovanovog Jevanđelja. Prvi deo govori o Isusovoj javnoj službi (glave 1 – 12). Drugi se uglavnom bavi Njegovim uputstvima koja je dao učenicima (glave 13 – 21). Prvi deo je borben i obavljen obručem rasprava i dokazivanja. Drugi deo Jevanđelja je naglašenije misaon, kontemplativan i pobožnog, bogoslužbenog karaktera.

Prvi deo Jevanđelja (glave 1 – 12) uređen je po uzoru na suđenje. Pozivaju se svedoci, iznose se dokazi, dok je čitalac pozvan da formuliše neizbežnu odluku: Isus je Mesija koji je došao s neba da pokaže svetu kakav je Bog. Čitavi blokovi Jevanđelja imaju atmosferu sudnice (5,16–47; 6,22–71; 7,1 – 10,21). U Jovanovom Jevanđelju se sudi Isusu, zajedno s tvrdnjama koje iznosi o sebi.

Namera Jevanđelja je da čitaoca povede ka odluci, uverenju, da je Isus zaista Mesija, Božji Sin i da je, verom u Njega, moguće zadobiti život, upravo onako kako je On obećao (20,30.31). Za čitaoca Jevanđelja najveći od svih svedoka je Sveti Duh, koji, kao svedok na ovoj Zemlji, zauzima Isusovo mesto (15,26.27; 16,7–11).

○ Primena Reči

Jovan, 12. glava

1. Kad bi imao na raspolaganju godišnju sumu plate ili godinu dana vremena, koje bi mogao da upotrebiš da proslaviš Isusa, na koji način bi upotrebio jedno ili drugo? Kako bi na to, najverovatnije, reagovali tvoji prijatelji? Koji procenat tvog sadašnjeg budžeta odražava odluku da proslaviš Isusa? Da li bi taj procenat bio drugačiji, da si nekim slučajem — milioner? Kako se formira odnos potreba bližnjih sa sopstvenim potrebama?
2. Da li je tvoj sadašnji odnos s Isusom sličan odnosu mnoštva u 12. glavi — gore i dole, u zavisnosti od aktuelnih zbivanja? Sećaš li se prilike kada je tvoje iskustvo s Hristom bilo zaista moćno, a onda ti je određena vest uklonila vetar iz jedara? Imaš li na umu strategije koje mogu pomoći da tvoj hrišćanski život postane dosledniji?
3. Da li si se nekada našao u situaciji kao što je bila situacija verskih vođa, koje su verovala u Isusa ali odbijale da ga priznaju, u strahu da ne izgube podršku i odobravanje svojih kolega (stihovi 42, 43)?

Šta nas najvećom merom čini neodlučnima da govorimo o svojoj veri?

4. Kako se tvoja crkva odnosi prema osobama kao što je Marija, koje su učinile ružne stvari, ali žele da počnu sasvim ispočetka? Da li je svejedno ako je to njeno tek prvo ogrešenje?

○ **Istraživanje Reči**

1. Uz pomoć jedne od obimnih konkordancija navedi, u Jovanovom Jevanđelju, svaki primer pojavljivanja reči "mnoštvo". Kakav je stav "mnoštva" u poređenju sa stavom "Jevreja"? Ima li promene stava mnoštva prema Isusu? Kakav je njihov stav iz 12. glave, u poređenju sa 7,40–43 i 10,19–21?
2. Uporedi tekstove iz 1,19 do 2,11 s poglavljima 12 do 19. Kakav dokaz nalaziš da svaki odsek pokriva grubo period od jedne sedmice dana? Nalaziš li bilo kakvu vezu između tih "sedmica" u Jevanđelju i sedmice stvaranja u 1. i 2. glavi 1. Mojsijeve? U jednom ili dva pasusa ukratko prikaži teološki značaj viđenja krsta u svetlosti sedmice stvaranja.

DEO ČETVRTI
UČENICI POZIVAJU JEDNU NOVU GENERACIJU
Jovan 13 — 17

GLAVA DVANAESTA
UČENICI DOLAZE NA ISUSOVO MESTO
Jovan, 13. do 17. glave

S trinaestom glavom transformiše se celokupna intonacija Jovanovog Jevanđelja. Umesto da aktivno radi, poučava ljude i raspravlja javno, Isus se povlači na jedno nenaznačeno mesto (13,1.2; po svoj prilici, u Gornju sobu, pomenutu u drugim Jevanđeljima — Matej 26,17-19; Marko 14,12-15; Luka 22,7-12) da bi na miru il opširno podučavao svoje učenike. U glavama 13 do 17 senka krsta nadvijena je nad prostorijom, dok učenici počinju da zaključuju da će ih Isus uskoro stvarno napustiti. Zato On nastoji da ih pripremi za to iskustvo. Isus neprestano ponavlja misli u tom delu knjige, a učenici su, čini se, ipak, nemoćni da razumeju.

Većina materijala u ovom odseku Četvrtog Jevanđelja uopšte ne postoji u Mateju, Marku i Luki. Tekst je uvršten ovde zbog Jovanovog jedinstvenog angažovanja za drugu generaciju hrišćana, koji neće imati ličnog dodira ni s Hristom ni s Njegovim učenicima. Isus u ovom odseku drži svojim učenicima oproštajnu propoved, u kojoj ih uči kako treba da žive bez Njegovog fizičkog prisustva, kao što će i druga generacija morati da živi bez fizičkog prisustva učenika.

Ipak, druga generacija neće biti hendikepirana. Zahvaljujući Svetome Duhu, njeni pripadnici će imati pristupa punini života koju Isus daje, u istoj meri kao i bilo koji učenik koji se stvarno družio s Isusom na ovoj Zemlji. Zapravo, učenici su u Gornjoj sobi bili posebno tupih umova i nesposobni za shvatanje. Tako tekst u glavama od 13. do 17. podvlači istinu da je za učenike bolje da Isus nije više fizički prisutan, pošto će i veća dela i bolje razumevanje biti mogući tek kada Duh dođe (14,12-17; 16,7).

Ovaj deo Jevanđelja počinje izveštajem o pranju nogu i razotkrivanjem onoga koji će izdati Isusa (13,1-30). Judin odlazak odatle daje Isusu slobodu za iskren i otvoren razgovor s učenicima o svojoj i njihovoj budućnosti (13,31 - 14,31). Po završetku večere Isus ostaje u Gornjoj sobi sa svojim učenicima (14,31; 18,1). Drži im dugu propoved, u kojoj obrađuje iste teme koje je pokrenuo i u jednom ranijem razgovoru (15,1 - 16,33). Propoved teče uz samo zanemarljive upadice od strane

učenika (16,17.18.29.30). Odsek se završava veličanstvenom Isusovom molitvom za svoje učenike i drugu generaciju, one koji će poverovati u Njega zahvaljujući pisanim rečima učenika (17,1–26).

Odsek počinje pranjem nogu (13,1–12), a završava se scenom u kojoj Isus i Njegovi učenici napuštaju sobu i, preko doline Kedron, upućuju se ka masliniku u kojem će Juda izdati Isusa (18,1–3). Zanimljiv problem imamo u 14,31, kada Isus traži od učenika da napuste sobu. Da li je do propovedi u glavama od 15 do 17 došlo u situaciji kad je grupa oklevala da napusti sobu, pošto su prethodno ustali (ništa neobično u ljudskom ponašanju)? Ili, možda je to, kako tvrde neki bibliisti, dokaz da je posle Jovanove smrti neko drugi “udenuo” pisani materijal o istom predmetu o kakvom se govori u 13. i 14. glavi? Pošto nemamo vidljivih dokaza da se ovo potonje dogodilo (iako je nastanak knjige Proroci i Carevi, od Elen Vajt, primer o tome kako se moglo dogoditi jedno takvo umetanje materijala — vidi Life Sketches, 435,436), treba dati prednost onom prvom (Elen Vajt dodaje još jednu pretpostavku, naime, da se radnja 15. do 17. glave odigrala na putu iz Jerusalima za Getsimaniju, The Desire of Ages, 674).

Pošto je tekst od 13. do 17. glave izložen kao jedno objedinjeno iskustvo, odlučio sam da materijal ne delim na odvojena poglavlja, nego da ga obrađujem kao celinu, na dva različita načina. Prvo, ovo poglavlje knjige ima zadatak da otvori glavne tačke odseka i prikaže u četiri dela (13,1–30; 13,31 – 14,31; 15,1 – 16,33 i 17,1–26). Sledeće poglavlje se koncentriše na Isusove izjave o ulozi Svetoga Duha u vremenu između Njegovog prvog i Drugog dolaska (14,16.17; 14,26.27; 15,26.27; 16,7–15). Ovo poglavlje se neće ograničiti na tekst od 13. do 17. glave, nego će istraživati Isusove izjave o Svetome Duhu u svetlosti svega što se u Jovanovom Jevanđelju govori o ulozi Svetoga Duha.

○ **Ulaženje u Reč**

Jovan 13,1–30

Tekst u Jovanu 13,1–30 pročitaj najmanje dva puta, a onda odgovori na sledeća pitanja:

1. Pažljivo navedi sve ono što, u ovom tekstu, Isus zna, a učenici ne znaju.
2. Pokušaj da, u jednom ili dva pasusa, napišeš objašnjenje za svako od sledećih “teških” rečenica: stihovi 8, 10, 14, 19, 27a.
3. U jednom ili dva pasusa, objasni zašto se, po tvom mišljenju, Petar tako uporno opire da mu Isus pere noge (8. stih)?
4. Navedi, po redosledu, sve ono što tekst govori o Judi. Pokušaj da opišeš vrstu odnosa koji je on mogao imati s Isusom. Uz upotrebu konkordancije dopuni ono što je poznato iz Judine biografije iz drugih Jevanđelja. Ono što si našao, uporedi s člankom o Judi u nekom od biblijskih rečnika.

○ Istraživanje Reči

Pozadina teksta

U ono vreme je među ljudima bio običaj da se okupaju pre prisustvovanja nekoj svečanosti. Kada stignu na mesto održavanja svečanosti, ponovno kupanje nije potrebno; potrebno je samo da operu noge. Pranje nogu je, tako, bilo kao ceremonija koja je prethodila ulasku u kuću u kojoj su takvi ljudi trebalo da budu gosti (Barclay, 2:141).

Detaljno istraživanje teksta

Pre Praznika pashe, koji treba da otpočne dvadeset i četiri sata kasnije, po Jovanovom izveštaju (19,31–37; u Mateju, Marku i Luki večera u Gornjoj sobi zapravo *je(ste)* Pashalna večera), Isusove misli se okreću sopstvenom odlasku s ovoga sveta i efektu koje će Njegov odlazak imati na Njegove učenike (1. stih). Ovo je, u tim okolnostima, zaista vrlo značajna misao. Kako se Isus približava krstu, neko bi od Njega očekivao da misli o sebi i užasnim strahotama kroz koje će proći sledećeg dana. Ne, On je toliko obuzet ljubavlju prema svojim učenicima da, zapravo, razmišlja o tome kakav će njima biti život nakon što se On vrati svom Ocu. On u mislima posmatra vreme posle svojih neposredno predstojećih patnji; bavi se njihovim budućim stradanjima i priprema ih za njih.

Prema tome, tekst u 13.1, najsažetijim jezikom izražava ono što se zapravo događa u tekstu od 13. do 17. glave. Njime je obuhvaćena Isusova oproštajna propoved u kojoj On svoje učenike priprema za realnosti sveta s kojim će morati da se suoče bez Njegove fizičke prisutnosti. Za autora ovog Jevanđelja je osećaj gubitka i bespomoćnosti u srcima učenika — kada shvate da će vrlo brzo izgubiti Isusa — paralela iskustvu druge generacije hrišćana koji će takođe vrlo brzo izgubiti Jovana, svoju poslednju živu sponu sa zemaljskim Isusom.

Pranje nogu nije nikakav uobičajeni postupak. Isus je svestan svog identiteta (3. stih), a poznaje i karakter onih kojima služi (2. stih). Reč o svesnom činu Božanstva u službi grešnim, čak i nepopravljivim ljudima. Petar, zna se, reaguje sa za njega karakterističnom naglošću. U grčkom jeziku, Petar, najsnažnijim mogućim jezikom kaže da on apsolutno neće (dvostruka negacija) dopustiti Isusu da opere njegove noge, bez obzira koliko dugo će o tome morati da razmišlja (8. stih). Grčki iz 8. stiha mogao bi se prevesti savremenim [engleskim] ovako: “Ne dolazi u obzir, ni u celoj večnosti!” Petar je beskrajno prestrašen mogućnošću da njemu Isus pere noge.

Petar je, van svake sumnje, mislio da će Isusa time zaštititi od poniženja. Ali, odgovor koji mu Isus daje (8. stih) jasno izražava okolnost da je Petar zapravo štiti sebe od poniženja sadržanog u

priznavanju svoje potrebe za Isusovom službom izgubljenima (Marko 10,45). "Poniznost nije ako odbijemo ono što Gospod namerava da učini za nas" (Jameison, Fausset, and Brown, 1058). Najintegralnija poniznost nastaje u trenutku kada prihvatimo samožrtvujuću [samopožrtvovnu] Hristovu milost.

Isus u 10. stihu povlači analogiju od kupanja, da bi istakao razliku između dve vrste duhovnog čišćenja. Prvo, u asocijaciji s punom telesnom kupkom/ kupanjem, nastaje početno opravdanje — trenutak u životu osobe kada on ili ona prihvate Isusovo očišćenje njihovog celokupnog života, čime im se postavljaju nove skretnice i oni kreću novim smerom. Ovakvo jednokratno čišćenje, na početku hrišćanskog života, prikazano je činom krštenja.

Pranje nogu, na drugoj strani, predstavlja potrebu hrišćanina da ukloni zaprljanost koja nastaje u svakodnevnom dodiru s grešnim svetom i njegovim zagađenjima. Stopalo je deo tela koji je u stara vremena dolazio u redovan kontakt sa zemljom i zato ga je bilo potrebno uvek čistiti. I tako je onima koji su bili jednom opravdani, potrebno konstantno obnavljanje tog opravdanja, kako život teče. U ovoj analogiji nalazimo jedno predivno ohrabrenje — da naši svakodnevni propusti i neuspesi na ovoj Zemlji ne dovode u sumnju naše opravdanje! Neko ko se već okupao, potrebno je samo da ponovo opere noge! Oslobodimo se bojazni da smo po više puta na dan unutar, pa izvan Božje milosti! Bićemo sigurni sve dotle dok svesno ne odlučimo da se odvratimo od Boga (Jovan 10,27–29).

Lik Isusa koji pere učenicima noge slika je Njegovog praštanja greha, koje nastupa posle krštenja. Ako je to tako, onda je okolnost u kojoj učenici jedni drugima peru noge — znak spremnosti na praštanje za one svakodnevne iritacije i ogrešenja, koji prete opstanku jedinstva u ljubavi, koje je Isus namerio svojim učenicima (stihovi 34, 35 — Talbert, *Reading John*, 194).

Očigledno je da Juda nikada nije bio očišćen u onom prvom smislu (11. stih). Iako je "hodio" [družio se] s Isusom dug period vremena, on nikada nije bio u urednom odnosu s Bogom. Za njega je pranje nogu bilo beskorisno. Ali drugi učenici, ma kako slabi i puni nedostataka, posmatrani su kao oni čiji je odnos s Bogom uredan, zahvaljujući službi koju je Isus obavio na njima.

Iako se hleb i vino iz obreda Večere Gospodnje u Jovanovom Jevanđelju ne pojavljuju eksplicitno, 18. stih sadrži snažnu aluziju da je pranje nogu bilo obavljeno u kontekstu večere. Oni čije je noge On tek oprao, uzimaju učešća u "Isusovom hlebu". U svom tekstu o Gospodnjoj Večeri Pavle govori o ljudima koji će nedostojno jesti i piti za Obrednim stolom (1. Korinćanima 11,27–30). Može biti da je na umu imao Judin primer. Oni koji jedu za Gospodnjom trpezom, a svojim ponašanjem izdaju Gospoda, sami postaju Jude.

Isusovo citiranje 41. psalma (18. stih) podseća čitaoca na slučaj kada je Davida izdao Ahitofel, njegov poverljivi prijatelj i savetnik (2. Samuilova 15,12.31–37). Ahitofel je možda bio Virsavejin deda — zanimljiv obrt situacije; vidi Freedman, 1:193). Pošto je umakanje hleba i pružanje drugome smatrano posebnim gestom prijateljstva (Jameison, Fausset, and Brown, 1059; Barclay, 2:146), iz toga kao da proizlazi da je Isus težio dubokom relacionalnom prijateljstvu s Judom i da mu je, stoga, njegova izdaja posebno teško pala (20. stih; vidi White, *The Desire of Ages*, 645, 716–722).

Zanimljivo je da učenici nikada nisu posumnjali na Judu. Pošto su mu poverili da brine o novcu (12,6; 13,29), on je verovatno poslednji učenik na koga bi posumnjali. Ali i uprkos Juidinim postupcima, Isus ga nikada nije izdao pred drugima (stihovi 27–30). Dozvoljava mu, čak, da sedne na mesto najviše časti, s leve strane Učitelja (Barclay, 2:145). Do tog trenutka Juda je mogao da se obrati, da učini obrt, ali pod sotoninim uticajem je njegov um postao definitivno opredeljen (stihovi 27, 2). Za razliku od Nikodima, on iz videla prelazi u tamu (30. stih; uporedi 3,2.19–21).

Glavne teme teksta

Verovanje mora da bude izraženo u ponašanju

Prvenstvena pouka u obredu pranja nogu jeste da se hrišćansko verovanje ne može smatrati adekvatnim, sve dok se ne pokaže i u ponašanju. Učenici Isusa nazivaju “Učiteljem” (13. stih, grčki), ista titula koju je upotrebio i Isus, opisujući Nikodima (3,10). Isto tako, oni ga nazivaju i “Gospodom” (20,28), što znači da On ima pravo da im govori šta treba da rade. Za razliku od Nikodima, koji se zadovoljavao naučavanjem teoretskih istina, Isus je učitelj koji od svojih učenika ne očekuje samo da veruju onako kako On veruje, nego i da žive onako kako On živi (13,14–16). Oni koji slušaju Njegovu nauku pozvani su da ga slede, služenjem onako kako je On služio (12,26). Isus, međutim, skreće pažnju na to da je u hrišćanskom životu “izvršavanje” često slabije od “znanja” (17. stih). Svi mi bolje poznamo, nego što primenjujemo istinu.

Proročko tumačenje

Iako nije centralna tema teksta, Isusova izjava u 13,19 ima svečane i duboke implikacije. Isus izražava kako On “kazuje” određene događaje (kao što su bili Judina izdaja i dolazak Duha — 14,29), pre nego što se odigraju, tako da bi, *kad* se dogode, učenici verovali. Ovaj tekst ponavlja nešto što smo otkrili na drugom mestu (7,39; 12,16). Učenici su u punom smislu, stvarno, verovali tek nakon što ih je Isus napustio. Oni sebi nikada unapred nisu mogli da predstave događaje.

Verujem da ovaj stih ima implikacije za razumevanje biblijskih proročanstava. Iako u Bibliji Bog izlaže svoje planove za budućnost, ta Nje-

gova izlaganja nisu nikada tako precizna, da bi ograničila Njegove postupke u budućnosti, niti su tako eksplicitna/ određena, da bi se Njegovi postupci mogli unapred opisati u vrlo detaljnim detaljima. Svrha proročanstava je dvojaka. Ona bi trebalo da utiču na način kako danas živimo i da jasno označe Božji postupak u budućnosti, *nakon* što su se takvi postupci dogodili. Nikada ne treba da očekujemo da nam se sve prikaže unapred. Mnogi “apokaliptični Jevreji” su mislili da su unapred videli neke događaje; međutim, sama preciznost njihovih proračuna učinila je da su propustili stvarno ispunjenje — onda kad se dogodilo.

○ **Ulaženje u Reč**

Jovan 13,31 – 14,31

Tekst u Jovanu 13,31 – 14,31 pročitaj najmanje dva puta, a onda odgovori na sledeća pitanja:

1. Zašto Isus čeka da Juda ode, da bi tek tada izneo materijal iz ovog odseka? Kojim dokazom u tekstu podupireš svoj odgovor?
2. Navedi dokaze iz 14,9–14 koje nudi Isus, za tvrdnju da je jedno s Ocem. Možeš li da se setiš drugih dokaza, pruženih u Isusovoj nauci u prvih dvanaest glava Jevanđelja? (Pomoć: glave 3, 5 i 8 su posebno korisne, a korisna je, za tu svrhu, i konkordancija.)
3. Šta je, po tvom mišljenju, Isus mislio kad je rekao da će Njegovi sledbenici činiti veća dela (14,12) nego što je On činio? Veća, u kom smislu? Napiši svoj odgovor.
4. Navedi iz ovog teksta sve što je asocijativno povezano s rečju *ljubav*.

○ **Istraživanje Reči**

Struktura i pozadina teksta

Počev od 13,31, pa sve do kraja 17. glave, Isus održava svoj završni govor, ili oproštajnu propoved, pred svojim učenicima. Čineći to, On sledi običaj mnogih drugih velikih ličnosti u svom jevrejskom nasleđu. On se trudi da svoje učenike pripremi za zemaljski život bez svoje fizičke prisutnosti.

Više istaknutih biblijskih ličnosti održale su oproštajne govore neposredno pred svoju smrt. Među njima su Jakov (1. Mojsijeva 47,29 – 49,33), Mojsije (cela 5. Mojsijeva), Isus Navin (Isus Navin, glave 22 – 24), David (1. Dnevnika 28. i 29. glava) i Pavle (Dela 20,17–38; 2. Timotiju 3,1 – 4,8). Slične govore možemo naći u literaturi pisanoj u periodu između dva Zaveta, verovatno pod uticajem starozavetnih primera (na primer, Tobija 14,3–11; 1. Enohova 91 i 2. Jezdrina 14,28–36). Ti govori se, kako izgleda, prilagođavaju prilično stabilnim klišeima, što nam kazuje da je oproštajni govor bio ustaljen književni žanr u starom svetu (Brown, 2:597–601; Talbert, *Reading John*, 200–202).

Detaljno istraživanje teksta

Odlazak Jude je po svoj prilici prekretnica u ovom odseku Jevanđelja (13,31 — “Kad on iziđe“, u grčkom stoji “prema tome“). To Isusu otvara mogućnost da svojim učenicima prvi put govori slobodno (Jameison, Fausset, and Brown, 1059). Pet pominjanja, u 13,31–35, reči “slava/proslaviti“ (stihovi 31,32) i četiri pominjanja reči “ljubav“ (stihovi 34, 35), čine podlogu Isusovog uvoda za stalnu temu oproštajne propovedi: On uskoro odlazi, a oni neće moći da ga nađu (33. stih; vidi 7,33–36; 8,21.22). Isusova slava (13,31.32) je Njegova smrt, vaskrsenje i vaznesenje (12,27–32.38–40; 17,1–5). Misija Njegovog života (slava) je Njegovo otkrivenje divnog [punog ljubavi] karaktera svoga Oca svojim učenicima (1,14–18).

Misija učenika svetu, s druge strane, nije opisana u kontekstu slave, nego u kontekstu ljubavi (13,34.35). Kao što je Isus ljubio njih u obredu pranja nogu i svojoj smrti na krstu, tako i oni treba da ljube [vole] jedan drugoga. Učenici Onoga koji je za svet položio svoj život biće [pre]poznati kad se budu ponašali po ugledu na svog Učitelja. Ljubav o kojoj Isus ovde govori nesumnjivo će nadmašiti svetovnu ljubav. Ljudi ne pomažu obično kada to nije zgodno; ne daju kada boli; ne izlažu se podsmehu i optužbama, a da ne uzvrate. Prema tome, *svako* će znati da se dogodilo nešto posebno.

Isus pominje “novu“ zapovest, u smislu da ona svoju silu dobija od uzora krsta. Krst ne menja staru zapovest, nego je formuliše u jasniji oblik (1. Jovanova 2,7; Marko 12,28–33). Kao što krst čini da je Božja ljubav jasno vidljiva Isusovim sledbenicima, tako će i njihova uzajamna/međusobna ljubav jasno pokazivati Božju ljubav prema svetu.

U 14,1–4 Isus svoju izjavu o odlasku (13,33) daje u pozitivnijem svetlu. On odlazi kući svoga Oca, a kad se bude vratio, povešće ih sa sobom, u kuću svog Oca. Ovaj jezik odlaženja i vraćanja kao da ima namerno dvostruko značenje. Jasno je da se Isus, u jednom određenom smislu, vraća svojim učenicima u ličnosti svog predstavnika, Savetnika, ili Svetoga Duha (14,16–18). To je duhovni, a ne fizički povratak. Ali u najpotpunijem smislu teksta, Isus ovde govori o svom fizičkom i ličnom povratku prilikom Drugog dolaska, kada će sve one koji idu za Njim odvesti natrag kući svoga Oca, da bi tamo večno bili s Njime. Isus u 4. stihu postavlja jednu zagonetku, čiji je cilj da izvuče pitanja, kako bi mogao još više da se otvori razumu svojih učenika.

Toma se hvata za “mamac“ i poriče da zna kuda Isus ide (5. stih). Ovo Isusu daje priliku i povod za jednu od najuzvišenijih izjava u svojoj zemaljskoj službi (6. stih — vidi Glavne teme, posle ovoga). Filip, kao i obično, ne povezuje pojmove, pa traži vidljivu manifestaciju Oca (8. stih). Isus naglašava ono što su učenici trebalo da znaju i što čitalac zna još od Prologa: videti Isusa, znači videti kakav je Otac (9. stih). Sin je najvernije obličje Oca. Njegovo opštenje [s ljudima], u rečima i u delima, odvija se preko Sina (stihovi 10, 11).

Potom dolazi izjava koja izaziva najveće čuđenje (12. stih). Ko veruje u Isusa, ne samo što će činiti dela kao što je On činio, nego će činiti još veća od tih dela! U kom smislu se za učenike može reći da bi činili veća dela nego Isus? Zemaljski Isus je bio predmet ljudskih ograničenja. Otišavši Ocu, ostavio je za sobom ta ljudska ograničenja. Kad se Isus obraćao učenicima, oni su Oca mogli videti jedno u ličnosti Isusa. Ali kad se On vratio svom Ocu i poslao im svog Duha, učenici su postali oruđa, sredstva, kojima će se Božji karakter predstavljati svetu.

Pošto je Isus otišao svom Ocu (12. stih), milioni učenika (stihovi 11, 12), osnaženi silom Svetoga Duha (stihovi 16, 17) kroz molitvu (stihovi 13, 14), proneće Isusovo delo u razmerama koje ranije nisu bile moguće. Suština tog "većeg dela" će, razume se, biti sabiranje hrišćana druge generacije! I tako, Isus još jednom ističe koliko je za Njega značajna ta druga generacija. To je trebalo da postane i sada je, središte Njegove pažnje u kući Oca.

Učenici, ne samo što treba da se ponašaju kao što se ponašao Isus (u ljubavi i silnim delima), nego treba, zahvaljujući sili koju će dobiti od Duha (stihovi 16, 17), da budu i stalno poslušni Njegovim rečima (stihovi 15, 21). Isus podvlači poentu: voleti Njega, znači biti poslušan Njegovoj nauci; takva poslušnost će se odraziti u prisutnosti samog Oca među učenicima (stihovi 23, 24). Otac će se pokazati poslušnima, pa će tako prisutnost Oca učenici proširiti po celome svetu. Ljubav je više od samo ljubaznih reči. Ona podrazumeva predanje i vladanje [ponašanje] (Barton, 1912).

Završne reči 14. glave su Isusov jedini poziv da ustanu i izađu iz sobe. Izgleda da se događaji iz glava 15 do 17 odigravaju dok Isus i Njegovi učenici ustaju da pođu. Poput mnogih ristanaka, nikome se ne žuri da napusti drago mesto izgovaranja poslednjih reči. Može biti da reči, "Ustanite, hajdemo odavde", upućuju na Isusovu živu želju da započne finalnu bitku sa sotonom (30. stih). Od tog trenutka na dalje, učenici praktično ništa ne govore, jer ono što vidimo, postaje propoved.

Glavne teme teksta

Ljubite kao što sam ja ljubio

Središnja tema dela teksta u Jovanu 13,31 do 14,31 kao da je ljubav koju učenici treba da pokažu u vremenu kada Isus bude bio odsutan. Ljubav učenika jednih prema drugima ugledaće se na uzor ljubavi koju je Isus pokazao na krstu (13,34). Ona će biti nadahnutu Svetim Duhom (14,16.17.26), koji će za njih postati stvarnost u molitvi (stihovi 13, 14) i poslušnosti (15,21–24). Prema tome ljubav Oca će, preko učenika, postati vidljiva svetu (13,35; 14,23), na isti način kao što je postala vidljiva učenicima u Isusovom životu, smrti, vaskrsenju i vaznesenju.

Biti voljen, najmoćnija je motivacija na svetu (Barton, 1909). Naši načini za izražavanje ljubavi prema našim bližnjima, načini su na koje smo i mi sami doživeli ljubav. Kad je "ljubav" koju smo primili bila u

znaku zlostavljanja i “držanja u šaci” [controlling], mi se trudimo da “volimo” druge ljude na sličan način. Mi volimo druge onako kako smo i sami bili voljeni. Čista, nežna, ne-posesivna i bezuslovna Isusova ljubav prema ljudima čiji nedostaci su mu u potpunosti poznati (13,1.18), daje nam temelj i motivaciju da razbijemo kliše zlopotrebe (ljubavi). Mi možemo naučiti da istinski volimo druge ljude do onog stepena u kojem smo sebi dozvolili da steknemo iskustvo Njegove ljubavi. Oni koji su mnogo voljeni mogu i mnogo da vole.

Spaseni u hiljadugodišnjem carstvu

Iako Jovan verovatno u trenutku zapisivanja Isusovih reči u 14,1–3, nije mislio na milenijum, taj tekst daje jedinu preciznu izjavu u celom Pismu o mestu, lokaciji vernih u vreme hiljadu godina posle Drugog dolaska. Kada dođe, Isus se neće pridružiti svojim sledbenicima ovde na Zemlji. Naprotiv, povešće ih sa sobom natrag, u nebo (3. stih). On ne kaže: “Doći ću da ponovo budem s vama gde ste i vi.” Naprotiv, On kaže: “Opet ću doći, i uzeću vas k sebi da i vi budete gde sam ja.” Tako, nasuprot najvećem delu protestantskih premilenijskih očekivanja, Isus za vreme milenijuma neće vladati na Zemlji, s vernima, nego će oni zajedno vladati na nebu (vidi takođe Otkrivenje 20,4–6). Zemlja će opusteti. Isusovi sledbenici će je ostaviti, dok će ostatak pripadnika ljudskog roda biti uništeni prilikom Drugog dolaska (Otkrivenje 19,17–21). Sama 20. glava Otkrivenja ovu misao ne izražava eksplicitno.

Put, Istina i Život

U Jovanu 14,6 u jednoj rečenici imamo divan pregled poruke Jevanđelja: “Ja sam Put i Istina i Život.” Ovo je ujedno i sažetak glavnih tema Prologa Jevanđelju. Isus je put Ocu za sve one koji idu za Njim (stihovi 1–10; 1,12.18). On je istina u smislu što je On — Onaj koji je sišao na Zemlju da na njoj objavi Božji karakter i istine s neba (1,1–5.9–11.14–18). Život je ono što primaju svi koji veruju u Njega (17,3; 5,24; 1,4.5.12.13.16.17). Ekskluzivni karakter ovog teksta sigurno nije politički korektan u naše vreme i naše doba. Ali put koji Isus nudi dovoljno je jednostavan i širok da bi ga svako mogao iskoristiti, ako je spreman i voljan da ga prihvati. Bog je nesumnjivo u stanju da prosudi odgovor onih koji, zbog okolnosti ili zbog tuđeg nemara, nikada nisu čuli za Isusa.

○ Ulaženje u Reč

Jovan 15,1 – 16,33

Tekst u Jovanu 15,1 do 16,33 pročitaj najmanje dva puta, a onda odgovori na sledeća pitanja:

1. U “priči“ u tekstu 15,1–10, ko su oni koji su opisani kao loze, i oni koji su opisani kao rod? Imaju li ti izrazi više od samo jedne primene? Obrazloži svoj odgovor. Šta misli Isus kada govori o “ostajanju“ u Njemu?
2. Navedi iz teksta sve što je asocijativno povezano s rečima *ljubav* i *mržnja*. Kakav je, po tvome mišljenju, međusobni odnos ovih pojmova u Isusovim mislima? Kakav je odnos, u ovom odseku, između ljubavi i poslušnosti?
3. Navedi sva pojavljivanja reči *svet* [world] u ovom tekstu. Šta Isus misli tim izrazom?
4. Koji događaj ima Isus na umu u 16,20–22? Obrazloži svoj odgovor. Na koji način se radost sveta stavlja nasuprot radosti učenika?

○ Istraživanje Reči

Struktura teksta

U glavama 15 i 16 Isus se nadovezuje na teme iz ranijeg izlaganja, ali sada bukvalno bez prekidanja od strane učenika (izuzev u 16,17.18 i 16,29.30). Stiče se utisak kao da su učenici tako tupih umova uoči vremena dolaska Duha, da čak i najjednostavnije učenje treba da po nekoliko puta da im se ponovi.

Detaljno istraživanje teksta

U Jovanu 15,1–10 sadržana je dobro poznata simbolična pouka o čokotu i lozama. Ona se temelji na čestim starozavetnim poređenjima Izrailja s lozom i vinogradom (Isaija 5,1–7; Jeremija 2,21; Jezekilj 15,1–8). Većina hrišćana se porede s lozama oslikanim u ovom tekstu. Obrati pažnju na ovu “priču“, kao na podsetnik na važnost održavanja ličnog odnosa s Isusom. Čitanje ovih reči je tokom mnogih vekova bilo vrlo plodonosno.

Međutim, u uvodnom kazivanju ove stilske figure, čokot je predstavljao Isusa, a loze bile slika učenika kojima se On obraćao. Rod koji će loze donositi ilustrovao je sve one koji će prihvatiti veru, ali ne u okviru direktne Isusove službe, nego u okviru službe učenika — drugim rečima, drugu generaciju (Elen Vajt ovaj tekst koristi na oba načina u *The Desire of Ages*, 676, 677). Svi oni koji su prihvatili veru od vremena one prve generacije, sakupljeni su u rodu koji raste na lozama, povezanim s čokotom. Druga generacija prihvata veru u Hrista upravo zahvaljujući rečima i postupcima učenika. Prema tome, čokot je analogija za celu crkvu i on obuhvatajući i prvu i drugu generaciju, kao i sve kasnije generacije.

Isus iz ove analogije izvodi nekoliko implikacija. Vinova loza se može upotrebiti na samo dva načina. Ili će donositi hranu i piće, ili će morati da se poseče za vatru (Jezekilj 15,1–5; Isaija 5,1–7; Jeremija 2,21). Na pozitivnoj strani, Otac je vinogradar koji brine u svim fazama

procesa (Jovan 15,1). Odnos s Isusom se ne razlikuje od odnosa s Ocem. Kad se održi odnos sa čokotom i s Vinogradarem, rod će neizbežno doći.

Na onoj negativnoj strani, učenicima je skrenuta pažnja da će loze koje ne nose roda biti odsečene (2. stih). Na isti način kao što su temelj održavanja odnosa sa "čokotom" (7. stih), Isusove reči su i sredstvo za "sečenje" i "čišćenje" (3. stih). Isusove reči učenicima hranile su njih, ali su "očistile" Judu sa "čokota" (13,18–30). Što se tiče druge generacije, Isusova fizička prisutnost je *zamenjena* Isusovim rečima, upućivanim kroz spise učenika. Poštovanje Isusovih reči ujedinjuje crkvu i, istovremeno, ukloniti iz nje one koji su u neskladu s Njegovim uputstvima (15,3–6). Dok učenici ostaju "u" čokotu, crkva će napredovati [rasti] kao odgovor na njihove molitve (donositi rod — stihovi 7, 8).

Isus u Jovanu 15,9–17 proširuje pouku o čokotu, razrađujući značenje izraza "ostati" u čokotu. "Ostajanje" u čokotu znači ostajanje u Isusu uz pomoć dva srodna principa, ljubavi i poslušnosti. Kao što je On ranije istakao, ljubav će kod učenika učiniti da žive i "ljube" kao što je Isus "ljubio" njih (stihovi 9, 12, 13; 13,34.35) i da budu poslušni Njegovim zapovestima (15,10.14; 14,15.21–24). Isus je oba principa već uživo demonstrirao u svom odnosu s Ocem (15,10). Učenici će biti prepoznatljiviji, koliko po tome što čine ono što je Isus činio, toliko i po poslušnosti onome što je Isus rekao. Takvo ostajanje u Isusu biće plodonosno, pošto će molitve učenika, prirodno, biti u saglasnosti s Božjom voljom.

Isus u Jovanu 15,181–21 razrađuje temu rezultata odnosa s Njim, baziranog na izjavi iz konteksta pranja nogu, "nije sluga veći od gospodara svojega" (15,20; 13,16). Oni koji stoje u prisnom odnosu s Isusom treba od "sveta" da očekuju isto protivljenje kakvo je doživeo Isus u vremenu svoje zemaljske službe i na krstu (15,18.20; vidi takođe Matej 10,34–36; Luka 12,49–53). Pod izrazom "svet" Isus misli na ljudsko društvo organizovano nasuprot pravome Bogu (Barclay, 2:185).

Kao što Isusov odnos s Ocem treba da bude uzor za druženje učenika s Isusom (Jovan 15,10), tako i Isusov odnos sa svetom ima paralelu u odnosu vernih s nevernicima (18. stih). Mržnja sveta prema učenicima vuče svoj koren u mržnji prema Isusu (stihovi 22–25). Dok je Isus bio na Zemlji, mržnja sveta je bila prvenstveno usmerena prema Njemu. Posle Njegovog odlaska, pažnja sveta će se okrenuti prema onima koji ga predstavljaju na Zemlji. Razlog protivljenja, suprotstavljanja je u tome što se Isus i Njegovi učenici ne uklapaju u šeme, pravila ponašanja sveta (19. stih — iako je to protivljenje, u određenom smislu, totalno van razuma; 25. stih). Vrednosti sveta često su suprotstavljene Božjim vrednostima. Svet neće olako tolerisati ugrožavanje svoje vlasti/ vladavine [control]. U jednom ovakvom svetu učenici će se često osećati kao strano telo.

O ovoj temi Isus nastavlja da govori u 16,1–4. Kratak komentar o Svetome Duhu (15,26.27) uklapa se u ovaj odsek dvostrukom upotrebom reči *svedočiti* (u Grčkom srodne s rečju *mučenik* [*martyr*]). Učenici neće morati sami da se suoče s protivljenjem sveta. Isus će im biti od pomoći u njihovom svedočenju preko Savetnika koga će poslati. Kada dođe vreme protivljenja i ljudi počnu da misle da “Bogu službu čine” progonjenjem učenika (16,2), oni će biti dodatno utvrđeni Isusovim rečima, koje će im Sveti Duh dozivati u sećanje (stihovi 1,4; 14,26). Isus zna da će bez Njegovih upozorenja unapred, učenici biti savladani “dvostrukom mukom/ nevoljom” [double whammy]. Ne samo što će im nedostajati Isusova fizička prisutnost, nego će se i s protivljenjem sveta suočiti u meri u kojoj to nikada ranije nisu doživeli.

Ako će Isusov odlazak naneti učenicima toliki bol, zašto On onda odlazi? Zašto što prednosti prisustva Duha daleko pretežu gubitke koji nastaju zbog Isusove odsutnosti i mržnje sveta (16,7). Sveti Duh neće samo suditi svetu (stihovi 8–11), nego će i učenicima iznositi istine koje Isus ne može da im iznese sada, u njihovom stanju bez Duha (stihovi 12–15). U Isusovom razmišljanju sveobuhvatna jednačina [overall equation] deluje u korist učenika, uprkos teškoćama.

Isus u Jovanu 16,16 postavlja pred svoje učenike još jednu zagonetku. Zagonetka u njihovim mislima pokreće četiri pitanja (stihovi 17–19). (1) Na šta Isus misli kada kaže “još malo, i nećete me videti”, da bi u isto vreme rekao (2) “i opet malo, pa ćete me videti”? (3) Na šta misli kada kaže da ide Ocu? I (4) Na šta misli kada kaže “još malo”? Nema sumnje da zagonetka iz 16. stiha ima dvostruko značenje. U onom neposrednom smislu, Isus govori o svojoj smrti (kada osete da ga više nikada neće videti) i svom vaskrsenju. U konačnom smislu, On govori o svojoj odsutnosti posle vaznesenja i njihovoj radosti prilikom Njegovog konačnog, drugog dolaska.

U 20. stihu opisuje se veliki preokret. Dok se svet raduje Isusovom “odlasku”, učenici su rastuženi. Ipak, njihova tuga pretvoriće se u radost, dok će, prećutno, radost sveta biti kratkog veka. U stihovima od 21 do 24 očigledno je da su motivi mržnje sveta i prednosti učenika u Duhu i dalje aktuelni. Žalost koju će doživeti za vreme Isusovog odsustvovanja umanjena je njihovom radošću zbog nove vrste odnosa s Isusom i s Ocem. Isus uverava učenike da će videti da je Otac isto što i On (stihovi 25–28)! Kad se, u Isusovo ime, mole Ocu, Otac ne odvraća uho. On je već unapred sklon [predisponiran] da usliši njihove molitve, zbog svoje ljubavi prema njima i zbog njihovog odnosa s Isusom.

Poslevečernja propoved završava se duhovitom malom razmenom mišljenja u kojoj učenici konačno misle da razumeju Isusove reči (stihovi 29, 30). Ali Isus ih vraća natrag u stvarnost, uz malu primesu ironije: “Dakle, konačno ste poverovali? To mora da je objašnjenje za vašu nameru da me ostavite” (vidi stihove 31, 32)! Učenici hvataju tek najelementarnije obrise onoga što je Isus mislio i izražavaju veliko

zadovoljstvo svojim uspehom. Čini se kao da su uzbuđeni što su u Njegovim rečima uopšte našli neki smisao. Isus mora da se teši činjenicom da postoji Neko ko ga neće napustiti (32. stih). U svojim poslednjim satima na Zemlji On će biti prisiljen da živi bez ljudskog saosećanja (vidi Pslam 69,20). Ali zbog krsta će učenici, jednoga dana, naučiti da uživaju u miru na istom temelju na kojem je On u miru: odnos s Bogom (stih 33; 14,27).

Glavne teme teksta

Nastavak teme o ljubavi

Tema o ljubavi koja je imala izrazito centralno mesto u diskusiji za stolom (13,31 – 14,31), dodatno je naglašena u Jovanu 15,12–17. Ljubav koju gaje učenici među sobom treba da se oblikuje prema ljubavi koji Isus gaji prema njima (15,12). Pojam ljubavi Isus u ovom odseku proširuje i opisuje ga kao samopožrtvovno prijateljstvo (13. stih). Kao što je Isus spreman da za njih položi svoj život, i njihova međusobna ljubav često će tražiti najvišu žrtvu. Iako ovde Isus zapoveda svojim učenicima, oni nisu samo sluge koji primaju i izvršavaju naređenja, iako ne znaju zašto. Oni su prijatelji koji pokazuju poslušnost na osnovu činjenice da ga prisno, intimno poznaju (15. stih).

Centralno mesto u kontekstu prijateljstva između Isusa i Njegovih učenika imala bi molitva. Isus će nestrpljivo čekati da udovolji njihovim molbama (14,13.14) — zbog prisnosti između Njega i njih (15,7) i zbog roda koji će donositi (16. stih). Misao koja se ponavlja u Isusovoj oproštajnoj propovedi je da učenici mogu da traže i dobiju bilo šta (16,23–27), ako je njihova molitva nastala na tlu prisne usklađenosti, u okviru ostajanja u Isusu.

Mržnja sveta

Primarni naglasak u propovedi posle večere (15,1 – 16,33) stavljen je na dvostruko iskustvo Isusovih sledbenika u svetu. Na jednoj strani će učenici doživeti istu mržnju i progonstvo kakve je doživeo Isus. To će se dogoditi zato što su slični Isusu i što se razlikuju od sveta. (15,18–25; 16,1–4). Međutim, sve to će ponovo doći na svoje mesto, zahvaljujući prednostima koje će dobiti zato što Isus odlazi Ocu i šalje svog Duha (15,26.27; 16,7–15). Tenzija između ova dva aspekta onoga što će doživljavati učenici ilustrovana je idejama kao što su pomešana osećanja prilikom rađanja deteta (16,21.22), mešavina mira i nevolje (33. stih) i [gledanje, iako se ne može gledati] (16. stih).

○ Ulaženje u Reč

Jovan 17,1–26

Tekst u Jovanu 17,1–26 pročitaj najmanje dva puta, a onda odgovori na sledeća pitanja:

1. Uz pomoć konkordancije navedi sve stihove u Jovanovom Jevanđelju u kojima je upotrebljena reč *slava [glory]*. Zaključujući na osnovu tih tekstova, šta, po tvom mišljenju, znači proslavljati nekoga? Šta Isus ovde stvarno traži?
2. Uz pomoć konkordancije navedi sve stihove u Jevanđelju u kojima se pojavljuje reč *istina*. Na koji način ljudi bivaju posvećeni istinom?
3. Razmišljaj o Isusovoj molitvi kao o "izveštaju" koji On podnosi svom "Pretpostavljenom" o svojim aktivnostima na Zemlji. Napiši svoju verziju izveštaja, uz poseban naglasak na svemu onome što je Isus činio da bi izvršio zapovesti svog "Pretpostavljenog". Kakvi su rezultati Isusovih aktivnosti?

○ Istraživanje Reči

Struktura teksta

Oproštajni sastanak Isusov s Njegovim učenicima približava se svom završetku, s posredničkom molitvom u tri dela. U stihovima 1 do 5 Isus se moli za sebe. U stihovima 6 do 19 Njegova pažnja pomera se ka Njegovim učenicima i njihovoj potrebi da budu utvrđeni za okolnosti u kojima će morati da žive i rade bez Njegove fizičke prisutnosti. Potom, u 20. stihu, Isus svoju pažnju okreće eksplicitno ka drugoj generaciji, onima koji će poverovati zahvaljujući reči učenika, a ne Isusovoj neposrednoj službi. Njegova želja za obe generacije je da dođu u odnos jedinstva u ljubavi i u Njemu (stihovi 21–26).

Detaljno istraživanje teksta

Svoju molitvu Isus započinje molbom za pomoć da završi zadatak proslavljanja Oca, prvo završavanjem svog dela na Zemlji, a onda i da ga uzdigne natrag u nebesku slavu koju je imao od početka (17,1–5); uporedi 1,1–5). Isus želi da bude proslavljen, kako bi i Otac bio proslavljen (17,1). Isusovo proslavljanje proističe iz savršene prirode dela koje je obavio na Zemlji, naročito Njegovog dela na krstu (4. stih; 12,23.24). Upravo se na krstu najjasnije vidi Božji karakter. Rezultat tog Njegovog proslavljanja je činjenica da je večni život postao dostupan svima koji stoje u odnosu s Isusom (17,2.3).

Isus potom usmerava svoju pažnju na učenike koji su korisnici Njegovog otkrivenja Očeve slave (6. stih; vidi takođe 14,6–11). Učenici sada znaju da je Isus na Zemlju došao od Oca, pa stoga znaju i to da je On otkrivenje Očevog karaktera (17,7.8). Isus se ne moli za svet. Prednosti Njegove molitve nisu namenjene samo onima koji su se odrekli sveta (9. stih). Glavni sadržaj Njegove molitve je za učenike, pošto će oni morati da ostanu u svetu kada se On vrati Ocu (11. stih).

Tri su cilja za koje se Isus moli. Na negativnoj strani, moli se da učenici budu zaštićeni od mržnje sveta i od zloga (stihovi 12, 14, 15). Na pozitivnoj, da učenici dožive puninu Njegove radosti uprkos Njegovom

odlasku (13. stih) i da budu posvećeni istinom Očeve reči (stihovi 17, 19). Ovo posvećenje ne samo što će ih posebno odvojiti za delo u kojem će ga predstavljati svetu, nego će ih i opremiti vrednim svojstvima uma i karaktera, neophodnim za to delo (Barclay, 2:216).

Isus se u 20. stihu okreće drugoj generaciji, onima koji će poverovati zahvaljujući svedočanstvu učenika. U svom najpotpunijem smislu time su obuhvaćeni svi hrišćani koji nisu imali lični susret s Isusom u telu. Ovaj odsek uspostavlja komunikaciju kako s tragedijom, tako i s prilikama crkve. Kada ljubav za koju se Isus moli dovede do jedinstva u crkvi, svet će saznati da je Isus uistinu Onaj koji na Zemlji predstavlja karakter Oca (stihovi 21, 23; 13,34.35; uporedi Efescima 1,9.10). Uslišavanja Isusove molitve nastaje svakom prilikom kada crkva, u jedinstvu na temelju ljubavi, privuče iz sveta nove vernike. Na suprotnoj strani, svet nikada neće verovati u Hrista preko crkve koja je u stanju gorke podeljenosti.

Učenici su upoznali Oca u okviru Isusove zemaljske službe. Šaljući im Duha, Isus će nastaviti s delom obznanjivanja Oca među pripadnicima druge generacije hrišćana (26. stih).

Zaključak

U svojoj oprostajnoj propovedi Isus hrabri svoje učenike i poručuje im da Njegov odlazak neće biti kraj Njegove službe. Postojeće dve zamene za Isusovu službu. Isus će, Svetim Duhom, nastaviti da im manifestuje sebe i svog Oca. Posredstvom Duha, sve prednosti sadržane u Isusovoj službi pripadaće njima. Ali to nije sve. Kao loze, Duhom povezane sa Čokotom, učenici će u realnom smislu *sâmi zameniti* Isusa. Zahvaljujući svojim rečima i svojim spisima, oni će učiniti da Isus postane stvarnost novoj generaciji. Kao što se Duhom služi njima, i oni će se, Duhom, u službi, okrenuti svetu i na taj način stvarati novu generaciju vernika, u čijim će se slučajevima Isusova reč istinski pokazati da je — vredna koliko i Njegov dodir.

○ **Primena Reči**

Jovan, 13. do 17. glave

1. Imaš li na umu osobu u svom životu koja je ilustracija značenja, svrhe pranja nogu u odnosima među ljudima? Na koji način to Isusovo učenje možeš da primeniš u najmanje jednom odnosu u ovoj sedmici? Šta znači "prati noge" u kontekstu svakodnevnog porodičnog života?
2. Na lestvici od jedan do deset — koja je pozicija tvoje mesne crkve u izvršavanju Isusove zapovesti da ljubimo kao što je On ljubio? U čemu se sastoje neke od glavnih prepreka primeni Njegove zapovesti? Šta možeš učiniti da promeniš situaciju u toj oblasti?

3. Ako bi neko pokušao da ospori ekskluzivni karakter teksta u Jovanu 14,6, kako bi ti odgovorio? Da li se ovde na neki način uklapaju i muslimani, budisti, itd.? Da li su hrišćani zloupotrebili taj tekst u svom odnosu s drugim ljudima? Ako jesu, na koji način?
4. Isus kaže da će učenici činiti "veća dela" nego što je On činio. Misleći na sva dela koja je učinio Isus, koje od njih bi ti najradije učinio? Ako bi učinio jedno takvo delo, da li bi ono bilo na blagoslov svetu, ili bi mu možda donelo više štete nego dobra?
5. Kako si doživljavao mržnju sveta prema istini o Isusu? Do koje mere je ta mržnja bila izražena zbog tvojih propusta u ličnosti ili propovedanju?
5. Koliko dobro podnosiš promene u svom životu? Između onoga što Isus kaže u ovom tekstu, pripremajući svoje učenike za krupne promene, šta bi tebi bilo najvrednije, najkorisnije kad se lično suočavaš s promenama?

○ **Istraživanje Reči**

1. Pregledaj neke od velikih oproštajnih govora u Bibliji, izvan ovog Jevanđelja (za neke od primera, vidi odsek "Pozadine" iz 13,31 do 14,31). Pokušaj da iz svih tih govora načiniš spisak zajedničkih elemenata. Do kog stepena se Isus prilagođava opšte poznatom i opšte prihvaćenom literarnom klišeju? U čemu On odstupa od ranijih primera? Ako bi trebalo da održiš oproštajni govor pred svojom porodicom i prijateljima, koji bi se temeljio na biblijskom uzoru, šta bi rekao?
2. Uz pomoć konkordancije pronadi sve tekstove u Novom zavetu koji govore o Božjim zapovestima u kontekstu ljubavi. Pregledaj sve te tekstove, naročito se angažujući da utvrdiš odnos između ljubavi i držanja zapovesti. Šta znači držati zapovesti iz pobude ljubavi? Kako hrišćani mogu znati da li drže zapovesti iz pobuda ljubavi? Šta se događa kada zapovest držimo (ili pokušavamo da držimo) na osnovu neke druge pobude?

GLAVA TRINAESTA

SVETI DUH ZAMENJUJE ISUSA

Jovan, 14. do 16. glave

Organizacija ove glave je unikatna, zbog vrste materije kojom se bavi. Uloga i karakter dela Svetoga Duha u Jovanovom Jevanđelju ne mogu se lako obraditi po sistemu odsek po odsek. Prema tome, umesto da se koncentriše na jedan odsek Jevanđelja, ovo poglavlje proučava predmet/ temu Svetoga Duha u celom Jovanovom Jevanđelju, ali s posebnim osvrtom (kao i u slučaju samog Jevanđelja) na tekstove o "Savetniku"/ "Utešitelju" u odseku od 14. do 16. glave.

Struktura

Jedanaest je tekstova u Četvrtom Jevanđelju koji direktno ili indirektno upućuju na karakter i delo Svetoga Duha. Pet od tih tekstova smešteno u narativnim odsecima prve polovine knjige (1,32.33; 3,5–8.34; 4,23.24; 6,63; 7,37–39). Pet drugih mogu se naći u Isusovom oproštajnom govoru pred svojim učenicima, dok su se nalazili okupljeni u Gornjoj sobi (14,16.17; 14,26; 15,26; 16,7–11; 16,13–15). Jedanaesti tekst je samo kratko pominjanja u 20,22. U Jevanđelju ima tri druga pominjanja reči *duh* (11,33; 13,21; 19,30), ali svi oni kao da se odnose na Isusovu unutrašnju svest ili na Njegov fizički dah.

Pet tekstova u prvoj polovini Jevanđelja Duha pominju gotovo kao uzgredno. Oni često postavljaju više pitanja, nego što odgovaraju. Čini se kao da je te tekstove Jovan upotrebio da u umove čitalaca poseje seme koje će nići tek kasnije, u plodnom zemljištu oproštajne propovedi (glave 13 do 17), kada Isus postaje neuporedivo jasniji u svom učenju o Duhu. Citati u prvom delu Jevanđelja doprinose pripremi uma čitaoca za dublju nauku koja će doći kasnije. Poslednji tekst (20,22) najavljuje ispunjenje svih tih učenja, prilikom dana Pedesetnice.

Pozadina

Prenos autoriteta

Najmanje dva puta na drugim mestima u Bibliji mi nalazimo opis prenosa autoriteta, sličan ovom između Isusa i Svetoga Duha. U svakom od njih glavna ličnost umire ili silazi sa scene, prepuštajući drugome svoje mesto, da nastavi njegovo delo i tumači njegovu vest. Druga ličnost igra ulogu vrlo sličnu ulozi prvog, a Duh se spominje u vreme prelaska, promene.

Kad je, na primer, Mojsije položio ruke na Isusa Navina, ovaj se ispunio "duha mudrosti" (5. Mojsijeva 34,9). Izrailjci su ga, zbog toga, prihvatili kao svog vođu i učitelja i zato je mogao da ostvari ono što Mojsije nije mogao — da uvede Izrailjce u Obećanu zemlju (32,48–52; 34,4; Isus Navin, glave 1– 12). Ideja o Isusu kao Mojsijevom nasledniku

učitelju, “novom Jozui“ (*Isus* je grčki ekvivalent za jevrejsko ime *Jozua*) u vrlo izraženom smislu je deo Jovanovog razumevanja Isusove misije (1,17; 3,14; 5,45–47; 6,30–35).

Odlazeći na nebo, Ilija je svom nasledniku, Jelisiju, ostavio dvostruku meru Duha (2. Carevima 2,1–15). Kao i u prethodnom slučaju, ovaj transfer je izvršen u blizini reke Jordan (u jevrejskom su imena *Jozua* i *Jelisije* vrlo srodna).

Prenosi autoriteta od Mojsija na Isusa Navina i od Ilije na Jelisija kao da su definisali uzor [pattern] za Jovanovo krštavanje Isusa (Jovan 1,17; Luka 1,17). Na Jordanu, pod uticajem Duha (Jovan 1,32.33; Matej 3,16), Jovan Isusu predaje svoj proročki plašt, a onda nestaje s vidika.

Raniji primeri prenosa autoriteta daju nam značajnu pozadinu za delo Duha u Jovanovom Jevanđelju. Da bi Duh mogao u potpunosti da dođe na učenike sa silom, neophodno je da Isus ode, da se vaznese na nebo (Juda 9; Matej 17,3; 2. Carevima 2,11; uporedi Jovan 16,7). Ako bismo analogiju izveli do kraja, pravi Isusov naslednik nije u tolikoj meri Duh, koliko sami učenici, obdareni silom Duha! Isusa na Zemlji *zamenjuju* dva naslednika — Duh i Njegovi [isusovi] učenici. Duh nastavlja Isusovo delo, posebno kada je reč o učenicima, pošto učenici obavljaju posao Duha u svetu (Jovan 14,26; 15,26.27; 16,8–11).

“Predukusi“ Duha

U Starom zavetu i drugim jevrejskim spisima mi osećamo nešto od bogatstva Izrailjevog očekivanja budućeg dela Duha. Božji Duh je često dolazio na proroke, kako bi oni reči koje dobijaju od Boga mogli govoriti ljudima (Isaija 48,16; Jezekilj 2,2; 3,14.15; Danilo 4,8.9.18; 5,11–14; Mihej 3,8). Sveopšta prisutnost Svetoga Duha je, prema tome, trebalo da bude znak poslednjih dana (Isaija 32,14.15; Joilo 2,28–32). Duh je bio često dovođen u vezu s vodom (Jezekilj 36,25.26; Isaija 44,3; uporedi Jovan 4,7–26; 7,37–39), kao sredstvom očišćenja (Jezekilj 36,25) ili hranjenja [nourishment] (Isaija 44,3; 35. glava).

Isaija, posebno, očekivanje Duha dovodi u vezu s Božjim budućim pomoćnikom — Mesijom. Na Njemu će biti Duh mudrosti, razuma i sile (Isaija 11,2). Duh će mu pomoći da donese pravdu na Zemlju (Isaija 42,1–4). Zahvaljujući pomazanju Duhom On će izbaviti Božji narod, kazniti njihove neprijatelje i vratiti Sionu njegov željeni status pred Bogom (Isaija 61,1–9). Sve ovo je, u Četvrtom Jevanđelju, ispunjeno u Isusu koji je svog Duha poslao učenicima.

Značenje “Savetnika“

U Jovanovom Jevanđelju Isus koristi jedan neobičan način imenovanja Svetoga Duha. On koristi grčki izraz koji se može transkribovati kao “branilac ili zastupnik“. Ovaj izraz na engleskom, “paraclete“, obično se prevodi s “Utešitelj“ [Karadžić] ili “Savetnik“ (neki engleski prevodi), “Branitelj“ (Stvarnost), “Pomagač“ (Stefanović), itd. Koren zna-

čenja grčke reči prevedene sa “Savetnik“ kombinacija je grčke reči za “pozvati“ (*kaleo*) i grčke reči za “kod, kraj pored“ (*para*).

“Paraclete“ je, prema tome, osoba “pozvana usput“ da pomogne nekome. Stoga koncept Svetoga Duha kao Savetnika bibliisti često asocijativno povezuju s našim savremenim pojmom pravobranioca/ advokata na suđenju. U pravnom smislu, savetnik posreduje ili moli za (obraća se sudu u prilog) druge osobe. Prema tome, kako je to primenjeno u Jovanovom Jevanđelju, imamo snažnu pravnu konotaciju ka reči *savetnik*, koja se odlično uklapa s ulogom Duha kao svedoka (15,26), koji učenicima pomaže u njihovom svedočenju za Isusa.

Međutim, ideja o Duhu kao Utešitelju (pozvanom usput da teši), strana je i samoj oproštajnoj propovedi. Učenici bi bili ožalošćeni kao siročad, da Duh nije bio poslat posle Isusovog odlaska (14,18). Duh će doći da im pomogne da savladaju tugu zbog gubitka fizičkog dodira s Isusom (16,6.7).

Savetnik, ili “paraclete“ se pojavljuje četiri puta u oproštajnoj propovedi (14,16.26; 15,26; 16,7). On će prebivati u učenicima (14,16), zastupati im Hrista (26. stih), naučiti ih svemu (26. stih), svedočiti za Hrista (15,26) i “pokarati“ (16,7.8). On je Pomoćnik, Savetnik, Utešitelj i Prijatelj.

○ **Ulaženje u Reč**

Tekstove u Jovanu 1,29–36; 3,1–21.31–36; 4,7–29; 6,60–71; 7,37–39 i 20,19–23 pročitaj najmanje dva puta, a onda odgovori na sledeća pitanja:

1. Za svaki od gornjih tekstova napiši po jedan pasus u kojem ćeš opisati šta svaki tekst govori o Svetome Duhu. Neki tekstovi će možda pružiti mnogo više informacija nego drugi. Postoji li neka zajednička nit, koja se provlači kroz sve?
2. Ispiši po jedan ili dva pasusa za svaki tekst, u kojima ćeš opisati ambijent u kojem se dogodilo pominjanje Duha, kao i karakter slušalaca u svakom pojedinom slučaju. U kom okruženju je najjasnije prikazana uloga Duha? Da li se ponekad čini da Isus skriva istinu, onoliko koliko je i otkriva? Na koji način je karakter slušalaca uticao na način opisivanja Duha?

○ **Istraživanje Reči**

Duh se, u Jovanu, 1. glavi, spušta s neba i dolazi na Isusa; otvara oči Jovanu Krstitelju da vidi realnost — da je Isus Mesija koga je čekao (32. stih). Bog je Jovanu Krstitelju ranije otkrio da će mu upravo takav događaj biti znak identiteta, prepoznavanja Mesije, tako da će moći da ga predstavi ljudima (33. stih). Duh je Jovanu Krstitelju, praktično, božanski svedok o tome ko je tačno Isus. Duh, u Jovanu, 1. glavi, počinje da svedoči o Isusu (vidi takođe 15,26; 16,13.14). Isus će tada biti

oruđe koje će umnožavati delo Duha na Zemlji (1,33; Joilo 2,28–32; Dela, 2. glava).

Isus u Jovanu, 3. glavi ne koristi ni izraz “branilac” niti pridev “svet” u vezi s Duhom, a ipak je jasno o kome govori (stihovi 5–8). Krštenje Duhom je bitan preduslov za ulazak u Božje carstvo (5. stih). Iako je nemoguće steći preciznu predstavu o tome kako Duh radi, rad Duha je dovoljno stvaran, pa se rezultati Njegovog delovanja u ljudima mogu jasno videti (8. stih).

I u priči o ženi kod studenca učinjena je aluzija na Duha. Živa voda koja izvire iznutra i vodi u večni život podseća čitaoca na pominjanje Duha u grčkom Starom zavetu (Jovan 4,10–15; Isija 44,3; Jezekilj 36,25.26). Ljudi koji primaju Isusovu živu vodu nikada neće ožedneti, zato što u sebi, u ličnosti Svetoga Duha, nose izvor te vode.

Iako donekle teško razumljivo, pominjanje Duha u Jovanu 4,23.24 je potvrda ranijeg pominjanja Duha u 4. glavi. U dobu koje je u znaku Duha se bogoslužjenje neće vezivati ni za koju posebnu lokaciju, niti će favorizovati bilo koje posebne ličnosti. Bogoslužjenje, molitva Duhom, ima univerzalni karakter. Bogoslužjenje ne znači doći na određeno mesto ili činiti sasvim određene radnje. Njime se podrazumeva prislan odnos s Bogom. Kada, kao živa voda, Duh stanuje, prebiva unutra, odnos s Bogom biva ojačan, postaje stvarnost. Bogoslužjenje, obožavanje Boga nastaje spontano iz jednog živog odnosa.

Isus u Jovanu 6,63 izjavljuje da je Duh Onaj koji (ono što) oživljava (vidi takođe 4,10–15) i da su reči koje je Isus izgovorio “Duh i život”. Ljudska bića ne mogu steći život sama po sebi. Isus i Duh saraduju i čine život mogućim.

U Jovanu 7,37–39 autor Jevanđelja postaje određeniji u otkrivanju prirode i dela Svetoga Duha. Iako se do tog mesta u Jevanđelju Duh pojavljivao više puta, On će biti istinski otkriven tek u kontekstu Isusovog “proslavljanja” na krstu. Tek u senci krsta, u Jovanu 13 do 17, Isus postaje istinski određen po pitanju uloge Duha u hrišćanskom životu. Tekst u Jovanu 7,37–39, prema tome, ima prelazni karakter. On sažima veliki deo onoga što je ranije rečeno o Duhu. On istovremeno postavlja scenu za jasniju, detaljniju informaciju, koja dolazi u oproštajnom govoru.

Neposredno pre događaja s Tomom na završetku 20. glave, opisuje se Isus koji “duva” na učenike (podsećanje na stvaranje Adama u 2. glavi 1. Mojsijeve), posle čega dolazi napomena: “Primitite Duh Sveti” (22. stih). Ovaj događaj kao da je predukus, “proba” izlivanja Duha na sve verne na dan Pedesetnice. Sada, pošto je Isus proslavljen, počelo je ispunjavanje obećanja iz 7,39.

○ **Ulaženje u Reč**

Jovan 13. do 16. glave

Tekst u Jovanu, od 13. do 16. glave pročitaj najmanje dva puta, uz posebnu pažnju na 14,16.17; 14,26.27; 15,26.27; 16,7–11 i 16,13–15. Zatim odgovori na sledeća pitanja:

1. Ispiši pet pasusa i u njima opiši šta svaki od gornjih tekstova govori o Svetome Duhu. Navedi ideje koje se pominju u više nego samo u jednom tekstu. Postoje li zajedničke niti koje se provlače kroz sve njih?
2. Načini spisak svih titula upotrebljenih za Svetoga Duha u tim tekstovima, kao i u drugima koje smo proučavali u prethodnom odseku. U jednoj ili dve rečenice ispiši značenje svake od njih, onoliko koliko možeš da ih otkriješ na osnovu konteksta.
3. U jednom kratkom pasusu opiši kako razumeš delovanje Duha u odnosu na greh, pravdu i sud (16,7–11). Kako bi definisao svaki od tih izraza? Zašto Isus mora da ode, da bi sve to moglo postati aktivno?

○ Istraživanje Reči

Struktura

U Isusovoj poslednjoj propovedi pred svojim učenicima (Jovan 13. do 17. glave) sadržano je pet tekstova koji govore o radu Savetnika, Svetoga Duha (14,16.17; 14,26; 15,26; 16,7–11; 16,13–15). Zanimljivo je da Isusova oproštajna propoved, generalno, daje skladan smisao, ako bismo je čitali bez gornjih tekstova, kao što smo učinili u prethodnom poglavlju ove knjige. Pa ipak, tekstovi o “Savetniku” se odlično uklapaju u smer ostatka propovedi. Zato je i zanimljivo proučavati ih zajedno, kao celinu, onako kako mi to ovde činimo. Istovremeno, važno je da ih nikada ne posmatramo potpuno izolovane od svog konteksta. Mi počinjemo s razmatranjem samo tih pet tekstova, a onda se bavimo njihovim doprinosom oproštajnoj propovedi i Jevandelju kao celini.

Detaljno istraživanje pet tekstova

Prvi tekst o Savetniku je Jovan 14,16.17. Prema kontekstu tog teksta, Duh postaje dostupan verniku koji je poslušan (stihovi 15, 21) i koji se moli (stihovi 13, 14). Duh je “drugi Utešitelj/ Savetnik”, što podrazumeva da titula Savetnika nije unikatna za Svetoga Duha (16. stih). Isusa, prvobitnog Savetnika učenicima predstavlja “drugi” Savetnik (Utešitelj), Sveti Duh (18. stih; vidi takođe 1. Jovanova 2,1). U Grčkom postoje dve reči za “drugi”, od kojih se jedna odnosi na sličnost, a druga na razliku. Reč koja je ovde izabrana (*allos*) odnosi se na sličnost. Sveti Duh je drugi Savetnik koji je *sasvim sličan* Isusu.

Svrha slanja Svetoga Duha je, prema našem tekstu, dvojaka. Prvo, Savetnik donosi učenicima permanentnu božansku prisutnost. Ako Isus

i mora da ode, Savetnik će biti s njima (za)uvek (Jovan 14,16). On će čak živeti unutra u njima (17. stih).

Drugo, Savetnik ima specifičnu ulogu, jer preuzima Isusovo mesto u vreme Njegovog odsustvovanja od učenika. On je “drugi” Savetnik, kao Isus (16. stih). On je Duh istine, opis koji je Isus upravo primenio na sebe (stihovi 17, 6). Svet odbacuje Savetnika, kao što je odbacio Isusa. Ali On “ostaje” s učenicima (17. stih, “u vama stoji”) i prebiva u njima (20. stih; 15,4–10; 17,23.26). Isus pristupa učenicima kroz Svetoga Duha (14,18). Oni će Isusa ponovo videti kad dođe Duh (19. stih). Na taj način, Savetnik Isusovu fizičku prisutnost *zamenjuje* svojom duhovnom prisutnošću.

Sledeći tekst o Savetniku je 14,26. Ovde je Savetnik eksplicitno nazvan “Svetim Duhom”. Njega šalje Otac, u Isusovo ime. Svrha Njegovog dolaska je da učenike nauči svemu što treba da znaju u Isusovoj odsutnosti, s naglaskom na podsećanju na Isusove reči (25 (26?). stih). Ovo obećanje je, nema sumnje, Jovan zapisao kao posebno “opravosnaženje” svog Jevanđelja za drugu generaciju. Preciznost Jovanovog sećanja na Isusa potvrđena je neprestanom prisutnošću Duha među Isusovim učenicima.

Ako je 27. stih deo teksta o Savetniku, onda se pojavljuje i dodatna namera aktivnosti Duha. On dolazi da im donese mir i utehu u kontekstu njihovog straha što će biti ostavljeni sami (18. stih).

Sledeći tekst o Savetniku pojavljuje se tek u 15,26. Ovde je On ponovo nazvan “Duhom istine”. Učenje (od strane) Duha o Isusu izraženo je ovde jezikom suda. Savetnik će posvedočiti o Isusu u kontekstu mržnje sveta prema Isusu i Njegovim učenicima (15,18–25; 16,1–4). Progonjeni učenici će osećati potrebu za zakonski važećim svedočanstvom o pravovaljanosti/ nepobitnosti [validity] svog iskustva. Kao u slučaju 14,27, nepouzđano je da li tekst u 15,27 treba prihvatiti kao ekstenziju, proširenje teksta o Savetniku u prethodnom stihu. Za učenike se kaže da svedoče, ne zato što su čuli Duha, nego zato što su s Isusom bili od početka Njegove službe. Svedočanstvo Duha će podstaknuti i potkrepiti njihovo svedočanstvo.

Sledeći tekst o Savetniku je Jovan 16,7–11. Isus u 7. stihu daje jasnu izjavu o utehi. U kontekstu mržnje sveta (stihovi 1–4), učenici bolje prolaze bez Njega, iako je Njegov odlazak za njih bolan (stihovi 5, 6). Oni bolje “prolaze” zato što će Njegov odlazak omogućiti Savetniku da bude s njima (7. stih). Savetnik će na mržnju i progonstvo od strane sveta odreagovati tako što će ga [svet] “pokarati ... za greh, i za pravdu, i za sud”(8. stih — neko je rekao da se ova tri izraza odnose na prošlost, sadašnjost i budućnost svakog grešnika koji dolazi Hristu — Froom, 70).

Savetnik, pre svega, donosi osećanje greha onima koji misle da čine što je pravo, progoneći Isusove sledbenike (stihovi 9, 2, 3). Greh, to je dublje od samo zlih postupaka. Primarni greh je — ne verovati u Isusa.

Taj greh je većini ljudi tako nejasan, nerazumljiv, da osvedočenje o grehu, “karanje za greh“, uopšte može da učini stvarnim jedino direktna prisutnost Svetoga Duha. Jedan od najjasnijih znakova prisutnosti Duha u životu čoveka je, prema tome, snažno osećanje sopstvenih nedostataka.

Radosna vest je i da je Savetnik ujedno i Utešitelj. Onima koji su vrlo intenzivno svesni svog ličnog greha Duh donosi osećaj olakšanja, oslobođenja od greha u Hristovoj pravdi (10. stih). Međutim, kakva je veza između osećanja pravde i drugog dela 10. stiha — “što idem k Ocu svom; i više me nećete videti“? Kada ode svom Ocu, Isus će kod Njega posredovati za svoje učenike. On svoju pravdu prinosi njima u prilog. Pravdu koja je bila prineta Bogu s desne strane, Duh će vratiti na Zemlju, radi njih. Činjenica da Isusa više ne vide, činiće sastavni deo sigurnosti [assurance] za učenike.

Savetnik isto tako “kara za sud“ (11. stih). Ipak, ovo je sud drugačiji od onih prikazanih u stihovima 9. i 10 (osvedočenje, “karanje“ za greh i pravdu). To osvedočenje je osećaj oslobođenja od sotonine vlasti, koji nastaje kad ljudi shvate da je sotona na krstu potpuno poražen, oboren. (uporedi 12,31). Oni koji se identifikuju s Isusovom smrću radi njih, stiču oslobođenje od sotonine sile i vlasti. Onima koji se pridružuju sotoni u njegovim optužbama protiv Isusa i Njegovih sledbenika sudi se na njegovom sudu. Verni koji su osuđeni na zemaljskim sudovima mogu da znaju, zahvaljujući osvedočenju Duha, da će oni i njihovi progonitelji jednoga dana stajati na jednom višem sudu, na kojem će zemaljske presude biti poništene i Božji narod odbranjen.

Poslednji tekst o Savetniku (16,13–15 — ovde se koristi ime “Duh“, a ne “Savetnik“) navodi veći broj drugih obeležja aktivnosti Duha u prilog učenicima i svim Isusovim sledbenicima. “Duh istine“ će ih uputiti na svaku istinu (13. stih; 14,17.26). Kao Isus, i On će ih učiti onome što treba da znaju. Ali On neće doći da ih uči o sebi. Središte Njegove pažnje i govora je uvek na Isusu (16,13–15; 14,26; 15,26; 16,9). Duh će učenike uvek “držati na aktuelnom“ po pitanju Isusovog dela. Ne samo što otkriva šta Isus radi u sadašnjem trenutku, nego On otkriva i šta će Isus raditi u budućnosti (16,13; uporedi Otkrivenje 1,1.10).

Ovo je možda najbolja napomena, na osnovu koje možemo početi da razmišljamo o sveukupnoj slici rada Duha, onakvoj kakva nam je prikazana u Jovanovom Jevanđelju. U Svetome Duhu ne možemo naći nijedno otkrivenje, osim onih koja se odnose na Isusa. (Preterana) zaokupljenost [obsession] Duhom nije zdrava, ako našu pažnju odvraća od Isusa. Isusu nije potreban Duh da bi ga proslavljao u svojoj [Duha] ličnosti. Otac je to učinio kad je uzdigao Isusa sebi s desne strane, prilikom vaznesenja. Uloga Duha je da uzdigne i proslavi Isusa u očima ljudskog roda ovde na Zemlji. Duh je Isusov predstavnik, ili ambasador ovde na Zemlji. Kada slušamo Duha, mi slušamo Isusa lično.

○ **Ulaženje u Reč**

Pre čitanja sledećeg materijala, napiši kratak sastav o ulozi Svetoga Duha, onako kako je opisana u Jovanovom Jevanđelju. Pokušaj da upotrebíš sve informacije do kojih si do sada došao. Gde god je moguće, navedi tekstove koji podupiru ono što u svom sastavu govoriš o Duhu.

○ **Istraživanje Reči**

Dva su primarna aspekta rada i delovanja Svetoga Duha, prema onome kako je prikazano u Jovanovom Jevanđelju. Oni deluju kao dve strane kovanog novčića. Jedna strana se odnosi na one koji veruju u Isusa, a druga na svet koji ne veruje.

Što se tiče učenika, Sveti Duh dolazi da zauzme Isusovo mesto, da čini za njih ono što bi činio Isus da je lično prisutan. Tako imamo situaciju da su karakter i aktivnosti Duha vrlo slični Isusovom karakteru i aktivnostima u Jevanđelju. Sveti Duh ka učenicima dolazi kao "drugi Savetnik/ Utešitelj" (14,16), Savetnik kao što je Isus. Za učenike je Isus Pomoćnik, Utešitelj, Branilac i Prijatelj. Isus je njihov prvi Savetnik; Sveti Duh je drugi.

Zbog bliske veze između delovanja i rada Duha i Isusovog delovanja i rada, među njima su i mnoge paralele u Jevanđelju. Jevanđelje može da kaže da Isus nije samo pun istine (1,14); On *je(ste)* istina (14,6), sâm izvor istine (1,17). A u isto vreme je i Savetnik nazvan "Duhom istine" (14,17). Prema tome, svet ne samo što odbacuje istinu koja je došla preko Isusa (1,10; 18,38), nego odbija i da prihvati Duha (14,17). S druge strane, učenici treba da poznaju i Duha (17. stih) i Isusa (stihovi 7-9; 17,3).

Između Isusovog dela i dela Svetoga Duha u Jovanovom Jevanđelju prisutno je mnogo drugih paralela. U 14,26 Sveti Duh uči učenike svemu i dovodi im u sećanje, napominje Isusove reči. Na taj način Duh nastavlja Isusovu službu poučavanja (6,59; 7,14.17; 8,20, itd.). Kao što je Sveti Duh poslat od Oca (14,16.26; 15,26), tako je i Isus bio poslat od Oca (3,17.34; 5,23.24.30.36-38, itd.). Duh svedoči o Isusu (15,26), a u Jovanu, od 14. do 16. glave, Isus svedoči o Duhu!

Duh govori samo onda kada čuje (16,13). Isus je radio isto tokom cele svoje službe (5,30; 8,28; 14,24). Duh uzima od Isusa i objavljuje učenicima (16,15), kao što je i Isus uzimao od Oca i objavljivao učenicima (8,28). Duh "stoji" u njima (14,17) i prebiva u njima, kao što je trebalo da oni stoje u Isusu i On da živi u njima (14,20; 15,4-10; 17,23.26). I Isus i Duh se, u Jevanđelju, dovode u vezu s "rečju" (1,14; 6,63).

Zanimljivo je, u učenju o Savetniku, u Gornjoj sobi, zapaziti postojanje većeg broja paralela sa odsecima koji sadrže pripovedanja i priče. Duh u 15,26.27 nosi svetu isto svedočanstvo koje je doneo i Jovanu Krstitelju u 1,32. Isusove reči upućene Nikodimu (Duh) predočava ljud-

skom umu (14,17). Duh, koga svet ne može da vidi (3,8) nalaziće se u učenicima i donosiće iskustvo novorođenja, obećano Nikodimu (stihovi 3–8). Kao što Božji dah ulazi u telo u prvom rođenju, tako i “dah” (Duh) Božji ulazi u telo prilikom ponovnog rođenja. Udruživanje Duha i istine nalazimo u 4,22–24 i 14,17; 15,26 i 16,13. Eho reči stiha 7,39 nalazi se u 16,7, gde je Isusov odlazak predstavljen kao preduslov za dolazak Duha.

Ove veze su značajne za našu glavnu temu u ovoj knjizi. Druga generacija nije oštećena u odnosu na prvu. Svaka generacija ima istog Duha kao i prvi Isusovi sledbenici, čak u većoj meri. Duh koga je na Isusu video Jovan Krstitelj; koji je bio ponuđen Nikodimu i ženi kraj studenca i koga je Isus u hramu obećao svakome ko dođe k Njemu, dostupan je svima koji prime pisane reči iz Jevanđelja po Jovanu.

Druga generacija može, preko Duha, da primi istog Isusa, “ostajanjem” u Njegovim rečima (15,7; 16,13). Oni preko Duha mogu da dobiju još veće blagoslove, nego što bi bilo moguće da je Isus ostao na Zemlji u telu (14,12; 16,7).

Na osnovu svega što je gore spomenuto rekli bismo da je jasno da u Jovanovom Jevanđelju Sveti Duh treba da obavlja ulogu Isusovog Zamenika i Zamene u Isusovoj službi Njegovim učenicima na Zemlji. On za vernika čini precizno isto ono što bi činio Isus kad bi bio fizički prisutan u isto vreme i na istom mestu. Kao takav, Duh proširuje i pojačava Isusovu službu (služenje) svojim sledbenicima.

Ta tema je u Jovanovom Jevanđelju istaknuta zbog posebnog angažovanja ovog apostola za drugu generaciju vernih, one koji će morati da se suoče sa životom bez prisutnosti ikoga ko je Isusa poznao u telu. Bilo je ključno važno pomoći toj generaciji da razume da Isusovo fizičko odsustvo ni na koji način ne ometa njihovu sposobnost da ga upoznaju i da iz Njegove ruke prime sve što bi im On dao da je fizički prisutan. Sveti Duh je sredstvo kroz koje Isus donosi život jednoj novoj generaciji! U stvari, delo Duha je tako uspešno, da Isus čak može da kaže da će Njegovi sledbenici biti u boljoj poziciji bez Njega (16,7)!

U želji da se naglasi značaj permanentne, neprekidne [continuing] službe Duha drugoj generaciji, Jevanđelje se završava tako što Isus ostaje prisutan među svojim učenicima na obali (21,4.9.11.15–25). Nema scene vaznesenja, u kojoj bi se Isus odvojio od učenika (iako je Jovan siguran da se takvo vaznesenje stvarno dogodilo).

Jevanđelje se završava potvrdom Isusovog neprestanog prisustva među svojim sledbenicima kroz Svetoga Duha (vidi takođe Matej 28,16–20). Ovo će biti izuzetno ohrabrenje za drugu generaciju hrišćana.

Tu je i druga strana novčiča aktivnosti Duha, po onome kako je prikazano u Jovanovom Jevanđelju. Duh svedoči u kontekstu neprijateljski raspoloženog sveta (15,18 – 16,11). Ovo je, čini se, jedino mesto u celoj Bibliji u kojem se Duh opisuje kako obavlja jedan posao direktno u

svetu. Duh nije ograničen samo na vernike. On ima i određenu ulogu u odnosu na nevernike.

U novom zavetu reč *osvedočiti* [convict], *pokarati* (16,8) uvek znači “pokazati ljudima njihove grehe i pozvati ih u pokajanje“ (Büchsel, 474). To je pravni termin i odnosi se na vrstu unakrsnog ispitivanja, kojom se neko nagoni da uvidi i prizna svoju krivicu (Barclay, 2:192). To je posao koji zajednički obavljaju Isus (Otkrivenje 3,19) i Sveti Duh. Posao Duha u svetu je da ga dovede u stanje svesti o svom grehu, naročito o svom odbijanju da veruje u Isusa (Jovan 16,9), ali i svesti o mogućnosti koja se nudi da se taj greh ukloni (10. stih) i posledicama neprestanog odbijanja (11. stih). Svet je kriv zbog svog odbacivanja Isusa, ali je Duh taj koji tu krivicu jasno dovodi u čovekovu svest (9. stih).

Dalje, svet treba da zna da jedinu pravdu prihvatljivu Bogu može da dobije zahvaljujući onome što je omogućio Isus Hristos (10. stih). Svet ima mnogo puteva koji pokazuju u spasenje, ali su svi oni samo ćorsokaci, s izuzetkom puta koji prolazi kroz Čoveka koji je umro na krstu (12,31.32; 14,6). Zbog toga što svet odbija da sledi Hrista, krst uistinu postaje sudjenje celome svetu (12,31).

Kao u slučaju dela koje je obavljao Duh u korist učenika, tako je i posao koji je On obavljao za svet — paralela Isusovom poslu. Isus je Videlo svetu (1,4.5; 8,12; 9,5), koji donosi osvedočenje o grehu i uverenje o opravdanju (1,9–11; 3,18–21; 9,13–35). Iako nije došao da sudi svetu (3,17; 8,15), sâma Njegova prisutnost donosi sobom sud, i pozitivan i negativan (3,18–21; 5,22–25; 8,16).

Ukratko, delo Svetoga Duha je u Jovanovom Jevanđelju prikazano kao proširena dimenzija dela samog Isusa. Duh je Hristov Naslednik i Predstavnik, i prema učenicima i prema svetu.

Prema tome je, preko Duha, Isus uvek prisutan u onima i među onima koji veruju u Njega. Duh proširuje Isusovu prisutnost na novu generaciju, koja nikada nije doživela Njegov fizički dodir. Pouka kazuje da će ono što Isus više nije mogao da učini u telu, svuda učiniti Duh u Njegovo ime. Svedočanstvo koje On više ne bi mogao da nosi, nosiće Duh u Njegovo ime. Isus će, kroz Duha, i nadalje biti proslavljan.

S druge strane, kao što je Isus doneo sud i osvedočenje [conviction] svima koji su bili izloženi Njegovom videlu, tako i Duh ima posao da donese svetu osvedočenje (da “pokara“ svet) za greh, da donese ponudu opravdanja i opomenu na sud koji dolazi.

Svet je odbacivao Isusa u ono vreme, a odbacuje ga i danas. Ali uprkos permanentnom odbijanju od strane sveta, Duh ne prestaje da osvedočava, tako da mnogi pripadnici druge generacije i dalje, kroz glas Duha, slušaju Isusov glas.

○ **Primena Reči**

Jovan, 14. do 16. glave

1. Do kog stepena si do sada bio svestan aktivnog angažovanja Svetoga Duha u svom životu? Kakav bi učinak, po tvom mišljenju, danas mogao da izvrši materijal iz Jovanovog Jevanđelja u životima ljudi, ako bi ga shvatili ozbiljno? Da li se ponekad, kao učenici u Gornjoj sobi, osećaš ostavljen od svoje najsnažnije spone ka Bogu?
2. Da li je možda osoba koja je imala najveći duhovni uticaj na tvoj život, umrla ili se odselila? Šta se dogodilo s tvojim duhovnim životom posle toga? Da li si taj izvor duhovne snage uspeo da zameniš nekim novim odnosom, ili samostalnim duhovnim napredovanjem? Kako bi po tvom mišljenju ljudi trebalo da se pripreme za mogući gubitak nekog od duhovnih uticaja u svom životu?
3. Kakve metode je u tvom životu primenio Sveti Duh da bi te doveo ka svesti o tvojim nedostacima u karakteru? Da bi te poučio poukama o životu? Da bi ti pomogao da razumeš Bibliju?

○ Istraživanje Reči

1. Uz pomoć dobre konkordancije pronađi sve primere u Bibliji u kojima se nalazi reč *duh*. Brzo eliminiši sve primere koji se odnose na pojmove kao što su ljudski duh ili dah i vetrovi koji duvaju. Dalje, eliminiši i one tekstove koji su dvosmisleni ili neodređeni (na primer, ako ne možeš da kažeš da li se misli na vetar ili na Duha, ili ako se misli na unutrašnju prirodu čoveka, nasuprot onome što Božji Duh čini u čoveku). Posle dobijanja maksimalnog broja jasnih citata u kojima se pojavljuje Treće Lice Božanstva, pogledaj i ključne tekstove u *SDA Bible Commentary*. Proveri ključne izraze u *SDA Bible Dictionary*.
2. Na osnovu gornje studije pokušaj da odgovoriš na sledeća pitanja: Kako bi, na osnovu Svetoga Pisma pokazao da je Sveti Duh zaista Ličnost, a ne neka bezlična sila? Kako bi pokazao da je Sveti Duh u potpunosti Bog? U čemu se sastoji uloga krsta, vaskrsenja i Pedesetnice? U kom smislu je delovanje Duha drugačije u novozavetnoj eri? U čemu je jedinstveni doprinos materijala iz Jovanovog Jevanđelja biblijskim dokazima? Koje teme su zajedničke Jovanu sa tekstovima apostola Pavla u Rimljanima, 12. glavi, 1. Korinćanima, 12. do 14. glave i Efescima 4,1–16?

DEO PETI
ISUS DAJE SVOJ ŽIVOT
Jovan 18,1 - 20,31

GLAVA ČETRNAESTA
HVATANJE, SUĐENJE I SMRT ISUSOVA
Jovan, 18. i 19. glava

Materijal o Isusovoj patnji u Jovanovom Jevanđelju počinje i završava se u vrtu (18,1; 19,41 — Talbert, Reading John, 232) i prirodno se deli u tri dela. Prvi je odsek koji opisuje izdaju, hvatanje i optuživanje Isusa (18,1–27). Suđenje pred Pilatom zauzima u Jovanovom izveštaju centralno mesto i obrađeno je u 18,28 do 19,16a. Sâmo raspeće, posle kojeg je bio pogreb, opisani su u 19,16b–42. Naša rasprava o raspeću će u Jovanovom Jevanđelju takođe biti podeljena u tri dela.

Od celine materijala u Jovanovom Jevanđelju, 18. i 19. glava imaju najviše dodirnih tačaka s izveštajima u Mateju, Marku i Luki. Stoga će se rasprava u ovom poglavlju velikim delom koncentrisati na razlike između Jovanovog i druga tri izveštaja u Jevanđeljima i na to kako te razlike pomažu čitaocu da izdvoji glavne teološke momente, koje je Jovan nastojao da naglasi u svom pripovedanju o krstu i događajima oko njega.

Jovanov izveštaj o raspeću prikazuje nam ironične suprotnosti između Petra i Pilata na jednoj, i Isusa na drugoj strani. Iako totalno različiti po ispovedanju vere, obrazovanju i profesiji, Petar i Pilat imaju jedno zajedničko. Obojica će učiniti sve da izbegnu kratkoročni bol i neprijatnost i izlažu se dugoročnim posledicama. Na suprotnoj strani imamo Isusa koji je voljan da podnese maksimalni bol i odbacivanje u kratkom periodu, kako bi obezbedio večne rezultate svog duhovnog carovanja.

○ **Ulaženje u Reč**

Jovan 18,1–27

Tekst u Jovanu 18,1–27 pročitaj najmanje dva puta, a onda odgovori na sledeća pitanja:

1. Pročitaj paralelne izveštaje iz Mateja (26,36 – 27,10), Marka (14,32–72) i Luke (22,39–71). Načini spisak svih stavki koje se pojavljuju samo u Jovanovom Jevanđelju. Navedi i one stavke koje su u Jovanu izostavljene. Napiši kratak sastav kojim ćeš opisati jed-

instven Jovanov pristup ovim događajima. Ima li, u 18,1–27, jedinstvenih teoloških tema koje bi te podsećale na materijal obrađen u nekom ranijem delu Jevanđelja?

2. Na komadu hartije podeli ovaj tekst u pasuse, najbolje kako umeš. Šta je centralna misao svakog od tih pasusa? Obrazloži.
3. U po jednom ili dva pasusa pokušaj da opišeš stanje emocija svakog od glavnih ličnosti u našem tekstu, uključujući Isusa, Petra, druge učenike i Anu. Kako su, po tvome mišljenju, njihove emocije uticale na njihove postupke?

○ Istraživanje Reči

Struktura i pozadina teksta

Tekst u Jovanu 18,1–27 prirodno se deli na pet delova. Prvo je hvatanje Isusa u vrtu, s druge strane potoka Kedron kod Jerusalima (stihovi 1–11). Posle toga dolazi sudsko saslušanje pred Anom, tastom službujućeg prvosveštenika Kajafe (stihovi 12–14), izveštaj koji je prekinut prvim Petrovim odricanjem (stihovi 15–18). Središte pažnje potom se pomera tamo i amo, između prostorije za saslušavanje u palati prvosveštenika (stihovi 19–24) i dvorišta napolju, gde se Petar još dva puta odriče Isusa (stihovi 25–27).

Saslušavanje pred Anom je jedinstven primer pripovedanja u Jovanovom Jevanđelju. Pored ovog teksta, Ana se spominje još samo u spisima Luke, ali ne u vezi s događajima oko samog raspeća (Luka 3,2; vidi takođe Dela 4,6). S druge strane, saslušavanje pred Kajafom, koje ima centralnu ulogu u Mateju (26,57–68), Marku (14,53–65) i Luki (22,63–71) pominje se u Jovanu, ali se ne opisuje (18,24.28).

Detaljno istraživanje teksta

Posle svoje oproštajne propovedi, Isus izvodi učenike iz Jerusalima, preko potoka Kedron, do jednog maslinika (u originalu stoji samo “vrt”). Tamo susreću Judu, koji se pojavljuje s velikim odredom, detašmanom naoružanih vojnika i verskih zvaničnika (18,1–3). Isus korača neustrašivo i predstavlja se, na zaprepašćenje onih koji hoće da ga uhvate (stihovi 4–6). Pošto su se ljudi ponovo pribrali, On im se stavlja na raspolaganje, ali traži od njih da puste Njegove učenike (stihovi 7–9). Kada Petar pokušava da odbrani Isusa, Isus ga ukorava (stihovi 10, 11).

Poredeći ovaj tekst (stihovi 1–11) s Matejem, Markom i Lukom, dolazimo do nekih fascinantnih informacija. Jedino Jovan napominje da je mesto bilo vrt (1. stih). Matej (26,36) i Marko (14,32) govore o “selu koje se zove Getsimanija”. Luka samo kaže da su otišli “na goru Maslinsku” (22,39). Jovan kaže da su tamo odlazili “često” i da je Juda znao za to mesto (2. stih). Takođe jedinstveno kod Jovana je odred vojnika koji su išli s mnoštvom i prisustvo fariseja (3. stih). Upadljivo je, na ovom

mestu, odsustvo opisa Isusove duševne borbe u Getsimaniji (ipak, pogledajmo 12,27).

Za Jovana je jedinstveno i nekoliko drugih elemenata. Isus istupa da bi se susreo sa svetinom, umesto da sačeka da dođu (4. stih). Pita “koga tražite?“, da bi oni potom pali na zemlju, u trenutku kad je Isus izgovorio one moćne reči “JA SAM“ (stihovi 4–6; vidi takođe 8,58). Ovde nema Judinog poljupca. Imenom se pominju Petar i Malho (10. stih), a tu se pominje i ispunjenje Isusovog predskazanja, “reči“ (9. stih). Isus traži da puste Njegove učenike i u izveštaju se podrazumeva da je zahtevu bilo udovoljeno, pošto se za učenike ne kaže da su bežali, kao što to čine u Mateju (26,56) i Marku (14,50). Neki, zapravo, čak i slede Isusa do mesta na kojem će biti saslušan pred sveštenicima (Jovan 18,15.16).

U ovom tekstu Jovan kao da izražava ključnu misao, da Isus u potpunosti kontroliše situaciju i ispunjava reči koje je izgovorio u 10,18: “Niko je [moj život — 10,17] ne otima od mene, nego je ja sam od sebe polažem.“ U sinoptičkim Jevanđeljima Juda je osoba koja, svojim poljupcem, izdaje, naglo ubrzava Isusovu smrt. Isus je žrtva (Matej 26,45–56; Marko 14,41–52; Luka 22,47–54). Međutim, u Jovanu je Isus gospodar situacije.

Jovan ističe da su Isus i Njegovi učenici u taj vrt odlazili često i da je Juda znao “ono mesto“ (18,2). Da je hteo da izbegne hvatanje, Isus je jednostavno mogao da krene u nekom drugom pravcu. Naprotiv, On svoje učenike vodi u vrt, znajući šta će se tamo dogoditi (4. stih). U ovom izveštaju Isus nije u strahu, nego potpuno vlada sobom. On ne čeka izdajnika, nego istupa i obraća se svetini, pokazujući sposobnost da ih potpuno zastraši, ako bi to trebalo da posluži Njegovoj svrsi (stihovi 4–6). Njegova je smrt dobrovoljna. Oni ga nikada ne bi uhvatili da On to nije dopustio.

U jednakoj meri Isus kontroliše i sudbinu svojih učenika (stihovi 7–9). Tako se događa gotovo zabavan incident, kada Petar interveniše da spase Isusa. Iako Isus u potpunosti vlada situacijom, Petar zaključuje da je situacija potpuno van kontrole i zato brzo izvlači nož i postaje Isusov “telohranitelj“. Ipak, Isus mu govori da vrati nož u korice. Njegove dobre namere mogle bi sprečiti razvoj događaja na način kako je Bog planirao (11. stih). Isus zna da mora da ide na krst, jer bi u protivnom propao Božji plan spasenja. Petar to ne zna, pa bi tako njegova akcija kojom je hteo da preuzme kontrolu nad situacijom samo izbacila stvari iz kontrole. Kao i uvek u Jovanovom Jevanđelju, Isus čini tačno ono što od Njega traži Njegov Otac (vidi 15,10).

Posle hvatanja, Isusa vode Ani, radi preliminarnog, neslužbenog razgovora. Kako je ranije rečeno, Ana jedino u Četvrtom Jevanđelju ima ulogu u suđenju Isusu (18,12–14.19–24). Ana je tast Kajafi, službujućem prvosvešteniku (11,49.51), a sâm je služio kao prvosveštenik pre njega. Zanimljivo je da je i Ana u Jovanovom Jevanđelju opisan kao

“prvosveštenik“, iako više nije na toj funkciji (18,19.22). Tako imamo fascinantnu izjavu da Ana, prvosveštenik, šalje Isusa Kajafi — prvosvešteniku (24. stih).

Prema onome što znamo iz Staroga zaveta, prvosveštenik zadržava svoju funkciju do kraja života. Nema sumnje da su bar konzervativni Jevreji Anu još uvek smatrali pravim prvosveštenikom, i dalje ga oslovljavajući tom titulom dokle god je živeo (Brown, 2:820). Ovo je za ljude bio način da tiho izraze svoje neslaganje s rimskom vlašću, koja je sebi prisvojila pravo da ustoliči ili svrgne prvosveštenika jevrejske vere. Ali, bilo im drago ili ne, Kajafa je imao pravo koje je dobio od Rima, da donosi konačne odluke. Sa svim svojim duhovnim autoritetom, Ana je jedino mogao da savetuje i ubeđuje.

Ovaj deo Jevanđelja odigrava se na “dvostruko sceni“. Dok Isusa ispituje Ana, Petra u dvorištu ispituje prvosveštenikova posluga (stihovi 15–18.25–27). Petar i “drugi učenik“, verovatno Jovan, idu za Isusom i onima koji su ga uhvatili, do prvosveštenikovih odaja (15. stih). Drugi učenik se očito poznao s prvosveštenikom, pa je zato dobio pristup bar u dvorište, za Petra i sebe (stihovi 15, 16). Devojka na vratima je verovatno znala da je Jovan Isusov učenik, ali ga nije provocirala, zato što je imao privilegiju za ulazak. Petar nije bio te sreće (stihovi 17.25–27).

Mnogi aspekti priče o Petru u dvorištu pojavljuju se samo u Jovanovom Jevanđelju. Među njima je uključivanje “drugog učenika“, koji ulazi s Isusom, zato što ga poznaje prvosveštenik (stihovi 15, 16), činjenica da je devojka koja je prvi put provocirala Petra bila “vrtar“, osoba koja ga je pustila unutra (17. stih); uporedi Matej 26,69; Marko 14,66.67; Luka 22,56) i razlog postojanja vatre (neophodna, da bi se ljudi oko nje grejali — Jovan 18,18.25). Osim toga, Petra u Jovanovom Jevanđelju u više navrata, oni koji tu stoje, provociraju pitanjima, a ne tvrdnjama (stihovi 17, 25, 26). Iz tih pojedinosti saznajemo da je više nego samo jedan učenik pokušao da bude blizu Isusa za vreme suđenja. Doznajemo i to da je u to vreme bilo hladno, što će možda nagovestiti novi element Isusove patnje sledećeg dana.

Novi zanimljiv detalj iz ovih scena je način kako je Petar otkriven u stihovima od 25 do 27. U sinoptičkim Jevanđeljima otkrivaju ga po dijalektu: “Jer te i govor [galilejski] tvoj izdaje“ (Matej 26,73; vidi takođe Marko 14,70; Luka 22,59). Ali u Jovanovom Jevanđelju njega otkriva rođak čoveka čije je uvo bilo odsečeno (26. stih). To nam takođe olakšava da razumemo zašto su Petra provocirali, a Jovana nisu. Petar je hrabro istupio napred u trenutku hvatanja Isusa. Ta hrabrost će mu biti izazov za novu hrabrost, ali će pasti na ispitu. Jadni, impulsivni Petar. Veoma hrabar u jednom trenutku, a prestrašen u sledećem!

Pošto Petar ne menja mesto u situaciji kada Isusa vode od Ane Kajafi (stihovi 24–27), možemo pretpostaviti da su dvojica prvosveštenika živeli u različitim krilima iste palate, čije su obe prednje strane bile ok-

renute ka istom dvorištu. Suđenje pred Kajaфом nije opisano u Četvrtom Jevanđelju.

Opis Isusovog ispitivanja pred Anom počinje opisom ispitivanja od strane prvosveštenika. On Isusa pita “za učenike Njegove i za Njegovu nauku” (19. stih). Dok Isus Ani odgovara rečima sličnim onima koje su upotrebljene u Mateju (26,55), Marku (14,49) i Luki (22,53), u Jovanovom kontekstu je namera Njegovog odgovora sasvim drugačija. U sinoptičkim Jevanđeljima Isus osporava tajnovitost akcije Njegovog hvatanja. Isus, u Jovanovom Jevanđelju, shvata da Ana u svom ispitivanju hoće da kaže da je On osnovao tajno društvo, s tajnom naukom. Zato izjavljuje da nije govorio ništa tajno. Nije učio ništa drugačije u ličnim razgovorima nego što je učio javno, u sinagogi ili u hramu (20. stih; Jameison, Fausset, and Brown, 1068).

Možda ima i više ispod površine ovog kratkog razgovora. Barkli (Barclay) ističe (2:227) da je Anin pokušaj da iz Isusa izvuče određeno priznanje (19. stih) ograđen o jevrejski sudbeni postupak. U svom odgovoru Isus zahteva da se suđenje provodi na ispravan i zakonit način (stihovi 20, 21), s urednim pozivanjem odgovarajućih svedoka. Ana i njegovi zamenici očitno nisu bili naročito naviknuti na uputstva (stihovi 22, 23)! Odmah nam je jasno da verske vođe nisu zainteresovane za pošteno suđenje.

Kako je tipično za ovo Jevanđelje, Isus je vrlo izričit (stihovi 21–23). On očitno ne ide za ekstremnim tumačenjem sopstvene izjave u Mateju o okretanju drugog obraza (23. stih; uporedi Matej 5,39). On protestuje protiv zloupotrebe ovlašćenja momka koji ga je napao. Biti hrišćanin, nije isto kao i biti otirač za noge. Prikladno je, pa čak i preporučljivo u većini situacija da hrišćani postave granice u svojim odnosima s drugim ljudima (Cannon, 179–199). Dopuštanje ljudima da nas bezočno gaze ne koristi nikome. Ponekad postoji fina linija između situacija kad je neko ponizan i kada trpi zlostavljanje.

○ **Ulaženje u Reč**

Jovan 18,28 – 19,16a

Tekst u Jovanu 18,28 – 19,16a pročitaj najmanje dva puta, a onda odgovori na sledeća pitanja:

1. Pročitaj paralelne izveštaje u Mateju (27,11–31), Marku (15,1–20) i Luki (23,1–25). Načini spisak svih stavki koje se pojavljuju samo u Jovanovom Jevanđelju. Nabroj i stavke koje su izostavljene u Jovanovom Jevanđelju. Napiši kratak sastav kojim ćeš obraditi jedinstveni Jovanov pristup tim događajima. Ima li u tekstu 18,28 – 19,16a jedinstvenih teoloških tema koje bi te podsećale na materijal obrađen u dosadašnjem delu Jevanđelja?
2. Napiši jedan ili dva pasusa o Pilatovim motivima i emocijama, dok pokušava da razreši probleme s kojima je suočen. Učini to isto u

odnosu na verske vođe. U kom smislu su slične njihove reakcije prema Isusu? U kom smislu se razlikuju?

3. Obrati pažnju na različite prilike u kojima se Pilat u ovom tekstu obraća Isusu. Pokušaj da napišeš objašnjenje zašto Isus u nekim prilikama odgovara, a u nekima ćuti.

○ Istraživanje Reči

Struktura i pozadina teksta

Priča o Isusu pred Pilatom se donekle prirodno deli u dva dela. U prvom delu (18,28–40) predmet suđenja je delimično u ravnoteži, dok Pilat traži mogućnosti da oslobodi Isusa, a da ne pretrpi političku štetu. U drugom delu (19,1–16a) sve je jasnije da Pilatovi pokušaji da oslobodi Isusa ne vode nikuda i da je samo pitanje vremena kad će Isus biti osuđen na smrt.

Pilatova uloga ima znatno važnije mesto i detaljnije je opisana u Jovanovom Jevanđelju nego što je to u Mateju, Marku ili Luki. U očima Jovana, Pilat je, slično Nikodimu, Tomi i drugima (12,42.43), u Jevanđelju predstavnik onih koje privlači Isus i Njegova nauka, ali je njihova vera, u najboljem slučaju, delimična i nije na spasenje. Dok za Nikodima imamo utisak da dolazi svetlosti, Pilat se uklanja i na kraju se pridružuje onima koji hoće da ubiju Isusa.

U vreme suđenja su Pilatove pozicije u odnosu na verske vođe bile veoma slabe. Serija grubih propusta u odnosu prema jevrejskim verskim osećanjima ne samo što je često izazivala gnev verskih vođa i naroda, nego je i u mislima imperatora pokrenula sumnje u Pilatovu sposobnost da upravlja (Barclay, 2:238–240). Bio je dovoljan još jedan krupan incident i on bi izgubio položaj ili čak i život. U jednom ovako nepovoljnom položaju Pilat je bio slab na mito, kako ćemo još videti.

Detaljno istraživanje teksta

Isusa sledećeg jutra iz odaja prvosveštenika vode u palatu rimskog upravitelja, na mesto gde jevrejske verske vođe stoje napolju, bojeći se da se ne opogane (18,28). Materijal u stihovima 28b do 32 nalazi se samo u Jovanovom Jevanđelju. Pilat postavlja osnovno pravno pitanje: "Kakvu krivicu iznosite na ovoga čoveka?" (29. stih). Ako Pilat nije rutinski i bez razmišljanja odobravao odluke jevrejskog verskog saveta, a sve pokazuje da nije, izjava u 30. stihu odraz je određenog stepena drskosti od strane verskih vođa. Ipak, Pilat insistira na poštovanju ispravne procedure: "Ako hoćete vi da preuzmete ovaj predmet, rešite ga sami" (vidi 31. stih). Međutim, po rimskom zakonu Jevreji nisu imali prava da razapnu Isusa, pa autor Jevanđelja napominje kako male zakonske sitnice u toj situaciji dovode do ispunjenja Isusovog proročanstva po pitanju načina na koji će umreti (stihovi 31, 32; vidi takođe 12,32.33).

U Jovanu 18,28–32 zapažamo dva momenta za koje je autor posebno zainteresovan. Prvo, Jovan ističe činjenicu o približavanju pashalne večere (28. stih), što znači da je Isus umro u vreme kada su se po celom Jerusalimu klali jaganjci — izuzetno značajno ispunjenje simbola (19,35.36). Pada u oči i da Jovan daje znatno više pojedinosti o zakonskim sitnicama koje su uticale na razmenu poteza između Rimljana i Jevreja. Jevrejima je bilo dopušteno da sude ljudima u mnogim oblastima sudstva, ali je Rim zadržao pravo odlučivanja u slučajevima gde se nagoveštavala smrtna kazna.

Pilat u 18,33 do 38a vodi svoj prvi razgovor s Isusom. Ceo materijal ovog teksta pojavljuje se samo u Jovanovom Jevanđelju, s izuzetkom pitanja “Ti si car judejski?” (33. stih). Iako nema pominjanja optužbi koje su podigle verske vođe, Pilatovo pitanje jasno pokazuje da su sveštenici optužbu formulisali tako kao da je reč o carskoj tituli koja bi bila konkurencija rimskoj vlasti. U odgovoru koji je dao (34. stih), vidimo kako Isus pokušava da utvrdi da li je Pilat za predmet lično zainteresovan iz političke perspektive, ili samo odrađuje nešto što su od njega tražili Jevreji (Jameison, Fausset, and Brown, 1070). Pilat odbija da prizna postojanje bilo kakvog ličnog interesa, jer je njegovo pitanje pravne prirode (35. stih).

Sledeći Isusov odgovor neposredna je reakcija na Pilatovo pravno pitanje (36. stih). Isusov carski status ne treba shvatiti u zemaljskim političkim okvirima, u onome zbog čega Pilat i postavlja pitanje. Carstvo kojim Isus vlada “nije od ovoga sveta” — drugim rečima, izvan Pilatove jurisdikcije. Kao dokaz tome, Isus daje uverljiv argument ponašanja Njegovih sledbenika u trenutku Njegovog hvatanja. Da je On politički revolucionar, Njegovi sledbenici bi se borili do smrti, kako bi sprečili hvatanje. U ovom objašnjenju mi možda vidimo dodatni razlog zašto je Isus, u 11. stihu, ukorio Petra.

Iako ubeđen Isusovom odbranom u 36. stihu, Pilat hoće da bude siguran da je razumeo ono što Isus kaže (stih 37a). Isus ponovo izjavljuje da je Njegovo carstvo duhovne prirode, čije je obeležje istina, a ne politička, ekonomska i vojna moć (stih 37b). Isusove reči imaju moć samopotvrđivanja za sve one koji iskreno traže istinu. Ali Pilat ne dopušta u raspravi nikakav duhovni obrt. On ponovo prezrivo odbacuje svaki lični interes za Isusa, uz brzopleto pitanje, “Šta je istina?” (38. stih).

Pilat je u vrlo izraženom smislu bio dete svog vremena. Doba u kojem je Isus bio rođen nosilo je brojne međusobno suprotstavljene tvrdnje o tome šta je istina, tako da su veliki mislioci toga vremena bili skloni velikoj nesigurnosti (Koester, 141–280); White, *The Desire of Ages*, 32). Na mnogo načina, bilo je to slično današnjem pluralizmu. Pilat je hteo da uradi ono što je zakonski ispravno, ali nije imao vremena za nekoga sa snažnim religijskim ubeđenjima.

Uveren da je rešio predmet, Pilat izlazi da izrekne svoj sud i tom prilikom nudi plan za spasavanje časti verskim vođama koji su hteli da osude Isusa (stihovi 38, 39). Za razliku od sinoptičkih Jevanđelja, Jovan ne prikazuje Pilata koji nudi Varavu kao alternativu za Isusa; naprotiv, Pilat od njih traži da prihvate da Isus bude oslobođen. Oni bi tada mogli da kažu kako se Pilat složio da je Isus zao čovek, ali Pasha je, eto, prilika za velikodušnost; mogućnost da se Isusu pruži još jedna prilika. Međutim, verske vođe nisu zainteresovane za spasavanje časti, bilo svoje ili Pilatove (40. stih). Hoće da Isus umre po svaku cenu. Ovo je predmet učinilo neuporedivo složenijim nego što je Pilat očekivao.

Sada se i pred verskim vođama i pred Pilatom postavila jedna neodmumljiva. Verske vođe su uvidele da građanske optužbe ne donose rezultat; moraće da pokušaju neki drugi metod. Pilatu je jasno, ako hoće da uradi stvari kako treba, da ili treba da ubedi verske vođe da prihvate njegovo gledanje na predmet ili da puste Isusa, uprkos svome gnevu. Ignorišući onu drugu opciju, Pilat se odlučuje na pokušaj da izazove njihovo saosećanje za Isusa kao ličnost (19,1–5). Sebični interes i pravda u Pilatovim očima stoje u međusobnom sukobu. Pilatu nedostaje kičme da učini ono za šta zna da je pravo (18,38; 19,6), zato što mu na put staju njihovi sebični interesi (Gruenler, 133).

Pilat zato Isusa predaje na šibanje (da umiri verske vođe, prema tekstu u Marku 15,15) i okreće glavu, dok njegovi vojnici stavljaju Isusu krunu od trnja, oblače ga u carsku odeću, vređaju ga i udaraju (19,1–3). Iako mu je postalo jasno da Isusove navodne carske aspiracije nisu nikakva direktna pretnja Ćesaru/ imperatoru, on se otvoreno pridružuje preziru svojih vojnika prema bilo kojim drugim carskim aspiracijama, ma kako bezazlenim.

U sekvenci koja postoji samo u Jovanovom Jevanđelju (stihovi 4–7), Pilat zatim izvodi pretučenog Isusa pred verske vođe, u nadi da će se složiti s njime da je On nevina žrtva. U nastavku na to, Pilat izgovara nezaboravne reči “Evo čoveka!”, što je za njega verovatno imalo mali ili nikakav značaj, ali je imalo dimenziju značaja za Jovana, zbog njihove sličnosti uskliku Jovana Krstitelja, na početku Isusove misije — “Gle, Jagnje Božje!” (5. stih; uporedi 1,29.36).

Verske vođe ne reaguju na Pilatove poteze onako kako se on nadao i on zato pokušava da odgovornost potpuno prenese na njih (19,6). Ali dok Pilat, kako je izgledalo, nije mogao da oslobodi Isusa bez njihovog pristanka, oni ne žele da zatvore slučaj, a da od Pilata nisu dobili izjavu o proglašenju Isusa krivim. Pošto civilne optužbe ne donose željen rezultat, verske vođe menjaju taktiku. Zahtevaju od Pilata da se izjasni povodom Isusovog dela hule i izjave da je Božji Sin (5,16–18; 10,33), kako bi njihovu religiju zaštitio od svetogrđa.

Pilat ovde pokazuje da je ranjiv. Kako je ranije napomenuto, Pilat je ranije, u više navrata, činio postupke koje su Jevreji smatrali hulničkim (Barclay, 2:238–240). Povodom najmanje jednog od tih događaja, sâm

imperator je bio prisiljen da interveniše protiv Pilata u korist Jevreja. Pilat, politički, ne može sebi da dozvoli da ga optuže da čini ili dopušta svetogrđe na štetu jevrejske religije. Tako, u 19,7, vidimo verske vođe koje počinju da igraju jednu prljavu igru. Prete Pilatu da će platiti visoku ličnu cenu ako se postavi nasuprot njihovim željama u ovom slučaju.

U stihovima 8 do 16, jedinstvenim u Četvrtom Jevanđelju, stičemo širi uvid u Pilatovu dilemu i u rešenje za koje se opredelio. On je uznemiren zbog svoje lične ranjivosti u odnosu na politički uticaj verskih vođa na Rim. Ali uz primenu velike političke veštine, Pilat na kraju preokreće situaciju, politički, sebi u prilog, iako na ličnu štetu Isusa.

Pošto njegov poziv verskim vođama ne uspeva, Pilat se sa strahom vraća Isusu, nadajući se da će od Njega izvući nešto što će ga spasti od okolnosti da mora da popusti Jevrejima (stihovi 8, 9). Ali Isus nije zainteresovan da se ponavlja (9. stih). Isus ipak, čini se, oseća određeno sažaljenje prema Pilatu, zbog dileme u kojoj se nalazi. Zna da Pilat lično nije protiv Njega, pa ga s puno obzira razrešava od sramote onoliko koliko je moguće pod tim okolnostima (stihovi 10, 11). Pilat sada, možda osećajući kako između njega i Isusa nastaje izvesna spona, udvostručava svoje napore da ga oslobodi (12. stih). Isusa je, razume se, mogao da oslobodi na osnovu samo svoje vlasti (10. stih), ali je politički previše ranjiv, da bi to učinio bez pristanka verskih vođa.

Pobednički raspoložene, verske vođe forsiraju svoju novootkrivenu političku prednost. "Ćesar" će stati na njihovu stranu, kako tvrde, ako Pilat pusti čoveka koji sebe proglašava *caem-rivalom* (12. stih). U tom trenutku Pilat shvata da je njegova neodlučnost, zapravo, slabost i da ne može da spase i sebe i Isusa. Zato odlučuje da spase sebe. Pošto je doneo čvrstu odluku, ovaj upravitelj preuzima kontrolu nad situacijom. Prihvatiće zahtev verskih vođa, ali će oni za to skupo platiti. I ponovo, iz Pilata kao da odzvanjaju reči Jovana Kristitelja: "Evo, car vaši!" (14. stih, vidi takođe 19,5; 1,29.36).

Verske vođe ne shvataju da su već pobedile. Bojeći se da će Pilat pokušati da primeni neku drugu taktiku da bi ih nadmudrio, oni stalno izvikuju: "Uzmi, uzmi, raspni ga!" (15. stih). Pilat čini sledeći korak ka predavanju Isusa na smrt — "Zar cara vašega da razapnem?" "Mi nemamo cara osim ćesara", kažu prvosveštenici, i tada Pilat preuzima nagradu za raspeće Isusa (16. stih). Oni će mu za to skupo platiti. Oni su dali u zvanični zapis da se obavezuju da služe "Ćesaru".

Jednom ranijom prilikom (11,48–52) Kajafa je uporno tvrdio da jedan Čovek mora da bude žrtvovan, kako narod ne bi propao. Ovom prilikom, spreman je da žrtvuje naciju, kako bi mogao da ubije jednog Čoveka (White, *The Desire of Ages*, 745). Isusov carski status verske vođe odbacuju s toliko strasti, da sada kliču jednom caru koga su oduvek mrzeli. Pilat namerava da ih veže za tu obavezu u budućnosti. Oni više neće imati sile nad njim. Od tog trenutka u priči ovog Jevanđelja, Pilat je nepokoleban.

○ **Ulaženje u Reč**

Jovan 19,16b–42

Tekst u Jovanu 19,16b–42 pročitaj najmanje dva puta, a onda odgovori na sledeća pitanja:

1. Pročitaj paralelne izveštaje u Mateju (27,32–66), Marku (15,21–47) i Luki (23,26–56). Načini spisak svih stavki koje se pojavljuju samo u Jovanovom Jevanđelju, a navedi i one stavke koje su u njemu izostavljene. Napiši kratak sastav u kojem ćeš govoriti o jedinstvenom Jovanovom pristupu tim događajima. Ima li teoloških tema koje se pojavljuju samo u tekstu 19,16b–42 i koje te podsećaju na materijal obrađen/ pokriven u prethodnom delu Jevanđelja?
2. U svetlosti ove epizode kao celine, šta je, po tvom mišljenju, bilo “zvanični” razlog što je Isus bio razapet? Obrazloži odgovor.
3. Koristeći marginalne reference u svojoj Bibliji, uporedi svaki biblijski citat ovog teksta sa starozavetnim kontekstom iz kojeg je citirano. Da li način kako ga Jovan koristi precizno odražava nameru originala? Šta misliš, zašto Jovan ovde tako snažno ističe ispunjenje Pisma? Navedi načine na koje bi glavni motiv [motif] tog ispunjenja mogao da olakša hrišćansko svedočenje, bilo u Jovanovo vreme ili danas?

○ **Istraživanje Reči**

Struktura i pozadina teksta

Tekst u Jovanu 19,16b–42 deli se na četiri osnovna dela: Isusovo raspeće (stihovi 16b–27, Isusova smrt (stihovi 28–30), detalj probijanja Isusovog tela na boku (stihovi 31–37) i Isusov pogreb (stihovi 38–42).

Veliki deo scene raspeća pojavljuje se samo u Jovanovom Jevanđelju. To se posebno odnosi na stihove 31 do 42, kojima doslovno nema paralele u Mateju, Marku ili Luki.

Razapinjanje na krst bilo je vrlo neobična vrsta egzekucije kod Rimljana. Od osuđenika se tražilo da svoj krst nosi kroz javna mesta, kao opomenu drugim ljudima. Neke su prikivali na krst, a druge privezivali konopcima. Međutim, ključni momenat je bio da su žrtve, da bi mogle da dišu, morale da troše snagu da bi malo podigle svoja tela. Smrt je nastupala gušenjem u trenutku kada više nisu imali snage da se podignu. Smrt je, prema tome, bila spora i bolna (Barton, 1923). Prebijanje nogu bi, razume se, ubrzavalo proces, ako je egzekutoru tako bilo jednostavnije. Dodatni element mučenja bio je sramota i izlaganje pogledima; biti obešen nag pred porodicom i prijateljima i na svakojakom vremenu.

Detaljno istraživanje teksta

U tekstu od 19. do 22. stiha “novi“ Pilat ponovo je u centru pažnje. Sva Jevanđelja pominju pločicu postavljenu na Isusov krst, ali samo Jovan spominje raspravu između Pilata i Jevreja oko natpisa na pločici. Jedino Jovan napominje da je reči napisao sâm Pilat na tri velika jezika svetskog carstva: aramejski (najčešće korišćen jezik na Istoku, uključujući i Palestinu), grčki (najčešće korišćen jezik, posebno na Zapadu i latinski (jezik službenih proglasa).

Reči koje je odabrao Pilat, zajedno sa sramotom i poniženjem, kao elementima metoda egzekucije, učinili su Isusovo krštenje simbolom dominacije Rima nad Palestinom i judaizmom. U svom izboru jezika Pilat scenu raspeća pretvara u javnu senzaciju, s ciljem da razbije pritisak Jevreja i njihovih verskih vođa. Protest od strane prvosveštenika odbačen je po kratkom postupku. Oni nad Pilatom više nemaju nikakve moći i on učvršćuje svoj položaj.

U stihovima 23. i 24. pažnja se preusmerava na činjenicu da je krst ispunjenje proročanstva. Imajući pred očima Pilata koji sada deluje kao čovek koji uživa potpunu vlast nad situacijom, čitalac ponovo dobija podsećanje da konačna kontrola ostaje u rukama Boga iz Pisma. Jovan nije zainteresovan za opisivanje pojedinosti kao što su tama koja je obuzela mesto događaja (Matej 27,45; Marko 15,33; Luka 23,44.45) ili rujanje Isusu na krstu (Matej 27,39–44.47–49; Marko 15,29–32.35.36; Luka 23,35–37.39). Moguće je da ne želi ponavljanje pojedinosti koje su drugi već obradili. U svakom slučaju, predmet njegovog interesovanja je na drugoj strani. Isusova smrt je dobrovoljna, s ciljem i u skladu s Pismom. Jovan ističe podatak da su postupci vojnika zapravo bili zapanjujuće i tačno ispunjenje proročanstva od strane ljudi koji ni na koji način nisu bili svesni da tako čine (19,36.37).

Stihovi 25 do 27 kao da, u Četvrtom Jevanđelju, funkcionišu dvosmerno. Prvo, daju priliku da se zapazi prisutnost autora Jevanđelja kraj krsta (26. stih; vidi takođe 21,20–24). Jovan je učenik koji je doživeo najprisniji odnos s Isusom (13,23 — “na krilu Isusovu“; uporedi 1,18). On je jedini učenik koji vidi Isusovu slavu, dok Isus visi na krstu (vidi takođe 12,23–25). Kao takav, On postaje poslednji svedok o Isusu drugoj generaciji hrišćana. On je onaj koji zna (19,35). Njegovo Jevanđelje je dovoljno da zadovolji njihove duhovne potrebe.

Drugo, ova scena pokazuje predivnu demonstraciju Isusovog zaboravljanja na sebe, kada usred svoje velike patnje skreće svoju pažnju u smeru zbrivanjavanja svoje majke (ovde se ističe reč *evø*, ali u originalu čak dva puta više — stihovi 26,27; vidi takođe stihove 5, 14). Njegova majka se u Jevanđelju pojavljuje samo dva puta, ovde i prilikom svadbe u Kani (2,1–5.12). U obe situacije je On oslovljava sa “ženo“. Na oba mesta na vidiku je krst. U ovoj konkretnoj sceni, Isus ostavlja i svoju majku i drugu generaciju hrišćana u ruke ljubljenom učeniku, jedinom koji je video i potpuno shvatio Njegovu slavu.

Među unikatnim/ jedinstvenim elementima u 19,28–30 tu je i povik “Svršeno je“, čime je postalo jasno da je Isus svestan punog značaja svoje patnje i smrti; svestan da ispunjava Pismo. I ovom prilikom mi vidimo Isusa koji potpuno vlada situacijom.

Šta je na krstu bilo završeno (ili, preciznije — ispunjeno)? Nesumnjivo, bio je to — Božji zakon. Bog svome zavetu nikada nije bio verniji nego kad je platu za greh preneo na Isusa (Rimljanima 6,23), predstavnika grešnog ljudskog roda. U Jovanovim, kao i u Pavlovim očima, Isus je bio poslušan do smrti, smrti na krstu (15,10; 18,11; uporedi Filibljanima 2,8). Da se Božji zakon mogao promeniti, i čovečanstvo bi moglo biti spaseno bez krsta. Naprotiv, upravo je na krstu Bog overio svoju vernost zavetu (Jameison, Fausset, and Brown, 1074).

Šta je bilo ispunjeno na krstu? Jovan je nedvosmisleno jasan da su tom prilikom ispunjena proročanstva koja se odnose na Mesiju. To se pokazalo i u najsitnijim detaljima, kao ono kakva vrsta odeće je bila deljena, a za kakvu je bacana kocka (19,23.24) i kako se postupalo s Isusovim telom (stihovi 35–37).

U stihovima 32 i 33 Jovan pokazuje da je realnost Isusove smrti bila overena činjenicom da su nezainteresovane osobe bile stručne u procenivanju takvih okolnosti. Probadanje kopljem i rezultat toga probadanja (34. stih) ističu realnost te smrti. Ta informacija koja se pojavljuje samo kod Jovana olakšava nam presecanje teorija koje su se povremeno pojavljivale još od drevnih vremena, da Isus, navodno, nije stvarno umro, nego je pao u komu, iz koje su ga učenici povratili, a potom proglasili Njegovo vaskrsenje. Bilo kako da objasnimo prazan grob; ipak, uopšte nema nedoumice o tome da li je Isus stvarno umro u petak popodne. I kao i sve drugo u vezi s ovom pričom, ti događaji su bili tačno u skladu s Pismom (stihovi 35–37; uporedi 2. Mojsijeva 12,46; 4. Mojsijeva 9,12; Zaharija 12,10).

Iako u svim Jevanđeljima Josif iz Arimateje traži Isusovo telo, Jovan ovoj narativi dodaje mnogo jedinstvenih detalja. Ističe karakter Josifa i Nikodima, kao Isusovih tajnih učenika (19,38.39). Oni su u mnogo čemu veoma slični Pilatu. Oni stavljaju na kocku posao, pozicije, reputaciju u odlukama koje moraju da donesu u vezi s Isusom. A onda, isto kao i u slučaju Pilata, krst je podsticaj za njihove postupke. “Prividno mrtav Hristos probudio je saosećanje koje živi nije uspeo da pobudi. Herojska dimenzija vere obično se pali u okolnostima očaja i i nju neretko demonstriraju oni koji su ranije bili krajnje strašljivi, i kao učenici gotovo nepoznati “(Jameison, Fausset, and Brown, 1075).

Prema tome, ova sekvenca poprima simboličke prizvuke unutar Jovanovog Jevanđelja. Krst je ono što ljude privlači Hristu (12,32). Krst je ono što prave Isusove sledbenike odvaja od onih koji ispovedaju Njegovo ime, a nemaju živu vezu s Njime. U trenutku pojavljivanja svetlosti krsta, Juda i Pilat se kriju i nestaju u tami, dok Josif i Nikodim izlaze na svetlost (vidi 3,18–21).

Glavne teme teksta

Zvuči ironično, ali iako Pilat i prvosveštenici misle da raspeće predstavlja definitivni kraj Isusovom carstvu, Jovanovo Jevanđelje izjavljuje da je krst zapravo Isusova "slava" (12,23.24) i da je, smrću, Isus postao izvor života svima koji veruju u Njega (1,9–13). Smrću je Njegovo carstvo utvrđeno za svagda. Jovan se slaže s Pavlom da je, na krstu, Isus pobedio i mudrost sveta zauvek definisao kao ludost (vidi 1. Korinćanima 1,18–25).

U svom delu *Reading John* (247) Talbert ističe da krst u Četvrtom Jevanđelju ima više značenja. On je zaokruženje Isusove poslušnosti Ocu, završetak Očevog dela (12,27.28; 19,28.34–37.40). On je mesto na kojem se proslavljaju Isus i Otac (7,39; 12,16.23; 17,1.5). On je deo izvršenja Božjeg plana (19,24.28.36.37). Krst nanosi poraz onima koji vladaju u ovome svetu (12,31). Krst privlači Isusu sve, privlači sve ljude (12,32; 10,16; 11,52). On služi vrhunskom dobrom ljudskog roda; on je za nas (6,51; 10,11; 11,50; 12,24). Krst je konačna ironija. Život dolazi kroz smrt, a pobjeda kroz poraz. Prihvatanje nastaje kroz odbacivanje, a radost kroz tugu.

○ **Primena Reči**

Jovan 18. i 19. glava

1. Možeš li da se setiš prilika u svom životu kada si popustio iskušenju i preuzeo stvari u svoje ruke (vidi Jovan 18,10.11)? U čemu su se sastojale dugoročne posledice? Kakve poteze si mogao da učiniš, čime bi tvoje poverenje u Boga u životu postalo doslednije? Šta obično govoriš ljudima oko sebe kad se učini da im je život potpuno izmakao kontroli? Kakvom vrstom reakcija ti uzvraćaju? Kako bi izgledale dugoročne posledice za ovaj svet da je Petar uspeo u nameri sprečavanja Isusa da ode na krst?
2. Opiši okolnost u svom životu kada si, kao nekada Pilat, morao da biraš između pozicije u svetu i reputacije s jedne, i onoga što si znao da je pravo, s druge strane. Kakvu si odluku doneo? Zašto? Kakve su bile posledice? Da li bi i danas doneo istu odluku? Da si onoga dana bio u Pilatovom društvu, kakav savet bi mu dao, da je to od tebe bilo traženo?
3. Postoje li mesta ili okolnosti u kojima se osećaš prinuđen da budeš "tajni učenik"? Ima li ljudi s kojima ti je veoma teško da budeš iskren po pitanju svoje vere u Isusa? Koji motivi te nagone da ponekad skrivaš svoju veru? Kakva saznanja su ti, u prošlosti, pomogla da ponekad hrabro progovoriš u prilog svoje vere? Postoji li danas neka aktuelna situacija u kojoj je potrebno da istupiš hrabro i informišeš druge o svojoj poziciji? Šta bi trebalo da se dogodi da bi, za Isusa, delovao "javno"?

4. I Isus i Pilat su morali da komuniciraju s verskim vođama, čiji su stavovi bili unapred formirani. Opiši situaciju u kojoj si sâm morao da opštiš s jednom takvom osobom. Kako si reagovao? Da li bi tvoja reakcija bila danas drugačija? Kako bi hrišćanin trebalo da reaguje kada se odlučno pitanje odnosi na njegovu ili njenu veru?

○ **Istraživanje Reči**

1. Načini prikaz Isusovog hvatanja i suđenja Isusu na osnovu sva četiri Jevanđelja. Zbivanja pokušaj da aranžiraš hronološkim redom. Zatim, uz pomoć *SDA Bible Dictionary* i *SDA Bible Commentary*, pronadi sve što možeš o sudskim postupcima iz prvog veka u Rimskom carstvu generalno, i konkretno u Palestini. Koji postupci su bili poštovani u 18. i 19. glavi? Koji postupci su bili ignorisani ili zloupotrebljavani?
2. Uz pomoć konkordancije pronadi u Novom zavetu sve što možeš o Sinedrionu. Rezimiraj ono što si pronašao. Potom se posluži *SDA Bible Dictionary* i *SDA Bible Commentary* i pronadi sve što možeš o sastavu i procedurama Sinedriona.
3. Pronadi sve što možeš o raspeću iz *SDA Bible Commentary* i *SDA Bible Dictionary*, a onda istraži izveštaje o Isusovom raspeću u Jevanđeljima, a naročito u Jovanovom. Kakva saznanja o Isusovom raspeću stičeš na osnovu ovog proučavanja vanbiblijskih izvora? Sledeće, uz pomoć konkordancije utvrdi kakva je teološka primena Isusovog raspeća u preostalom delu Novog zaveta. Kako tvoje proučavanje raspeća iz izvora izvan Biblije doprinosi tvom shvatanju teoloških implikacija Isusovog raspeća?

GLAVA PETNAESTA

ISUSOVO VASKRSENJE I PONOVO POJAVLJIVANJE

Jovan, 20. glava

S 20. glavom dospeli smo do ključnog mesta u Jevanđelju. O Isusovom oproštajnom sastanku s učenicima čitamo u 13. do 17. glave, a onome što je pretrpeo na suđenju i stradanju i o Njegovoj smrti čitamo u 18. i 19. glavi. U jednom određenom smislu priča se "završava" u trenutku Isusove smrti na krstu (vidi 19,30).

Međutim, ta priča je, u jednom drugom smislu, ipak nezavršena. Da je Isus ostao u grobu, ne bi bilo nijedne hrišćanske crkve. Njegovo vaskrsenje je istinski pomoglo učenicima da shvate da je jevanđelje, zapravo, radosna vest. 20. glava izveštava o nadasve važnom Isusovom vaskrsenju i Njegovom pojavljivanju pred učenicima.

○ **Ulaženje u Reč**

Jovan, 20. glava

Tekst u 20. glavi pročitaj nekoliko puta, a onda odgovori na sledeća pitanja:

1. U koliko različitih celina bi ti podelio ovo poglavlje? Navedi različite verbalne signale u tekstu, koji označavaju da čitalac prelazi u drugačiju celinu.
2. Prema dokazima u ovoj glavi, da li je uklanjanje kamena bilo neophodno da bi Isus izašao iz grobnice? Ako nije, zašto je, po tvom mišljenju, kamen bio uklonjen? Ispiši svoj odgovor.
3. Koji izraz koristi Isus, u razgovoru s Marijom, da opiše svoje učenike? Čitaj ponovo tekst u Jovanu, 13. do 20. glave. Navedi sve izraze koje Isus koristi u obraćanju svojim učenicima. Vidiš li neki napredak u stepenu prisnosti? Postoji li neka odlučujuća prekretnica koja čini da Isus drugačije gleda na svoje učenike? U jednom ili dva pasusa opiši različite načine na koje će odnos između Isusa i Njegovih učenika biti drugačiji od tog trenutka na dalje.
4. Koji izraz Isus koristi u više navrata u obraćanju svojim učenicima, vraćajući se u "Gornju sobu"? Opiši, u jednom ili dva pasusa, zašto se Isus, po tvom mišljenju, opredelio baš za tu vrstu pozdrava.
5. Zapiši sve reči i misli koje se paralelno pojavljuju u primeru o Tomi (stihovi 24–29) i izjavi o svrsi Jevanđelja (stihovi 30, 31). Kako se menja naše razumevanje svrhe Jevanđelja, ako tu završnu izjavu pročitamo u svetlu konteksta 20. glave?

○ **Istraživanje Reči**

Struktura teksta

Dvadeseto poglavlje Jevanđelja po Jovanu sadrži četiri događaja koji se tiču Isusovog vaskrsenja, posle kojih dolazi izjava, kakva bi jedno Jevanđelje normalno dovela do zaključka. U prvom događaju vest od Marije Magdalene dovodi Petra i “drugog učenika” do groba koji je sada prazan (stihovi 1–9). Nakon što učenici napuštaju mesto, ponovo se pojavljuje Marija, sreće dva anđela, a onda se sreće s vaskrsim Isusom (stihovi 10–18). Treća scena se događa te večeri. Isus se pokazuje učenicima, dok su oni boravili u prostoriji iza zaključanih vrata (stihovi 19–23); verovatno na istom mestu na kojem je On održao svoju “oproštajnu propoved” (glave 13 do 17). Na kraju, Isus se pokazuje Tomi, koji je bio odsutan sa prethodnih susreta i tom prilikom i njega dovodi da veruje u Njegovo vaskrsenje (stihovi 24–29). Ovi događaji donose složenu potvrdu, kako realnosti Isusovog vaskrsenja, tako i teškoće koju mnogi osećaju kada treba verovati, “ne videći”.

Pozadina teksta

Prema spisku koji se nalazi u *Life Application Bible* (1929), Novi zavet svedoči o ukupnom broju od jedanaest Isusovih pojavljivanja posle vaskrsenja. On se pokazao Mariji Magdaleni nasamo (Marko 16,9–11; Jovan 20,10–18) i, verovatno, jednom drugom prilikom, kada je bila u društvu drugih žena (Matej 28,8–10). Javio se Petru, nasamo, u Jerusalimu (Luka 24,34; 1. Korinćanima 15,5). Pojavio se dvojici putnika na putu za Emaus (Luka 24,13–35; Marko 16,12.13).

Isus se pokazao desetorici apostola u sobi iza zaključanih vrata (Marko 16,14; Luka 24,36–43; Jovan 20,19–25), a potom istoj grupi, kojoj je bio pridružen Toma (Jovan 20,24–29); 1. Korinćanima 15,5). Pokazao se sedmorici učenika dok su lovili ribu u Galileji (Jovna 21,1–23) i jedanaestorici učenika na gori (Matej 28,16–20). Na kraju pojavio se među onima koji su gledali dok se podizao prema nebu (Luka 24,44–49); Dela 1,3–11). Dodajući na ove izveštaje, Pavle tvrdi da se Isus pojavio privatno i svom bratu Jakovu (1. Korinćanima 15,7) i mnoštvu od pet stotina osoba (6. stih).

Mnogi svedoci Isusovog vaskrsenja činili su zaštitu od optužbe po kojoj su izveštaji o vaskrsenju bili izmišljotina šačice razočaranih učenika, koji su pokušali da spasu svoju čast. Dokle god su učenici živeli, njihove priče su se mogle upoređivati i proveravati (Luka 1,1–4). Autor Četvrtog Jevanđelja je bio poslednji živi svedok Isusovog vaskrsenja.

Ipak, možda najveći dokaz o Isusovom vaskrsenju, naročito drugoj generaciji, čiji pripadnici nisu imali nijednog živog svedoka tog događaja, je činjenica o praznom grobu. Ta okolnost [prazan grob] bi bila izuzetno teško razumljiva da Isus nije i zaista ustao iz mrtvih. Sigurno je da Isusovi neprijatelji nisu imali motiva za uklanjanje Njegovog tela iz grobnice; a i da su to učinili, zašto jednostavno nisu pokazali telo, i time dokazali da On nije ustao?

U istoj meri nam je, na osnovu izveštaja iz onog vremena, jasno da učenici nisu imali ni sposobnost niti nameru da ukradu Isusovo telo (tu mogućnost su naveli prvosveštenici, prema tekstu u Mateju 27,62–64). Dok je Isus još bio živ, oni su ispoljili beskrajn stepen kukavičluka (Matej 26,56; Marko 14,50; Jovan 18,17.25–27), pa zašto bi posle Njegove smrti odjednom postali hrabriji? U stvari, učenici nisu verovali da će Isus “dopustiti sebi” da umre, uprkos Njegovim više puta ponovljenim izjavama o onome što predstoji (Marko 8,31–33; 9,30–32; 10,32–34). U situaciji kad je On dokazao da je ponovo živ, oni su bili vrlo spori da poveruju u Njegovo vaskrsenje (Jovan 20,1–9.24–29). U svakom slučaju su rimski stražari pružili impresivan dokaz da takvog postupka nije bilo (Matej 27,62–64; 28,11–15).

Da su učenici ukrali Isusovo telo, njihovo kasnije ponašanje bi bilo potpuno neobjašnjivo. Ko bi žrtvovao ugled, imovinu i porodicu, da bi jednu lažnu informaciju širio po celome svetu? Ko bi podnosio ruganje, mučenje i smrt u ime događaja koji se nikada nije odigrao?

Ako Isusovo telo nisu ukrali ni učenici, ni Njegovi neprijatelji, prazan grob uverljivo upućuje na realnost Isusovog vaskrsenja. Tako, ako Isus jeste ustao iz groba, implikacije za današnje vreme su ogromne. Pre svega, ako je Isus ustao iz mrtvih, nijedno drugo čudo nije nemoguće ili neverovatno. Sve što bi pripadnici druge generacije mogli da zatraže od Njega, moglo bi biti ostvareno ako je u skladu s Njegovom voljom. Naše lično vaskrsenje se garantuje na osnovu sigurnosti Njegovog vaskrsenja. I ne samo to, nego ona ista božanska sila koja je Isusa podigla iz mrtvih može da donese život i isceljenje i u one najbeznačajnije ljudske situacije.

Detaljno istraživanje teksta

Pre svitanja prvog dana sedmice Marija Magdalena dolazi do groba i primećuje da na ulazu nema velikog kamena (Jovan 20,1). Pošto je vaskrsli Hristos mogao da prođe i kroz čvrste predmete (stihovi 19, 26), kamen s ulaza u grobnicu nije odvaljen zbog toga da bi Isus mogao da izađe iz nje, nego zato da bi učenici mogli da uđu unutra i uvere se da je On odatle izašao (*Life Application Bible*, 1925)! I ne proveravajući za sebe lično, Marija je odmah otrčala Petru i učeniku “koga ljubljase Isus” (13,23), verovatno Jovanu (20,2). Ona nesumnjivo nije razmišljala o vaskrsenju, nego samo o nekom novom sramnom činu nad Isusovim telom od strane prvosveštenika.

Petar i drugi učenik pojurili su prema grobu, pri čemu je Petar bio slabiji trkač (stihovi 3, 4). Ali onaj drugi učenik nije ušao u grob sve dok Petar nije stigao i pre njega ušao u grob (stihovi 5–8). Petar je očigledno bio preduzimljiviji, neustrašiviji u akcijama. Međutim, “ljubljeni učenik” se pokazao kao osoba nadmoćnijeg uma. Prema izveštaju, “ljubljeni učenik” je prvi poverovao u vaskrsenje, ne zato što ga je očekivao, nego zato što je sabrao “dva i dva”, a onda se pokazao i dokaz (Jameison,

Fausset, and Brown, 1076; White *The Desire of Ages*, 789). U to vreme se nijedan od njih nije, na osnovu Pisma, osetio prisiljenim da očekuje vaskrsenje (9. stih).

Učenici se kraj groba nisu zadržali dugo, ali je Marija ostala tu i plakala (stihovi 10, 11). Nagnuvši se u grobnicu, da baci pogled, videla je kako u njoj, na mestu na kojem se nalazilo Isusovo telo, sede dva anđela (stihovi 11, 12). Kada su je zapitali zašto plače, ona je izrazila svoje verovanje, ali ne u vaskrsenje, nego u pretpostavku da je neka nepoznata osoba, ili grupa, ukrala Isusovo telo (13. stih). U tom trenutku, osetila je da neko stoji iza nje. Okrenula se i videla Isusa, ali je pomislila da je to čuvar vrta oko groba (stihovi 14, 15). S primesom zbujujuće ironije, Isus tačno ponavlja reči pitanja koje su joj pre toga postavili anđeli: “Ženo! što plačeš?”

Ali Isus više nije mogao da se uzdrži. Morao je da joj kaže šta se dogodilo. Rekao je samo: “Marija“, i ona je odmah shvatila da je to On (16. stih). Marijino ponašanje podseća nas na citat u “Čežnji vekova“, str. 297, orig.: “Ima duša koje su uznemirene sumnjom; opterećene slabostima; slabe u veri i nemoćne da sebi predstavljaju Nevidljivog. Ipak, neki prijatelj koga mogu da vide i koji im pristupa umesto Hrista, može da postane karika koja će njihovu uzdrhtalu veru učvrstiti na Hristu.“

U očima pripadnika druge generacije poruka ovog malog prizora je veoma snažna. Iako je Marija u ličnoj Isusovoj prisutnosti, njene oči su toliko zaslepljene od suza, da nije u stanju da razabere s kim razgovara. Za nju lična Isusova prisutnost nije nikakva prednost, sve do trenutka kad je obratila pažnju na Njegovu reč. U slučaju druge generacije, karika povezivanja s Isusom nastaje u rečima Jovanovog Jevanđelja. Zahvaljujući rečima Jevanđelja vera postaje stvarnost, a suze su osušene.

U 17. stihu naglašava se tema: “Ne dohvataj se do mene, jer se još ne vratih k Ocu svojemu.“ Suština hrišćanskog života nije hvatanje za Isusovu fizičku prisutnost, nego gledanje u veri na odnos koji je postao dostupan u Duhu posle Isusovog vaznesenja i odlaska na mesto s desne strane Oca. Reči Jevanđelja — kroz Duha — donose život koji je svojevremeno došao putem Njegove fizičke prisutnosti. Marija trči da učenicima odnese vest (18. stih).

Isus u 17. stihu koristi izuzetno dragocen opis za svoje učenike. Mariji kaže: “Idi k *braći* mojoj, i kaži im: vraćam se k Ocu svojemu i Ocu vašemu, i Bogu svojemu i Bogu vašemu.“ Ovo je u Četvrtom Jevanđelju prvi i jedini put da Isus sebe dovodi u vezu sa svojim učenicima tako prisnim rečima. Jednom ranijom prilikom nazvao ih je “slugama“ (13,16), a onda “učenicima“ (13,35). Jednim kasnijim povodom, nazvao ih je “prijateljima“ (15,15). Ali sada, uprkos njihovom neshvatljivom neverstvu, kad su ga se odrekli u času Njegove velike potrebe (činjenica koju Jovan marginalizuje, za razliku od drugih pisaca Jevanđelja), Isus napreduje ka jednom još prisnijem označavanju. Naziva ih “braćom“,

zajedno s Njime — decom svoga Oca (Jameison, Fauset, and Brown, 1076)!

Te večeri se učenici okupljaju iza zaključanih vrata, za slučaj da bi jevrejske vođe htele da ih uklone, kako su učinile s Isusom. Zar je moguće da, uprkos svedočanstvu i ljubljenog učenika i Marije Magdalene, oni još uvek ne veruju da je Isus ustao iz mrtvih? U svakom slučaju, među njima se pojavljuje Isus i dva puta kaže: “Mir vam“ (stihovi 19, 21). Posle toga čini gest koji je podsetnik na stvaranje sveta (1. Mojsijeva 2,7) — i “dunu“ prema njima, u činu simboličnog prenošenja Svetoga Duha; možda kao predukusa doživljaja na Dan duhova/ pedesetnice, koji je trebalo da se dogodi kroz pedeset dana (Jovan 20,22).

Strah koji su učenici osetili tom prilikom još jednom je ponovio saznanje da ih Isusova fizička prisutnost na Zemlji ni na koji način nije štitila od sumnje i uznemirenosti. S druge strane, prisutnost Duha podići će učenike na mesto službe praštanja svetu (23. stih). Stih ne kaže da će učenici imati pravo da ponude ili uskrate praštanje po nekom svom hiru, nego će, kao i u Isusovom slučaju, njihovo objavljivanje jevanđelja doneti i videlo i tamu, i život i smrt, i praštanje i sud (vidi 3,16–21; 2. Korinćanima 2,15.16).

U večer dana vaskrsenja Toma nije bio u društvu ostalih učenika (24. stih). U tekstu nema nagoveštaja da je Toma izostao zbog neke svesne malodušnosti. Moguće je da je samo bio zauzet nekim drugim poslom. Ali očigledno je da nije spreman da prihvati realnost vaskrsenja samo na osnovu svedočenja učenika. U tekstu pred nama, kombinacija reči “Dok ne vidim ...“, sa snažnom dvostrukom negacijom (u Grčkom), apsolutno neću verovati (slobodan prevod), upućuje na krajnje tvrdo neverstvo (25. stih).

Okolnosti se ponavljaju sedmicu dana kasnije, ovom prilikom je tu i Toma. Vrata su ponovo zaključana i ponovo se Isus pojavljuje među okupljenim učenicima i ponovo kaže: “Mir vam!“ (26 stih). Zatim se obraća Tomi, ponavlja i proširuje Tomine reči iz 25. stiha i poziva ga da ispitivanjem Njegovog tela zadovolji svoje sumnje (27. stih).

Pokazuje se da je Tomina izjava bila samo prazna priča. Zaista, Toma nema stvarnu potrebu da stavi prst u ožiljke od klinova ili da dodirne ožiljak od rane među Isusovim rebrima. Sâm pogled na Isusa je dovoljan da izmami jednu od najuzvišenijih potvrda Isusovog Božanstva u Novom zavetu: “Gospod moj i Bog moj!“ (28. stih). Ovaj izraz je prikkladna dopuna Prologu Jevanđelja, u kojem Reč postoji od večnosti kao Bog i sa Bogom, a ipak silazi na Zemlju da bi postala telo (1,1.2.14).

Tomina izjava (20,28) dovodi do kulminacije hristologije u Jevanđelju. Isus ne kaže da je Toma preterao. Naprotiv, pohvaljuje ga zbog potvrde svoje vere, ali svoj blagoslov rezerviše za one (druga generacija) koji će doći do istog zaključka kao Toma, ali bez doživljavanja Isusove fizičke prisutnosti (29. stih). “Neverni Toma slika je svih onih u Jevanđelju čija je vera zavisila od fizičkih znakova i doživljavanja čuda.

Ono snažnije i vrednije iskustvo rezervisano je za generaciju onih koji će poverovati na osnovu svedočanstva drugih ljudi, na osnovu žive Reči Jevanđelja.

To je, u stvari, razlog pisanja Jevanđelja po Jovanu. Trideseti stih, u izvornom jeziku, počinje rečju *“prema tome”* [therefore]. Svrhu Jevanđelja treba da vidimo u kontekstu sekvence s Tomom. Iako je “fizički” Isus učinio mnoga druga “čudesna”, pored onih koja su navedena u Jevanđelju, Jevanđelje sadrži “dovoljno uzoraka” (Jameison, Fausset, and Brown, 1077) za formiranje vrste vere kakvom je poverovao Toma i bez “inspekcije” Isusovog vaskrslog tela! Najvrednije u ovome je što će pripadnici druge generacije, koji poveruju tom verom naći, u Njegovo ime, život, život u izobilju (31. stih)!

Svrha Jovanovog Jevanđelja jeste da čitalac prihvati Isusa kao Mesiju (jevrejsko označenje) i Božjeg Sina (neznabožačko označenje), čime se formira slika jedne sveobuhvatne misije (31. stih). Druga generacija nije ograničena rasom, polom, kulturom ili geografskim određenjem. Svi oni koji rado primaju Isusove reči onako kako su zapisane u ovom Jevanđelju, mogu da dobiju život koji On nudi.

Glavne teme teksta

Učenici spori da veruju

Primarna tema u ovoj glavi je, čini se, sporost kojom Isusovi sledbenici počinju da veruju u vaskrsenje, uprkos obilju fizičkih dokaza. Prvo, Petar i Jovan dolaze da vide dokaze i tada, iako Jovan veruje, to kao da ne dotiče Petra (stihovi 1–9). Potom Marija, posrćući, dolazi do prihvatanja činjenice (10–18) i to tek posle ličnog i fizičkog susreta s Isusom. Bez obzira na njeno i Jovanovo svedočanstvo, učenici se tiskaju iza zaključanih vrata, kao ovce bez pastira (stihovi 19–23). Na kraju i Toma, posrćući, nalazi svoj put u verovanje (stihovi 24–29).

Cela glava kao da je jedna velika preporuka drugoj generaciji, čiji pripadnici se se osećaju veoma inferiornim u odnosu na prvu, a ipak su učinili nešto što je, čini se, mogao i umeo samo “ljubljeni učenik” iz prve generacije — da potpuno poveruje i bez ličnog dodira s Isusom. Prva generacija, s izuzetkom autora Jevanđelja, nije spremna da prihvati vest na osnovu tuđeg svedočanstva. Druga generacija je već učinila više od toga. Čuvajući veru posle smrti “ljubljenog učenika”, oni će nadmašiti veru prvih učenika. Zaista, nije čudo što će upravo oni biti primaoci posebnih blagoslova (29. stih)!

Može biti da nije fer govoriti o “nevernom Tomi”. Više nego u jednoj prilici on je pokazao izuzetnu veru i hrabrost (11,7–16). Jedina razlika između njega i drugih učenika u 20. glavi je u tome što nije imao priliku da vidi Isusa kao oni. Učenik koji je izrazio sumnje i u Isusovoj prisutnosti, bio je Filip (6,5–7; 14,8–11), ali Jevanđelje od Filipovih sumnji ne pravi veliku raspravu. Na osnovu primera o Tomi jasno je da Isus ne odbacuje ljude koji sumnjaju, ako su te sumnje poštene i ako osoba nije

zatvorila sve prilaze kojima Isus može da joj pristupi. Sumnje mogu da odigraju značajnu ulogu u postupku ponovnog pretresanja teških pitanja. Možda je bolje glasno sumnjati, kao što je učinio Toma, nego klizati u tiho neverstvo (Barton, 1927). Barkli (Barclay) napominje da je više vere u osobi koja hoće da bude potpuno sigurna, nego u nekome ko samo ponavlja nešto o čemu nikada nije razmišljao.

U ovom poglavlju se možda nalazi pouka za one koji žele da pristupe ljudima sekularnog uma. Ljudima koji za Isusovo vaskrsenje čuju danas prvi put, verovatno će trebati mnogo vremena da ga shvate, kao što je trebalo Mariji, Petru i Tomi (Barton 1925). Možda će u početku pokušati da se bave drugim objašnjenjima za prazan grob, kao što je učinila Marija (stihovi 2, 13–15). Posle toga će možda proveravati činjenice, ali neće doći do osvedočenja, vrlo slično onome kako je učinio Petar (stihovi 6, 7). Značaj tog neshvatljivog događaja moći će potpuno da shvate tek kada se lično sretnu s Isusom i predaju mu se (stihovi 16–18, 26–28).

Ispunjenje oprostajne propovedi

Jedan od glavnih ciljeva pripovedanja o Isusovim pojavljivanjima u Jovanovom Jevanđelju je, čini se, da pokažu da je većina onoga što je Isus obećao u svojoj oprostajnoj propovedi (glave 13 do 17) bilo ispunjeno u danima Njegove smrti i vaskrsenja (Talbert, *Reading John*, 253–255). Isus se vraća učenicima, kao što je obećao (20,19; uporedi 14,18; 16,22). Donosi im svoj mir (20,21; uporedi 14,27). Donosi radost i veselje njihovim srcima (20,20; uporedi 16,22). On donosi Duha koga im je obećao (20,22; uporedi 16,7). Nastupilo je vreme za uzajamno praštanje (20,22.23; uporedi 13,14.15). U okviru ponovnog susreta s Isusom učenici su ušli u period ispunjenja.

○ Primena Reči

Jovan, 20. glava

1. Sećaš li se perioda u prošlosti u kojem ti je bilo teško da veruješ? Kako si došao do rešenja problema? Kakve vrste je bio tvoj “susret” s Isusom? Kakve implikacije bi mogao da izvučeš iz tog iskustva, one koje bi tebi i drugima mogle pomoći da održite veru, uprkos sumnjama sadašnjosti?
2. Kakav značaj za tebe ima izraz *brat*? Šta je preko tog izraza Isus pokušao da poruči svojim učenicima? Kako tvoj odnos s tvojom braćom ili sestrama utiče na to kako se odnosiš prema Isusu?
3. Gde bi, u ovom trenutku, mogao da upotrebiš Isusov mir? Ima li unutrašnjih strahova koji remete tvoje pouzdanje? Postoje li ljudi koji ti život čine teško podnošljivim? Ima li situacija na poslu, u školi ili u kući koji izazivaju pometnju u tvom životu? Na koji način možeš delotvornije da uživaš u Isusovom miru usred različitih pre-

preka? Na koje posebne načine će se menjati tvoj život, ako bi većom dubinom posedovao Isusov mir?

4. Kakvim se metodima/ strategijama koristiš, da bi za tebe, u tvom sadašnjem iskustvu, Isus postao veća stvarnost? Kako možeš danas da “dodirneš” Njegove ruke i rebra?

○ **Istraživanje Reči**

1. Ovu glavu pažljivo uporedi s Matejem 28, Markom 16, Lukom 24, Jovanom 21, Delima 1 i 1. Korinćanima 15. glavom. Navedi sva Isusova pojavljivanja posle vaskrsenja koja se pominju u Novom zavetu. Na koje načine se izveštaji iz Jovana 20. glave slažu ili razlikuju od izveštaja u drugim novozavetnim knjigama? Kakve informacije možeš da dodaš rečima iz ove glave?
2. Uz pomoć konkordancije potraži sva mesta na kojima se, u Novom zavetu, izvan Jevanđelja, pojavljuje reč *vaskrsenje*. Načini posebne spiskove tih pojavljivanja koja se odnose na Hristovo vaskrsenje i onih koja se odnose na vaskrsenje Božjeg naroda prilikom Drugog dolaska. Ponovo prouči svoje spiskove i pogledaj svaki tekst u njegovom kontekstu, pa odgovori na sledeća dva pitanja: kakvo teološko značenje Novi zavet daje Isusovom vaskrsenju i — kakav je odnos između Njegovog vaskrsenja i vaskrsenja Njegovog naroda prilikom Drugog dolaska? Konačno, napiši i jednu do dve strane o tome šta tebi lično znači Isusovo vaskrsenje.

DEO ŠESTI
EPILOG
Jovan 21. glava

GLAVA ŠESNAESTA
UČENICI DAJU SVOJE ŽIVOTE
Jovan, 21. glava

*Dvadeset prva glava Jovanovog Jevanđelja često se opisuje kao Epi-
 log Četvrtog Jevanđelja, zato što materijal nastaje posle onoga što zvuči
 kao završne reči Jevanđelja, u 20, 30.31. Da li je ovaj materijal bio
 sastavni deo prvobitnog izdanja Jevanđelja, dodat od strane autora u
 drugom izdanju ili dodat iz autorovih memoara posle njegove smrti
 (među mnogim teorijama koje postoje!). Priča koja čini najveći deo
 glave je dragocen dodatak onome što znamo o Isusovoj službi i uticaju
 koji je ona imala na Njegove učenike.*

*Pošto ovo poglavlje deluje kao zaključak Jevanđelja po Jovanu, od-
 lučio sam da ga podelim u dva dela. Prvi će se baviti pričama koje čine
 gro glave (stihovi 1–23). Drugi deo se ukratko dotiče 24. i 25. stiha, s
 namerom svodenja zaključka celoj knjizi.*

○ **Ulaženje u Reč**

Jovan, 21. glava

Tekst u 21. glavi pročitaj nekoliko puta, a onda odgovori na sle-
 deća pitanja:

1. Navedi sva Isusova pojavljivanja posle vaskrsenja koja se pominju u Jovanovom Jevanđelju. Koliko prilika se pominje? S koliko ljudi se sreo Isus? U jednom ili dva pasusa napiši šta je, po tvom mišljenju, glavni cilj Isusovih pojavljivanja posle vaskrsenja, u Jovanovom Jevanđelju.
2. Uporedi 21. glavu Jovanovog Jevanđelja s 1. Mojsijevom 1. i 2. glavom. Kako je sve Isus prikazan kao Adam? Kakve implikacije sadrži ovo poređenje, u vezi s Isusovom službom? Da li ona ima neke implikacije za raspravu o Hristovoj ljudskoj prirodi?
3. Koja saznanja iz ove glave bi bila od posebnog interesovanja za drugu generaciju, čiji pripadnici nisu poznavali ni Isusa niti bilo koga ko je poznavao Isusa dok je živeo na Zemlji u fizičkom telu? Ispiši svoje odgovore, bilo u vidu spiska bilo u jednom ili dva pasusa.

4. Isus tri puta ispituje Petra. Na komadu hartije načini tri stupca. U prvom napiši tačne reči Isusova tri pitanja. U drugom stupcu napiši Petrove odgovore, a u trećem napiši Isusova uzvraćanja na Petrove odgovore. Obrati pažnju na sličnosti i razlike između te tri grupe pitanja i odgovora. Kakav značaj u tvojim mislima ima ovaj razgovor Isusov s Petrom? Zašto je Petar odmah postavio pitanje oko Jovana?
5. Tekst u Jovanu 21,20–23 je vrlo rano pominjanje pokušaja nekih hrišćana da odrede približan datum Drugog Hristovog dolaska. Napiši šta su, po tvom mišljenju, "braća" pokušala da postignu širenjem tih glasina. Kakve bi, po tvom mišljenju, bile posledice da Jovan nije uložio napor i vreme da učutka glasine?

○ Istraživanje Reči

Struktura i pozadina teksta

Dvadeset prva glava govori o tome kako su se učenici sreli s Isusom u Galileji posle Njegovog vaskrsenja. Posle duge i bezuspešne noći u ribolovu, Isus im s obale daje uputstva za lov, što donosi veliki uspeh (stihovi 1–6). Kad su ulov odvukli na obalu, primećuju da je Isus za njih već pripremio doručak (stihovi 7–14). Posle doručka Isus i Petar odlaze u šetnju obalom (20. stih), da bi Isus uverio Petra da je vredan da nastavi kao Njegov učenik (stihovi 15–19) i objasnio odnos između Petra i autora Četvrtog Jevanđelja (stihovi 20–23).

Utisak koji se stiče, naročito u Jovanovom Jevanđelju je da su Isusova pojavljivanja posle vaskrsenja bila povremena i vrlo neočekivana. Marija, jedanaestorica, Toma i sada sedam učenika zatečeni su iznenadnošću Isusovog pojavljivanja pred njima. U onom realnom smislu, Isusova služba učenicima je bila završena u Gornjoj sobi (13. do 17. glave). Posle vaskrsenja im Isus govori veoma malo. Cilj Njegovih pojavljivanja posle vaskrsenja bio je verifikacija autentičnosti vaskrsenja.

Detaljno istraživanje teksta

Sedmorica Isusovih učenika, među kojima su bili Petar i Zevedejevi sinovi, odlučuju da pođu u ribolov na Tiverijadskom jezeru, koje je drugo ime za Galilejsko jezero (stihovi 1–3). Jedan od tih učenika je "učenik koga Isus ljubljase", koji je ujedno i autor Četvrtog Jevanđelja (stihovi 7, 20, 24). Međutim, iz izveštaja nije jasno da li je on jedan od Zevedejevih sinova, pošto su u grupi i dvojica drugih neimenovanih učenika (2. stih).

Učenici su celu noć na vodi (3. stih), ali ne hvataju ništa. Zašto su lovili noću? Dve su glavne vrste ribolova, lov mrežom i lov na mamce. U bistrim vodama na dnevnoj svetlosti obično se bira lov na mamce, kada ribu mami neki sjajan objekat, ili koji izgleda kao ukusna hrana, što ona zagrije i biva uhvaćena. Pošto se mrežom može uloviti mnogo ribe odjednom, tim metodom se nerado lovi u bistrim vodama na dnevnoj

svetlosti, jer će riba videti približavanje mreže, pa će se skloniti. Najpogodnije vreme za ribolov mrežom je noć, u vreme kad se riba može iznenaditi.

Međutim, učenici naporno rade celu noć, bez ikakvog uspeha. Kad dođe jutro, ostaje im još jedna poslednja prilika. Ako bace mrežu u senku broda, može se dogoditi da iznenade neke ribe čije su se oči navikle na bleštavo svetlo jutra. Ali iznenada se na obali pojavljuje Isus, iako ga u tom trenutku učenici ne prepoznaju (4. stih). On im predlaže da bace mrežu na drugu stranu broda — koja je nesumnjivo bila sunčana strana (stihovi 5, 6)! Ko god je na obali, čini se da ne zna mnogo o ribolovu!

Ono što će učenici odmah zatim otkriti je da je Isus drugi Adam (Rimljanima 5,12–21; 1. Korinćanima 15,45–49). On je Adam onako kako je Adam trebalo da bude, u savršenom odnosu s Bogom i s punom vlašću nad Zemljom, uključujući i vlast nad “ribama morskim“ (vidi 1. Mojsijeva 1,26–28)! Ribe u moru toga jutra slušaju Isusovu zapovest i plivaju pravo u mrežu koju su učenici spustili.

Mnogi ljudi rado diskutuju o tome da li je Isus imao Adamovu prirodu pre ili posle čovekovog pada u greh. O toj temi je lako raspravljati, pošto su obe tvrdnje u skladu s Pismom, osim jedne tačke. U Rimljanima 8,3, na primer, Božji Sin je opisan kako dolazi u obličju grešnog čoveka, u stanju koje je bilo uzrokovano Adamovim padom u greh. S druge strane, u 21. glavi Jovanovog Jevanđelja Isus je prikazan kako demonstrira moći kakve su bile dostupne Adamu pre pada u greh. Kao i u mnogim drugim teološkim područjima, biblijska slika je samo malo složenija od onoga kako bi neki ljudi želeli da verujemo.

To je ljubljenom učeniku bilo potpuno dovoljno kao dokaz, da bi ponovo bio prvi da nešto uoči (21,7; 20,8). Ovom prilikom Petar ne okleva da postupi prema spoznaji drugog učenika. Nepromišljen kao i uvek, on odmah skače u vodu da bi brže došao do Isusa, dok ostali učenici dolaze brodom, tegleći ogroman ulov ribe (stihovi 7, 8).

Po dolasku na obalu oni otkrivaju da je Isus u međuvremenu sâm nešto ulovio i počeo da priprema doručak nad vatrom (9. stih). Tome dodaje neke od 153 velike ribe koje su učenici uhvatili po Njegovim uputstvima (stihovi 10, 11), a autor Jevanđelja primećuje da se uprkos ogromnom ulovu mreža nije pocepala (11. stih).

Posle toga dolazi prilično tih doručak, kada učenici jedu obrok koji im Isus daje (stihovi 12, 13). Zašto su učenici ćutali? Da možda nisu bili pomalo nesigurni da li je to stvarno Isus? Možda su bili zbunjeni odnosom tih Njegovih pojavljivanja posle vaskrsenja s oproštajnom propovesti koju je održao pre raspeća? U svakom slučaju, mučile ih iste nepoznanice i nesigurnosti koje će predstavnici druge generacije osećati posle smrti ljubljenog učenika. Isusova fizička prisutnost nije donela učenicima nikakvu prednost. Jedino će Isusov odlazak i dolazak Duha

doneti čvrsta uverenja, i ta realnost je bila ista i za prvu i za drugu generaciju hrišćana.

Zanimljivo je da je doručak opisan jezikom Večere Gospodnje i hranjenja pet hiljada ljudi; u 13. stihu su upotrebljene iste reči kao one u 6,11: "Isus ... uze hleb, i dade im." Jezik ovog stiha podseća na izveštaje o Večeri Gospodnjoj u Mateju 26,26, Marku 14,22 i Luki 22,19 (vidi takođe 1. Korinćanima 11,23). Iako u Jovanovom Jevanđelju nema izveštaja o Gospodnjoj Večeri, ovaj događaj, u kombinaciji s narativom iz 6. glave, donosi jasan ukus obredne Večere.

Posle doručka, prema izveštaju iz 15. stiha, Isus ispituje Petra tri puta, želeći da vidi dubinu i iskrenost njegovog odnosa s Isusom, nesumnjivo namerno uzvraćajući na Petrova tri odricanja od Isusa, kako stoji 18,15–18.25–27. Isus tri puta pita, Petar odgovara, a Isus uzvraća na njegove odgovore (stihovi 15, 16, 17). Isus svakom prilikom pita: "Simone Jonin! ljubiš li me?" U svakoj prilici Petar odgovara: "Ti znaš da te ljubim." I svakom prilikom Isus uzvraća rečima kao "Pasi ovce moje [brini se o mojim jaganjcima]."

Prilikom postavljanja prvog pitanja Isus dodaje jednu frazu: "Simone Jonin! ljubiš li me *većma nego ovi?*" (15. stih). Da li ga Petar voli više nego drugi učenici? Isus je, nema sumnje, hteo na ovom mestu da natera Petra da govori, pošto je ranije bio brz da se pohvali kako je njegova odanost Isusu veća od odanosti drugih (Matej 26,33). Ali kad je Petar odbio da reaguje na taj deo pitanja (Jovan 21,15), Isus to prihvata kao priznanje i ne insistira ponovo na tome (stihovi 16, 17). Čini se da je, bar do stihova 20 do 23, Petar delimično shvatio ludost duhovnog upoređivanja. Ono što je bitno je dubina čovekovog odnosa s Isusom, a ne kako se ta dubina poredi s dubinom odnosa drugih.

Biblisti i propovednici su se, tokom vekova, mnogo bavili podatkom o postojanju dve različite grčke reči za "ljubav", koje nalazimo u ovom tekstu i da u Isusovim uzvraćanjima na Petrove odgovore postoje neznatne razlike. Međutim, najnovija pažljiva istraživanja pokazuju da je Jovan imao običaj da koristi sinonime, bez namere na čitaoca navede da iz tih malih razlika u značenju korena izvluče bilo kakve značajne zaključke (Beasley–Murray, *John*, 394; Talbert, *Reading John*, 261). Dve grčke reči za "ljubav" (*agape* i *phileo*) su na drugim mestima u Četvrtom Jevanđelju nedvosmisleno upotrebljene kao sinonimi. Dozvoljena je upotreba bilo koje od te dve reči, bilo da je reč o Božjoj ljubavi prema čoveku (3,16; 16,27), Očevoj ljubavi prema Sinu (3,35; 5,20), Isusovoj ljubavi prema nama (11,5.3) ili našoj ljubavi prema Isusu (8,42; 16,27). Čini se da Jovan reči ne koristi s istom preciznošću kao mnogi njegovi tumači (Brown, 2:1102. 1103)!

Prema tome, ono što imamo u stihovima 15 do 17 u suštini je trostruko ponavljanje pitanja, odgovora i uzvraćanja na odgovor. To je neočekivano, pa bi možda izgledalo i kao grubost s Isusove strane. Efekat toga je kušanje Petra do dubina njegovog bića, po ceni velikog

bola (17. stih); vidi Beasley–Murray, *John*, 405). U toj situaciji postepeno se tesala, odlamala Petrova samouverenost i njegove tvrdnje, sve dok mu nije preostalo ništa do sigurnosti da Isus poznaje njegovo srce i da će mu pravedno suditi.

“Bez muke nema ... dobitka“, uobičajena je izreka među onima koji se trude da razviju maksimalne mogućnosti ljudskog tela. Bar u ovom životu, “bez muke nema ... dobitka“, kao da je zakon i za duhovni rast. Oni koji su napredovali u duhovnom životu obično su oni koji su mnogo pretrpeli. To je možda glavni razlog što će u Božjem carstvu biti veoma malo bogatih. Ima nečega u bolu, gubitku, siromaštvu i emocionalnoj teskobi što ljude može da dovede na mesto na kojem su mogući veliki dobici u smislu duhovnog razvoja. A ponekad, kao u slučaju Petra, donosilac tog bola je sâm Isus koji, poput hirurga koji radi s ljubavlju, ranjava da bi mogao da leči. Isus se ne zadovoljava brzim i površnim odgovorima. Njemu je stalo da dođe do stvarnih osećanja i pobuda onih koje voli. Ali to je proces obično ima svoju cenu.

Prema tekstu, čini se da se trostruki dijalog odvija za doručkom, u prisustvu drugih učenika. Ali 20. stih navodi na zaključak da Isus i Petar šetaju obalom jezera. Elen Vajt kaže da su Isus i Petar ustali između 17. i 18. stiha i započeli razgovor nasamo, hodajući (*The Desire of Ages*, 815). Međutim, ona dodaje i to da priznanje treba da bude izgovoreno pred drugim učenicima, kako bi Petar, posle strašne izdaje u dvorištu prvosveštenika, mogao da povрати njihovo poverenje (18,15–18.25–27; White, *The Desire of Ages*, 811).

Posle priznanja, Isus uverava Petra da će on, sve do svoje smrti, biti jedan od Njegovih prihvaćenih i vernih sledbenika (stihovi 18, 19). “Hoćemo li ovde (zajedno s mnogim drugima) reći da je Petar ovde bio ponovo vraćen u službu? Ne baš, pošto on iz nje i nije stvarno bio udaljen. Ali imajući na umu kako se ponašao; duboku ranu zadatu Hristovoj časti; mrlju koju je naneo svojoj službi; štetu učinjenu svom visokom položaju među braćom, a i njegov lični mir i imajući na umu veliko delo koje mu je predstojalo, sve to je tražilo određeno obnavljanje njegovog poziva i ponovno uspostavljanje te njegove funkcije“ (Jameison, Fausset, and Brown, 1078).

Petrov krajnji, konačni zadatak života je da “sledi“ Isusa (19. stih). On treba da čini ono što je Isus činio i treba da zauzme Isusovo mesto u svom životu na Zemlji. Njegova uloga, slično ulozi svih učenika, je da bude zamena za Isusa u Njegovom radu za ljude na Zemlji (vidi Zaključak u 12. poglavlju ove knjige). Kao takav, posao Petrov i drugih učenika je paralela radu Svetoga Duha, kako je opisano u Isusovoj oproštajnoj propovedi. Pod vođstvom Svetoga Duha, njihovim rečima i njihovim spisima, Petar i drugi učenici učiniće da Isus postane stvaran novoj generaciji.

Ipak, Petar još uvek nije apsolutno izlečen od bolesti upoređivanja. U šetnji s Isusom po obali, on se okreće i vidi kako za njima ide “ljubljeni

učenik“ (20. stih; možda je želeo da osigura svoj “deo“ Isusa?). Isusov odgovor je, u originalu, posebno naglašen: “*Ti* moraš ići za mnom“ (22. stih). Petar ne treba da obraća pažnju na iskustvo ljubljenog učenika.

Može biti da je Isusovu zapovest “Pasi ovce moje“ Petar shvatio kao nagoveštaj da bi on trebalo da bude poglavar crkve; da bude čak nad drugim učenicima, kao što je Jovan. Ako je tako, od njega bi se očekivalo da brine za Jovanov duhovni život, kao za duhovni život bilo kog drugog vernika crkve. Isus jasno zabranjuje Petru takvu ekskluzivnost. Crkva treba da ima mnoge vođe, a ne samo jednog. Crkva će naći sigurnost u mnoštvu savetnika.

Postoji duh samostalnosti i vladanja nad drugima, koji u duhovnu propast vodi uvek kada se primenjuje u crkvi. Jaka strana Biblije je u tome što ima četiri Jevanđelja, a ne samo jedno. To nas sprečava da ijednu ideju, ijednu sliku Isusa, učinimo apsolutom koji moraju da poštuju svi ljudi, bez obzira na rasu, kulturu ili ličnost. Isti Bog koje je stvorio beskrajnu šarolikost ptica, životinja, cveća i riba, poštuje i različitosti unutar svog ljudskog stada. Prema tome, Crkva će Njegov karakter odražavati istinski jedino različitošću unutar vođstva, koje odražava karakter samoga tela.

Kao što je napomenuto u uvodu u ovu knjigu, osnovni cilj teksta u Jovanu 21,20–23 bio je da se uguše glasovi koji su išli po crkvama da će Jovan doživeti da Isus ponovo dođe. Sudeći prema Jovanovoj dubokoj starosti, zaključak je bio da je Isusov ponovni dolazak bio “na pragu“ devedesetih godina prvog veka. Ali poput svih pokušaja da se izračuna generacija u kojoj će Isus ponovo doći, i ova priča je bila izuzetno opasna (Paulien, *What the Bible Says About the End-Time*, knjiga je koja daje opširnu studiju o zamkama određivanja datuma [Hristovog dolaska]).

Jovanova smrt bila bi katastrofa za crkvu koja je verovala da je Isus predskazao svoj ponovni dolazak za života ljubljenog učenika.

Autor Jevanđelja jasno pokazuje da su Isusove reči u vezi s ljubljenim učenicom bile pogrešno shvaćene. Isus ne kaže da će Jovan živ dočekati Njegov dolazak; naprotiv, On kaže da Jovanova budućnost, pa makar ona bila i vrlo istaknuta, ne treba da bude Petrova briga. Pouka iz ovog slučaja je da nijedna ljudska izjava, pa bila ona i nadahnuta, makar i iz usta samog Gospoda, neće nikada biti totalno imuna na nesporazume. Dokle god traje naš život, mi ćemo neprestano morati da se borimo u nastojanju da izrazimo ono što mislimo i da prenesemo ljudima one dobre misli koje je Bog nama otkrio. Ta misao trebalo bi da nas navede na poniznost, dok razmišljamo o tome kako često smo pretpostavljali ponešto o ljudima i idejama, bazirajući se samo na pogrešnom tumačenju određenih, na brzinu izgovorenih reči. Naše shvatanje Boga i ljudi koji nas okružuju u najboljem slučaju je vrlo slabo i puno šupljina (Jeremija 17,9).

Glavne teme teksta

Ulov ribe i crkva

Priča o velikom ulovu ribe sadrži, čini se, u očima autora Jevanđelja, snažan simbolički prizvuk. U svetlu 17. i 20. glave i priča o čudima u Jevanđelju mogli smo videti kako se Jevanđelista angažuje i brine za drugu generaciju hrišćana, koji će ubrzo morati da se suoče sa životom bez vođstva bilo koga ko je bio s Isusom u telu.

Priča u 21. glavi stoji kao priča o crkvi u Jovanovo vreme. Učenici predstavljaju prvu generaciju hrišćana, one koji su bili svakodnevno s Isusom, s Njime se družili i s Njime razgovarali. Preko njih i preko njihovih spisa, Isusu će doći druga generacija hrišćana, koji su u priči predstavljeni ribom. U priči ima nekoliko značajnih momenata, koje će umeti da cene čitaoci iz druge generacije.

Pre svega, jasno je da je Isus sâm upravljao procesom obraćenja pripadnika druge generacije. Sami po sebi, učenici ne bi ostvarili ništa. Žetvu obraćenika su mogli da požnju jedino u uslovima kada Isus upravlja njihovim aktivnostima. Iako više nije bio fizički prisutan, Isusovo staranje i briga za drugu generaciju bili su stvarnost, kao da On stoji na obali njihovog života.

Količina i veličina ulovljenih riba upućuju da će služba učenika biti vrlo uspešna. Neoštećena mreža je simbol jedinstva crkve, iako sastavljene od dve generacije i od ljudi neslućene raznolikosti porekla i vaspitanja; Jedinstvo crkve nije trebalo da bude ugroženo prelaskom na drugu generaciju.

Zanimljivo je zapaziti i to da je Isus i sâm uhvatio nešto ribe, nezavisno od onoga što su radili Njegovi učenici. Da li to, simbolički, hoće da nam kaže da su neki vernici iz druge generacije primili direktan poziv od Isusa, slično kao i učenici? Nije svaki pravi Isusov učenik pozvan direktno od crkve (vidi Marko 9,38–40 — Jameison, Fausset, and Brown 1078).

Jedno od najvažnijih imena crkve u Jovanovom Jevanđelju je izraz “deca Božja”, ime koje se pojavljuje direktno u središtu Prologa (1,12). Možda je to koincidencija, ali jedan biblista je istakao da aramejski (jezik kojim su govorili Isus i Njegovi učenici) izraz za “decu Božju” sadrži numerička slova, čiji je ukupan zbir 153, broj identičan s brojem riba uhvaćenih u 21. glavi (11. stih — vidi Romeo). Da li će prvi čitaoci Jevanđelja taj broj zapaziti kao značajan, priča, imamo utisak, nosi u sebi velike implikacije za drugu generaciju u crkvi.

Slediti Isusa

Isus u dva navrata kaže Petru: “Hajde za mnom” (stihovi 19,22). Kao jedini učenik kome je u 21. glavi upućen takav poziv, Petar stoji kao predstavnik svih učenika. U 18. i 19. stihu Isus napominje da je to sledbeništvo zapravo nešto što traje celoga života, nešto što će, u mnogim

slučajevima, voditi u mučenje i smrt. Značajno je što se Petrova smrt opisuje rečima koje čitaoca podsećaju na Isusovu smrt raspećem na krst. Petrova smrt će biti slična Hristovoj smrti. Na isti način kao što je Isusova smrt donela slavu Bogu (7,39; 12,23; 17,4.5), tako će slavu Bogu doneti i Petrova i smrt ostalih apostola (19. stih).

Glavna tema Jevanđelja poručuje da je Isusova smrt sredstvo kojim On donosi život jednoj novoj generaciji. On je dao svoj život kako bi oni koji idu za Njim mogli imati život (vidi naročito: 10,11–18). On sada poziva Petra i, u proširenom smislu, i druge učenike da daju svoje živote za ovce, čak i ako treba da umru. Oni treba da postanu potpastiri Dobrom Pastiru, u Njegovoj brizi za dobro stada (original teksta u 21,15 takođe kaže, “pasi ovce moje”).

Životi, smrti, reči i spisi Isusovih učenika postali su most kojim su pripadnici druge generacije došli u odnos s Isusom. I oni sami su most kojim je svako od nas došao Hristu. Zahvaljujući ovlašćenju i sili Svetoga Duha su učenici, iako slabi svedoci, sa svojim manama, doneli rezultate daleko iznad svih razumnih očekivanja. Isusova reč je, kroz njih, otišla sa silom. Kao Isus, ni oni nisu uzalud dali svoje živote.

Zaključak Jevanđelja

Ovo poglavlje Jevanđelja kao celina završava se potvrdom, verifikacijom svedočanstva ličnosti koja je napisala Jevanđelje, “ljubljenog učenika“ (24. stih). Iako je njegov posao sada doveden do zaključka, on ipak smatra da je samo blago zagrebao površinu nepreglednih i ničim uporedivih blaga koja se mogu naći u izveštajima o onome što je Isus rekao i učinio. Svako ko dovoljno dugo razmišlja o Isusovom životu i karakteru, može da umnožava jevanđelja bez kraja (25. stih), zadatak kojem je ova knjiga nesumnjivo doprinela. U završnoj analizi, jevanđelje koje je tebi, čitaoče, najznačajnije je ono koje je Isus, Svetim Duhom, napisao na tvome srcu.

Kao pripadnik Isusove nove generacije, da li si dopustio da Njegove reči i Njegova dela dobiju svoje puno mesto u tvom životu? Da li si došao u priliku da poveruješ da je Njegova reč vredna koliko i Njegova fizička prisutnost na Zemlji? Da li si, verujući, doživeo “život u izobilju“ u “ime Njegovo“? Jesi li spreman da napišeš svoje lično jevanđelje, kao svedočanstvo Isusu, koga si upoznao? Narativa Jovanovog Jevanđelja i narativa ove knjige sada su privedene kraju. Isusov uticaj na tvoj život samo je početak.

○ **Primena Reči**

Jovan, 21. glava

1. Da li je bilo prilika u tvom životu kada ti se činilo da je Bog odsutan i kad si odlučio da, za izvesno vreme, duhovno, odeš u “ribolov“? Opiši jednu od tih situacija i podseti se na sredstva zahvaljujući ko-

- jima je Bog uspeo da ponovo privuče tvoju pažnju. Postoji li način kojim bi postao otvoreniji za takve susrete u budućnosti?
2. Ako bi ti neko postavio pitanje kakvo je Isus postavio Petru, kako bi odgovorio? Na temelju tvog ličnog iskustva s padovima i neuspesima, kako misliš da se osećao Petar zbog svojih odricanja Isusa, u 18. glavi? Kako se osećaš kada padneš? Kakve metode je Bog koristio da te “ponovo vrati na tvoje mesto“?
  3. Da li si se nekada upoređivao s drugim ljudima? Da li si se ikada pitao zašto se životi drugih ljudi kreću putem kojim se kreću? Da li je to uticalo na tvoju želju da učiniš ono što je Bog nagoveštavao da očekuje od *tebe* da činiš? Da li je rezultat takvog razmišljanja bio pozitivan ili negativan? Objasni. Mi se često poredimo s drugim ljudima, bilo da bismo opravdali svoje ponašanje, ili da bismo optužili Boga da je nepravedan. Kako se upoređivanje pokazalo u tvom iskustvu?
  4. Da li su tvoji komentari ponekad bili izvađeni iz konteksta, ili potpuno pogrešno interpretirani? Opiši poslednju priliku kad ti se to dogodilo. U kom smislu smatraš da je utešno znati da je i Isusa, sveznajućeg Božjeg Sina, neko mogao pogrešno da interpretira — možda čak i iskreni i dobronamerni hrišćani? Šta implicira tekst u Jovanu 21,20–23 o vrednosti informacija iz druge i treće ruke?
  5. Da li si nekada bio u kontaktu s ljudima koji su pokušali da izračunaju približno vreme posletka? Kako si reagovao na njihov način razmišljanja? Kakve su bile posledice u tvom i njihovom životu, kad je vreme nastavilo da teče preko granice očekivanja? Kako bi Jovan reagovao na takva računanja?

○ **Istraživanje Reči**

1. Pažljivo uporedi tekstove u Luki 5,1–11 i Jovanu 21,1–14 i zapisuj sve zajedničke reči, kao i značajne razlike. Uporedi kontekst te dve priče. Uz pomoć *SDA Bible Commentary*, kao i “The Bible Amplifier“, pokušaj da koncipiraš propoved ili sastav u kojima ćeš uporediti i načiniti kontrast dve priče, izvlačeći odgovarajuće pouke u svakom od slučajeva. Koje druge priče o ribolovu možeš naći u Jevanđeljima? Kakvu svetlost bacaju te priče na 5. glavu Lukinog i 21. glavu Jovanovog Jevanđelja?
2. Potraži sve ono što Novi zavet govori o praštanju. Istraži pažljivo te tekstove, a onda se pitaj sledeće: da li bi Petar bio izgubljen [za spasenje], da je umro između situacije u kojoj se odrekao Isusa i one kad ga je Isus ponovo vratio u status učenika?